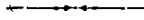

ISTORIA CULTUREI NAȚIONALE

ISTORIA ȘCOLELOR

DE LA

1800—1864

CU O SCURTA INTRODUCERE COPRINDÎND NOTE DIN ISTORIA CULTUREI NAȚIONALE ANTERIORE SECOLULUI AL XIX-LEA.

ȘI CU

MAI MULTE FAC-SIMILE DE DOCUMENTE, SEMNĂTURI, AUTOGRAFE, ETC.

DE

V. A. URECHIA

VICE-PREȘEDINTE AL ACADEMIEI ROMÂNE, PROFESOR DE ISTORIA ROMÂNILOR LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCUREȘTI, MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI SPANIOLE, MEMBRU AL INSTITUTULUI ETNOGRAFIC DIN PARIS, AL SOCIETĂȚII ECONOMICE MATRITENSE DE «AMIGOS DEL PAIS», AL FELIBRILOR, MEMBRU DE ONÔRE AL SOCIETĂȚII ÔMENILOR DE LITERĂ, DELEGAT GENERAL AL ASOCIAȚIUNEI INTERNAȚIONALE DE LITERE ȘI ȘTIINȚE, VICE-PREȘEDINTE ȘI MEMBRU FUNDATOR AL ATENEULUI ROMÂN, AL SOCIETĂȚII DE CULTURĂ MACEDO-ROMÂNĂ, PREȘEDINTE LIGEI PENTRU UNITATEA CULTURALĂ A ROMÂNILOR, MEMBRU AL COMISIUNEI MONUMENTELOR, FUNDATOR BIBLIOTECII URECHIA DIN GALAȚI, ETC.

TOMUL III

OP ÎNCORONAT DE ACADEMIA ROMÂNĂ

BUCUREȘCI

—
IMPRIMERIA STATULUI

1894

PREFAȚĂ

Cu acest tom se termină analele noastre, privitoare la cultura națiunii române, până la data de 1864, pusă de Academia Română la concursul, pentru care]am prezentat această lucrare în mod anonim.

Noi înșine observăm, că pentru anii mai apropiați de noi, am dat anelelor o dezvoltare relativ mai mică, căci având a vorbi de faptele unor bărbați, cari sunt încă în viață, nu ne-am aflat tot așa de liberi ca pentru studiarea anilor mai înapoi. Pe lângă aceste, a vorbi de lucrările culturale și școlare din anii 1858 înainte, era a ne face noue înșine o prea largă și duiosă parte în aceste lucrări, ca unul ce de la acea dată până târziu dincóce de 1864, am avut fericirea a fi alătura cu cei mai ilustri bărbați ai țerei și cu dênșii a munci în agrul culturii publice. Ne-am mărginit dar a aduce din istoria școlilor și a culturii publice din anii 1860—64 atât numai, cât am cređut indispensabil, ca o culegere de documente pentru cel care mai târziu va dori să completeze opera noastră.

Doritor am fi fost să nu oprim lucrarea noastră la anul 1864 și sa înregistrăm în ea faptele gloriose ale domniei lui Carol I, până la împlinirea a 25 ani ai regnului M. Sale. De făceam însă acesta nu mai era lucrarea noastră, cea premiata de Academie. De vom trăi, vom realiza această dorință într'o lucrare deosebită.

Lectorului suntem datorii a' i spune că, prezentând lucrarea de față în mod anonim la un premiú academic, n'am facut'o în vedere cu un câștig material, de óre-ce numai cu adunarea materialului nostru și decopiarea lui în curgere de mai mulți ani, am cheltuit cu onorariile secretarilor îndoită și întreita suma premiului. Am ținut inșă, sa supunem lucrarea noastră la aprobarea prealabila a înaltului Areopag al culturii române. Am avut fericirea s'o dobândesc și acesta va face tot meritul acestei lucrări.

La tipărirea acestor volume n'am introdus altă schimbare în textul premiat de Academie, de cât aceea că, la locurile unde *autorul anonim* cita ori pomenea pre *D. V. A. Urechia*, am pus direct numele nostru, vorbind la persóna I-a.

Ca să nu simță măcar colegii mei din Academie că manuscrisul intrat la concurs era de mine, am fost luat la cértă în vr'o două locuri pre *D. V. A. Urechia*, cam de *lana caprina*. Rog pe colegii mei din Academie sa'mi scuseze aséstă mică viclenie și să mă ierte decât am înlaturat în tipar micul *refec* ce 'mi dădeam, pentru a câștiga voturile a câtor-va membri ai Academiei, puțin la număr, cari ar fi putut să judece opul meu nu numai obiectivemente.

Cu acest volum nu se termină lucrarea, căci de aci înainte începe bogata culegere de documente, cari constituesc *anexele* publicațiunei nóstre.

În volumele ce urméză, va afla istoricul un arsenal, în mare parte necunoscut, cu care înarmat va putea face definitiva Istorie a culturii române, și mai cu sémă a'și esplica prin documentele trecutului progresele și scăderile culturii naționale.

Cu tomul de față imi iaă remas bun de la lector. În cele cari vor urma nu voi mai grai eă, ci însași documentele pe cari mi-am întemeiat aprecierile.

Este óre de lipsă să cer iertare lectorului pentru erorile strecurate pâna astăzi la tipărirea acestor trei tomuri ?

Cei cari, puțin la număr, m'aă cetit, nu mă îndoiesc, că aă îndreptat însii asemenea erori, și nu'mi vor mai cere o tablă generala de ele la finea volumului. Fie numai, ca lectorul să nu aibă a releva de cât erori tipografice ! Dar și pentru cele de altă natură, lectorul binevoitor își va dice : *Errare, humanum, est.*

V. A. Urechia.

Bucuresci 3¹⁵ Noembre 1893.

AUTOR... *Y. A. Urechia*...
VOL... *istoria școalelor. Tom. III.*
No... *1654*... ANUL... *1894*...

CAP. I

A N U L 1 8 4 9

Anul cel plin de emoțiuni și de evenimente, 1848, a înregistrat mărtea Mitropolitului Meletie, din Iași, întâmplata la 20 Iulie, adevărată 20 de zile dupe intrarea Rușilor în țară. Comisarii împărătești Duhamel și Talat Efendi, cari au provocat invasiunea streina, nu erau oameni cari sa asigure culturii române vre-o îndreptare.

M. Sturdza, domnind împreună cu Rușii și cu holera, a prelunghit în urma mișcarei din 1848, o efemeră și o tristă domnie, până în 13 Maiu 1849, când a plecat din Iași spre Focșani, sub cuvânt de revisiune în țară. El a scris cele petrecute la conferința d'între Rusia și Turcia, începută în Februarie și terminată la Aprilie 1849. El știe, că Gr. Ghica va fi numit Domn al Moldovei, iar Barbu Știrbei în țara Muntenescă, și d'era din Focșani mersă direct la Viena, spre a nu se mai întorche. Scriitorul acestei cărți, bătan de 14 ani, a fost martur la plecarea din Iași a lui M. Sturdza. Și astăzi ved în curtea palatului Domnitorului, strada Lozonski, trasurile pentru plecare, garda sub arme și câte-va muieri bătrâne puse cu plată să se bocescă, pe când din câte-va trăsuri, cari se opriseră în piațeta din fața otelului Ghimpuș, câtu-va tineri, câtu mai rămaseseră neexilați la 1848, sfurați din răspunerii, în mințile când trecu pe d'întreaga lor trăsura cu Domnitorul. Va să zică, știe tota lumea, ca nu la o caletarie de inspecțiune în țara, ci de finit de Domnie pleca M. Sturdza.

*

M U N T E N I A

De îndată ce, cum veduram, Eforia reînființată a școalelor muntene a închis școalele în 1848, anul 1849 se presinta cu o rezervă de 1.008.390 lei; dupe cum se poate vedea în anexatul tabloiu de starea casei colegiului la 1 Ianuarie 1849 ¹⁾).

Prin un nou tabel de veniturile și cheltuelile anului 1849, această rezerva se reduce la 862.387 lei.

Din acești bani se întreține o școală primara din Lucaci, cu 8.000 lei, se cheltuesc 49.278 lei cu lefii impiegaților administratiei școalelor și 27.300 lei pentru cancelaria Eforiei.

¹⁾ Veți aneva.

Zalornit am e mulțamit cu acésta léfa, și reclamă Domnitorului în modul următor :

Prea Înălțate Dómne,

Vă rog plecat să bine-voiți a lua în de aprópe hágare de séma coprinderea acestei jalbe.

La anul 1841, când și Mária Vóstrá erați Efor al instrucțiunii publice, am fost trimis cu cheltuiala Statului, ca să învăț în Berlin sciințele filosofice și juridice.

Am împlinit datoriiile cu cea mai mare esactitate și silința, precum dovedesce alaturata diploma de doctor în filosofie și atestate de legi.

În urma chiamării ce mi s'a făcut, am grabit a mă întórce în patrie, cu cea mai mare dorința, de a 'mî aréta recunosciunța, facéndu-mă folositor.

La sosirea mea, în luna lui Iunie anul curgător, mi s'a dat a pregati pentru scóla cursul de logică și de morală, dupe o carte elementara clasica, și m'am vedútt trecut în statul scólelor cu léfa de lei 800 pe luna.

Am urmat și urmez necontentit împlinirea datoriei ce s'a pus asupra'mi, silindn-me a sévriși cu un chip potrivit cu starea și trebuința țerei.

Lipsa mijlócelor de viețuire și datoria sfântă d'a ține și o mummă vedúvá, care în mine are tóta nadejdea, m'aú făcut să rog atât pe Înălțimea Vóstra, cât și pe Cinstita Eforie a 'mî da cuvenita léfa, ca să pot a întémpina nisece trebuințe așa de neapérate.

Prin porunca Cinstitei Eforii cu No. 717, mă ved chiamat a primi léfa de lei 300 pe luna până la deschiderea scólelor.

Déca Înalta înțelepciune a Măriei Vóstre va socoti, cá cu acésta sumá este cu puțința a întémpina trebuințele vieței, la scumpetea de acum, voiți primi-o cu tóta recnoscința ; și pe lângă datoriiile ce am făcut în acei d'ântéiú trei ani ai stáruierei mele în Berlin, când ni se da numai câte 150 galbeni pe an, voiți mai face și altele, pâna când mi se va hotari o léfa mai enuinciosá ; iar într'alt chip vă rog plecat, Prea Înălțate Dómne, ca sa bine-voesci a porunci d'a se face la suma de lei trei sute, adaogirea ce veți bine chibzui.

Am cinstu a fi cu cel mai adânc respect și cea mai mare supunere, al Mariei Vóstre prea plecat și credincios supus,

I. Zalornit.

Domnitorul se marginesce a recomanda acésta petițiune în regularea Eforiei.

Déca Eforia refúsá o asemenea léfa lnnará profesorilor francezi Dolun și Dufour, în Noembre 1849, cáci n'are nevoie de cărți franceze, nu refuzá 800 lei pe luná lui T. Anghelidis, care venise din Constantinopole, ca să devina profesor de limba grécá și franceza ¹⁾). Unul din cei d'ântéiú profesori, cari presintă Eforiei cartea lucrata, este Penescu. Opera tradusá : «Istoria noului testament» dupe Victor Durny, e depusá la Eforie, la finele anului 1849, și acésta, în 27 Ianuarie anul 1850, o trimite în cercetarea Mitropoliei, ca sa vedá déca corespunde cu dogmele bisericéi ortodoxe.

¹⁾ Veđi adresa Logofetiei bisericesci No. 1.082, diu 13 Decembre 1849. Acest Anghelidis adreséú petițiunea în limba grécéscá, și e de întrebát, cum putea el traduce cărți în románesece ? Se vede deci, ca era o simpla favóie ce i se acorda.

*

Persecuțiunile în contra profesorilor cari luaseră parte la revoluțiune, continua și în primele luni din 1849.

Dăm în anexă adresa Departamentului trebilor bisericesci, No. 1.225, din 7 Martie 1849, relativă la arestarea lui M. Iliescu în monastirea Văcăresci. Acest fost impiegat al Eforiei școlilor, fusese acuzat de propagandă între preoții din sate ¹⁾.

Asemenea în anexă dăm altă adresă a Departamentului trebilor din launtru către Logofetia credinței, No. 3.810, din 31 Martie 1849.

Mitropolitul aruncase blăstem asupra celor cari vor făptui contra revoluțiunii; și acum i se cere să dea deslegare de obște, ca să ridice din public impresiunea, ca abandonând cauza revoluțiunii ar rămâne sub blăstemul bisericeii.

Tot prin această adresă, ce anexăm, Departamentul din launtru provoca schimbarea de redacțiune a Foeii sătesci, și cere, ca ea să se citească regulat în sate, pentru liniștirea duhurilor. Această adresă este comunicată în copie Mitropolitului de către Logofetia bisericescă ²⁾.

*

Înainte de deschiderea internatului, se aplică, în 1849, vechiul regulament din 1847, mai ales întru cât privește plata de 80 galbeni pe an. Această plată, în mod excepțional pentru fiul Pitarului Măldărescu, se acordă din casa școlilor pentru ținerea acestui fiu la «vre-un pensionat privat.» Va să zică, începeau a se ține internii pe la școlile private, încă din Maiu 1849, mai înainte ca gimnasiul să fi fost redeschis ³⁾.

*

Bancasa Elisabeta Știrbei, înainte ca soțul ei să ajungă Down, patrona o școală de fete sârmane în București. În favoarea acestei școli, Eforia, în 7 Martie 1849, cu raportul No. 192, ceru Căminăcămicii învoire, să o subvenționeze cu 500 lei pe luna.

Eată raportul Eforiei :

«Printre așezămintele private de învățatură, întocnite în această capitală, este și școala de fete sârmane ținută și dirijată sub patronagiul și îngrijirea Dămniei Bancasa Safta Știrbei.

Această școală, care într'un curs de mai mulți ani a existat până acum numai cu fonduri din subscripție particulară, vede din zi în zi scădând foarte simțit numărul subscriitorilor, prin urmare și ajutoarele cu care s'a ținut.

De și generositatea patronei este un puternic mijloc de clivernizare pentru acest institut, însă Eforia luând în băgare de seamă, că acest așezământ este consacrat special în folosul fetelor sârmane, care neavând nici un mijloc de trai, s'ar rătăci în viață și în năravuri rele vătămătoare și pentru dănsese și pentru societate, de nu ar găsi o învățatură, care să le dea mijlocul de a și câștiga hrana de toate zilele cu chip cinstit, și a intra la urină în societate cu obiceiuri și năravuri bune, care tot-d'una însoțesc

¹⁾ Eforia îl disculpă. (Vezi anexa).

²⁾ Vezi anexele.

³⁾ Dosarul No. 42 din 1849, arhiva ministerului de culte.

și ajuta pe cei ce au învățat să muncască și să încreze; a socotit, ca este de cuviință ca și guvernul să ia parte în asemenea faptă morală și folositoare, care interesează atât de mult societatea și să dea și din parte-i sprijin acestui institut.

Regulamentul școlii în . . . și dispozițiile sale orânduite a se da ajutoare de bani pentru întemeierea și ținerea unor asemenea așezăminte de învățatură și până acum s'a urmat acesta din partea Eforiei pentru mai multe institute private.

Acum casa școlilor se află în posesie de o rezervă o sumă însemnată rămasă din veniturile anului trecut, care rezervă se mărește și cu veniturile acestui an, până la reorganizarea școlilor publice.

Eforia d-er, este în părere, ca să se dea de acum înainte din casa școlilor o subvenție de lei 500 pe lună la arătata școală de fete s-ermane, ca să se p-ota ținea și să atingă scopul filantropic pentru care s'a înființat. De aceea Eforia av-ând t-otă încrederea, ca Căminata Căminămie va pre-țui în t-otă întinderea ei, o faptă care nu p-ote aduce decât lauda guvernului, aștepta cuviincioasa deslegare de urmare.»

Alexandru Filipescu. Director, C. N. Brăiloiu. Secretar, N. Iliescu.

Căminacumul Cantacuzino otari :

Căminămia Prințipatului țerei rom-ănesci.

Căminstitutul Departament al Creștinței

«Se trimite pe lângă acesta Căminstitutul Departament adresul Eforiei școlilor No. 192, ating-ător de lipsa în care se află acum căminstitutul de fete s-ermane, ținut și dirigit sub patronajul și îngrijirea D-nei Băncasa Safta Știrbeiu, din pricina tragerei subscriitorilor, cu care ajutoare numai se ținea acea școală de fete; și de ajutorul ce se chibznesce a se face din sursă institut din sursele casei școlilor. Și este poștit Căminstitutul departament a 'l supune desbaterei Căminstitutului Sfat administrativ extraordinar, spre a chibzui și otari asupra subvenției ce este de parere Eforia a se da de acum înainte din casa școlilor, în suma de lei 500 pe fie-care lună; de care să fie Căminămia încunosciințată.»

Căminacumul, *Constantin Cantacuzino.*

Anexăm întru acest obicei și jurnalul Sfatului administrativ aprobator, cum și raportul la Căminămie, supun-ând opinia Sfatului la otărirea ei. ¹⁾

*

Cu referința la școlile satești găsim, în 20 Maiu 1849, următoarea circulară a Eforiei către cărmuitorii, sub No. 380 și 396.

Circulara către ocărmuirile județelor

20 Maiu, 1849.

«Cu circulara de la 10 Ianuarie anul curgetor, Eforia a scris și acelei onor. Ocărmuirii, despre trebuința ce este, ca t-ote casele, ce au slujit de școli pentru învățatura copiilor de prin sate, să se închidă fără a le întrebuința spre vre-o altă locuință, iar mobilele ce are fie-care clasă să se așeze prin acele case și apoi să se pecetl-nescă acele case și să se dea sub îngrijirea juraților.

¹⁾ Veđi anexa de pe dosarul No. 22 din 1849, arhiva ministerului de culte.

Pentru acésta urmare Eforia a poflit pe asta onor Ocârmuire, ca sa faca fara zabava punere la cale și să insciunțeze Eforiei; dér onor Ocârmuire nici un răspuns pâna acum nu a trimis. Se scrie dér și să arătă acelei onor. Cinstite Ocârmuiră, ca de lucrarea, ce va fi făcut să insciunțeze fără zăbavă Eforia, dupe regulă.»

În 4 Octombore 1849, Eforia adreséza Domnitorului Știrbeiu raportul urmator, sub No. 685.

«Eforia bine convinsa, ca pentru orî-ce obiect ar intra în sfera îngrijirilor sale, este datóre a păstra aceeași întrégă privighere, și cunoscënd, ca Maria vóstra primiți cu buna voință orî-ce relație de interes în folosul public, plecat supune la înalta cunoscința Mariei Vóstre următórea sciința :

Eforia cunoscënd trebuința pentru bine cuvântate pricină, a include și scólele comunale de prin sate, și temëndu-se ca nu cum-va învățatorii acelor scóle sa priméscă pe lângă lefile pe trimestrul lui Ianuarie anul 1848, care a fost aprobate de dènsa, ca pentru o vreme slujită și lefile pe trimestrele de Aprilie, Iulie și Octombore acelaș an, cacl pe aceste nouă luni, dupe ce că tóte acele scóli aũ fost închise, apoi și acei învățatori au fost luat parte activa în evenimentele anului, dupe poruncile guvernului revoluționar; Eforia a comunicat în Octombore anul trecut tuturor cârmuitorilor de județe, ca învățatorii scólelor comunale, ce se închid, aũ a rétuânea la órènduiala în care vor fi fost mai d'înainte, și ca lefile lor pe aretatele trei trimestre ale anului 1848, nu aũ a li se mai slobođi, și acele 60 parale analogul din 2 lei ce răspusesera fie-care enoriaș dupe leginire, să intre în cutiile satelor. Tot atunci Eforia s'a adresat și catre Cinstita desliințata Cațmacănic, și din poruncile ce s'aũ slobođit dupe aceea de catre Cinstitul departament din 'nauntru, s'a vèđut ca se pusese îndatorire tuturor cârmuirilor, ca fara întârziere sa implinéscă de la învățatorii lefile, ce vor fi primit pe arčlatele trei trimestre și pe care 'i-aũ răspuns enoriașii fie-cărui sat; și sa 'i întórca locuitorilor, care nu au a mai respunde pe viitor o asemenea plata. Dècă însa acei bani s'an întors locuitorilor, séu s'aũ depus în cutiile satelor, Eforia nu a putut a se desluși, séu a se incredința înca; din împotriva dupe plângerile ce 'i-aũ facut mulți din învățatori, 'i aũ încunosciințat că ei n'aũ primit lefile nu numai pe trimestrele de Aprilie, Iulie și Octombore anul 1848, dér nici chiar pe acele de Ianuarie, în vreme ce acei două lei dupe leginire sunt răspunși pe deplin din puugile enoriașilor. Pentru acéstă anomalie, Eforia vede cu mábuire, ca nu póte da Mariei Vóstre, o mai deslușitóre dovada pentru ce n'arc acum, profesori prin județe, scie însa de sigur, Prea Înaltate Dómne, ca acei două lei respunși de catre fie-care enoriaș din tóte satele Prințipatului, pentru lefile învățatorilor pe anul 1848, se urca la o sumă de peste lei 700.000, calculata pe numărul cunoscut al populației acelora.

Ca sa se dea dér, Mariei Vóstre, dèca va bine-voi, o mai adevérata și întréga sciința despre câte Eforia, plecat a expus printr'acest raport, ie îndrasnéla a adauga, că la fie-care sub-cârmuire de plasa sunt date din partea Cinstitului Departament din 'nauntru și pe anul 1848, câte două condicți șunruite și pecetluite, din care una sljica ca sa tréca sub-cârmuitorul într'insa banii ce se implinesc de la enoriașii fie-carui sat, pentru lefile învățatorilor, iar alta, ca sa iscaléscă într'insa învățatorii, pentru primirea lefilor. De aceea și cercotarea ce Maria Vóstra va hotărâ a se face pentru acésta însemnalóre luare—dare de bani, lesne se va putea desluși din acele condicți, dèca și acestea nu vor fi cercat din vre-o nenorocire, lipsa din adevératul lor număr.

At. Filipescu. C. N. Brailoiu.

*

Dupe venirea la tron a lui Știrbeiu, la rubrica bursierilo din streinetate aflam unele acte mai favorabile decât sub Camacemie. Așia este decretul Donnitorului Știrbeiu in favoarea lui C. Bosianu :

Noi Barbu Dimitrie Știrbeiu,

Cu mila lui Dumnezeu, Donn stăpânitor a tota țera românésca.

Catre Departamentul Credinței.

Din raportul Eforiei scólelor, No. 877, vędęnd recomandația ce ni se face in favorul Serdarului Costache Bozianu, unul din zeloșii scolari ce urmęză cursul invęțaturilor juridice la Paris, de a 'i se da stępendiul otărit de către guvern de 200 galbeni pe an până la 1 ale viitorului Maiu și care i s'aũ fost suspendat încă din anul trecut, din pricină că casa scólelor se afla in lipsă ; Domnia Nóstră privind la cuvintele ce se expune prin măi sus pomenitul raport, poruncim acelui Departament, a se înțolege cu Eforia scólelor, spre a 'i se banii conveniți până la 1 Maiu 1850, când atunci este a lua sfărșit termenul otărit pentru ținerea sa la Paris.

Asemenea se acordă un stępendiu de 250 galbeni pe an, prin următorul act :

E f o r i a s c ó l e l o r

Prea Înălțate Dómne,

«Dupe sciința luată de Eforie, scolarul C. Cornescu fiul D-lui Logofótlului C. Cornescu, sęvęrsind la universitatea din Paris invęțaturile de colegiu și intrând acium in invęțatura dreptului, Eforia rógă plecat pe Înălțimea Vóstră, să bine-voiți de a 'i da voie a 'i urma stępendiul de duoę sute cincę-đeci galbeni pe an și in viitor, cum și de a 'i plati stępendiul pe anul curgętor, adică de la 1 Decembre 1889 până la 1 Decembre 1850. (No. 930, anul 1850 Noembre 15.)

Secretarului prin adresa cu No. 5.199 de la Noembre 27 acel an, comunica Departamentul credinței aprobarea domnėsca la mai sus numerotatul raport, și acesta prin adresa cu No. 7.848, din 28 Noembre, o da și in cunosciința Eforiei scólelor.

Dr. Picolo se stabilește la 1 Octombree 1849, correspondent al Eforiei, la Paris, cu 200 galbeni pe an.

In 29 August 1849, trei tineri : C. Bordem, I. Lázurescu și Constantin Burilenn au petiționat la comisarul ture Fuad-Efendi, să fie primiți in scóla de medicină din Constantinopole. Fuad comunica guvernului, prin nota 420, că a raportat la Sultanul cereerea tinerilor și 'i s'a ręspuns, că suut primiți împreună și cu al patrulea tēner : Gr. Calinescu.

Donnitorul ca să se aręte simpatic pentru Turcia, ordona Eforiei sa dea acestor tineri câte 2.000 de lei pentru drum și câte o bursă de o sută lei pe luna de sic-care și sa fie puși subț îngrijirea agentului țerei N. Aristarki. ¹⁾

¹⁾ Dosarul No. 70, archiva ministerului de culte.

În 13 Septembrie 1849, Domnitorul mai acorda 150 lei pe luna ténérului D. Nica și 10 galbeni pe lună lui Pikipio, cari vor sa studieze tot la Constantinopole. Cu referința la ténérul Pikipio eată decretul domnesc No. 706, din 24 Decembrie 1849, catre Departamentul credinței :

«Trebuința limbii turcescî și lipsa de ómenî, cari sã cunóscã bine și sã fie deprinși cu lucrările cancelaricescî, ne aũ silit a ne chibzui asupra acestui obiect, și a lua mësuri spre a întâmpina greutatea ce ar simți Statul, de nu se vor face din vreme cuviincioasele pregătiri. De aceea gãsind pe ténérul Pikipio înaintat în cunoștința acestei limbî, a otãrit a Ți înlesni înțlócó de a urma sã se ocupeze cu dênusa, spre a putea cu vreme fi folositor țereî, și pentru acest sfêrșil poruncim aceluî Departament a se înțelege cu Eforia scólelor, ca sã slobódã numitului, prin agentele țereî din Constantinopole, câte galbeni 10 pe fie-care lunã, din casa scólelor, cu începere din 1 Agust anul curent.

(Urmézã iscalitura Mariçei Sale)

Întocmai cu originalul.

Al. Burche.

La finea anului 1849, statul leilor ne da numele personalului numit pentru gimnasiul reînființând cum și lefile ce li s'au acordat. Dãru în anexã acest act. ¹⁾

*

M O L D O V A

Venirea la tronul Moldovei a lui Gr. Ghica, reinseninézã cerul posomorit al culturii naționale din acéstã țerà.

Una din cele d'ântciu mësuri a noului Domnitor, la începutul anului scolar 1849—1850, este desființarea Epitropiei învêțaturilor publice și alipirea scólelor la Departamentul *Vornicia* averilor bisericesci și a învêțaturilor publice, prin urmatorul decret domnesc :

No. 803. Ofis domnesc din 3 Septembrie 1849, sub No. 46, către Sfatul cãrmuitor, prin care se hotãrêscé, ca ramul învêțaturilor publice sa fie lipit către Departamentul averilor bisericesci.

Fiind dovedit prin ispita și prin urmarea pazita și în alte țeri luminate, ca ramul învêțaturilor publice nu póte fi cãrmuit cu nimerit și sistematic folos, de nu va face parte de un Departament lucrator și statornic, și dupe principiul obștesce primit, fiind de priință a se lipi către Departamentul averilor bisericesci, cu care are mai multã afinitate; Noi prinind incuviințarea ambelor înalte curți pentru punerea în lucrare de pe acum a acesteî îmbunatațiri, facem cunoscut Sfatului cã direcția învêțaturilor publice se cunóscé de acum întrunitã catre đisul Departament, al cãrnia șef va purta numire de Vornic al averilor bisericesci și al învêțaturilor publice, și prin urmare, Epitropia până acum în lucrare rãmâne de la sine desființatã; iar apoi acéstã dispoziție se va împartăși în vreme, spre statornica regulare Comitetului de revisia regulamentului, ce urmézã a se înființa dupe art. 3 de la Balta-Liman. ²⁾

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Acest ofis la 6 Septembrie 1849 sub No. 2.248 s'au împartășit Departamentului bisericesc și sub No. 2.219, Epitropiei scólelor. (Manual admin, Tom. II, pag. 302.)

În Februrie 1850, se desființează, ca o consecință a decretului de sus, și comitetul central «dupe care nu rămâne sub deosebita Epitropie, decât generalnica Epitropie a spitalelor și cutia mililor ; această cutie va fi lipită apoi către Departamentul bisericesc.»

Negreșit că reorganizarea școlilor nu se poate face imediat, dar Domnitorul avizăza la reforma legii învățământului.

Dăin în anexă informațiunile culese în dosarele anului, de la Ministerul de culte și din care se vede confirmarea aserțiunii noastre, ca o mișcare în bine se poate observa deja în decursul ultimelor luni ale anului 1849. Scriitorul acestor anale a fost primul școlar, care a părăsit cancelaria ministerului de interne, unde intrase din momentul închiderii Academiei și s'a prezentat cu petițiune la noul Domnitor, cerând să fie primit în noul internat al reinființatului gimnasiu. 'Mi aduc aminte și astăzi de parintăscă primire ce Gr. Ghica făcu mie, mui biet școlar și cum mângâindu-mă cu mâna pe față, lauda zelul meu, și mă asigură, ca neîntârziat Academia se va redeschide și că voi fi reprimit ¹⁾.

*

În 15 Ianuarie 1849, Epitropia școlilor desființează bursa lui G. Panaiteanu, trimis în străinătate pentru pictură și litografie.

Gr. Ghica a continuat încă pe mulți ani acesta bursa a actualului director atât de competent al școlii de bele-arte din Iași.

Noul Vornic bisericesc P. Casimir, al caruia nume se va uni cu glorie la așezământul nou al școlilor, a acordat bursă cu încuviințarea Domnului, tănerului G. Eraclid din Roman. Acesta a fost incredințat la Paris supravegherei lui Malgouverné, care dupe caderea guvernământului reacționar, abandonase Iași. Eraclid primi bursa până la 1857.

Dupe recomandățiunea doctorului Cucuineanu, P. Casimir a mai acordat un ajutor anual de 70 galbeni tănerului moldovean Ión Alinescu, care învăța medicina cu multa silința la Viena.

Cultura generala

Din respectul culturii generale, sa înregistram unele acte manifestând o tendința în bine: literatura didactică reie ore-care avânt mai pronunțat în anii urmatori. Eforia din Bucuresci retipăresce manualul de silabire, asinenea geometria lui Sirot, tradusa de I. Pop, și aritmetica lui Francoeur, tradusa de același I. Pop ²⁾.

Alătura cu cărți bune, Eforia cheltuia și bani de geaba, așa în Main 1849, cerea Caimacamului învoire, să cumpere 3.500 exemplare din cartea intitulata : «Enchiridion, manualul blagoslavinicului Christian,» care nu costa mai puțin de 7 sfanți exemplarul ; tot așa în 18 Ianuarie 1849, se angagiază a plăti ori a da cu împrumut, fara speranță de a mai fi restituit împrumutul, galbeni 230 lui Iancu Pascal, ca să tipărescă un vocabular dialog rusesc, turcesc și românesc.

Mai intervine și Caimacamul în favoarea vre-unei cărți straine. Așa, în 22 Main 1849, cu ofisul No. 2.167, Caimacamul recomanda cartea grecească a lui T. A. Rali,

¹⁾ Vești articolul ce am scris în numărul-jubileu al *Convorbirilor* în 1892.

²⁾ Dosarul No. 50°.

profesor de drept comercial in scôla politehnica din Atena, carte sub titlul : «Comentariul dreptului comercial».

Caimacamul ordona sa se aboneze Eforia la 30 de exemplare a câte 21 drachme exemplarul. Se cheltuiaă ast-fel banii țerei, pe când scôlele erau inchise ! ¹⁾

*

Conservatorul muzéului din Bucuresci, Wallenstein 'l reorganiseza. Caimacamul visitând muzéul, impreună cu comisarul rusesc, gasesce ca nu lipsesce in muzen decât portretul împăratului N. Pavlovici !

In 19 Ianuarie 1849, Wallenstein 'l cere Eforiei ²⁾.

*

Musica încercă a merge înainte.

In Septembrie 1849, Ludovig Guglielmi, compositor, profesor de cântare, fost scolar al colegiului Regal de Neapole, propune Domnitorului Știrbeiu sa se infiinteze o scôla filarmonică naționala, cu scop de a face buni cântareți de biserica și coruri pentru teatruri ³⁾.

In 9 Decembre 1849, Arch. Visarion propune reorganizarea așezământului coral de care am vorbit mai sus, pentru introducerea cântărei bisericesci moderne, dupe metoda rusesc.

La Iași, A. Petrino se distinge ca profesor de musica vocala și instrumentala.

¹⁾ Dosarele No. 44 și 504 din 1849, arhiva ministerului de culte.

²⁾ Dosarul No. 490, arhiva ministerului de culte; acest dosar este foarte important pentru istoria muzecului.

³⁾ Dosarul No. 443, arhiva ministerului de culte.

CAP. II

ANUL 1850

Anul 1850 nu este încă anul redeschiderii depline și vigurose a școlilor.

Ațâta e de adevărat, că putem strica într'o zi, dăr nu reclădi cu aceeași înlesnire !
Domnitorul Știrbeiū a numit o comisiune, care să se ocupe cu pregătirea programei
nove școlare.

În vedere cu redeschiderea gimnasiului, noua Eforie chibzuesce sa fie strămutat
gimnasiul acesta în localul mitocului Mitropoliei din strada Măgureanu.

Cu adresa No. 2.967, din 5 August 1850, a Departamentului trebilor din Iaștru,
se pune la dispozițiunea Eforiei, prin ofisul Domnesc cu No. 1.071, acest local pentru
gimnasiū.

Dar internatul precum și școla, nu se pot organiza imediat, și Domnitorul continua
a trimite bursieri pe comptul Statului în institutul privat al lui Monti ¹⁾.

Asemenea în 23 Octombree 1850, cu ofisul No. 1.428, se trimit intern bursieri ai
Statului tot la Monti : Alex. *sin* Bezadea Scarlat Ghica, T. *sin* Post. C. Vacărescu, Alex.
sin repausatul Baron Stefan Meitani și Grigore *sin* repausatul Pach. C. Argintoianu.

Deja în 15 Martie, Barbu D. Știrbeiū dăduse lui Monti o subvențiune anuală de 350
galbeni, pentru închirierea unui local mai încăpător, prin oficiul No. 321, ce dam în
anexă ²⁾.

Asemenea ajutoruri la școli private mai dă Domnitorul, în 1850, Iunie : 1.000 lei din
casa școlilor lui Canela, care a deschis școlă privată în Buzăū, și în 16 Septembrie,
6.000 lei gratificație lui Gianiloui Ludovig ³⁾.

În August 1850, Domnitorul facend excursiune în țeră, viziteza școlă privată a lui
Carol Bucholtzer, singura existand de când s'aū închis școlile publice.

Știrbeiū acordă lui Bucholtzer, din casa școlilor, o subvențiune lunară de 1.500 lei,
cu începere de la 1 Ianuarie 1850.

Eforia școlilor vâdend ajutorurile ce Domnitorul acorda instituturilor private, începe

¹⁾ Veji în anexă petițiunea lui N. Cherculescu din Pitești și ofisul domnesc în privința acēsta.

²⁾ Veji anexa.

³⁾ Dosarul No. 561 din 1850, archiva ministerului de culte.

a se îngrijii și a priveghia mai de aproape aceste institutule. Ea provocă din nou pe cărmuitorii de județe, să urnărăscă închiderea scôlelor neautorisate.

Cu acéstă ocașinne, Eforia, în Maii 1850, cu actul No. 403, autorisă scôla privată deschisă în Giurgiu de Vasile Marinovici, și 'i comunică programul și instrucțiunile ce dam în anexă ¹⁾.

*

Numai în 27 Septembrie anul 1850, comisiunea însărcinată de Domnitor pentru a pregăti programele tutulor scôlelor din țera Muntenescă, presintă Domnitorului raportul său, care împarte învățimântul în primar, gimnazial și de facultăți.

Eată acest raport :

**Înalțime! sale Domnului stăpânitor a totă țera românesca,
Barbu Dimitrie Știrbeiă**

Comisia întocmită pentru alcătuirea programei învățăturilor publice

Raport.

Sub-iscaliții însărcinați de către Înalțimea Văstră a pregăti o programă de învățatură pentru scôlele Principatului, plecat alăturăm aci rezultatul îndelungnicărilor noastre și cuvintele ce ne au slujit drept pas la a noastră lucrare.

Organisația învățăturilor publice a ocupat în toate țerile, precum și la noi, și va ocupa neconținut mintea și fînirea guvernelor, ca un obiect ce este foarte strîns legat cu condiția socială a fie-cărui nem în parte, cu starea lui intelectuală, cu obiceiurile și năravurile publice, și cu gradul chiar al culturii limbii părintescă.

Aceste considerații toate sunt pricină de neconținute încercări și schimbări în organisația instrucției publice, căci unii privind exclusiv numai la dezvoltarea facultăților intelectuale, recomand o sistemă de învățatură clasică, în care studiul limbilor mörte ie locul cel d'ântăi, ca modeluri de perfecție; iar alții preocupați numai de interesele materiale ale viețuirii, recomand cu osebire o sistemă de învățatură profesională și studiul exclusiv al limbilor vorbitore moderne, ca cel mai nemerit mijloc de comunicație pentru întinderea relațiilor comerciale și preferarea meșteșugurilor și artelor.

Ceea ce a preocupat mai cu sēmă pe sub-iscaliții este, ca o societate în sistema învățăturilor ce voiesce a primi, este mai cu osebire datoră și silită a îngrijii sa îndestuleze trebuințele elementare fără care nu pôte fi; și acelea sunt de a torna mai întăiu dregatori și slujbași publici, înzestrați cu științe potrivite misiunii lor, și în deobște a moralisa pe toți tinerii, prin învățatură religioasă, dându-le și gustul ocupațiilor serioase, care statornicesc mintea și sunt cel mai temeinic element de odihnă și de linișce a duhurilor.

Mărginiți în acest ocol, și privind pe de o parte la șirul trebuincioșelor învățătură, iar pe de alta la treptelnică dezvoltare a puterilor intelectuale din vârsta tinerilor; în programa ce am întocmit, am adoptat cea de căpetenie împărțire a învățăturilor în primare, colegiale (său de al douălea grad), și înalte său științifice speciale.

Scôle primare.— În aceste scôle învățatura s'a graduat dupe puterea vârstei elevilor

¹⁾ Veți anexa.

chiamăți a se folosi de densa la deprindere în citire, scriere, adapare de principii religioase, elemente de calcul, de geometrie usuală, de geografie și de gramatică, fiind-că toate aceste elemente urmăzează a sluji ca o prescurtată introducere pentru o mai dezvoltată învățatură în colegiuri, și sunt ca neapărate începuturi pentru întreaga educație. Împărțirea materiilor s'a regulat după programa din anul 1847, cu o mică preschimbare, și cu această osebire, că în loc de două clase împărțite în patru despartiri, am adoptat împărțirea în patru clase. Temeiul nostru în acesta a fost, că mai întâi cu această împărțire seosebesc mai viu și mai caracterizat nu numai materiile învățaturii, dar și elevii după vârsta și puterea conceptului lor; al doilea, că după organizația anului 1847, un învățator era însărcinat cu câte două clase într'o singură sală, și acesta împreună cu elevii a două clase de deosebită putere și înaintare, era pricina de confuzie la predarea învățăturilor, mai cu seamă în a treia și a patra clasă, unde osebirea puterilor elevilor este mai simțitoare, și învățatorul dator a fi mai cu multă îngrijire și băgare de seamă la lucrarea și a sa și a elevilor.

Osebirea dar a învățăturilor din școlile primare s'a făcut cu scop și cu nădejde, că clasele a III-a și a IV-a se vor încredința la osebii învățători.

Colegiuri sevă gimnasilor. — Învățăturile în programa nouă s'a îmbinat cu scop de a putea forma judecata elevilor, a le înlesni învățatura limbii părintești, și a înzestra pe cei ce nu se înlesnesc a desăvârși toate cursurile colegiului, cu orecare cunoștințe usuale clasice și matematice, cu care să se poată folosi în cariera negoțului și a meseriilor.

Tot-d'o-data cu îndestularea trebuințelor acestei deosebite clase de elevi, pre cât firea lucrurilor ne a ertat, silința noastră a fost a nu hăntui caracterul clasic ce urmăzează a păstra învățăturile numai colegiului. Spre acest sfârșit am întins învățatura limbii latine de la începutul claselor colegiale până la cele mai 'nalte; geografia s'a împărțit în trei ani; desenele împreună cu caligrafia (care se socotesc ca o introducere la desene), în patru ani; istoria în patru ani; logica cu filosofia și cu retorica în același an în clasa cea mai 'nalta, în care elevii sunt mai matori în vîrstă și când urmăzează a trece la facultăți speciale.

Nu ar fi fost însă îndestul, a margini studiile colegiului numai în învățaturii cunoscute sub numire de clasice. Educația, ca să fie mai temeinică și mai complectă, trebuie să îmbrățișeze pe lângă învățatura clasică și învățatura de științe exacte, precum matematica, istoria naturală, fizica și chimia.

Spre acest sfârșit în loc de a lasa aceste învățături în clase complementare, precum erau rânduite în programele vechi, le am îmbinat cu cele-alte învățături în cele trei mai înalte clase, ca un studiu ce nu numai este strins legat cu învățatura geografiei, fizice și matematice, dar și cu filosofia, slujindu-le în aceeași vreme ca fundament și instrument, și contribuind a da facultăților de judecată o deosebită putere de apreciație și de exactitate.

Cât despre limbile străine, aceea care ni s'a parut mai de cuviință a se adopta mai obligatorie, este limba latină. Construcția acestei limbi, rola ei în literatura clasică, și mai cu seamă rudenia în care se afla cu densa limba românească, sunt destule pricinii ca să ne îndemne a o adopta de o potrivă cu cele-alte nații, ca o bază în studiile clasice, și de a 'i da o preferință asupra altor limbi, cari nu au aceeași importanță pentru studiile clasice. Aceeași considerație ne ar fi îndemnat să introducem și limba elenă în frunte cu cea latină. Dar avînd trebuința și de ajutorul altor limbi străine din cele vorbitoare pentru partea științifică a învățăturilor, precum sunt limbele franceză și ger-

mană, ne am temut, că nu cum-va să încarcăm mintea elevilor cu prea multe limbi, și să prefacem o învățatura științifică într'o învățatură de lux și de podobă, care n'ar avea pentru majoritatea elevilor, nici un rezultat serios. De aceea am combinat învățatura limbilor franceză și germană cu importanța studiilor ce se predau în cele trei mai 'nalte clase, lăsând la alegerea elevilor să urmeze una dintr'insele și făcându-o obligatorie pe cea aleasă, ca să se potă ajuta prin ele precum am dis la studiul științelor.

Privind în aceeași vreme la osebitele aplecări ale elevilor și la trebuințele ce se nasc din relațiile comerciale și politice ale țerei, am introdus și cursuri slobode de limbile elenă, rusescă și turcescă, în trei ani, care cursuri le pot asculta toți elevii de toate clasele, după a lor voință și alegere.

Facultăți.— Scopul pentru care se cer aședeminte de instrucție publică nu s'ar îndeplini, decât învățatura publică s'ar popri numai în învățaturii gimnasiale. De aceea trebuie să se completeze sistemul învățăturilor și cu ore-care facultăți, pe cât mișlocele ne ert și care să dea Statului slujbași destoinici și tinerilor o carieră de viețuire. Spre acest sfârșit am adaugat în programă o școlă specială de inginerie civilă și alta de legi.

În școlă de inginerie, materiile învățăturilor s'au combinat cu scop de a da elevilor cele mai temeinice principii de topografie, construcție a podurilor și șoselelor, și de arhitectură prin învățatura științelor matematice aplecate la desemn, la măsurătoare, la calcul, la cunoștința puterii materiilor de construcții, la mecanică, și prin învățatura osebitelor ordine de arhitectură.

În școlă de legi s'a adoptat drept materiile de învățatura: dreptul roman care este temelul legislației noastre civile, dreptul civil special românesc, dreptul comercial, dreptul judecătoresc și de procedură, dreptul criminal, dreptul administrativ românesc, trebuincios mai cu sémă pentru ampoiții admnistrației, și chiar pentru judecatori, spre a departa conflictele dintre dregătorii, iconomia politică, spre a da idei exacte și adevărate despre formarea bogățiilor, negoțului, industriei și despre netăgăduitele baze ale proprietății; și în sfârșit istoria dreptului, prin care elevii pot dobândi idei exacte despre progresul și schimbările legislației.

Acestea sunt în general principiile teoretice, dupe care s'a întocmit programa învățăturilor. Cât despre aplicația lor și despre împărțirea școlilor în Principat, bazul adoptat a fost, ca în fie-care județ să se așede, în orașele de căpetenie, câte o școlă primară, afară din Bucuresci și Craiova, care aceste două orașe fiind mai populate, sa aiba Bucurescii pentru fie-care vâpsia câte o școlă primară, peste toate cinci, iar orașul Craiova, două școle primare.

Gimnasia sa fie două, unul în Bucuresci și altul în Craiova ca să potă mai cu înlesnire și mai cu puțină cheltuială să se folosescă toți tinerii studioși din toate părțile Principatului.

Iar școlile cele-alte de inginerie civilă și de legi să fie de o cam dată aședate numai în orașul Bucuresci.

De cuvînță am socotit că ar fi, ca în orașul Brăila să se adaoge învățăturile celor trei d'antăi clase colegiale, cu modifiție, ca în locul limbii latine, să se predea limbile italiană, grecescă și rusescă, dupe alegerea elevilor, însă obligatorie, dupe ce o dată și vor face alegerea.

Cu această adăugire de trei clase în școlă primară, se va îndeplini o trebuință neaparată pentru comerțul acestui oraș, căruia i se va da un nou impuls de înflorire.

Mai adaogam însă, că spre a se putea pazi o buna disciplină în școlă, și spre a se da

corpului profesoral o organizație mai omogenă și mai strânsă, trebuința cere ca în gimnaziu și în școlile mai înalte de inginerie civilă și de legi, să se ordoneze unul din profesorii lor, ca căpetenie, sub titlul de rector, care să aibă dreptul de inspecție și de priveghere imediată asupra celor-alți profesori și a păzei bunei orânduiei în clase.

Acestea sunt Prea Înălțate Dămine, modificățiile și bazarile adoptate într-o întocmirea programei învățaturilor pentru școlile publice, care le supunem plecat la Înalta Marică Văstre chibzuire.

P. Poenaru. Simeon Marcovici. C. N. Brăiloiu.

1850, Septembrie 27.

În detalii programa gimnazială pentru București și Craiova pe 6 clase coprinde decem următoarele materii :

Clasul I. Limba română, limba latină, geografia Europei și mai cu sîmna a țărilor, România și Moldova, cu statistica și chronologia lor, catichisul și caligrafia.

Clasul II. Limba română, limba latină, geografia celor-alte părți ale pămîntului cu partea corespondentă a chronologiei, morala religiunii creștine pe basa scripturilor, caligrafia și desenul liniar.

Clasul III. Limba română, limba latină, Istoria țerei românești, aritmetica aplicată la operații comerciale și ținerea registrelor, geografia fizică, matematica, istoria sfînta și desenul liniar.

Clasul IV. Limba latină, istoria veche până la înțînțarea imperiului roman, aritmetica raționată, desenul de figură și limba franceză sêu germană.

Clasul V. Continuația istoriei vechi și a vécurilor de mijloc, algebra, literatura latină, elemente de istoria naturală și limba franceză sêu germană.

Clasul VI. Istoria modernă, logica cu filosofia morală, retorică generală cu aplicație la literatura limbii române, elemente de fizică și chimic, geometria și limba franceză sêu germană.

Cursuri facultative

Limba rusescă, în trei ani.

„ turcescă, idem.

„ grecescă, idem.

Cursuri speciale de legi

Anul I. Dreptul roman și dreptul civil românesc (despre persoane și lucruri).

Anul II. Dreptul civil românesc (toarneli, moșteniri, daruri și testamente), dreptul judecătoresc, (organizația judecătorilor, cu procedura) și dreptul criminal cu procedura criminală.

Anul III. Dreptul comercial, dreptul administrativ, economia politică și istoria dreptului.

Curs special de matematică

Acest curs e menit să formeze ingineri topografici, ingineri de șosele și arhitecți.

Anul I. Trigonometria aplicată la ridicarea de planuri; Cunoștințe mineralogice a materialelor și puterea lemnului; Geometria descriptivă și desenul topografic și de peisagiuri, în toate țilele.

Anul II. Elemente de mecanică aplicată la deosebite mașini usuale; Principiile clădirii șoselelor și a podurilor de lemn și de piatră; Principiile de arhitectura și deosebite ordine cu podăbele lor.

Anul III. C. Perspectiva și construcția umbrelor. D. Compoziția în arhitectura de felul de clădiri civile și religioase, în semestrul de iarnă.

E. Operații practice la ridicarea de planuri.

F. Idem la construcții tehnice în științele de mai sus. În semestrul de vară.

Anul IV. Semestrul de iarnă :

Mai întâi cele de la E și F. Lucrarea hărților și calculul operațiilor practice în timpul verei al anului al III-lea semestrul de vară.

Dupe ce scolarii vor da examen în luna lui Aprilie și vor lua diploma pentru acest curs, se vor alătura, pentru mai multa practica, pe lângă vre-un șef arhitect s'eu inginer de poduri și șosele, s'eu hotarnic, dupe specialitatea ce vor voi a îmbrățișa fie-care scolar.

Accest program e urmat de acestea :

O b s e r v a ț i i

1) Toți cei ce vor dori a intra în orî-ce funcție publică, pâna la cel mai mic scriitor, vor fi neapărat datori, să s'evêrșescă cursul complet de umaniere, dupe programul ce s'a publicat acum și sa ia atestat doveditor, ca a trecut aceste învățături, cu tota cerșuta silința și buna purtare ;

2) Toți cei ce vor dori a îmbrățișa carieră administrative mai 'nalte, nu vor fi primiți de la șefi de secție ¹⁾ în sus, de nu vor avea diploma doveditoare ca au s'evêrșit și cursul facultății legilor ;

3) Nimeni nu va fi primit în slujba judecătorească, începând de la grefier de tribunal de întâia instanța, de nu va înfațișa diploma pentru cursul de legi ;

4) Nimeni nu va fi primit în funcția de ingineri pentru poduri și șosele, s'eu inginer arhitect, s'eu inginer topograf, decât nu va înfațișa diploma pentru cursul de inginerie civilă ;

5) Nimeni nu va fi primit a exercita profesia de hotarnic, s'eu de avocat, de nu va avea diploma pentru cursuri de legi.

Hotarnicul, care va voi sa fie și inginer topograf, va fi dator sa aibă diploma și pentru cursul special de inginerie civilă, precum s'a dis la art. 4 ;

6) Amploiații cancelariei agenției țerei de la Constantinopole, pe lângă cursurile de umaniere, vor fi datori să cunoască și limbile turcésa și grecésca vorbitore ;

7) Amploiații carantinesci, pe lângă învățaturile umaniere, trebuie sa învețe și limbile pe care trebuința neapărată va cere ;

8) La acest articol se dispunea trimiterea de scolarii, să învețe limbile turcésca, grecésca și rusésca. Acest articol a fost șters de efori. Ei însemnăza pe margine, ca cu mâna lor au corectat.

Programul este semnat de membrii comisiei : P. Poenaru, S. Marcovic și N. Brailoiu.

Comisia propune și un stat anume pentru lefile personalului didactic, dupe programele de mai sus. 'L dăm în anexa ²⁾ împreună și cu statul real dupe care au fost platite lefile în Decembre 1850.

În același timp în care comisiunea de mai sus lucra, Domnitorul și Eforia priveghiau de aproape afacerea cărților didactice și reglau socotelile școlilor pe anii 1847—1850.

Eată raportul Departamentului credinței în privința socotelilor și oficial domnesc,

¹⁾ Comisiunea care a întocmit programa cerusă de la șeful de masă în sus.

²⁾ Vezi anexa.

prin care banii făcuți economie la școli pe anii 1847—1850, în suma de 1.450.000, în loc de a se lăsa școlilor reînființându-se, se întorc visteriei :

Raportul Departamentului credinței la Domn, No. 5.736 din 25 Octombrie

Prea Înălțate Dămine !

«Potrivit înaltei ordine coprinse în luminatul ofis, cu No. 1.423, Departamentul, după înțelegerea ce a avut cu Cinstita Eforie a școlilor, plecat supune Mariei Văstre pe lângă acest raport, lista, sub încredințarea Cinstitei Eforii, arătătoare pe fie-care an, până la sfârșitul anului 1850, de banii ce i-au primit școlile, și de cei ce au primit și căți au cheltuit. Osebit, Departamentul aduce la cunoștința Mariei Văstre, ca suma de lei 100.000, ce se vede însemnata prin colona a II-a, în potrivea anului 1847, ca primită mai mult din casa centrală peste fondul disponibil de lei 350.000, urmând și aceea a fi scădută din datoria totală a casei centrale, însemnată în colona a III-a de 1.415.006 lei, rămânând de primit din această casă numai lei 1.315.006, căci prin luminatul ofis cu No. 4, se hotărăse 1° ca fondul special de lei 500.000, prescris în art. 10 din legiuirea reorganizației instrucției publice pentru clădire de un colegiu nou, să rămână destinat numai pentru această trebuință, fără a se putea deturna la nici o împregiurare un ban din a sa destinație, și al 2-lea că se consideră observațiile cinstitului control și ale cinstitului Obștesc Divan, în privința adaogirii venitului școlilor, ca adăca : acel adaos sa și aibă urmarea de la începutul anului 1848, pentru motivul, ca nici o legiuire nu poate avea efect retroactiv».

OFISUL LUI VODĂ

Noi, Barbu Dimitrie Știrbein,

Cu mila lui Dumnezeu, Domn stăpânitor a toată țera românească.

Către Departamentul Credinței

«Vedând raportul aceluși Cinstit Departament sub No. 5.736, și alăturata pe lângă acest raport socotela din partea Eforiei școlilor ;

Vedând suma de lei 1.315.006, ce după această socotela, are a mai răspunde casa centrală către școle, până la sfârșitul anului 1850, și care după raportul Divanului obștesc sub No. 347, s'a socotit a se da în ajutorul Visteriei ;

Noi, poruncim aceluși Departament a răspunde la Visterie, spre rafluire, suma de lei 1.315.006.

Prescurtare de socotela casei colegiului de la anul 1847 pînă la sfârșitul anului 1850

ANUL	Sumele cuvenite a se primi de la casa centrală		Sumele respuse de casa centrală		Sumele ce mai rămâne din casa centrală		Deosebite alte primiri ale casei colegiului		Totalul primirilor		Totalul cheltuielilor		Mai mult		Mai puțin	
	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.	Lei	P.
1847.	350.000	—	450.000	—	—	—	44.541	10	494.511	10	427.045	13	—	—	67.495	37
1848.	850.000	—	490.000	—	360.000	—	48.796	—	533.796	—	587.326	08	48.530	08	—	—
1849.	850.000	—	216.993	2	638.006	38	62.352	16	279.345	18	298.311	07	18.965	29	—	—
1850.	850.000	—	428.000	—	422.000	—	37.049	04	465.019	04	448.564	39	—	—	16.457	11
	2.900.000	—	1.584.993	2	1.415.006	34	192.708	30	1.777.701	32	1.761.244	27	67.495	37	83.953	08

Arsaky. S. Marcovici.

Casier, C. Cernavodeanu.

În privința cărților didactice ce se lucrează de profesori, Domnitorul, prin ofisul cu No. 298, din 8 Martie 1850, ordonă Departamentului credinței, să înceteze risipa de bani dați în lefi încă de la încetarea școlilor, și cere: «ui se va trimite toate manuscrisele lucrute în cursul închiderii școlilor de către profesorii cărora s'a urmat răspunderea simbriei.»

Eforia răspunde în modl urmator :

Copie dupe raportul Eforiei școlilor cu No. 265 anul 1850, Marte 30, către Domn

«Conformându-se cu cele poruncite în oficiul Înălțimii Văstre cu No. 298, ca spre a se da o deplină dovada de lucrările ce fac în traducții de cărți didactice, profesorii colegiului, cari pentru lipsa de ocupație în clase, ce sunt de o cam dată închise, primesc lefii lor dupe oficiala orânduiala, să se dea chiar acele lucrări la cunoștința Înălțimii Văstre, Eforia plecat trimite toate acele traduceri ce acei profesori au lucrat până acum; și tot-d'o-data. Eforia înseamnă aici uvrăgiul ce s'a dat fie-carui diu acei profesori, ca să 'l lucreze în specialitatea sa.

Profesorii dar cu uvrăgiile lor sunt aceștia :

D-lui Dinuțrie Pavel s'a dat a traduce trigonometria și algebra.

Acest profesor a săvârșit trigonometria, precum se arăta în manuscrisul No. 1.

Tot acesta a lucrat și diu algebra patru tetrade în 4° foi 128 precum se arăta în manuscrisul cu No. 2.

D-lui Georgie Pop, s'a dat a lucra aritmetica și geometria.

Acesta a săvârșit aritmetica elementara, care s'a și pus sub tipar în tipografia colegiului; și din geometria teoretică și practică de *P. L. Sirot* a lucrat 5^{1/2} tetrade în 4°, foi 194, precum se vede în manuscrisul No. 3.

D-lui Alecu Orăscu, s'a dat a lucra geometria descriptivă, de *Lefebure de Fourey*, din care a lucrat până acum 9 tetrade în folio, foi 155. dupe manuscrisul No. 4.

D-lui S. Marcovici, s'a dat istoria de *Bivrette Dumon*.

D-lui G. Iónid, are a lucra un dicționar greco-român dupe Vizantie, și un tractat de maxime morale. Acest profesor a săvârșit lucrarea tractatului în 9 tetrade în 4°, cu foi 542, dupe manuscrisul No. 5.

D-lui G. Hill, s'a dat a lucra gramatica latina de *Burnouf*, și un dicționar latino-român; dintr'acesta a lucrat până acum litera A în 8 tetrade în folio, cu foi 128, în manuscrisul No. 6; iar pentru gramatica lui *Burnouf* observăză numitul profesor, ca gramatica ce o are tot numitul, cupus și tipărită în anii trecuți, este indestul pentru trebuința claselor, și că se află acum indelotnicindu-se în lucrarea și a unui dicționar româno-frances, ce se simte cu adevărat de lipsă în literatura româna.

D-lui Ión Pop are a lucra partea morala diu autorii francezi *Noël* și *Chapsal*, cuu și geografia politica de *H. Vablon*. Acest profesor a săvârșit partea morala în 4^{1/2} tetrade în 4°, cu foi 156, dupe cum se arăta în manuscrisul No. 7; are tradusa și diu geografia politica de *Vablon* 4 tetrade, tot în 4°, în foi 119, dupe manuscrisul No. 8. A mai săvârșit numitul și alaturatul tractat de punctuație într'un tetrad cu foi 61, precum se arăta în manuscrisul No. 9.

D-lui Alecu Pop, s'a dat a lucra ținerea registrelor, pe care a și săvârșit'o în 9 tetrade în 4°, foi 292, precum se vede în manuscrisul No. 10.

D-lui Ión Poenaru, dându-i-se a lucra desemuul din *învețătura elementară*, a să-

virșit acest curs, în $3\frac{1}{2}$ tetrade, în 4^0 , și foi 106, dupe manuscrisul No. 11, și un uvragiū de *arpentagiū* sēū *geometria practica*, precum se vede în manuscrisul No. 12, desēvirșit.

D-luī Iosif Genilie, s'a dat a lucra geografia de *Victor Duruy*; din geografia fizica generala, a lucrat până acun 9 tetrade, în folio, cu foi 144, precum se arētā în manuscrisul No. 13.

D-luī Scarlat Valenstein, s'a dat a lucra Istoria naturala de *Holland*. Acesta a lucrat $2\frac{1}{2}$ tetrade în 4^0 , file 202, dupe manuscrisul No. 14.

D-luī F. Théot, îndatorindu-se a traduce gramatica franceso-romāna, a și sēvirșit lucrarea ei, cu alăturatul manuscris în folio No. 15.

D-luī I. Limburg, s'a dat a talmăci gramatica germano-romānă, din care a lucrat până acun 5 tetrade în folio, file 190, dupe manuscrisul No. 16.

Lucrēzā și D-luī I. Zalomit, un tractat de filosofie, dupe manuscrisul No. 17.

Efor, A. *Filipescu* și Director, C. N. *Brailoiu*.

30 Martie, 1850.

*

Asupra acestuī raport al Eforiei, Domnitorul Barbu Știrbeiu, prin decretul sēu cu No. 453, din 15 Aprilie 1850, alcătuesce o comisie, compusă din D-niī: Pavlid, Hill, Ioanid, Zalomit și I. Pop. Acăstă comisie va cerceta manuscrisele de franceso-romāne și germano-romāne, dicționarul latino-romān, până unde este sēvērșit, geometria descriptiva, aritmetica și geometria, algebra și trigonometria, ținerea registrelor dupe dopia scriptură. Avestea sunt, dice Domnitorul, uvragiele cele mai de întēia trebuința, și urmeză a incepe îndata a lor tiparire, ca treptat într'un an de zile, de va fi cu putința, să iasa din tipar.

Comisia se va aduna de trei ori pe săptămānă regulat la zile și ore hotarite.

Atribuțiile sēle sunt :

1) A prețui fie-care uvragiū și a hotari de corespunde cu trebuința scōlelor și de meritēzā a se tipări;

2) Comisia va îndrepta stilul operilor alese, apoi le va iscali și înainta cu raport la Eforie, care ni le va supune spre a da porunca de tiparire;

3) Autoriī aū priveghierea și corectura tiparului.

— «Introducēndu-se învățătura limbei latine în tōte clasurile colegiurilor din Prințipat, carțile cele de mai neapērata trebuința sunt cele latino-romāne, *avēnd unul și același profesor a preda de o data limba latină și romānă*. Inșă fiind-ca nu avem carți elementare de predare, se vor da pentru a lor alcătuire și premii potrivite cu gradul trebuinței și cu meritul carței.»

*

Comisiunea acēsta recomanda, în Iunie 20, cu raporturile No. 2 și 4 ca bune :

1) Aritmetica raționată dupe Francoeur, tradusă de I. Pop;

2) Trigonometria de Pavlid.

B. Boerescu tradusese, în Noembre 1850, «Visul luī Scipione» de Cicero. Cercetatā

acésta traducere de profesorul Hill, a fost respinsa de comisiune. Asemenea a fost respinsa geometria lucrata de I. Poenaru.

*

În fine, Domnitorul da în Octombrie 17, oficiul No. 1.389, ordonând deschiderea scólor de la 1 Ianuarie 1851. Pána la acea datá Eforia e ordonată sa îngrijésca de alegerea profesorilor și clasificarea elevilor.

Oficiul domnesc convine, ca învătatura nu trebuesce sa fie considerata de tinerime ca scóp, ci ca mijloc de a ajunge la un rezultat, iar acel mijloc nu va fi bun decât pe cat timp va face pe om capabil sa implinésca o funcție speciala și utila societatei din care face parte și în care este chemat sa traiasca.

Un alt principiu pus de Domnitor este, cá învătatura trebuc sa fie adaptata la trebuința publica. De aceea Domnitorul în aplausele țerei proclama, ca învătatura trebuc sa fie naționala și suficienta la trebuința diferitelor clase ale societatei.

Ast-fel țera cu noua Domnie repudia doctrinele anti-naționale ale domniei lui Bibescu, redând limbei române dreptul său firesc în scóla.

Adevérat ca oficiul domnesc admite alaturarea cu limba romána și limba latina ca organ de învătământ ¹⁾, dar numai cu acel temperament caruia este adoptata ca basa a studiilor clasice și mama a limbei române.

Limbele francesca și germana încep a fi predate numai de la clasa IV-a gimnasiala înainte și lasate la alegerea scolarului.

Programul gimnasiului este așa combinat, ca elevii cari din lipsa de mijloce ar abandona studiile de la finea clasei a III-a, o vor putea face acésta fara mare dauna, caci pána la acésta clasa se póte capata un complet de cunoscințe suficiente pentru a se deda la o industrie óre-care.

În cursul superior se reinființéza facultatea de drept și o facultate de sciințe exacte împarțita în 3 secțiuni : topografia, poduri și șosele și arhitectura.

Pe lângá aceste duce facultáți Domnitorul promite organizarea unei scóle de agricultură și economie rurala și a unei scóle de arte.

În fine Domnitorul promulga dispozițiunea, care marginesce admisibilitatea la funcțiunile publice în favórea acelorora, cari au terminat cursurile în scólele publice.

Ca consecința acestui decret domnesc, la 28 Octombrie 1850, Eforia (Dr. Asaki, A. Filipescu, S. Marcovici, P. Poenaru și Florescu) numesc duce comisium de profesori, ca sa cerceteze și clasifice pe elevii cari vor cere să intre în scóla. Comisia I e compusa din I. Pop, Genilie, I. Poenaru, A. Pop și Valenstein pentru scolarii de clasele I—III inclusiv.

Comisia a II-a compusa din :

G. Hill, I. Zalomit, G. Pop, Valenstein, Theot, Limburg, Marcovici, D. Pavel și A. Marin, cercetéza scolarii de la clasele III—VI inclusiv.

În anexa ce dăm ²⁾ la acésta pagina, se dispune, ca clasificatiia elevilor pentru scólele primare, se va face de profesorii ulterior arétați prin publicatiuni.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

Pentru cursurile speciale, tinerii chiar de vor avea atestat colegial, vor fi datorî să treacă un *examen general* pentru că așa să pôlă acei tineri urma cu succes cursurile.

Intre acestea, Eforia s'a preocupat de localele scolare ; așa în 23 Octombree, sub No. 857, Eforia a scris Departamentului dreptatei sa se nute din localul scôlei, cacî de la 1 Noembrie viitor, acest local trebuiesce scôlei.

Scôlele din județe se ordonă a se redeschide, prin ofisul Donnesc din 17 Octombree 1850. Deschiderea se va face la 1 Ianuarie 1851. Eforia intrêba pâna atunci pe dregătorii de județe în ce stare se află localele ? În 30 Octombree 1850, cu circulara sub No. 859—871, Eforia amintesce cărmuitorilor, ca ei sunt presidenți comitetului de inspecțiune, și deci sa grăbescă lucrarea.

În 4 Noembrie, Eforia cere de la toți profesorii de colegiu și de specialitați, programul detaliat al cursurilor lor.

Eata actele principale relative la redeschiderea scôlelor primare din județe :

REDESCHIDEREA SCÔLEI ÎN JUDEȚE

E f o r i a s c ô l e l o r

Domnule Ocârmuitor al județului !

«Prin luminatul oficiu al Mariei Sêle Prea Înălțatului nostru Domn, de la 17 ale curgêtorei luni, No. 1.389, se poruncesce Eforiei a deschide scôlele pâna la 1 Ianuarie anul viitor, precum vă veți indestula din alăturata publicație.

Trebuința dêr neapêrată avênd Eforia a cunôsce starea în care se afla localul scôlei publice din reședința acelu județ și privind că : duple art. 130 al legiurii din anul 1832, asupra scôlelor, sunteți chiamat a presida comitetul de inspecție, de județ, sa bine-voiți a îi împârtași cât mai fără zabăvire sciințe și tôta lamurirea, spre a se chibzui cuvenitele măsuri pentru îndeplinirea poruncei Mariei Sêle.

S. Marcovici. I. Poenaru, etc.

No. 859—87.

1850, Octombree 20.

Pentru alegerea profesorilor de scoli județene, jurnalul *Vestitorul* publica uruatoarea dispozițiune luata de Eforie :

P u b l i c a ț i e

Fîind-ca mulți prin jalbe catre Eforia scôlelor aũ arcat dorința de a fi primiți ca profesori publici pentru scôlele primare, și ca sa le pôta încredința o asemenea delicata sarcina la persoane îndestrate cu cernta capacitate, Eforia face cunoscut, ca nisce asemenea doritori urmêza neaparat a trece toți fără nici o excepție un examen asupra învățaturilor otarite pentru asemenea scôle.

Catre acestea căți din D-lor vor fi fînut scôle private, sêu vor fi exersat meseria profesorala pe la particulari, sunt poștiți, cei d'ântêiu a aduce un atestat al orașenilor, si cei de al duoilea un înscris din partea parinților, coprinđetor de rivna, capacitatea și purtarea învățatorului și adevërite, și unele și altele, de ocârmuirea locala și de magistrat.

Examenele unor asemenea doritori se vor ține la 20 ale curgêtorei luni, în cancelaria Eforiei, și examinatori vor fi D-nii profesori :

1. Serdarul I. Genilie, pentru geografie, catechism și istoria sfânta.
2. Medelnicerul I. Popp, pentru gramatica limbii române.
3. Slugerul G. Popp, pentru aritmetică și elemente de geometrie, imbinat cu principii generale de desen liniar.
4. Valenstein, pentru principiurile generale de desen liniar arătat la No. 3 de mai sus.
5. Pitariul Alecu Popp, pentru caligrafie. Capacitatea și moralitatea vor fi singurele condiții de admisibilitate, din care Eforia nu se poate abate, fara a se compromite inaintea tinerimei, și prin urmare a neamului.

Al. Filipescu. Poenaru. Marcovici. Florescu.

1850, Noembre 4.

Eata programa definitiv adoptata pentru școlile primare :

Școlile primare de prin orașe

C l a s a I

1. Silabisire, cetire și scriere.
2. Invățatura pe din afară a rugaciunilor.
3. Deprindere la scrierea și insemnarea numerelor aritmetice.
4. Principiuri de numerație și calcul din gând.

C l a s a I I

1. Citire pe extracte din sânta scriptura.
2. Scriere dupe modelul de caligrafie și dictando.
3. Catechismul.
4. Aritmetica, (cele 4 lucrări cu numere întregi).

C l a s a I I I

1. Cetire cu înțelegere și explicație pe deosebite cărți religioase și morale.
2. Caligrafia.
3. Istoria sfânta în prescurtare.
4. Aritmetica, (cele 4 lucrări cu frângeri și explicația sistemului mesurilor și greutateților obicinuite în țera).
5. Elemente de geografia fisica, (cele de capetenie împărțiri ale globului cu o scurta descriere a statelor Europei, și mai amărunta a Principatelor România și Moldova).
6. Inceputuri de gramatica.

C l a s a I V

1. Cetire cu explicație pe cartea intitulata *Prietenul tinerimci*, și altel asemenea.
2. Elemente de geografie imbinata cu principiuri de desen liniar.
3. Elemente de geografia civila a tuturor parților globului, cu o mai amărunta descriere a statelor Europei.
4. Elemente de gramatica.

NB. In césurile de cetire, profesorul se va aplica cu deosebire a da elevilor într'acésta clasa sciința de istorie, (mai cu séma de istoria țerei românesce), și cunoscințe fsice și matematice și de economia casnica, alegând cărți proprii pentru acest sfârșit.

«Acésta programă va coprinde tóte părțile sciinței cu cuvenitele desvoltări spre a se putea înțelege cu înlesnire, fara a se pune într'însa amănunturi cari forméza obiectul prelărei... Acésta programă va fi ca o tabela, în scurt de p. trinus cu o cantatura rapede lér atenta.»

Eforia măi dispune ca profesorii sa gatéscă textul cursului în anul d'ântéiu și revc-
déndu'l să 'l dea în cunoșcința Eforiei spre a se tipări în curgerea anului al duoilea.
Ast-fel scolarii nu vor lua în clase decât note măi deslușitoare decât cele din text. ¹⁾

*

Domnitorul nu se impacă cu ideea ca profesorii de la gimnasiu, fara sa fi început a preda, primiați lefi; de aceea din nou, în 5 Noembre 1850, cu ofisul No. 1.481, pro-
vóca pe Eforie, să înceteze cu lefile de la 1 Decembre viitor, și să nu platéscă lefi decât
acelor profesori, cari vor fi primiti definitivă intarire.

Eforia cu raportul seú No. 297 din 15 Noembre, respunde Domnitorului ²⁾, ca de și
n'an început profesorii a preda, dar lucréza în diferitele comisii și că este drept sa fie
platiți pentru acésta. Eforia supune Domnitorului lista profesorilor, cu arétarea de lefile
hotarite de f'e-care catedra, de la 1 Decembre.

Eforia aréta Domnitorului și unele modificațiuni aduse în programul gimnasiului.
Așia, desparte geografia fisică de istoria țerei românești. Desparte limba francesă la 2
profesori, cum este la limba germană, adeca unul de clasa IV-a și a V-a și altul de
clasa VI-a.

Măi adanga Eforia nu institutor pe lângă cei duoi existenți de la Lucaci, cu începere
de la 1 Decembre.

Dispune ca limba elena sa se începă tot de la 1 Decembre și sa se predea împreuna
și limba grecéscă moderna.

Scolarii încep a fi examinați de comisiune la 16 Decembre, dupe publicațiunea din
jurnalul *Vestitorul*, din 2 Decembre, sub No. 968.

La 30 Decembre Eforia ³⁾ aréta rezultatul lucrarilor înaintate; constata ca s'an in-
scris în gimnasiu 21 1/2, adeca cu 15 măi mulți căți erau la destiuțare; apoi din nou su-
pune Domnitorului statul personalului scólei, compus din vechii profesori, din căți-va
noi aleși prin concurs și din căți-va orénduiți vremelnicesce până la nou concurs.

Eforia măi cere deschiderea unei scóli primare în culórea de verde și adaugirea cla-
sei a IV-a în culórea de negru, la Lucaci.

Din cursurile facultative nu se deschide decât limba elenă.

Scóțele vor începe la 8 Ianuarie 1851.

*

Pe lângă cursul de legi, se decide a se organiza și «Facultatea ingineriei». Cu jur-

¹⁾ În 2 Decembre 1850, Eforia reînvoesce obligațiunea pentru profesori de a 'și gati manuscrisul
pentru anul al duoilea, și pentru a 'i îndemna să facă acésta Eforia, ia hotărirea să platéscă în bani
pe autori, de cóla de tipar în 8 0, conștinénd 31 de rënduri pe față, de la 100—200 lei dupe greutatea
lucrării și acésta la sic-care nouă edițiune; se măi da autorului câte 10 exemplare din carte. Proprietatea
operei devine a Eforiei. (Vești anexa.)

²⁾ Vești anexa.

³⁾ Vești anexa.

nalul său No. 1.544, din 11 Decembre 1850, Eforia admite, că vor fi prinși tinerii absolvenți ai cursurilor complementare din destinașatul colegiū și, dând examen de aritmetica, algebră și geometrie, și fără cursuri colegiale complementare. Asemenea mesuri se publica in jurnale.

*

Pentru ocuparea catedrelor vacante la facultatea de legi și la cea de inginerie și asemenea pentru istoria universală, se publică concurs, pentru cele două pe ziua de 15 Aprilie 1851, iar pentru istorie pe 20 Iunie.

Asemenea se pun la concurs catedrele de logică și de morală și istoria naturală, fizică și lunară, tot pentru 20 Iunie.

*

Am văzut in 1847 înfiinșându-se o școlă militară de cadetși. Acea școlă încă s'a închis dupe caderea guvernului revolușionel, ba chiar mai înainte, din cauza holerei ¹⁾.

Barbu D. Știrbeiu, cu decretul No. 19, din 23 Ianuarie 1850, (ce dau in anexa), reînfiinșeaza școlă, dupe raportul șefului oștiresi, sub No. 101, dupe bușgetul intocmit de comisiunea numita ad-hoc de Domnitor, pe suma de 84.000 lei pe an. Domnitorul ordonă Eforiei sa dea din bușgetul școlilor 6.367 lei, o-data pentru tot-d'a-una, pentru facerea dotei școlii, cum și lei 7.000 cheltuelile școlii pe fie-ce luna.

Școlă oștașeșca din București s'a și deschis la 7 Maiu 1850, in casele Pitarului Gr. Mareș, la S-ta Vineri, cu deosebita solemnitate. Dimineața a fost serviciū bisericesc, și la 10 ore profesorul Pavlid a ținut o cuvântare.

In aceeași zi la 2 ore, Domnitorul a vizitat școlă, insoșit de Majorul Voinescu. Colonelul Florescu rosti o noua cuvântare. Direcșiunea școlii se dete Adjutantului Major Salman.

*

Seminarul Mitropolitan încă se reorganiseaza, cât și cele eparchiale din țera româneșca, pe 6 ani.

Profesorul Nifon Balășescu, închipuesce programul nou, pe care 'l dau in anexa ²⁾.

*

Prin decretul lui Barbu D. Știrbeiu din 1850, cu No. 87, înfiinșându-se o pepiniera centrală de duși, se decide și organizarea unei ferme model. Domnitorul ordonă Eforiei prin acest decret, a intocmi o comisie, care să proiecteze regulamentul acestei ferme model, și să fie gata înainte de anul nou 1851.

¹⁾ Profesorele D. Pavlid, la 15 Septembrie 1847, fusese numit la această școlă pentru matematici, cu lăfă de 600 lei pe lună. El reclamă in 1850 lăfa sa de la 4 Iunie 1848, până încetă școlă din cauza holerei, până la 17 August 1849, când a fost chășmat prin oficiū domnesc, in comisiunea însărcinată cu reorganizarea școlii militare. Anexăm actele relative la această afacere.

²⁾ Veși anexa.

Dam in anexa ¹⁾ acest domnesc hrisov, cum și proiectul pentru întinderea culturii dușilor și organizarea unei școli de educația gândacilor de matase, având elevi dintre învățătorii sătești.

E de observat că în decretul mai sus menționat, Știrbeiu cere Eforiei lucrarea și a unui proiect de organizare a unei școle de arte și meșteșuguri «apărăndu-se de orî ce teorii absolute și privind numai la efectivele ei de trebuință, potrivit cu starea și mijlocele țerei, ca prin măsuri practice și bine combinate să poată produce folosuri imediate.» ²⁾

*

În Moldova înca sunt pe cale de organizare aproape toate școlile și cu deosebire gimnaziul din Iași.

Conform actului de la Balta-Liman, în locul Adunării obștesci se organizează Divanul general. În Februarie 1850, între cele d'antîiu lucrări ale acestui Divan, Domnitorul Gr. Ghica trimite și proiectul de regulament, lucrat de o comisiune, dar mai ales de Petrache Casimir, directorul Departamentului bisericesc și al învățaturii publice ³⁾

Acest bărbat nu avu fericirea a 'și vedea aplicata opera înțeleptă, căci la finea lui Septembrie muri, plîns de școala română. ⁴⁾

Divanul obștesc adoptă, sub președinția Domnitorului, regulamentul cel nou al școlilor, care nu întârzie a fi pus în lucrare, mai cu sîma de la începutul semestrului școlar 1850—1851.

Una din princele lucrări au fost relative la reînființarea internatelor de băieți și de fete. Eată raportul Departamentului învățăturilor publice în privința acesta :

Raport la Domn

«Proiectul pentru reorganizarea învățaturii publice, care de curînd s'a discutat și adoptat de către Sfatul extraordinar subîa a Înaltei Vostre președinție, cuprinde în § 66 înființarea unui internat pentru tineri și în § 27 înființarea unui asemenea așezămînt pentru fete. Internatul pentru tineri fiind o măsură, ce în deobște este cerula și se doresce, și care fagaduesce un rezultat folositor pentru buna creștere și învățatura publică, acest Departament socôte, că cît privesce internatul pentru tineri el se pôte înființa și înainte de a se puute în lucrare cuprinderea în totul a sus citatului proiect. Iar internatul pentru fete există astăzi, în cît acum nu se cere alt, decît organizarea lui în chip ca să primêsca o dezvoltare mai mare. Sub-iscălitul gasind de a sa datorie . . .

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Dosarul No. 87, archiva ministerului de culte.

³⁾ Veđi *Gazeta de Moldova* No. 52 din 17 Iulie 1850 și No. 70 din 18 Septembrie 1850.

⁴⁾ În memoria lui au scris versuri G. Sion, D. Gusti și A... (Alexandri?) Ele fură publicate în *Zimbrul* și reproduse în *Gazeta de Moldavia*. G. Sion zice :

«Casimir cu bărbăție
Pentru școlă se lupta :
El doria ca toți să fie
Vrednicii de patria sa!»

Casimir era numai de 28 ani, cînd mórtea l răpi operei sale naționale. (Veđi *Gazeta de Moldavia* No. 75 de la 5 Octombrie 1850.)

etc. «să bine-voiți a incuviința de 'a 1 Octombrie anul curgator înființarea internatului pentru tineri și tot de la acea vreme, întemeierea internatului pentru fete; amândouă să se organizeze dupe copriindrea proiectului și pe cât încăperile de astăzi ale școlilor publice din capitală ar ierta.» ¹⁾

Directorul Departamentului, *II. Casimir.* ²⁾

Secția I, din Departamentul averilor bisericesci și al învățăturilor publice.

Șeful secției, *D. Gusti.*

No. 2.942.

850, Iulie 10.

Se publică în «*Intruințele foii*» deschiderea internatului și condițiile de admitere.

Se cere la toate școlile din județe a alege câte două tineri absolvenți ai școlii, cei cu note mai bune și saraci, să fie admiși în internat.

Internatul nu se poate cu toate acestea deschide la data hotărâta prin buletinul oficial No. 57 din 1850. Departamentul face cunoscut, prin *Gazeta de Moldova* No. 69, din 11 Septembrie 1850, amânarea deschiderii internatului, din cauza de împedcări neprevăzute.

Pentru școla de fete se cumpăra casele Postelnicului Ión Ghica, case în care până astăzi se afla Școla centrală de la Iași. Directorul școlii de fete este Th. Stamatii. Se decide a se primi interne solvente cu o mie de lei pe an, ³⁾ prin următoarele acte:

No. 804. Anaforaua Sfatului administrativ din 26 Ianuarie 1850, sub No. 124, cu Înalta rezoluție, pentru a se primi la institutul de fete pe lângă stipendiste și un număr de pensionare cu o ușoară plată.

«Departamentul averilor bisericesci și al învățăturilor publice, pe lângă referatul cu No. 3.378, a înfațișat Sfatului anafora cu No. 3.247, prin care el a mișlocit către Înălțimea Voastră, că la institutul de fete, pe lângă stipendistele ce sunt dupe regulament, să se primescă și un număr de pensionare, întru cât închipuirile și încaperile institutului vor fierta, cari primite fiind cu o ușoară plată din partea rudelor lor, să li se dea ca și stipendistelor creștere și învățăturile prescrise de aședământ. Sfatul în urmarea domnescei rezoluții asupra numeratei anaforale, luând în de aproape privire o așa privire, care este o măsură propășitoare în răspunderea învățaturii, plecat vă aduce la cunoștință, că el găsește nemerita arătata propunere a Departamentului ăis, care deca se va da în cuviința de Înălțimea Voastră, să se și puna în lucrare.»

Acastă anafora din 6 Februarie 1850, sub. No. 279, s'a împărtașit Departamentului averilor bisericesci. ⁴⁾

Înalta rezoluție

«Se incuviințeză acosta propunere a Departamentului cultului și se va publica spre obșteșca știință.»

¹⁾ Dosarul No. 246, arhiva Ministerului de culte, din 1850.

²⁾ Acest raport este scris în brulion chiar de mâna lui P. Casimir.

³⁾ Vezi *Gazeta Moldovei*, No. 66 din 4 Septembrie 1850.

⁴⁾ e) Manualul admnistr. Tomul II, pag. 303.

G. Săulescu, conduce reorganisația școlilor și se ocupa în 1850, cu regularea personalului didactic, așa că cu aplicarea noii legiuiri, gimnasiul sa p^otă funcționa, macar cu clasele I-a și a II-a. În cur^und G. Săulescu este numit și inspector.

*

Noul regulament școlar se publică în broșura în 4° la tipografia franceso-română în 1851.

Noul așed^um^unt pentru reorganizarea învățaturilor publice este cu mult superior la t^ote legile școlare anterioare și asigură învățământului public o direcțiune eminentement națională și liberală. El asigură gratuitatea învățământului în Moldova. Proclamând importanța școlilor de agricultură, de meserii și reale, așed^um^untul organizează și învățatura gimnazială și cea 'naltă. Învățătura gimnazială se va face în direcțiunea clasicismului latino-elen. Învățătura 'naltă va începe în facultăți, de îndată dupe organizația deplină a școlilor secundare.

Limba națională va fi *singurul* organ de învățământ.

Eată în acest principiu triumful ultim al limbii contra reacțiunii din țeră și a voinței străinului!

Învățătura 'naltă coprinde 4 facultăți: Filosofia, juridica, theologica și medicala.

În facultatea filosofică sunt două secțiuni: I. Literară, și a II-a de științe exacte cu arhitectura și ingineria de poduri și șosele.

Pentru asigurarea succesului școlilor, se prevede facerea unei legi de admisibilitate, unei legi publice pe baza atestaturilor școlare.

Multă prevedere este în redactarea noii legi școlare. Ea se preocupă de cei două însemnați factori ai unei școle: profesorul și cartea.

Pentru a pregăti profesori primari, se va înființa școlii pedagogice. Pentru învățământul secundar și superior se vor chema profesori bărbați învățați și se vor trimite tineri bine pregătiți pe spesele Statului la universități străine.

§ 10, se preocupă de cărțile didactice.

Acestea se vor traduce dupe cărțile usitate în Prusia, publicându-se concurs pentru acesta. Cărțile premiate se tipăresc cu cheltuiala Statului.

Chiar și pentru cărții de cultură generală, noul așed^um^unt are frumoase dispozițiuni.

Pentru întâiași dată o lege școlară moldovenescă se g^undesc și la învățatura sat^ulului, prevăd^und înființarea la sate de școlii d^use elementare, cu scop de a forma din fiii satenilor omenii cu cunoscinți neaparat stărei lor și gospodari buni și cu frica lui Dumnezeu.»

De o cam dată legea cere înființarea de 63 școlii sătesci, adică câte una de fie-care plasa. Departamentul învățaturilor publice la înolipuire de mișloce, va crea de asemenea școlii și pe la sate și mai întâiu pe la moșiile monastiresci, unde este mai multă înlesnire.

Pe viitor nu se vor mai da hrisove de t^urguri s^uu iarmar^oce, decât dupe ce proprietarul moșiei va fi înființat școla elementară.

Programa școlilor elementare sună așa: Religia, citirea, scrierea, 4 spelii, compunerii practice, și anume: contracturi, jalbe, etc., cunoscinți practice din industria agri-

cola și domestica, agrimensura, colitul vaselor, cunoșcerea măsurilor, etc., dupe un manual general dobândit prin concurs și care manual va cuprinde și cunoștințe generale întititoare spre desrădăcinarea prejudițiilor și rele deprinderi, precum și pentru lațirea cunoștințelor folositore pentru starea locnitorilor.

Acest manual se va vinde foarte eftin, ca să și 'l pôta procura locnitorii. Cursul scôlei elementare va fi de trei ani.

Dacă programul de măi sus se va pareă eni-va cu tendințe de a împedica pe țeranii să se folosésca de învățământul secundar și superior, vom aminti acelnia, copriuderea paragrafului 21, care dispune, că s'olarii din scólele elementare, carii se vor deosebi la învățatura, câte două pe fie-care an, la alegere prin concurs, dintre scolarii distinși de la tôte scólele elementare din județe, se vor ține pe socotela Statului în scóla primara a județului și apoi vor fi primiți bursieri în internatul licenului din Iași. Se pôte măsura măi frumósa, măi románésca și măi democratica de-căt acesta ?

*

Scóli primare se inființezi ori continua a existe pe la tôte reședințele din județe, téguri și tégușóre, dupe urmatorul program :

- a) Sántele rugăcinni.
- b) Cetirea și scrierea romána.
- c) Memorisații.
- d) Catechismul și istoria sántii (testamentul vechiu și acel nou).
- e) Gramatica románésca și scrierea dictando.
- f) Caligrafia.
- g) Cunoștinți generale de geografie și în special din aceea a Principatelor.
- h) Aritmetica, calcularea de rost și cunoșcerea de măsuri, greutăți și monete.
- i) Cunoștinți istorice din biografii și prescurturi din istoria Patriei.
- j) Cetirea și scrierea latină.

Obiectele acestea se vor înveța în curs de 4 ani ; un program special le va împarți pe ani și césuri.

Scóle primare de băeți vor fi în Iași la Trei Erarchi, la Tatarasi, la Pacurari, la Tégușor și la Sarerie.

Scóle de fete vor fi în tôte reședințele ținutale, iar acum de o data cel puțin în Botoșani, Roman, Bérlad, Huși, Bacău și Galați.

Așcđământul prevede internate pe lângă fie-care scóla de fete.

În Iași se măi inființeza done scóli filiale cu câte doue clase, neosebi de scóla existentă de fete.

Iati programul scólelor de fete :

- a) Sántele rugăcinni.
- b) Cetirea.
- c) Scrierea.
- d) Calcularea de rost.
- e) Religia, catechismul și istoria sántii (vechiul și noul testament).
- f) Gramatica románésca și scrierea dictando.

g) Aritmetica și cunoșcerea măsurilor, greutăților și monedelor.

h) Cunoștințele din istoria naturală și elemente de fizică.

i) O limbă străină, în școala centrală.

j) Un tractat de morală adaptat la starea ce elevul o are în societate.

k) Cunoștințele din geografie și istorie, iar mai ales din geografia și istoria patriei.

l) Musica vocală după metoda cel mai lesnicos.

m) Lucruri femeiești de mână, precum : a spăla și a calci păuzuri, a lucra cu ac de ciur (crochet), a țese covore, a lucra horbote și altele.

n) Desenul de floră și peisajuri.

o) Ținerea socotelilor de cheltuieli.

Obiectele acestea se vor învăța în curs de 5 ani.

Un program special le va împărți pe auți și césuri.

La școala principală din Iași, se dispune a se ține un număr de interne pentru a se forma din ele învățătoare la școlile de fete. Acestea pe lângă cursul de 5 ani vor mai învăța alți doi ani pedagogia și vor ajuta pe învățătoare în exercițiul lor pentru a face practică.

Pentru pregătirea de învățători șitesci, se cere absolvirea cursului primar și un an de școală pedagogică.

Vor fi cursuri primare și la școala de meserie și la casarmii pentru soldați.

Asemenea se vor reforma școlile armene primare și se vor obliga comunitățile evreiești să înființeze și ele de aceste școli.

*

În învățământul secundar, noul așezământ clăsează : școlile reale, forma model, școlile gimnaziale.

Nu putem da cu amănuntul aici dispozițiile așezământului în privința școlilor secundare și înalte și ne mărginim, pentru a nu mărim inutil acest studiu, să trimitem pe lector la așezământul dat în anexă. ¹⁾

Aci vom aminti numai că școlile reale, au a se înființa în Iași, Botoșani și Galați, au un curs de 5 ani și programul oșebit.

Obiectele cari au a se învăța în școlile reale în curs de 5 ani, sunt următoarele :

1) Religia, mai pe larg de atât în școlile primare și un tractat de morală potrivit la datoriunile omului creștin și celățen ;

2) Gramatica românească în tota a ei copriindere, scrierea dictando ;

3) Stilul în tota a lui întindere cu exerciții de compuneri de tot felul, iar mai ales de acele usuale ;

4) Matematica ;

5) Geografia, statistica și istoria în general, și a principatelor în special ;

6) Caligrafia și desenul liniar ;

7) Fizica experimentală ;

8) Gimnastica ;

9) Istoria naturală ;

¹⁾ Veți anexa.

10) În Iași și în Botoșani, limba italiană și cea germană; în Galați, cea italiană, engleză și cea grecească, din care câte una va fi îndatoritoare;

11) Technologia, în cei de pe urmă doi ani.

Aceste obiecte sunt îndatoritoare pentru toți, iar din specialitățile mai jos însemnate, elevii vor fi datori a'și alege măcar una, care va fi neapărată pentru ei. Aceste specialități sunt:

a) Economia rurală și elemente de chimie cu aplicația la agricultura și industrie.

b) Mecanica populară și desennul atingeror de ea.

c) Arhitectura și desennul atingeror de ea.

d) Geometria teoretică și practică.

e) Științele comerciale, între care și codica de comerț și de cambii, dopia scrip-tura, istoria comerțului și aceea a invențiilor, geografia comercială.

Elevii care vor dori a învăța și alte limbi străine, vor putea îndestula acesta dorința în gimnaziu, unde se vor combina césurile predării lor în clip îndemănătoriu pentru ea.

Ferma model, cu un curs de 3 ani, urmăza a capata program ulteriormente.

Gimnaziul va avea 7 clase cu programul urmator:

1) Religia;

2) Caligrafia;

3) Limba latină și elenă, cu literatura lor, îndeletuicirea cu autorii clasici;

4) Limba franceză, italiană, germană, rusă și turcă, din care una va fi îndatoritoare, dupe alegerea școlărilor, sau a părinților lor;

5) Gramatica românească în toată a ei înțindere;

6) Matematica;

7) Geografia nouă și statistica în toată a lor înțindere în general, și a principatelor în special;

8) Geografia veche;

9) Istoria universală și a principatelor;

10) Antichitățile romanilor și ale elenilor;

11) Poetica, retorica, stilul, în toată a lor înțindere;

12) Mitologia;

13) Istoria naturală;

14) Fisica experimentală și elemente de chimie;

15) Desennul;

16) Gimnastica;

17) Introducerea în filosofie dupe sistemul adoptat în Prusia.

Școli gimnaziale se vor înființa nu numai în Iași, ci treptat dupe mișloce și în alte capitale de județe, începând cu Bălădăul.

La facultatea medicală se prevede înființarea unei școli pentru mose și a unei școli de chirurgie, lăsându-se pe mai târziu organizarea proprie a facultății de medicină.

Asemenea pe lângă școla de chirurgie se cere o clinică de veterinarie.

De seminarul legea cea nouă, la § 64, face greșăla de a subordona reorganizarea lor la înțelegerea prealabilă cu Mitropolitul și Episcopii.

*

Deja în 25 Februarie 1850, prin ofișul Donnesc No. 17, Domnitorul Ghica a ridicat de la comitetul central casa învățăturilor publice și cutia milelor, și le au alipit la noul înființat Departament al Vorniciei averilor bisericesci și al învățăturilor publice. ¹⁾

Acum prin noul aședământ, la § 84, se ȃice cã «Departamentul învățăturilor publice este însărcinat cu administrația școlilor din Principat. Pentru acesta ori și ce școlă trebuie să fie supusă autorizației și privegherei lui.»

La acesta misiune Departamentul se ajuta de un Sfat școlar și de un inspector general. Sfatul școlar se compune din inspectorul general, ca președinte, când nu președe Ministrul său directorul; din directorul internatului; din 3 profesori aleși de profesorii școlilor secundare și din toți profesorii învățăturilor înalte. Intre alte atribute administrative și științifice, Sfatul are și cultura și propășirea limbii, cum și statornicirea regulilor gramaticale și compunerea ori traducerea cărților didactice.

În privința numirii profesorilor se stabilește, prin art. 143, concursul. Pentru formarea de învățatori sătești, se înființază la Trei-Ierarchi o școlă preparanda.

Inamovibilitatea este asigurată corpului profesoral prin § 150.

Departarea unui profesor de la catedră se face în urma unei judecați a sfatului școlar. Numai învățatorii școlilor elementare, cari sunt numiți la posturi d'a dreptul de Departament, vor putea fi destituiți de către dănsul.

Din respectul cultural, noul aședământ prevede biblioteca, la § 200 și cele următoare: Toți autorii și editorii și redactorii de jurnale vor fi datorii să dea gratis la bibliotecă câte 6 exemplare.

Se prevede asemenea obligațiunea de a se trece în bugetul anual un § pentru cumpărarea de instrumente de fizică și chimie, de geometrie și mecanică, de medicină și chirurgie, modeleuri pentru arhitectura și agricultura.

În fine regulamentul pune sub dependența Departamentului învățăturilor publice toate școlile private. Autorizarea este obligatorie pentru toți directorii de școli private, precum și pentru toți profesorii și pedagogii din ele.

Cei necrescini nu pot ținea școlarii decât de legea lor, dăr pot avea profesori creștini. Învățământul privat nu poate merge decât până la clasa VI gimnazială, dupe care școlarii sunt obligați să meargă la liceele publice; învățatura în școli private va fi conformă și asemenată cu cea de la școlile publice.

O dispozițiune de lauda a noului aședământ este supresiunea pedepselor corporale din școlile publice și private.

*

Învățământul seminarial a fost un moment iar amenințat de izbire, prin intervențiunea Episcopului de Roman, care încă din 1849, cu anafora No. 237, a fost cerut

¹⁾ Manual admin. Tom. II pag. 37.

Domnitorului voia de a chirotoni candidații netrecuți în seminar, sub pretext că lipsesc de aceștia și că 'i trebuiesc 118 preoți la eparhie. Corespondența continuă și înaintea Statului cărmuitor, și până în Aprilie 1850. Sfatul respinge neîntemeiata cerere a Episcopului și Domnitorul aprobă respingerea în 19 Aprilie 1850. ¹⁾

*

Primul rând de calfi din școala de arte, s'au maistrii, cu atestate în regulă, ese de la examenul din Iunie 1850.

No. 818. Anaforaua Sfatului din 21 Iunie 1850, sub No. 1.924, cu înalta rezoluție din 29 Iunie 1850, pentru suma ce urmăzează a se slobozi elevilor ce vor eși maestri din școala de arte și meșteguri, și pentru cheltuiiala drumului în mergerea la locul de unde au fost trimiși la învățatura.

Departamentul din 'năuntru, a referat Sfatului, sub No. 11.975, că la examenul dat de elevii școlii de arte, 16 din ei au eșit maestri, atestuiți în ramul învățaturii lor, pentru care mijlocesce, ca pe lângă uneltele meșteșugului ce dupe aședemēt li s'au dat de către direcție, să li se hărăzescă câte 500 lei de fie-care, spre încurajarea și înlesnirea întru deschiderea atelierelor, la locul unde urmăzează a se aședa. Sfatul încuviințând a li se da acest ajutor banesc, o data pentru tot-d'a-una, din venitul Eforiilor țărgurilor, la cari acești maestri sunt destinați; plecat aduce la cunoștința Înălțimei Vostre spre desevărșirea hotărării.

Acastă încuviințare de catre secretarul de catre Stat prin adresa din 1 Iulie 1850, sub No. 1.995, s'au împărtașit Departamentului din lăuntru și sub No. 1996, Departamentului averilor bisericesci și al învățăturilor publice.

Inalta rezoluție

Se încuviințeză a se slobozi numiților maestri câte 500 lei de la dișele Eforiilor, iar Departamentul bisericesc le va slobozi cheltuiiala cuvenita pentru drum. ²⁾

*

Bursierii moldoveni din 1850, erau urmatorii: Panaiteanu la Mûnchen, acum de foarte mulți ani; G. Apostoleanu la Berlin, pentru jure și camerariile; Scheletii la Postdam, fără indicare de studiu; Veisa la Paris: matematicii și științele naturale. Eraclide la Paris, studiază dreptul. Botezatul în Rusia, fara indicare de studiu. Alinescu în Viena, medicina. Panaite Donici la Paris, matematicii; N. Ionescu la Paris, literatura.

Pe acești două din urmă 'i recomanda pentru burse G. Săulescu, și li se da câte 4.000 lei pe an. ³⁾

Bursa acestor două din urmă este acordata numai pe două ani!

Domnitorul Ghica ma' ordonă ajutor anual fiului Postelnicului Boteanu, din Iași, ca să învețe la Petersburg, pe 4 ani. Nicu Ghica Vornicul bisericesc, se supune la acest act de favoare, în Ianuarie 1850, și refuză continuarea bursei la tinerii de valoare, ca N. Ionescu și V. Donici!

¹⁾ Vezi anexa.

²⁾ Manualul admin. Tom. II, pag. 352.

³⁾ Dosarul No. 633, archiva ministerului de culte.

În Aprilie 1852, se scrie D-lui N. Ionescu să se întoarcă în țară !

Putinele școli, cari funcționează încă înainte de aplicarea în Moldova a noii legi școlare, avură un buget de 200.000 lei. Veniturile școlilor, la începutul anului 1850, erau de 596.980 lei și cu o rezervă de lei 136.852. ¹⁾

*

Din respectul culturii generale, să amintim că în anul acesta, Domnitorul Știrbei, da decretul din 24 Decembrie 1850, pentru organizarea unei galerii de tablouri.

Eată acest decret :

Noi Barbu Dimitrie Știrbei,

Cu mila lui Dumnezeu, Domn stăpânitor a toată țera românească,

Departamentul Credinței.

«Bazurile unei biblioteci, a unui muzeu de istorie naturală și a unui cabinet de fizică și de chimie, s'au pus de vre-o câțiva ani, și aceste trei stabilimente neapărate pentru instrucția publică, se înaintăza din zi în zi, prin cumpărături din fondurile școlilor și prin danii generoase din partea iubitorilor de luminarea neamului.

O lipsă rămăsese neîndeplinită, aceea a unei galerii de tablouri pentru studiul tinereții, care ar avea aplicare se îmbrățișeze această frumoasă artă.

Dorind a se pune temelie și pentru îndeplinirea acestei trebuințe, și a se începe formarea unei asemenea galerii, poruncim acelui Departament a se înțelege cu Eforia școlilor, ca să se adune toate gravurile și tablourile ce a avut șola, să se așeze într-o sală potrivită, după felul și meritul lor, și să se înscrie într'un registru șnuruit și pecelluit.

Spre acest sfârșit, trimitem și noi pe lângă acest ofis, două tablouri lucrute de doi români, anume : G. Tatarescu, care se afla în Roma, cu cheltuiala Sfintei Episcopii de Buzău, și P. Alexandrescu, care, dovedind o aplicare și un talent deosebit pentru pictura, se va trimite pe patru ani la Roma, cu cheltuiala din casa școlilor, ca să se deserviră în această specialitate, și cu vreme să se deschidă și această cariera tinerimii, pe lângă altele ce s'au așezat cu noua organizare a școlilor.

Subvenția anuală a acestui tânăru, va fi de două sute galbeni pe an, și se va începe de la 1 Martie anul viitor 1851 ²⁾.

No. 1.751.

1850, Decembrie 24.

Wallenstein este numit conservator și al acestei galerii.

Deja în 5 Ianuarie 1850, cu ofisul No. 9, Știrbei aprobă propunerea Departamentului Credinței, de a face trei tablouri reprezentând încoronarea lui la 4 Ianuarie în diferite poziții a serbării. Acestea se vor așeza în sala Obștească Adunări, la Mitropolie.

S'au și dat 400 galbeni artistului Satmari, acmpt pentru această lucrare, dăr nu scim de aș realizat macar unul din aceste tablouri.

¹⁾ *Gazeta de Moldavia* din 26 Octombrie 1850.

²⁾ Dosarul No. 1 și 239, arhiva ministerului de culte.

*

Din respectul muzicii semnalăm, în 1850, activitatea capelmeistrului Herfner, din Iași; stăruințele arh. Visarion pentru reorganizația corului vocal. Lucrările muzicale ale lui Flechtenmacher pentru teatru din Iași și ale lui Wachman celui din București.

În Iași; continuă și trupa franceză sub direcțiunea lui Delmar. La București opera italiană aclimatisează cu mare înlesnire muzică.

Alexandru Petrino din Iași, publică: *Gramatica vocală*, pentru clasul filarmonic. Petrino e profesor de muzică vocală la seminarul și director al capelei militare.

Se produc în București și Iași mai mulți concertişti.

Se înmulțesc piesele din repertoriul românesc, mai cu seamă la Iași, unde se juca *Nunta țerănesească* și *Tuzn calicul*, sub direcțiunea lui Matheiu Milo.

*

Din efemeridele științifice, vom aminti, că în Martie 1850, profesorul Marin, Wallenstein, alege și așeză instrumentele de fizică de la București.

Apare în 1850, remarcabilă opera a Prințului N. Șuțu, în limba franceză: *Notices statistiques sur la Moldavie*.

Guvernul moldav este provocat de guvernul turcesc, să ia parte la expozițiunea ce este să se organizeze la Londra, în Palatul de cristal.

La 12 Decembrie 1850, Domnitorul Ghica numește o comisiune însărcinată cu adunarea obiectelor de trimis la expozițiune.

Sunt numiți membrii în această comisiune: Vorn. C. Sturdza, Post. G. Asaki, Major M. Kogălniceanu, Căminarul A. Constantin și Hristea Gheorghiu.

La Martie 1850, D. M. Kogălniceanu e însărcinat să predă la Constantinopol obiectele adunate pentru expozițiune ¹⁾.

Lucrările arheologiei și istoriei sunt reprezentate în Moldova prin publicațiunea de documente ce face N. Istrate, în foiletonul gazetei de Moldova și prin atențiunea purtata asupra unora din monumentele vechi; așa în crucea lui Ferent de la Iași ²⁾.

Departamentul din Iași scrie, cu adresa No. 16067, către Eforia școlilor, ca «după treburile ce se simt; din înalta poruncă dată de Înaltul Domn pentru organizația unei școle de aplicație pe timpul iernii pentru aspirații de ingineri la poduri și șosele, în care aceștia să și potă completa studiile lor relative la această ramură....»

Departamentul a cerut avizul comisiei lucrărilor sistematice și ea a întocmit programa acestei școli și s'a aprobat de Domnitor.

Vor fi în această școală 15 elevi conducători.

Profesorii vor fi din al gimnaziului, cu adăugire la lăfa.

Acastă școală nu se poate deschide în 1850, ci numai în iarna anului 1851—1852.

D. Al. Orăscu este numit profesor la această școală.

Din efemeridele anului, mai amintim aci, că G. Asaki, la 9 Ianuarie 1850, schimbă titlul jurnalului său *Albina românească*, în cel de *Gazeta de Moldova*, dîcînd că în

¹⁾ Vezi *Gazeta de Moldova* No. 21 din 1851.

²⁾ Vezi *Gazeta de Moldova* din 22 Maiu 1850.

mijlocul novelor împregiurări, gazeta *Albina* s'ar parea un anacronism. Asaki pretinde, ca noua gazeta va fi sub redacția unei noue societăți.

Foiletonul noiei gazete pastréza numele de *Albina româneasca*.

In Iulie 1850, apare *Zimbrul*, la noua tipografie a lui T. Codrescu, sub redacțiunea nominala a lui A. Fotino, pe când in realitate Codrescu, Gusti, Th. Stamati, scriau in acest jurnal.

La exosițiunea din 30 Aprilie 1850, a scólei de meserii, au fost expuse 285 obiecte, sub direcția lui G. Caliman, care dirigea de duoi ani de țife, prinind de la Stat o subvențiune de 36.500 lei pe an.

Gr. Ghica a visitat exosițiunea scólei la 30 Aprilie, insoțit de directorul invěțaturilor publice, Panaite Casimir ¹⁾.

In 22 Iunie 1850, fiind director lucrarilor publice D. Major M. Kogalniceanu, Domnitorul Ghica pune temelia casarmeri de la Copou, avěnd arhitect pe profesorul A. Costinescu.

In Septembrie 1850, lui Nicu Ghica succede la Departamentul bisericesc Spătarul Grigore Cuza, numit la acest post cu oficiul Domnesc No. 57.

*

La examenele de iarna, incepute la 14 Februarie și terminate la 28, au asistat Aga N. Ghica și referendarul P. Casimir.

Au fost numérul elevilor 420, și la scóla de fete 85.

*

Inființarea gradinei Kiseleff, este inca opera a anului acesta.

*

Domnitorul Gr. Ghica, facu in tóamna anului 1850, o escursiune in Nordul Moldovei. In fie-care oraș visita scóla și se interesa de ea.

La Těrgu-Neamțu, in 11 Septembrie, puse temelia scólei primare, ce zidi acolo monastirea, din venitul ei, prin Arch. Neonil, Starețul Monastirei. Se puse in temelii un pergament. Domnitorul generos donă 3.000 lei arhitectului și meseriașilor. (Gazeta de Moldova).

¹⁾ Vezi Gazeta de Moldova din 4 Maiu 1850.

CAP. III

ANUL 1851 - 1852

Cu adresa Eforiei, din 5 Ianuarie 1851, sub No. 9, Mitropolitul este rugat sa faca sfeștanie, la 8 Ianuarie, pentru redeschiderea școlilor din București.

Profesorii noi, numiți prin concurs, in 10 Ianuarie 1851, ca suplinitori vremelnicești, dupe art. 151 din regulamentul școlilor, au fost urmatorii :

Maxim, pentru limba latină clasa I și II gimnasiala, cu lefă de lei 400 pe luna, prin adresa No. 26.

Lazar Drugeanu, pentru morala religioasă și Istoria Sfânta, la clasa II și III, cu lei 300, prin adresa No. 27.

Baraș, Istoria Naturală clasa V, 400 lei, prin adresa No. 28.

Alexe Marin, fizica și chimia clasa VI, 600 lei, prin adresa No. 29.

Barbu Ștefanescu, clasa I, 300 lei, prin adresa No. 30, și

B. Ștulescu, la clasa IV cu 450 lei, prin adresa No. 31.

Cei-alți profesori sunt cunoscuți, cei vechi.

Prin oficiul No. 36, din 7 Ianuarie 1851, Domnitorul Știrbeiu aproba statul lefilor cu rezervele ce se arată la vale :

Noi Barbu Dimitrie Știrbeiu,

Cu mila lui Dumnezeu, Domn stapănitor a toată țera româneșca.

Catre Departamentul credinței

«Vedând raportul aceluï Departament, sub No. 59, prin care ni se supune acela al Eforiei școlilor, sub No. 1.076, in privința deschiderii școlilor, a intocmirii de catedre, și statul legilor ;

Noi nu putem decât a ne raporta cu incredere la lucrările Eforiei și la presentația ce ne face.

Primum dar pe cei eșiți din concurs, rămăind a se supune și aceștia, ca toți cei-alți, la cercare de un an ; iar pentru căi nu au concurat, se va deschide concursul la Iulie viitor, pentru care se vor face convenitele publicații de acum.

Lefile se vor răspunde din ziua de când se va deschide fie-care curs, beneficiindu-se profesorului de ce țile peste ziua inceperii.

Cursurile se vor urma dupe orânduiala așezată în proqramă, fara abatere și dupe puterea scolarilor. Așia dar, nu vedem cum ar începe de o dată de la fizică și himie, când urmăză a avea cunoscințe pregătitoare.

Pe lângă acestea băgăm de sémă, că unii din profesorii se însărcinéză cu câte nu pot imbrățișa, precum Serdarul Genilie, care este bibliotecar, se însărcinéză cu geografia în clasele I, II-a și a III-a, și apoi i se dă și un curs de istorie în clasele a V-a și a VI-a.

Aceste îndreptări urmăză a se face, căci trebuie să căutăm a da o noua impulsie la ramura învățăturoi, ferindu-se de moliciunea ce paralizează cele-alte ramuri, și de pretenții nesprîjinite de cuvenita energie, și de un folos ce trebuința imediată ar cere.

Catihismul nu se va preda, precum nici cursul de filosofie nu se va începe până mai întâiu nu se va alcătui textul, și se va aproba, dupe cercetarea la care se va supune. (Urméză iscălitura Mariei Séle).

Intocmai dupe originalul,
I. Opreanu.

No. 36.

Anul 1851, Ianuarie 7.

Asupra acestui oficiu, Eforia răspunde Domnitorului, cu anaforoa din 17 Ianuarie, sub No. 59, supunându-i spre aprobare tiparirea cărței de catechism.

Pentru cursul de filosofie, Eforia spune, ca manuscrisul e gata, dar fiind-ca I. Zalomit, care era însărcinat cu acest curs, a fost în urma însărcinat sa facă Istoria universală, în locul Serdarului Genilie și nu 'l încapc timpul sa faca și cursul de filosofie, Eforia propune, să rămână acest curs până la anul viitor scolar, adica până la toamna anului 1852, când atunci se va numi profesor de istorie.

Eforia cere Domnitorului întarirea provisorie a lui Zalomit pentru filosofie, de la clasele IV—VI, cu 1.000 lei pe luna. În locul orelor de filosofie rămase neocupate se pune istoria naturală în clasa VI-a și fizica într'a V-a, rămâind chimia la locul ei. ¹⁾

Dam în altă anexă ²⁾ orariul definitiv ale gimnasiului din București pe Ianuarie până la Iulie.

*

O dificultate destul de mare financiară a întâmpinat Eforia la organizarea școlilor, cu desființarea contractelor lui Monti și a celor-alți profesori francezi, aduși dupe desființarea colegiului românesc de la S-tul Sava la 1847.

Eforia este nevoită să intre la învoială cu Monti și să-i dea ca despăgumire pentru anularea contractului 47.750 lei. De profesorii Varaigne și Hurard a scăpat însă Eforia fără alta cheltuială. ³⁾

Dar de abia s'a anulat contractul cu Monti și el isbutesce, bucurându-se de alțiintrelea de buna opiniune în societatea înaltă bucurescăna, sa recapete direcțiunea internatului reorganizatului colegiu.

Dam în anexa ⁴⁾ actele în această privința. Eforia propune, sa se dea lui Monti plata

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Idem. Veđi în anexă numele bursierilor primiți.

celor 20 de bursieri ce Statul hotărăse să întrețină pe contul său. Cu această ocaziune Eforia dobândește de la Domnitor, din casa Statului, acordarea sumei de 850.000 lei pe anul 1851.

*

La finea anului 1851, în luna Decembrie, scolile din județe, ca și liceul S-tul Sava, funcționau cu personalul și letile aretate în anexatul ¹⁾ stat, pe luna Decembrie.

Eforia cere Domnitorului, în Februarie 1851, deschiderea școlilor din Cerneți, Jiu, Tergoviștea, Slatina și Brăila și propune câte două profesori de fie-care din aceste școli. Tuturor profesorilor din județe li s'au plătit caii de posta pentru a merge la post.

Orașenii din Craiova și din alte județe ale Olteniei se jeluiesc Domnitorului, că n'au încă școli deschise, în Aprilie 1851. Domnitorul pune rezoluțiune :

«O recomandăm cu osebire la Eforia școlilor. Urmăza să până la Septembrie să începă negreșit atât în Craiova, cât și în orașele de căpetenie. Va lua de acum îndată măsură.»

În 9 Maiu 1851, după stăruințele încă din anul trecut ale județenilor, Eforia propune Domnitorului, cu raportul No. 537, strămutarea în Magurele a școlii Roșii-de-Vede și în Severin a școlii din Cerneți ²⁾ fiind-că Roșii-de-Vede și Cerneți au încetat de a mai fi capitale de județe. Această măsură Domnitorul o aproba, în 24 Maiu 1851. Tot într'această zi se aprobă deschiderea și a școlii din Caracal.

Pentru a activa deschiderea școlilor din județe, Eforia, prin jurnalul 1.148, din 25 Iulie 1851, dispune cumpărarea unei caruțe nouă, cu care directorul școlilor să meargă prin județe să activeze reînființarea școlilor până în Septembrie, după porunca Domnitorului.

Cu ocaziunea organizării personalului didactic de la S-tul Sava s'a agitat pentru prima dată chestiunea până astăzi neresolvată a *cumulului de catedre*. ³⁾ Departamentul treburilor bisericești răspundând Eforiei, în 23 Ianuarie 1851, sub No. 366, observa că prin propunerea sa de a înșărcina pe I. Zalomit cu istoria universală și cu filosofia, acesta se împovăreza cu studii de alte clase, «pe care de și le ar îmbrățișa cu destulă râvnă, raportându-se la scopul buneii răspătiri; dar totuși este de crezut, că i se va slabi energia...» Departamentul arătă Eforiei și aceea, că I. Zalomit nu este specialist în istorie. Șeful Departamentului, Ión Bibescu, este contra cumulului și îndemnă pe Eforie să bine-voiască a nu aproba prin chipul indulgenței, voințele aspiranților de îndoite său întreite funcții.» ⁴⁾

De și I. Bibescu făcu asemenea judicioase observări Eforiei, el supuse Domnitorului raportul ei, de care mai sus vorbirăm și Domnitorul 'l aprobă.

¹⁾ În Maiu 1851, se aședă căț(-va bursieri și la pensionatul Bucholtzer. (Vezi și anexa).

²⁾ Cernețeni, în Octombrie 1851, cerură restabilirea școlii. (Dosarul No. 257 archiva ministerului de culte.)

³⁾ S'a rezolat chestiunea în urmă, cu legea specială, promulgată sub regele Carol I.

⁴⁾ Dosarul No. 563 din 1850, fila 99 verso, archiva ministerului de culte.

Cu No. 164 din 7 Februarie 1851, preotul Alexandru Popescu, a fost numit prin concurs vremelnicesce profesor la noua catedră de catechism a liceului.

Eforia publică încă concursuri pentru 4 catedre și anume: Istoria universală și a țerei românești intrupată cu densă; fizica, chimia și istoria naturală.

În 4 Iunie 1851, cu decretul No. 652, Baraș Iulius, doctor, este numit profesor de istoria naturală, la colegiul din Bucuresci.

Se publică egalmente concursuri pentru toate catedrele de legi și acelea de matematici.

*

În 14 Iulie 1851, urma la Bucuresci solemnitatea examenului general și împărțirea premiilor, în prezența Domnitorului. Acesta rosti discursul ce dăm în anexă. ¹⁾ Domnitorul amintesc, că a fost tot-d'a-una amic al școlilor. Era nerabdător să le vedă deschise. Cere ca instrucția să fie sorioasă: «instrucția nu stă în câte-va idei corente, seu cuvântari sonore pe care declamându-le, seu înșiruindu-le pe hârtie un tînăr, să se îngâmfeze, să nu se mai induoiască de nimic și să privescă pe sineși de natură deosebită, mai pe sus decât acelor-alți... adevăratul și singurul scop al educației este acela, a desvolta facultățile fizice și intelectuale ale unui tînăr și a 'i da mișloc de o viețuire și petrecere cât prin puțința mai plăcute, făcendu'l destoinic de a îndeplini vre-o slujbă specială și folositoare societății...» Știrbeiu arăta, că pe aceste baze s'a organizat învățământul, prin oficiul său din 17 Octombrie 1850. Cu acest scop s'au făcut pregătiri pentru deschiderea până în toamnă, seu cel mult până în primăveră, de cursuri speciale: adevă scola militara, scola de legi, scola de topografii, de poduri și șosele, scola de agricultura, scola de meșteșuguri și scola de fete.

Domnitorul trece apoi în revisie starea societății și apela la toți: «Puneți silința a înzestra patria noastră de barbați împodibiți cu științe pozitive și speciale în osebitele ramuri... Vedeti ruinele ce ne împrejoră de toate părțile, ruine afara, ruine în casele noastre... E vremea a *ne uni o data* spre recladire...» Domnitorul termina mulțamind Departamentului credinței, Eforiei și directorului școlilor și îndemna pe profesori la munca.

*

Cu noul an scolar 1851—1852, Eforia planuesce a cladi o casa pe un loc al mănăstirii Colțea, de lângă S-tul Sava. În această casă voia să înființeze apoi un internat de 300 de elevi. Locul l'au luat și casa de pe el a fost darimată, dar proiectul rămase proiect, până mai târziu, când pe acest loc și a localului S-tul Sava se zidi palatul actual al universității.

Cu ocaziunea reînceperii noului an scolar, Eforia luă și propuse aprobării Domnitorului, unele noi dispozițiuni, pe care lectorul le pōte vedea în actul și în tabelele cu programe ce urmēza, lucrări aprobate de Domnitor, cu oficiul seu No. 1.421.

¹⁾ Veți anexa dupe pag. 252 a *Gazetei de Moldova* No. 62 din 6 August 1851. Din anexatul discurs al ministrului instrucției publice I. Bibescu, se vede, că până în Iulie 1851, populațiunea scolară era: 332 în gimnasiul din Bucuresci și 1.257 în 9 școli primare, din care 3 în Bucuresci. Toate proiectele înaintate sunt enumerate în discursul lui I. Bibescu.

Inalțimei Săle Domnului stăpânitor a toată țera românească,
Barbu Dimitrie Știrbei

Eforia școlilor

Raport.

Cu privilegiul reîncepterii învățăturilor gimnasiale, Eforia a socotit de neapărata trebuință, a lua ore-cari dispoziții, dovedite neapărate prin experiența.

Ca să se pōta învăța mai bine limba latină și tot-d'o-data sa se desvolte și cea româna, Eforia a chibzuit, sa se predea în paralel amândouă aceste limbi de unul și același profesor, iar nu de două ca până acum. Alegerea a cădūt asupra D-lui I. Maxim, care posedă toate calitățile cerute pentru acest sfirșit.

Lefile ce se plătesc dupe programă pentru amândouă aceste limbi, în suna lei una mie pe lună, adica lei 600 D-lui I. Pop, pentru limba română în clasele I-a, a II-a și a III-a și lei 400 D-lui I. Maxim, pentru limba latină în clasele I-a și a II-a, fiind-ca D. Maxim se însărcinează acum și cu limba română, Eforia este de parere a 'i se da lei 600 în loc de 400 pe lună și va rămânea în casa școlilor o economie de lei 400 pe toată luna.

Catre această, Eforia, privind, că D. A. Marin, I. Maxim și A. Druceanu, implinind vremelnicesce în curs de un an școlastic, postul de profesor, cel d'ântōiu de fizica și chimie, cel de al doilea de limba latină, și cel de al treilea de învățături religioase, au dat doveđi de a D-lor capacitate, și bună purtare, rōgă plecat pe Inalțimea Vōstră, sa bine-voiți a 'i intari, pe temeiul art. 151 din legiuirea școlilor.

Trebuința cerēnd a se complecta învățăturile gimnasiale cu cursurile prevedute prin programa întarita de Inalțimea Vōstră, Eforia a vedūt, ca nu pōte îndestula această neapărata trebuința, de nu va întinde numărul claselor, ca sa nu se îngreunze școlariī, cu câte 7 și 8 cursuri pe an; care această fiind o povară mai presus de înțelegerea și puterea lor, le întuneca mintea și le vatēmă sănătatea. Așia dēr, pe lângă cele 6 în ființa clase gimnasiale a mai pus 2 clase complimentare, în care pe de o parte a trecut studiile cele mai grele și pregătitoare pentru specialități; iar pe de alta a adangat: 1) Istoria naturală, cu care a însărcinat pe D. doctor Baraș, 2) elemente de logică și de morală, cu care a însărcinat pe D. doctor de filosofie I. Zalomit, și 3) limba elena, cu care a însărcinat pe vechiul ei profesor D. Medelnicer I. Iōnid.

Lefile acestor profesori sunt cele hotărîte prin programa.

Folōsele acestei împarțiri sunt: 1) că cursurile fiind mai resirate se învăța mai bine, dupe cum se cuvine și se cere, și al 2-lea ca școlariī vin numai o data pe ȓi la colegiu, iar nu de două ori ca până acum, cu care această se expun mai rar la preumblari pe ulițe, se băntuesc mai puțin de întēmperile vremilor celor aspre, și aū mai multă vrēme de meditație.

În sfirșit, Eforia avēnd în vedere, ca cu înmulțirea școlarilor este neapărata trebuința a se exersa o mai de aproape și mai strașnica privighere, pentru buna disciplină, a chibzuit a însărcina cu ținerea acestei discipline în colegiu, pe D. Medelnicer I. Pop, care dupe doveđile ce a dat, în căta vreme a fost profesor, despre bunele mēsuri de severitate întrebuintate spre paza moralității, este în stare a menține orēnduiala, cu atât mai lesne, cu cât este cunoscut școlarilor ca un profesor vechiū și în toată vremea respectat. Léfa acestui post de inspector, preveduta prin § 4 al budgetului școlilor, supus la întărirea Inalțimei Vōstre, este de lei 600 pe luna. Eforia plecat rōgă pe Inalțimea Vōstră, să bine-voiți, a da luminată întărire, atât pentru orēnduirea D-lui I. Pop de la

1 ale curgătoarei lunii, cât și asupra întinderii claselor, ce se arăta mai cu deslușire, în alăturata tabla, sub iscălitura mădularilor Eforiei.

Cât pentru cursul de istorie, D. I. Zalomit va urma a 'l face vremelnicesce, pâna când Eforia luând de baza concursurile, va orându-i pe altul, chiar în toamna acêsta, și atunci va supune pe noul candidat la cunoștința Înălțimei Vostre.

No. 988.

1851, Septembrie 7.

*

Tabla de învețaturile ce au a se urma în gimnasiul din București pe anul 1851—1852

Clasa I.

Limba română în paralel cu cea latină	{ D-nul I. Maxim " I. Genilie " A. Pop " L. Drugeanu ¹⁾
Geografia	
Caligrafia	
Catechismul	

Clasa II.

Geografia	{ D-nul I. Genilie " A. Pop " I. Maxim " C. Lecca " L. Drugeanu
Caligrafia	
Limba română împărțită cu cea latină	
Deșemnul liniar	
Morala religiei	

Clasa III.

Limba latină împărțită cu cea română	{ D-nul G. Hil " C. Leca " L. Drugenu " I. Genilie
Desemnul lineal ²⁾	
Istoria sfântă	
Geografia fizică și matematică	

Clasa IV.

Desemnul de figură și peisajuri	{ D-nul C. Leca " G. Hil " Limburg " Bouzenot
Istoria veche	
Limba latină	
Limba germană	
Limba franceză	

Clasa V.

Limba franceză	{ D-nul Bouzenot " G. Hil " C. Marcovici " Limburg
Istoria mediană	
Literatura limbii latine	
Aritmetica și ținerea registrelor ³⁾	
Limba germană	

¹⁾ Numele profesorilor se vede șters și cu slova lui Vodă scris: „Un sigur profesor.”

²⁾ Aceeași observare ca la clasele I-a și a II-a.

³⁾ Acêsta e scris de Vodă, iar cursul însemnat de Eforie era retorică, care s'a șters.

Clasa VI.

Aritmetica raționată	}	D-nul G. Pop
Limba germană		" Sveder
Istoria modernă		" T. Theot
Limba franceză		" G. Iónid
Retorica ⁴⁾		

Clase complementare

Clasa VII.

Elemente de logică și moral	}	D-nul I. Zalomit
Algebra		" D. Pavel
Fizica		" A. Marin
Istoria naturală		" Baraș
Limba elenă (ștérșă)		" G. Iónid —

Clasa VIII.

Geometria	}	D-nul G. Pop
Istoria naturală		" Baraș
Chimia		" A. Marin
Limba elenă (ștérșă)		" G. Iónid —

Arsaki. P. Poenaru. S. Marcovici. S. N. Iiescu.

Programul mai primesce modificări noue și atunci se redactéză din nou precum 'l dăm în anexa. ²⁾

*

De la 1 Septembrie 1851, I. Pop a fost numit inspector în colegiu (sub-director) cu obligațiune :

«Sa stea la orele de clasă în colegiū, sa se preamble prin clase și prin curte, pentru paza bunej orândueli. Plângerile scolarilor, el sa le aplaneze și sa raporteze directorulu neorânduile mai serióse.

Acésta dispozițiune e întarita de Domnitor, cu ofisul No. 421. Prin acest oficiū Domnitorul introduce însusi schimbări în programul proiectat de Eforie pentru colegiū. Modificarile Domnitorulu sunt în cea mai mare parte potrivite, și se pot vedea din decretul Domnesc, care aci urméza :

Copie dupe ofisul Mariei Sêle lui Vodă, cu No. 1.421, anul 1851, Septembrie 16, catre Departamentul Credinței.

«Vêdend raportul Eforiei scólelor cu No. 988, de la 7 ale curgétorulu Septembrie, alaturat pe lângă al aceluī Departament, cu aceeași data, sub No. 4.588, prin care ni se supun dispozițiile ce acea Eforie chibzuesce de trebuința a se lua în privința învățaturilor gimnasiale ;

⁴⁾ În locul retoricei, care e scris de mâna lui Vodă, de Eforie era scris limba elenă care s'a șters.

²⁾ Veđi anexa.

Noi primim adaogirea de două clase complementare pe lângă cele șese gimnasiale. Aprobam orânduirea unui sub-director pentru ținerea disciplinei în colegiū, și numirea la acest post a Medeluicerului Ioan Popp, cu léfa de lei 600 pe luna ; iar despre întocmirea învățătorilor pe fie-care clase, facem următoarele observații :

Pentru cele d'ântéiū trei clase se va orândui câte un profesor osebit pentru fie-care clasă, și acel profesor va face două cursuri pe zi, unul dimineața și altul dupe amiazi ; și însuși va preda toate învățăturile claselor, fără a mai fi alt profesor, precum se urmărea în toate colegiile universităților străine.

Din clasa IV se va scôte aritmetica și ținerea registrelor și se va trece în clasa V-a.

Din clasa a V-a se va scôte retorica și se va trece în clasa a VI-a.

Limba elena se va scôte din clasa a VI, precum și din cele a VII-a și a VIII-a.

Acéstă limbă are trebuința de o învățatura serioasă, iar nu să figureze drept singură forma.

În clasele a VII-a și a VIII-a, nu se vor înființa cursurile decât treptat și pe cât vor fi școlarii pregătiți și deștăinuți a le urma și a se folosi, și într'un număr cuviincios, caei pentru două și trei școlarii numai, nu se pôte înființa o catedra.

Pe aceste temeuri, întocmindu-se tabla de învățături, se tramite spre a se pazi și a se pune întocmai în lucrare.»

(Urméza iscălitura Mariei Sèle).

*

În 1 Noembre 1851, Eforia publică în *Vestitorul român*, ca la 15 Noembre se deschid cursurile de legi, și ca sa se inscrie studenții doritori.

*

În 2 Noembre 1851, cu raportul la Domn No. 1.300, cere aprobarea personalului facultăței de legi : Serdarul C. Bozianu, pentru dreptul roman și Serdarul G. Costaforu, pentru dreptul civil românesc. Sunt intariți de Domnitor și numiți în 16 Noembre 1851.

*

În 30 Octombore 1851, Eforia propune în fine Domnitorului, reorganizarea gimnasiunului din Craiova, ¹⁾ cu raportul său No. 1.281.

Vor fi 4 clase, dér a III-a de-o-cam-data Eforia o unescé cu a IV-a. Profesorul B. Caloianu însa raportéza, că sunt școlarii pentru câteși patru clasele, și anume : 40 pentru I-a, 14 pentru a II-a, 9 pentru a III-a, și 13 pentru a IV-a.

Se numesc deci profesori :

1. Nichifor, de limba latina în paralel cu cea româna, de geografia Europei și în deosebă a Principatelor cu statistica lor și de catichism la clasa I, cu léfa de 500 lei.

2. Drăgoescu la clasa II, de limba latina în paralel cu cea româna, geografia celor-alte parți ale lumii, cu chronologia corespundătoare și morala religioasă.

¹⁾ În 9 Noembre 1851, Departamentul bisericesc cere Eforiei, să întocmescă la Craiova un pensionat precum era la Bucuresci al lui Monté, și apoi al lui Bucholtzer. Decé se subvenționează cu 400 galbeni pe an pensionatul Raimond.

3. Fontaniini, la clasa III-a pentru limba latina in paralel cu cea romăna, geografia, fizica, matematica și Istoria Sfăuta.

Fontaniui este numit și iuspector al scōlei, adăogându-i-se și 300 lei la lēfa de profesor.

In fine, se va numi un singur profesor de desen și caligrafie la tōte clasele.

*

Din ramura scōlelor primare, avem de amintit o încercare de inovățiune la orariul scōlelor primare din Capitală, in țilele de iarnă.

Profesorii scōlelor primare din capitală I. Poenaru, B. Gredeanu, B. Stilescu, D. Iarca,¹⁾ G. Eustație, V. Ștefănescu, I. N. Șoimescu, T. Sergiescu și Christ. Iōniu, propun Eforiei, in 29 Noembre 1851, ca, spre a se evita scolarilor facerea de duoș drumuri pe ții până la scōlă, să se intrerumpă clasele matinale cu o jumțtate ora repaus la ora 12, și apoi să începă iarăși clasele de dupe amiață pentru cele duoș ore, ca apoi scolarii la 2 și jumțtate să mērga a casă.

Eforia aprobă mēsura ca încercare și numai in Bucuresci și anume numai pentru vremea iernei.²⁾

Pedēpsa corporala se desființēza și in scōlele din țēra romănēscă, prin circūlarea No. 3 din 1851, in copriuderea urmățore :

Circūlarea catre D-nii profesori de clasa III-a și a IV-a primara

1851, Decembre 3.

Mustrarea cu bățate se ridica cu totul diintre pedepsele copiilor ; fie-care din D-ii profesori va intrebuinta dupe mēsură viueri : povēlțuirea, dojana, puuerea in picidre sēu in genuche pe vremea clasului, oprirea in scōlă pe tōlă țiua și alte asemenea mesuri parintesci. Dēca dupe repetate puneri in lucrare a acestor pedepse, profesorul va vedea că nu este mițlor de îndreptare, atunci se va înțolege cu ciustitul comitet de inspecție, spre a se departa din scōla indaratnicul, nesupusul, sēu leneșul copil, ca sa nu dea pildă rea și celor-alti.

Copilul ce se va departa din scōla, se va putea reprimi de a duoa óră dupe trecere de duoș luni, de va da semne de pocăința și îndreptare. Dēca și dupe acēsta se va abate la neorēnduieli, atunci sé va scōte din scōlă dupe chipul de mai sus, și nu se va măi priini pāua la anul urmator scolar.

No. 1.482 profesorului de clasa III-a de la Severin.

No. 1.483 " " " " " " Tērgul-Jiu.

No. 1.484 " " " " " " Caracal.

No. 1.485 " " " " " " Romnicul-Vălcii.

In 31 Octombore 1851, Eforia cere la Donn, cu raportul No. 1.293, sa se inființeze inspectorii pentru scōlele din județe, de și art. 143 din Regulamentul scōlelor, prevede numai un revisor, dar nu ajunge ; de aceea s'au orēnduit 4 revisori, chiar in 1847. Eforia cere acum duoș revisori peste unul existent. Acesta e Serdarul Christodor Butate însărcinat cu revisia scōlelor primare din capitala, ca sa le oblige a se conforma pro-

¹⁾ Iarca este numit in Octombore 1851, la din nou inființata scōlă primară din Radu-Voda.

²⁾ Veți anexele.

gramelor publice. Eforia recomandă chiar la unul din cele două noue revisorale pe Simonide, actual institutor la clasa IV-a de la Stejar (Cismigiu) și fost revisor în 1848. I se acordă 800 lei pe lună, pentru ca are spese de călătorie prin județe.

*

Journalul Eforiei No. 266 din 21 Februarie 1851, dispune ca pe lângă cele două-spredece praznice și Duminică, să nu se mai țina alte sărbători, decât: S-tul Ión Botezatorul, S-tul Gheorghe, Constantin și Elena, Petru și Pavel, Trei-Ierarhi, S-tul Ilie, S-tul Dimitrie, Mihail și Gavril și S-tul Nicolae.

În 29 Septembrie 1851, cu raport la Domn, conform art. 150 din legea școlilor, sub No. 1.089, se numesc profesorii școlilor normale din județe, dintre vechii profesori, unia, și câți-va din nou, pe calea concursului. ¹⁾

1) J u r n a l

Eforia, înscinându-se, în urma întrebării ce deobște a făcut către toate ocârmuirile județelor, că la orașele Cerneșul, Târgul-Jiului, Slatina și Brăila încăperile de școle pe la unele din aceste reședințe sunt slobode, iar pe la altele, că s'au închiriat într'adins de magistrate alte case;

Fiind dator ce, potrivit cu oficial Înălțimei Scele și cu programa învățăturilor, să se deschidă pe lângă învățăturile gimnasiale și școlele primare de prin reședințele județelor:

Cunoscând că și unit atât din profesorii cei vechi și rămași curași din evenimentele trecute, cât și din acei candidați ce au dat examen pentru clasele primare, s'ar putea îndeplini de o cam dată la arătatele școli clasele I-a, II-a și a III-a, rămânând pentru estimp vacantă clasa IV-a, până ce Eforia se va îndestula mai bine, decât într'acele încăperi este sală și pentru clasa IV-a și decât sunt școlarii înaintați pentru această clasă;

Chibzuesce a deschide de o cam dată aceste școli, aședând pe cei mai jos însemnați profesori, adică:

La Cerneșii

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Dimitrie Serbănescu

" " III-a, pe Pitarul D. Frumușeanu.

La Târgul-Jiul

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Ión Iliescu

" " " III-a, pe Pitarul C. Stanciovicu.

La Târgoviște

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Ión Fusea

" " " III-a, pe D. A. Poenaru.

La Slatina

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. N. Șerbanescu

" " " III-a, pe D. B. Urzescu.

La Braila

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Dimitrie Pizo

" " " III-a, pe D. N. Calabuneanu.

Și profesorii de clasa I și a II-a, vor avea lefă pe lună câte lei 300, afară de acela de la Braila ce va avea lei 350, iar cei de clasa III-a vor avea câte lei 350 pe lună, afară de acela de la Brăila, ce va avea lei 400.

Profesorii din nou acum orânduși se numesc vremelnicesce, potrivit cu art. 150 din regulamentul școlilor și sunt supuși la toate condițiunile ce s'au arătat prin obștesca publicațiune de la 4 Noembrie 1850, ca la orânduirea lor să înlățească doveși despre a lor bună conduită.

Începerea lefei acestor profesori se va socoti de la ziua deslegării domnesce ce se va aștepta.

La Braila, Slatina și Craiova se numesc câte 3 institutori pentru 4 clase, *fiind scolarii îndestuiți*; iar la Buzău, Focșani, Giurgiu, Ploesci, Târgoviște, C.-Lung, Pitești, Turuu, Caracal, R.-Vâlcea, Jii și Severin câte doi institutori pentru clasele I, II-a și a III-a până ce vor fi de ajuns scolarii și pentru clasa IV-a, când atunci se va uumi și un al treilea institutor.

«Marea întindere a capitalei aducând multa greutate copiilor în frageda vîrsta de a merge la cele trei școli primare ce se afla în ființa, neîndemănarea localelor de a primi mulțimea lor și rugătorea cerere a părinților din mahalele depărtate, precum din vopsăua de albastru și parte din vopsăua de verde;» îndemnă Eforia a cere sa se mai deschidă o a patra școlă, între aceste două colorii. Eforia însușește și două posturi de suplinitori, cu câte 200 lei pe luna, cari sa țina locurile institutorilor normali din capitala la cas de bolă și sa viziteze și școlile private «precăt privesc învățaturile începătoare.» Acastă *foncsie* era și mai 'nainte însușită și a dat rezultate bune.

La Craiova s'a prevădnt în program 2 școli primare, dar Eforia aședea numai una și pronuțe ca mai târziu va da și pe a doua. ¹⁾

*

De cărțile didactice s'a ocupat serios Eforia cea noua a școlilor munteue.

Eforia școlilor

D-lor profesori aici însemnuți

Eforia doriind a retipari manualul de aritmetică pentru clasele primare, tras din tabelele lancastrice și cunoscând, că pe cât o asemenea carte didactica, are un metod mai

Profesorii otarîți pentru școlile primare și aliați aci în capitală se vor tulesni din casa Eforiei pentru mergerea lor pe la județe, cu pragonul în bani, de câte patru cai de poștă în ducerea de aici.

Pentru deschiderea învățăturilor în ar-tatele școle și numirea profesorilor se va face raport către Măria Sa.

Marcovici. Al. Filipescu. Florescu. Poenaru. Secretar, Ilescu.

J u r n a l

Chibzuind Eforia asupra mijlócilor de a se incretinuța în totă vremea învățatura școlilor normale la profesori cu capacitate și tot-d'a-una să îndemne și pe acești din urmă a se perfecționa prin studiul serios, ca sa pășescă mai 'nainte în cariera profesorală, a socotit de cuviința a lua măsurile următoare :

1) La vacanța de profesor în veri-o școlă normală, profesorul sên profesorii de clasele cele mai de jos din aceeași școlă, vor avea precădere a se orîndui în vacantul post, dând examen pentru tote învățăturile cerute pentru clasele normale de mai sus (și de se va întempla iarăși vacanță într'o clasă normală mai înaltă, va trece îndată fără examen profesorul clasei următoare, ce va fi dat examen.)

2) Decăt profesorul sên profesorii claselor mai de jos a unei școle normale, mulțămindu-se pe clasel lor, nu vor voi să dea examen ca să ia catedra vacantă din școlă lor, atunci Eforia va face publicaținne către toți profesorii claselor normale de mai jos, ca să dea examen, precum mai sus s'a dis, pentru ocuparea catedrei vacante mai înaltă.

3) Mutarea unui profesor normal de la o școlă la alta pentru aceeași clasă, nu 'l supune la examen.

Copriinderea acestui jurnal se va publica, spre sciința D-lor profesori de școle normale.

Al. Filipescu. Marcovici. Poenaru. Florescu.

No. 513.

1851, Aprilie.

1) Dosarul No. 563 din 1850, archiva ministrului de culte.

simplicu, cu atât mai mult se da și o înlesnire mai grabnică geniului scolarului, însărcinându-l pe D-vostre profesorii și anume :

Pitarul, *N. Simonid*. Pitarul, *I. Poenaru*. Pitarul, *T. Sergiescu*. Pitarul, *A. Zotu*. *D. Stănescu*. *G. Constantinescu*, cari prin îndelunga întrebuintare ce ați făcut acestei aritmetici în clasele începătoare, ați luat cercare și cunoscință și despre înțelegerea scolarului; și vă poftesc Eforia, ca adunându-vă D-vostre, în patru cinci ședințe, în vremea din sălile gimnasiului, să dezbateți cu amănuntul acest manual de aritmetica, să faceți observație la orî-ce lucrare și operație calculată, de este îndestulă, s'eu trebuie a fi redusă ori adaogată? să vă dați părerea despre metoda ei, și să vă arătați chibzuirea în scris, pe care să o comunicați Eforiei prin raport. ¹⁾

Alexandru Filipescu. Arsake. P. Poenaru. Florescu. S. Marcovici.

Secretar, *N. Iliescu*

No. 246.

1851, Februarie 26.

Acastă comisiune a întârziat lucrarea sa și atunci Eforia a închiat următorul jurnal :

J u r n a l

Vădând Eforia, că D-ii profesori ai școlilor normale din capitală, însărcinați să revizuescă manualul de aritmetică, n'au s'evârșit încă lucrarea D-lor ;

Luând în băgare de seama, ca amându-o edițiile ale acestui manual s'au isprăvit, încât mulțimea scolarilor din școlile începătoare întâmpină mari greutăți la învățătura acestei neapărate științe, din pricina lipsei unei cărți tiparite ; chibzuesce cele următoare :

1) Sa se dea deslegare D-lui inspector al tipografiei colegiului, a tiparilor îndata 5.000 exemplare dupe țisul manual, ce se alătură, poftind pe D. Alexe Marin autorul ei, să facă corectura cu toată ceruta îngrijire și pentru ostenela D-séle să i se dea de ce exemplare legate. Va supune raport la Eforie pentru cheltuiala, spre a se hotărî prețul și a se tipări pe carte, care se va lega cu scôrțe de mucava ;

2) Acest manual de aritmetică va sluji pentru câte patru clasele din școlile începătoare, împărțit pe an dupe modul urmator :

a) În clasa I și a II-a se vor preda cele d'ântein 4 lucrări cu numere întregi, adeca de la § I pâna la § 26 inclusiv ;

b) În clasul al III-lea făcându-se repetiție cu deamănuntul celor învățate în clasele I și a II-a, se vor preda lucrările cu fracții și cu numere complete, adeca de la § 27 pâna la § 39 iclusiv ;

c) În clasul al IV-lea se va face asemenea o repetiție generală cu cuvenita dezvoltare și exerciții și se vor preda proporțiile geometrice, regula de trei simplă, de trei compusă, de dobândă, de tovarășie, de amestecatura de mijlocie și de poziție mincinoasă ; adeca de la § 40 până la § 45 inclusiv s'eu pâna la sfârșit.

Arsake. Florescu. P. Poenaru. S. Marcovici.

No. 584.

1851, Aprilie 21.

S'a scris la 21 Aprilie, cu No. 462, în urma acestei chibzuințe a Eforiei, directorului tipografiei Andrei Adamovici, ca să tiparască manualul de aritmetică al D-lui Alexe Marin, în 5.000 exemplare. Dupe acesta la 3 Septembrie D. Marin vine cu o prescur-

¹⁾ Dosarul No. 559 archiva ministerului de culte.

tare de aritmetică de 2 $\frac{1}{2}$ côle, propunând Eforiei a o aproba și tipari numai pentru usul claselor I și a II-a primare, pe care D. efor P. Poenaru pune rezoluția următoare :

«Se va da în cercetarea unei comisii orânduită într'adins și compusă din D. A. Orăscu și D. Pavel (Viorénu) ca să cerceteze această lucrare, că de se va găsi mai buua decât cea veche, să se tipărească la retipărirea tabelor lancastrice.»

Vasile Stilescu vine și el la 6 Septembrie, cu o lucrare de aritmetică și cu raportul No. 6, 'i recomandă Eforia utilitatea, și cere a se pune în tipar ; dupe el vine imediat un profesor al clasei a III-a din orașul Târgoviștei, A. G. Poenaru, cerând Eforiei a tipări traducerea de dânsul a uuei aritmeticii, pe care el o crede și o recomandă ca potrivită usului claselor elementare ; și Eforia se referă la rezoluția pusă pe jalba profesorului Alexe Marin, atât la raportul Stilescului, cât și la petițiunea acestuia. Și ca urmare, asupra acestor cereri, Eforia, în 19 Septembrie acel an, prin adresa cu No. 1.030, poftesce pe ciustita Comisie, care o scim că era compusă din D-nii Orăscu și D. Pavel, ca să ia în de aprôpe cercetare manuscrisele depuse de numiții, și să 'și aréte socotința asupra fie-caruia.

Ce socotință, ce chibzuință, va fi dat această cinstită Comisie, dosarul acesta nu ne o arătă ; din lucrările ce în el se mai coprink, se vede, la 24 Octombrie raportul directorului tipografiei, cu No. 111, prin care depune comptul imprimatului celor 5.000 exemplare de aritmetica D-lui Marin, în sumă de lei 8.192, parale 20, dupe care se motivează jurnalul Eforiei cu No. 1.689 din 27 Octombrie, prin care fixează prețul vînderei unui exemplar cu lei 2, parale 10. Și mai apoi tot relativ la tipărirea manualului de aritmetică al D-lui Marin. Eforia în 28 Noembrie același an, prin jurnalul No. 1.909, găsesce cu cale și scrie și directorului tipografiei, prin adresa cu No. 1.443, ca pe lângă suma ce 'i s'a ordonat de mai 'nainte a 'i da de lei 1.481, parale 10, să 'i mai dea acum încă D-lui Marin lei 1.000.

În 11 Decembrie 1851, Eforia introduce modificațiunii la regulamentul confecționării cărților didactice, din 2 Decembrie 1850, mai scădând plata de cōla tradusă, or' prelucrată, pentru ca să se pōtă eftini cărțile. De la 100 reduce plata unei col' în 8° de câte 31 rënduri pe față, la 70 lei minimum, iar maximum de 200 lei 'l lasă neschimbat. ¹⁾

O lucrare importanta didactica este aceea a dicționarului eleno-român, comandata profesorului G. Iónide. Eforia cere aprobarea Domnitorului pentru această afacere, prin raportul No. 1.566, din 17 Decembrie 1851. Domnitorul aprobă a se plăti lui Iónide câte 10 galbeni de cōla și a se tipări în broșuri a câte 10 cōle broșura. ²⁾

Domnitorul Barbu D. Știrbeiu s'a preocupat și de *Fōia Sătescă*. El ȃice în ofisul sêu No. 396, din 9 Septembrie 1851, că : «scopul înființării acestei fōi a fost de a se redi-gea cu chip în cât să intereseze pe sâtean, să 'i aducă plăcere de a o ceti și prin acest mijloc să 'l deprindă cu cunoscințe folositoare întru a sa viețuire și căsnicie. Drept aceea trebuie dată o nouă direcție acestei fōi sătesci, care se vede astăđi depărtată de duhul, care a presiduit la a ei întocmire ³⁾»

*

Să nu neglijem, înainte de a trece la scōlele din Moldova, de a aduce informațiunii

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexele.

³⁾ Dosarul No. 353, archiva ministerului de culte.

și despre lucrările Eforiei pentru înființarea unei școli de fete. Eforia prezentăza Domnitorului un referat, prin care arăta istoricul încercărilor înființării unei școli de fete la mănăstirea S-tului Spiridon din București ¹⁾

Domnitorul, asupra referatului acesta al Eforiei, cu No. 314, aprobă deschiderea pensionatului de fete de la S-tul Spiridon, de la 1 Octombrie. Eforia întârziăza de a pregăti programe și statute, și Departamentul bisericesc găsește cu cale, ca în locul școlii proiectate, să se dea pensionatului privat al Contesei de Grand-Pres, o subvenție de 600 galbeni anual, cu obligațiune a primii 10 stipendiste gratuite. Domnitorul transmite acest raport al Departamentului la Eforia școlilor. Acesta răspunde cu mult patriotism, în modul următor :

Adresa Eforiei școlilor cu No. 1.410, din acel an 1851, Noembrie 22, ca răspuns la adresa ce 'i facuse Departamentul Credinței din 6 Noembrie, cu No. 5.944, prin care 'i comunicase raportul ce facuse la Domn, (fără asentimentul Eforiei), cum și răspunsul ce primise prin Secretariat.

«Eforia luând în considerație cele cuprinse în raportul celui Cinstit Departament No. 5.492, ce a depus Mariei Săle pentru deschiderea chiar în timpul acesta a pensionatului de fete, hotărât prin legiuire a se ținea din fondurile S-tului Spiridon și comunicat cu adresa No. 5.944, cu cinstite răspunde, ca rezerva de 200.000 lei este hotărâta pentru zidirea pensionatului și nu se știe de va ajunge; ca până la clădirea noului pensionat, Eforia este poruncita a închiria o casă ca să deschidă acest pensionat în primăvara viitoare, după dispoziții definitive; ca suma anuală de 40.000 lei, poate să nu ajungă nici chiar pentru ținerea acestui pensionat, și ca prin urmare, cu toată buna-voința ce are Eforia a veni în ajutorul oricărui așezământ de educație, ea nu știe de unde ar lua fondul propus pentru subvenția D-nei Contese de Grands-Pres.

Arsaky, P. Poenaru, S. Marcovică.

Eforia se și grabese a chema la direcțiunea școlii de fete înființându, pe D-na Polcovniceasa Iacobsohn, care cam întârzie a răspunde ca primește, nefiind în țară.

Răspunsul ei afirmativ vine numai în 20 Decembrie 1851.

Ca să nu se mai întârzie, până ce se va clădi local nou la S-tul Spiridon, Eforia iese o casă cu chirie, a lui Manuc, pe podul Târgului de afara.

Școala de fete organizată la Craiova, precum veduram în anii trecuți din a patra parte a venitului bisericii Maica Domnului, cu decretul lui Știrbei No. 1.566, din 26 Octombrie 1851, trece împreună cu veniturile proprii sub administrația Eforiei școlilor având a o reorganiza acesta școală Lazaro-Oteteleşaua, precum se va reorganiza și școala de fete de la S-tul Spiridon ²⁾.

M O L D O V A

Gazeta de Moldova No. 52, încă din 17 Iulie 1850, anunțase cu laudă transmiterea de Domnitorul Gr. Ghica în desbaterea Divanului Obșteșc a noului așezământ al școlilor. Eată ce știea Asaki :

¹⁾ Veși anexele.

²⁾ Dosarul No. 639, arhiva ministerului de culte.

«În numărul proiectelor însemnătoare împărțite Divanului general, în sesia ce s'a încheiat, se cuvine să cităm un reglement atingerător de reorganizarea învățăturilor publice din Moldova.

Meritul persoanelor ce compun comisia specială, careia Prea I. Domn intru a Sa iugrijire pentru ist. rom., a fost încredințat asemenea lucrare, ne însuflă o deplină încredere despre înțelepciunea măsurilor acestui reglement, a caruia aplicație, fără îndoielă nu va întârzi. Paza nestramutată a unui singur sistem în învățătura publică, adaptat cu posibilitățile și nevoile țării, judecând din formarea unor junii, ce sunt acum folositori slujbei publice, până în epoca în care am ajuns, ar fi produs rezultate însemnătoare.

Să credem, că cercarea diferitelor moduri, prin care au trecut școlile în cursul cel scurt de 16 ani, cel puțin va fi putut așeza chiar sistemul cel adevărat, ale căruia principii se află în așezămintele noastre cele organice, și pe care reglementul nou, nesmintit le-au dezvoltat, folosindu-se și de cercarea epocii trecute. Una din dispozițiile aceluși reglement, împrumutată din Statutele mai înainte înființate, a careia aplicație plinesce voturile tuturor doritorilor luminării, este reșederea internatului (ținerea elevilor în institut pe cheltuiala Statului). Desființarea acelei dispoziții, cutezăm a dice rău motivată destăințare, ce de patru ani lipsește pe junii cei neînștăriți, de bine-facerile învățăturai, au fost și o calcare de voința cea sfântă a fondatorului Academiei Vasiliane, care a dăruit-o cu averi nemiscatore, cu scop înadins de a ține un internat de junii.»

La 1 Ianuarie 1851, Domnitorul Ghica, promulga noul așezământ școlar dîcînd : «Acest reglement școlar, se va țipari spre obștească știința, de către D-lui Vorn. bisericesc, cu cheltuiala din veniturile școlilor, și aplicația lui se va face treptat, potrivit cu duhul acestui așezământ și cu incluziunile banesci, ce va avea casa școlilor. Pentru ori-ce parte din acest reglement, ce se va socoti neaparată trebuința a se aduce în aplicație, D-lui Vornicul Bisericesc ne va refera întru acestea.»

Între acestea, până la promulgarea noii legi, examenele de iarnă se făcuseră în Aprilie 1851, afara de ale seminarului de la Șocola, care a avut loc între 5—15 Februarie 1851 ¹⁾.

La 18 Aprilie, Domnitorul Ghica vizita școla de fete aflată sub direcțiunea D-lui D. Lazarescu. Erau prezente 200 eleve, din care 50 bursiere.

La 15 Iulie s'au terminat examenele de vîră ale școlilor din Iași, în absența Domnitorului, care făcea excursiune prin țera.

*

În vedere cu noul semestru 1851—1852, Departamentul instrucțiunii publice, hotărăse deschiderea internatului de băieți, încă din luna Octombrie, și prin *Buletinul oficial* vestesce această.

Batrînul G. Asaki, în *Gazeta de Moldova* No. 52, din 17 Iulie 1851, încunoscîntăza această astfel :

Buletinul oficial publica de la 1 Octombrie viitor, restatornicirea internatului pen-

¹⁾ Examenele de vîră de la Șocola se ținură între 14—25 Iunie 1851.

tru un număr de 120 elevi, din cari 80 cu cheltuiala Statului, iar 40 întreţinuţi pe a lor cheltuială, cu 2.000 lei pe an. Toţi aceşti elevi vor avea a lor locuinţa, indetulare, încălzire şi luminare in institut, unde studiile lor şi moralitatea vor urma sub îngrijirea de profesori şi privighetori. Numărul lor va putea mai in urmă a se adăugi in proporţia sporirii venitului casei şcolilor. Dreptul de a fi primit ca stipendist, atârna de la însuşirile adevărate: de talent, sirguinţa, moralitate, şi lipsa mijloacelor. Chiar şi elevii ce doresc a fi primiţi pe socotela lor, vor fi datorii a intruni tus-trele cele întâiu condiţii, cari nu tot-d'a-una s'aă putut păzi cu asprime, dér cari suntem incredinţaţi, că ministerul va cere in interesul dreptului şi al folosului acestui aşedământ.»

Departamentul averilor bisericesci, precum făcu şi Eforia şcolilor din Bucureşti, scădu preţul solvenţilor internatului de la 2.000 lei la 1.200 pe an, pentru a inlesni învăţatura fiilor de părinţi cu averi mai mici.

No. 806. Anaforaua Sfatului cârmuitor, din 18 Iulie 1851, sub No. 2.196, cu înalta rezoluţie din 19 Iulie 1851, pentru catimea plăteii ce au a da parinţi la internarea în şcola a fiilor lor.

«Departamentul averilor bisericesci şi al învăţăturilor publice, prin anafora sub No. 3.051, v'a propus ca sūma de 2.000 lei pe an, ce parinţi avuşi sunt datorii, dupe dispoziţia facuta, a da pentru internatul fiilor lor în şcola, să se reducă la 1.200 lei pe an, spre inlesnirea mijloacelor de a căpata învăţatură tinerimea, iar Înălţimea Văstra aţi bine-voit a rezolva: «Sfatul nostru extra-ordinar va lua in consideraţie propunerea acēsta şi ne va refera a lui socotinţa»; spre acēstă Sfatul plecat aduce la cunoscinţa Înălţimei Văstre, că el incuviinţeză asemenea propunere, ca una ce este inlesnitore pentru acei ce trāmit pe fiii lor la studii, şi nu aduce jicnire casei şcolelor prin scadearea ce se face; desēvirşita hotarire rămāne la înalta incuviinţare.

Acēstă anafora de catre Secretariatul de Stat, la 24 Iulie 1851, sub No. 2.241, s'a comunicat Departamentului cultelor»¹⁾.

Înaltă rezoluţie

«Se incuviinţeză şi mēsură acēsta ce se publică.»

Nu avem de a aduce noul program al reorganisatului liceu, caci el este coprins in însuşi noul aşedământ scolar.

Intusiasmul redeschiderei acestui liceu, este mare in tōta ţera şi provōca o reala mişcare culturală, mai ales prin faptul ca, pe când in ţera romānescă emigraţi de la 1848 nu sunt admişi, moldovenii s'aă întors cu toţii in patrie, ba încă aū venit la Iaşi şi călî-va dintre munteni, cari inmulţesc forţile culturale ale Moldovei. Reorganisarea definitivă a liceului, începută de G. Sēulescu, o indeplini Aug. Tr. Laurian, pe care Domnitorul Ghica 'l chiamă din Transilvania, ca inspector in locul lui G. Sēulescu, retras la pensiune.

Laurian dete liceului şi in genere tutulor şcolilor din ţeră, o mare impulsione, şi nu întârzie de a readuce liceului o mare autoritate morală. La acēsta fu ajutat mult şi de noui profesori: D. N. Ionescu, de curēnd reintors din Paris, şi căruia se incre-

¹⁾ Manualul administrativ Tom. II, pag. 340.

dința catedra de istorie ; Chinezu, egalmente intors din Paris, care lua matematicele ; Cosin pentru latina și limba franceza in paralel.

In cursul inferior, latina se preda de Zacharia Columb, un pedagog excelent.

Din vechii profesori rămăseră Vasiliu, (Lazarini), insarcinat cu matematicele in clasele gimnasiale inferioare; Dumitru Pop la limba franceza, in același curs; Econumu G. Ionescu înu curs de religiune; Partenie Antoniu continuă a preda caligrafia și desemn-ul linial. Istoria romănilor o lua din nou venitul din Ardeal, profesorul Patriciu.

Acesta avu și direcțiunea internatului.

Cursul de științele naturale încă se duplica : Stamate conserva clasele superioare, iar in cele inferioare fu numit D. Gr. Cobălcescu.

D. Jordan rămăse profesor de limba franceza, pentru clasele superioare ; iar Metaxa conservă limba elena.

Ocupăiunea rusésca continuând in Principate, Gr. Ghica ori guvernul seu, spre a se face placut Rusiei, introduse limba rusésca in Seminar, ba și in gimnasiu. Ca sa aibă profesor de acésta limbă, guvernul se adresa la consulul rusesc. Acesta, cu adresa sa No. 2.856, din 4 Septembrie 1851, recomanda mai multe persóne din Basarabia, și anume : M. Cotruța, Al. Ratu, G. Bilerin și Ioan Doncev. Vodă Gr. Ghica, pune resoluțiunea : D. Vorn. bisericesc, nu rămăne înduoială, ca profesorul recomandat de Nacealstva învățaturilor din Rusia, D. Ratco, trebue sa aibă cele mai nemerite însușiri ; prin urmare, se va primi și de Departament. Pentru care va și inainta lucrarea cuvenită.»

NB. Vornicul bisericesc a fost supus la Domn, nota consulului, cu anafora sub No. 4.196, din 8 Septembrie 1851.

Cu nota No. 4. 303, din 13 Septembrie, se scrie consulului să vie Ratu, care va avea 6.000 lei lăfă pe an și progonul caletoriei.

Ratco cere acest progon la 8 Februarie 1852, nu mai tnic de 6.000 lei, și Gr. Cuza cere lui Voda, cu anafora No. 584 autorisarea a'î plati acésta suma mare.

In anul 1851 se deschisera numai 4 clase, iar a V-a se înființa in 1852, așa ca liceul va fi complet cu 7 clase numai in 1855.

Ca să se judece de lector valórea studiilor introduse in noul liceu, vom spune, ca mai toți scolarii, cari au fost in clasa mai înaintată a reinființatului liceu, a ajuns apoi la cele mai inalte trepte in țera lor. Așa vom cita pe D-nii : Dabija, ajuns general și mort ca ministru de răsboi, N. Culianu, actualul rector al Universității din Iași, G. Mărzescu, fost ministru al instrucțiunei publice, General Pilat, Colonel Peiu, pe care mórtea 'l-a rapit prea de tēner, N. Voinov, fost ministru, Carp N., repausatul Gheorghiu M., fost profesor, V. A. Urechia, etc.

*

Scólele primare primiră noul program, conform legei. Inspecțiunea activa a lui Laurian, energia lui, imparțialitatea care o cerea de la toți in implinirea datoriilor, a facut să se simtă neintârziat mari îmbunătățiri și in scólele primare. Acestora li s'au trâmisi noua lege încă din Martie 1851, cu circulara No. 1.121—1.139 ¹⁾

Scólele primare întâmpinau dificultăți din partea Eforiilor județene, in privința localului și al materialului.

¹⁾ Dosarul No. 388 curent, arcliva Statului.

Departamentul averilor bisericesci cercase a mai adaugi budgetul scólelor primare din județe, cu sume noi, ce s'ar inscrie în budțetul Eforiilor respective. Acésta mesurá nu a fost aprobatá de Sfatul administrativ.

No. 807. Anaforaóa Sfatului dín 18 Iulie 1851, sub No. 2.193, inult incuviințata la 19 Iulie 1851, pentru a se inlesni din veniturile scólci, ținerea scólelor publice de la těrğurile ținutale.

«Departamentul averilor bisericesci și al învețaturilor publice, prin anaforaóa sub No. 1.176, au supus cunoștiinței Înălțimei Vóstre, grantațile ce se întempina întru ținerea scólelor publice de la těrğurile ținutale, numai cu sumele hotarite de art. XVIII al Regulamentului organic (anexa H litera Z), a se slobodi din Eforiile acelor těrğuri, și v'aú propus, cá ar fi cu cale a se face sporire la acele sume, din veniturile municipale, pe cât comitetele de inspecție vor găsi de cuviința.

Acea anafora fiind resolutá de Înălțimea Vóstrá : «Statul nostru va deslega cazul de față luând în privire socotința D-séle Vornicului bisericesc» Sfatul este de socotința, ca adaosul cerut la sumele prevédute de Reglement, să se slobodá din casa scólelor, din a căreia mijlóce trebuie a se face educația tinerimei, iar nici de cum din Eforiile těrğurilor, ale careia venituri sunt menite a sluji pentru îmbunatațirile materiale ce privesc pe comunitați, și care însuși acestea nu pot fi aduse la vreme întru împlinire, din pricina neînchipuirii de bănesci mijlóce; desevirșita hotarire rămâne însa la incuviințarea Înălțimei Vóstre».

Acéstá anafora, de către Secretariatul de Stat, la 24 Iulie 1851, sub No. 2.247, s'aú comunicat Departamentului din láuntru și sub No. 2.248 celui al cultului. ¹⁾

În comptul budțetului Eforiilor județene, se mai adause numai sumele necesare pentru trámítirea la Iași a câte doi scolari pentru scóla de arte. Ba încá și acéstá adaugire se facu numai pentru câte-va Eforii, precum se vede în actul urmator :

No. 819. Anaforaóa Sfatului dín 12 Martie 1851, sub No. 678, inult incuviințatá la 15 Martie 1851; pentru ca cheltuiála drumului tramiterei elecilor la scóla de arte din capitalic, sa fie din Eforii.

«Departamentul din láuntru a referat Sfatului sub No. 24.705, ca dupe mijlocirea Departamentului averilor bisericesci și al învețaturilor publice, urmând a se trámite de către Eforiile těrğurilor Fálticeni, Těrğul Ocnei, Romanul, Buzéul, Tecuciul, Bérladul și Focșani, câte doi tineri la scóla de arte din Capitalá și unul din Eforia Těrğului Frumos, se cere deslegare : de unde să se platescá cheltuiála venirei acelor elevi în Capitalá ? Sfatul incuviințând, cá banii ce ar fi de neaparată cheltuiála a drumului, pentru trámítirea tinerilor, sa se dea din veniturile Eforiilor competente, plecat aduce la cunoștiința Înălțimei Vóstre spre desevirșita hotarire.»

Acéstá incuviințare de către Secretariatul de Stat, a împartășit-o Departamentul din láuntru, cu adresa No. 729, din 17 Martie 1851 ²⁾.

În 18 Iunie 1851, se deschide cu solemnitate scóla publicá din Dorohoiu, deși vacanțele sosisera, aláta era de viue dorința unei asemenea scolii.

¹⁾ f) Manual administr. Tom. II, pag. 341.

²⁾ Manualul administrativ, tomul II, pag. 352.

D. G. Hasnaș, revisorul Departamentului din Iașuri, doneza scôlei din Falticeni 350 lei pentru cumpărarea de cărți la elevii saraci.

Vasile Apostoleanu, a fost numit, în 4 Ianuarie 1851, inspectorul scôlelor din districte.

*

Scôla centrala de fete, pe care am văduț'o funcționând și în anul trecut cu succes, continuă în 1851, Noembre, sub direcțiunea lui D. Lăzărescu. Acesta prin raportul cu No. 55, către Departamentul averilor bisericesti și al învățaturilor publice, arăta, ca patrôna institutului, dupe intelegerea cu Domnitorul, a angajat din străinătate pe D-na Fani Enhard, din Ducatul Oldenburg, ca guvernaută și profesôra de lucru de mâna, croelii, facerea de rochii, albituri, broderii de tot felul, etc.; angagiamentul este pe 10 ani, câte 10 galbeni și tôta întreținerea în institut. Domnitorul aproba anafôraa Departamentului, cu No. 5.341, din 10 Noembre.

*

Seminarul Veniamin înca se reorganizeza în anul 1851, cu lege speciala tramisa în cercetarea Divanului obștesc :

No. 828. Anaforaia Divanului obștesc, din 22 Iunie 1851, sub No. 91, cu înalta rezoluție din 28 Iunie 1851, pe lângă care se alaturăză proiectul pentru organizafia învățaturilor bisericesti din Moldova, cercetate de catre Divan.

«Secretariatul de Stat, cu adresa sub No. 1.384, dupe apostilul Înălțimeii Vostre, a tramis Divanului spre desbatere proiectul pentru organizafia învățaturilor bisericesti din Moldova, ce v'a supus pe lângă anaforaia Prea Sântului Mitropolit, Prea Sântișii Episcopii și șeful Departamentului av rilor bisericesti și al învățaturilor publice. Divanul întrând în delibărarea acelu proiect l'a încuviințat, cu ôreșii-care modificare, ce s'a gasit de trebuințã; supunându-se dör pe lângă acësta Înălțimeii Vostre în copie citatul proiect, cu modificările ce s'au facut, cari s'au însemnat în dreptul fie-cãruia articol. ve rögã ca să hinë-voiți a da hotãritrea cea desevërșitã.»

Înalta rezoluție.

«Se întaresce așdēmântul seminariilor, care se va și tipari de catre Departamentul bisericesc ; el ne va aduce la cunoștința și mijlôcele banesti ce sunt menite spre acest sfërșit, și pe când seminariile de pe la eparchii vor putea fi înființate.»

La 19 Iunie 1851, Divanul a desbatut legea și programul seminarului Veniamin.

Dam în anexã ¹⁾ legea acësta aprobată de Domnitor. Acolo se pôte vedea programul cel nou al seminarului. Tot acolo se va vedea și triumful Episcopilor ignoranți cari 'și legitimizezã preoțirea de ignoranți, ca și dēnșii eșii numai cu studiile de la 4 clase seminareiale. Scôlele catichetice ținutale, se couserva prin nona lege, sub pretext ca sa

¹⁾ Veđi anexa.

serve de pepiniere pentru formarea claselor în seminariile ce se vor forma pe la Eparchiile.

Epitropia seminarului Veniamin, prînsece comunicațiune de la Departamentul averilor bisericesci, cu noua lege, prin adresa No. 4.455, din 25 Septembrie 1851.

Eată cum judecă această nouă lege D. profesor Erbiceanu :

«Această legiuire este opera lui Scriban. Dacă alt-ceva n'ar fi facut bun acest barbat decât numai această legiuire, încă ar trebui să fie mult respectat de posteritate. Cări sunt reformele propuse în această legiuire ? I) Programă lui Meletie Mitropolitul, ce o impusese seminariei, trece la cursul scôlșlor ținutale de candidați, cu fôrte mici excepțiuni. II) Se instituesc seminariile eparhiale, adeca la Roman și Huși, cu un curs de patru ani. III) Se ridică cursul învățăturilor la seminarul Socola la un curs complet de opt ani, cu clausa că pot eși elevi din seminarul Socola și dupe terminarea cursului de patru ani. IV) Se dispune ca Proestoșii, Protoierii, Dicasterioșii, Egumenii, Archimandriții și Archiereii, să nu se ridice la aceste grade decât numai dacă vor infatișa mai înteu atestat de îndeplinirea cursului învățăturilor teologice, (§ I). V) Se interdice absolut de a se mai hirotonisi preoți dintre candidați, ci numai dintre elevii cari au terminat cursul de patru ani, (§ 5). VI) Scôlele ținutale se declară de scôle preparatôre pentru aspirații de a intra în seminarul, (§ 5), etc. Administrația generală a aședimenturilor seminaricesci este încredințată unei Epitropii, alcătuită din Mitropolitul țerei, pentru Socola, din Episcopul eparhioșii, fieș-care în eparhia sa, și din ministrul averilor bisericesci și al învățăturilor publice.» (Istor. Sem. Veniamin, pag. 96).

Pentru administrația interioară a seminariilor, noua lege constituie un comitet compus din rectorul seminariului, inspectorul, catichetul, economul și secretarul.

Profesorii chiămați la seminarul în 1851, au fost :

1) Archimandritul Filaret Scriban, 2) Archimandritul Gherman Vida, 3) Archimandritul Neofit Scriban, 4) Protosing. Melchisedek, 5) Dr. Anton Velini, 6) Hristofor Scriban, 7) Ion Mandinescu, 8) Isaia Teodorescu, 9) Ieromonahul Ieremia, 10) Alex. Petrino, 11) Isaia Nicol, 12) George Sandovici Diaconul, 13) Monachul Benedict. Până la 1852 nu erau în seminarul decât 4 clase.

Putem dice, că în urma acestei reorganisasi a seminariilor, nu se vor mai înteupla prefaceri până la promulgarea legii actuale a scôlelor, din 1864.

În August, Domnitorul Gr. Glica vizitând Huși, a ales însuși casele pentru deschiderea seminarului eparhial, care s'a și deschis în Octombrie 1851, dupe planul facut de Suchopan, Egumenul de Doljesci, în anul 1851, luna August.

Cultura generală

În 1851, se agită în Bucuresci chestiunea de creări de scôli române pentru israeliți, dupe ofisul Domnitorului cu No. 779, pe care îl dăm în anexa.

Învătătura religioasă se va preda de două rabinii, cari vor preda și limba evree împreună cu limba germană, iar învățăturile profane se vor preda de două profesori români, orânduți de Eforia scôlelor, cu întărire domnescă, unul pentru clasa I și II, și cel-alt la clasa III și IV. Programul scôlelor primare publice este obligatoriu, afara de religiune.

Intreținerea școlii va fi din venitul gabelei, din care se va trage la Eforia școlilor pe fie-care trimestru înainte câte 600 lei, pentru ca lefile profesorilor sa se raspunda de casierul Eforiei ¹⁾.

In Iași nu s'a făcut nici un pas in privința școlilor israelite, din ziua când, cum vedurăm, G. Asaki, cu adâncă lui prevedere, ceruse Egitropiei sa se ocupe cu această chestiune.

*

In direcțiunea artelor frumoase și a științelor, cum și a literaturii, analele anului 1851, încep din nou a fi manose, grație protecțiunei ce Domnitorii acordă acestor manifestațiuni culturale.

Grigore Ghica este primul Domnitor, care însărcinează pe un român sa meargă in Europa, să studieze organizarea școlilor. D. Alex. Teriachiu a fost ales in 18 Iulie 1851, de Domnitorul Moldovei, cu ofisul No. 3.335, și însărcinat să meargă in Prusia, ca sa culegă notițe asupra școlilor și să presinte un memoriu asupra sistemului cel mai bun de învățământ. Această misiune s'a făcut cunoscută țerei prin *Foia oficiala* din 21 Iulie 1851. ²⁾

Acestași Domnitor al Moldovei a ajutat cu 40 galbeni pe an, începând de la Iunie 1851, pe George Popovici, care studia medicina la Lemberg.

In 26 Februarie 1851, Domnitorul Ghica doneza Cabinetului de științele naturale 6.000 lei, ca sa și înmulțească colecțiunile.

In 1851, Sfatul administrativ extraordinar al Moldovei, decide a se radica un nou plan topografic al Iașilor și pentru aceasta se deschide concurs între geometri.

Eclipsa din Iulie 1851, este studiată din cabinetul de fizica al liceului, de profesorul Th. Stamati. Studiile acestuia dau ocaziune la o polemică plină de unur, publicată in tre jurnalele *Zimbrul* (No. 5) și *Gazeta de Moldavia*.

Din punctul de vedere al picturii, in Iași se face puțin lucru, ba ce se face e rău. Egumenul grec de la Trei-Ierarchi, sub pretext de restaurare, revăpsesce fără nici un control vechile icône ale bisericii lui Vasile Lupu.

Numai deșteptul G. Asaki protestează in jurnalul său, contra acestui sacrilegiu, in No. 62 din 6 August. La această ocaziune, egumenul grec a topit și marele policandru atât de original alcatuit din marca Moldovei, cu apendice de ouă de struț, asemenea policandruului mic, care a scăpat grație protestului energic al tinerimei școlare împinsa de neuitatul lor profesor de retorica Dimitrie G. sti. Autorul acestor anale și aminteste de duiosa lecțiune incidentar făcută de Gusti, in ora de retorică, asupra desliințării odórelor bisericesci ale lui Vasile Lupu. Inflăcăriți de patriotica vorbire a profesorului, mai mulți școlari, între care și autorul, merg la Trei-Ierarchi și intiméza egumenului, că de va mai topi vre unul din odórele titoresci și *smulg barba*... Amenințarea avu efect și policandru al duoilea fu scapat. Să speram că nu se vor mai repeti profanațiuni astăzi la ocaziunea noiei restaurațiuni a Trei-Ierarchilor, de și datorii suntem a semnala indignațiunei române fapta, că până de unași veduram cum într'un morminț domnesc arhitectul (care ? nu scim) a pus o gură de calorifer !

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi dosarul 635, arhiva ministerului de culte.

Redeschiderea bisericii profanata de egumeni, se facu cu mare solemnitate, in 2 Decembrie 1851, in prezența Domnitorului Ghica și, guvernului țerei.

G. Asaki singur continua a proteje pictura. El publică in litografia facuta de fiul său Alexandru, tabelul bataliei de la Baia, a lui Ștefan cel Mare și 'l anexeză împreună cu explicațiunile necesarii la *Gazeta de Moldova*, din Iunie 1851.

In țera românească Domnitorul acorda o protecțiune mai eficace frumóselor arte și in special picturii. Se cumpăra pentru muzeul de pictura, câte-va tablouri de la pictorul Leca.

*Copie dupe raportul Cinstitei Eforii a scólelor, cu No. 1.608, anul 1851,
Decembre 18.*

«Galeria de tablouri fondata dupe porunca Inaltimei Tale, este destinata cu vreme a sluji și de podoba națională și de model de studii pentru artiștii, ce vor fi inzeștrați cu talentul picturii. Pe cât a putut și pe cât a ținut mișlóccele pecuniare, Eforia s'a silít a cumpăra, din vreme in vreme, tablouri, dupe incredințările ce a luat de la cunosători.

Acum găsind la D. Pitar C. Leca, artist român, cinci tablouri, din care două originale, iar trei copiate dupe modeluri clasice, s'a in voit a le lua cu preț de 30 galbeni fie-care, peste tot galbeni 150; banii însă sa se plătesca din fondul scólelor.

Eforia ica indrasnela a supune plecat acesta chibzuire la cunoscința și aprobația Inaltimei Vóstre, și vă rógă să bine-voiți a 'i da inaltá deslegare dupe cum veți bine chibzui.»

Arsaki. P. Poenaru. S. Marcovici.

*

Deja in Iannarie aceștiași an, cu ofisul No. . . ., Domnitorul a ordonat trimiterea D-lui P. Alexandrescu pe 4 ani, la Roma, pentru a studia pictura, cu bursa din casa scólelor. D. P. Alexandrescu a trecut la Paris, unde 'l găsim la 1856, in atelierul pictorului Coignel. ¹⁾

*

Musica are in 1851, pretențiunii mai mari. Nu scim de la cine Domnitorul Știrbeiu primisce «Planul pentru un conservator românesc, spre înaintarea musicei vocale.» Acest plan pe care 'l dăin in anexa. ²⁾ Domnitorul il trimite la Eforia scólelor cu rezoluțiunea: «Dorința ne ar fi să incuragiam teatrul național prin mișlócce putincioșe și mai mult practice, cačí in nici o parte nu e scólă pentru profesia de actori.»

Eróre din partea Domnitorului, dar scuzabila pentru 1851!

Proiectul cu rezoluțiunea este trimis de Secretariatul de Stat la Eforie, cu adresa No. 343, din Ianuarie 27 anul 1851.

Eforia pune pe adresa anexată aci, rezoluțiunea urmatóre:

«Eforia va chibzui asupra acestui proiect, dupe ce va intocmi tóte scólele dupe cum și cea de agricultura și de arte, pe care o socotesce mai de ánteaia trebuința pentru ob-

¹⁾ Dosarul No. 573, archiva ministerului de culte.

²⁾ Veđi anexa.

ste.» Deci: la calendele grecesci! Dar acesta nu satisface trebuința ce începuse a se simți în public de arta musicală. În Buturești se găsea câți-va artiști de valoare, ca Wachman, Wiest etc. Acest din urma provocă Departamentul credinței și instrucțiunii publice, seî mai bine direct pe Domnitor, cu un nou proiect de școlă de muzică. De asta data Domnitorul pune o rezoluțiune mult mai favorabilă. El dice: «Acest stabiliment bine întocmindu-se pôte să producă cele mai folositoare rezultaturî, mai ales pentru teatrul național. Eforia școlilor va lua în osebită bagare de seama cele aici expuse în alaturatul proiect și hotărînd hasele care să chezișuiască viitorimea acestui așezămînt, ne va raporta, spre a'î da tîtă putincioasa încurajare.»

Wiest basază existența școlii pe subscripțiunea, ce s'ar culege reînființându-se o asociațiune filarmonică.

Acosta se vede că încurajă și pe Eforie, care în 27 Februarie, cu adresa No. 1.442, și înaintea Departamentului bisericesc anafora către Domnitor, prin care 'î supune în noul proiectul lui Wiest, cu adăugirea unui comitet compus din 3 membri, luați din deosebite clase ale societății și ajutați de al patrulea membru Wiest. Comitetul se va ocupa numai cu adunarea subscripțiilor și adunarea materiala a conservatorului. Anafornoa Eforiei paré sa fie fost uitată pâna în Decembre. La 17 ale acestei luni, Domnitorul Știrbei, cu ofisul No. 1.749, aprobă înființarea conservatorului de muzică și numesce membri ai Comitetului pe Vornicul I. Oteteleşeanu, Ludovig Wiest, Paharnicul Stefan Bellu și Paharnicul Ión Samurcaș. ¹⁾

Dăca nu va isbuti asemenea școlă, sub patronagiul Domnitorului Știrbei, este a se atribui împregiurării, că s'a sperat prea mult de la înființarea prin subscripțiune a societății filarmonice. La noi inițiativa privată și asociațiunile nu găsesc chiar nici astăzi un teren pregătit.

Teatru național și în genere spectacole artistice, fie de pură literatură fie de muzică, n'a lipsit în 1851. La acesta dată teatrul național din Iași, grație compozițiunilor lui Alexandri și marelui talent al lui Millo, este în prima linie și a făcut să se uite succesele de alta dată ale artistului Caragiali din București.

Pe lângă Millo gravitēza stele de primul ordin; în dramă: Poni, tot atât de bun actor ca și poet; D-na Theodorini soră cu Poni; iar în comedie și vodeville: D-nii Theodoru și Bonciu și D-nele Sterian, Nini Valeri și Gabriela, mai apoi soția unui nu mai puțin celebru artist comediant N. Luchian.

S'a jucat în 1850, 1851 și 1852, cu un imens succes piesele: Poetul romantic, ²⁾ Cocóna Chirița, Un trîntor câte deuce, Muza de la Burdujeni, Șoldan vitēzul, Inturnarea plășilor, de G. Asaki, ³⁾ și din traduceri, *Bravo de Venēțiu* (25 Noembre 1851),

¹⁾ Veți anexele.

²⁾ Poetul romantic a fost jucat împreună cu alte piese și de către boerime, în beneficiul incendiașilor din Bérhad. Intre nobilele actrițe improvizate era și D-na Smaralda Mavrocordat, iar între actori V. Alexandri.

³⁾ Plășul Codrat (Teodorului) dicea:

. . . Românu nu se perde
Cât va fi Carpat;
Cât pe miel iubi-va oia,
Riul cât n'o sta,
Cât pe fluer și cimpoia
Doini vor rēsona . . . »

Acastă piesă s'a jucat la 15 Martie 1851, sub direcțiunea lui Milo.

Neguțătorul din Veneția, a lui Schakespear (10 Decembré 1851), în care Ponî avu un imens succes.

Mateiü Milo cu trupa sa din Iași, cum și cu trupa francesă de sub direcțiunea lui Delmari, au făcut, în Aprilie începând, o excursiune, până la Bucuresci. La Focșani Milo întâmpină ôre-carî pedici de a trece Milcovul, gelosia actorilor din Bucuresci cercând să împedice sosirea lui cu trupa în capitala munteană. Reclamațiunile presei din Iași înlaturară aceste pedici și Milo cu trupa lui făcură deliciaile bucurescenilor, grație atât imensului său talent, cât și noului repertoriü național, creat în Iași. Din Bucuresci Milo se întôrce la Iași, numai la 20 Octombree 1851. Aci la Pasci 1852, va fi deschisă o primă stagiune de opera italiană, care decă va favorisa răspândirea gustului musiceî, va paralisa totuși mult miđlócele teatrului național, societatea înaltă începând a preferi opera, în care Pietro-Tozoli și D-na Trufaldi, etc. se vor ilustra.

Vorbind de operă, e locul să înregistrăm concertele principale din acest an. Celebrul Consky, apoi Miculi din Bucovina și Frankenstein, unul dupe altul vor încânta pe rënd ambele capitale române, care nu duc lipsă nici ele de artiști de valöre ca Wachman, Wiest, Flechtenmacher, etc.

Se scie că Miculi va îmbogăți biblioteca musicala română, cu cântece culese din țera.

*

Am arêtat și aiurea pentru ce nu ne mai credem datorî a face pe larg bibliografia anului. Aci vom aminti numai de comisiunea de examinare a cărșilor didactice din Bucuresci; ea e compusă, în 1851, de profesoriî Iónid, I. Pop, Hill, Alexandru Orêscu și I. Zalomit.

Se tipăresc, prin aprobări domnesci, mai multe cărți didactice, precum: Ținerea registrelor, de Alexandru Pop; Gramatica românescă de I. Pop; Epitome historiae graecae de Maxim, pentru clasa I gimnasială. Se retipăresce Geografia lui Genili. Se pun în vânzare: Gramatica româno-germană de Limburg, Introductio în linguam latinam de I. Maxim, Iisus Christos seü legea nouă, traducere de I. Penescu; Abecedar românesc de G. Sêulescu, editia VI-a; Gramatica limbei românesci de Vasile Ianovici, tipărită la Viena; Manual de gramatica română pentru scólele primare de Const. Platon; Gramatica română pentru scólele primare de N. Macarescu, profesor; Dicționaraș românesc de cuvinte tehnice de Dr. T. Stamati, (Iași); Prescurtare de geografia sântă și veche, de arhierul Dionisie; (Bucuresci). Urziri istorice, seü curs metodic de istorie, de Neofit Scriban, (Iași); Geometria descriptivă, traducere de A. Orêscu (Bucuresci); Logica judecătórescă, de Alexandru Aman, (Bucuresci); O ședětóre la țera orî povestea lui Moș Albu de Anton Pan, etc.

În acest etc. nu voim să nu coprimdem cartea unică apăruta în Chișineu de atâția amari de ani amușit: Fabule alcătuite în limba moldovenescă de I. Sêrbu.

O mențiune specială merită încă dicționarul eleno-român, ce începu a publica profesorul Iónid, ajutat, precum vêđurăm, de Eforia scólelor, din Decembre 1851.

Librarul Iónid editéză numeroșe cărți, dar din nenorocire scriitoriî cei bunî români fiind neîntorși în patrie, din emigrațiunea fortată de la 1848, Iónide nu are de editat decât rele traduceri de rele romane francese.

Este totuși epoca, când în Moldova nu va întârzia să renască literatura română, grație marelui pleade de bărbați de valoare, ca Alexandri, Kogălniceanu, Negruzzi, Negri, Ralet, Gusti, Sion, A. Rusu, Th. Stamati, T. Codrescu, G. Săulescu, și o sumă de tineri, cari se exercită la condeiul sub patronagiul acestora.

În Bucuresci însă, afară de profesorii ocupați cu tipărirea de cărți didactice, numai traduceri în forme din editura Iónid, traduceri în cari traducătorii dovedeau că nu sciau chiar limba din care traduceau ¹⁾, scriau bătânii din pleada de la 1848, dar scriau pentru jurnalele străine, se tipăreau cărți proibite de a intra în țară și acestea mai toate cu referință la mișcarea de la 1848.

În Transilvania, sângeros agitată prin mișcarea de la 1848, românimea căutase a se folosi momentan de favoarea vaii trecătoare a națiunii pe lângă corónă, ca răsplătire a generosului sânge ce românii vărsasera pentru ea.

În August 1851, românii din Brașov primesc cu manifestațiunii de devotament pe Schwartzberg și în *Gazeta Transilvaniei* se publică o odă la adresa lui, pentru că a bine voit să dică la solemnitatea primirei și câte-va vorbe în limba românească...

În Moldova încă provocă versuri intusiaste escursiunea prin țară a Domnitorului Ghica.

Descinderea Domnitorului în grópa de sare de la Târgul-Ocnei, a provocat la cântare pre mai mulți poeți, orî versificatori ca D. Gusti, Verescu, etc.

N. Istrate publică în acest timp drama sa națională *Mihul Stircea*; el întrebunțează la această scriere versul ȝis alb, adică fără rimă.

Mare certă se nasce prin jurnale asupra acestei drame între G. Sion și N. Istrate, ajutorat de partizani ca Harhaz, Hermeziu, etc. ²⁾

Și cu toate acestea, Domnitorul Ghica manifestă până în finea anului 1851, nerăbdarea lui de a ceti nu numai laude, ci și critice. Un jurnal ceva mai independent decât al lui G. Asaki, simți îndată totă rigórea censurei, care funcționa aproape ca și sub domina lui M. Sturdza.

Jurnalul *Zimbru* este suprimat în Ianuarie 1851, pentru că a publicat versuri satirice ale lui G. Sion. ³⁾

*

Cu asemenea rigóri ale censurei, presa nu progresază, nici în Bucuresci, nici în Iași.

La Galați, *Jurnalul de Galați* anunta, în Martie 1851, că trece sub o asociațiune de moldoveni și că 'și schimbă numele în *Patria*.

În Bucuresci continuă *Vestitorul* lui Carcalechi, fóie semi-oficiala; *Fóia satulu* (anul al IX-lea); *Buletinul oficial*; *Ecoul ecleciastic* al archimandritulu Dionisie.

În Iași tronază fóia lui G. Asaki, în luptă curând de concurența cu *Zimbrul* lui T. Codrescu, care va reapare.

În Ardeal continuă cele două foi ale lui Barișiu, *Gazeta Transilvaniei* și *Fóia pentru minte, animă și literatură*.

¹⁾ Cu toate acestea Eforia, în 5 Februarie 1851, cumpără 400 exemplare din cartea: Rosalin, de contesa de Lindenburg!

²⁾ Veți *Gazeta de Moldavia*, din Martie 1851.

³⁾ Veți anexa.

Măi strabat în țările române, pe ascuns, și câte-va numere din *Junimea română*, publicata la Paris.

*

Înainte de a termina analele pe 1851, să amintim aci câte-va fapte, cari de și nu aparțin direct studiului nostru, sunt în atingere directă cu el.

La 10 Februarie 1851, se face alegerea noului Mitropolit Sofronie Miclescu. Corpul didactic iea parte la ceremonia înscăunării. ¹⁾

În 31 Martie 1851, archimandritul Gr. Crupensky donează pentru școala din Hârlaț casele sale, cu patru falci de loc.

În 15 Semptembre prima cursă de cai organizată la Iași, sub patronagiul Domnitorului.

În Maiu 1851, cu ofis domnesc, municipalitatea Iașilor adopta sigiliul ce 'l ține până astăzi, sigiliu proiectat de Asaki și Sănulescu, cari au susținut ca este întemeiat pe istorie, lucru ce astăzi nu se prea confirmă. ²⁾

¹⁾ *Gazeta de Moldova* No. 40.

²⁾ *Gazeta de Moldova* No. 39, din 17 Maiu 1851.

CAP. IV

ANUL 1852 - 1855

Redeschiderea școlilor din țera românească se făcu fără o mare prefacere a legii reacționare, cu care guvernul lui Bibescu năpustise cultura națională ; de aci urmăză necesitatea simțită de o nouă reformă a legii școlilor. Până însă acesta să se pôtă face de Divanul obștesc, Eforia caută să introducă macar parțial îmbunătățiri. ¹⁾

Așa în 1852, Eforia gășind un număr de școlari, 190, în clasa I, propune Domnitorului dividerea clasei în două secțiuni ; din secțiunea a II-a se va nasce apoi gimnasiul «Lazăr», măsură pe care Domnitorul o aprobă în Iunie 1852.

Eată raportul Eforiei către Domnitor :

«In clasa I-a gimnasială, numărul școlarilor se urcă până la 190 ; acest însemnat număr face ca să fie imposibilă o priveghere activă din partea profesorului în timpul predării lecției. Pe lângă acesta, fiind numărul școlarilor prea mare, vine prea rar rindul fie-căruia dintr'înșii la cercetările ce trebuie să facă un profesor în tot cursul anului spre a se asigura de gradul silinței fie-căruia școlar la învățăturile acestui clas, cari sunt fundamentul studiilor gimnasiale.

«Din aceste cause nefăcând învățătura tot progresul dorit, Eforia a chibzuit că s'ar cuveni, ca ășul clas să se împartă în două divisi, fie-care cu profesorul său, și profesorul va face în fie-care divisie tôte lecțiile clasului I, afară de caligrafie și desemn, potrivit cu oficiul Înălțimei Vostre din anul 1851, No. 1.421.

«Acastă a ei chibzuire, Eforia supuind'o Înălțimei Vostre, așteptă înaltă deslegare.» (No. 1.113, Iunie 1852.)

Aprobarea Măriei Séle lui Vodă, comunicată cu adresa Departamentului logofetei bisericesci, No. 3.189 din 19 Iunie, anul 1852, Eforiei școlilor.

«Primit, tot cu un profesor de o clasă, și dupe vacanță.»

Dupe aprobarea acesta, Eforia înainteză publicațiunea la 10 Iulie 1852, pentru tôte catedrele vacante și aceea din nou înființată, cu separarea clasului I gimnasial în două divisiuni, ca doritorii de a le ocupa să se presinte la concurs, la 15 August. Eforia a scris, cu No. 1.324 (aceeași dată de mai sus), redacției *Vestitorului românesc*, a publicației acesta în acel d'ânteu număr, spre cunoscința doritorilor.

¹⁾ Veđi programele școlilor în 1851—1852, în anexă.

Până ce să fie ocupate toate catedrele vacante și toate școlile deschise, Eforia specula fondul școlilor!... Așa, în Februarie 1852, ea dăte 12.000 galbeni cu împrumutare logofetului Ion Văcărescu!

În 25 Mai 1853, Eforia stăruie la Domnitor a se adăugi în programul gimnasiului, religiunea, prin următorul raport: ¹⁾

«Prin ofișul cu No. 1.421 din anul 1851, adresat către cinstitul Departament al trebilor bisericesci și al instrucției publice, Înălțimea Văstră ați bine-voit a porunci, ca la cele d'ânteiu 3 clase gimnasiale să se orânduiască, de fie-care, câte un profesor, pentru toate lecțiile clasei, afară de un profesor de desen și caligrafie. Acestă Înaltă dispoziție, Eforia o va și pune în lucrare de la 1 Septembrie viitor, când se începe anul școlastic. Dér despre ceea ce privește învățătura religiei, fiind-că nu s'a luat până acum nici o hotărîre, cum trebuie să se urmeze, când cele d'ânteiu trei clasuri gimnasiale se vor organiza dupe chipul mai sus arătat, Eforia, considerând că religia este un principiu vital al orî carei societăți și singurul asil inviolabil al omului, când îngrozit de nenorociri grele nu găsește nici în sine însuși nici în semenii săi mijloce de mântuire;

Că pentru aceste cuvinte, cultura sentimentului religios în om este obiectul unei în grijiri stăruitoare din partea civilizației moderne; a chibzuit ca învățătura religioasă în cele d'ânteiu 3 clase gimnasiale să se facă, ca și până acum, de un profesor special. Acestă însă chibzuire, Eforia o supune plecat înaltei aprobații a Măriei Văstre.»

La acest raport s'a primit înalta deslegare, ca s'au primit «unul pentru toate clasele, unde se dău prelecții de religie», și care s'a comunicat Eforiei prin adresa Cinstitului Departament al trebilor bisericesci, cu No. 3.242 din 18 Iunie anul 1853.

Tot în 1853, avem de înregistrat și alte îmbunătățiri aduse gimnasiului S-tul Sava. Eforia cere, ca limba latină să continue și în clasa VI-a, și ea areta Domnitorului, ca conform dorinței sele din 1851, se tînde a se ajunge a avea de fie-care clasa câte un singur profesor. Eată raportul Eforiei:

«Studiul celor două limbi clasice antice, limba grăca și limba latină, este recunoscut astăzi ca cel mai bun mijloc pentru cultivarea înțelegerei și gustului junimeii și special studiul limbei latine, pe lângă acest mare folos înlesnesce perfecția și cunoștința limbelor nouă ce se trag dintr'însa. De acest adevăr patrunș Înălțimea Văstră, ați hotărît, prin programa ce ați bine-voit a da instrucției publice, să se studie cu staruința limba latină, în paralel cu cea română, în curs de 5 ani, începînd de la I-a clasă gimnasială până la a V-a inclusiv. În adevăr numai dintr'un asemenea studiu comparativ se pôte vedea diferența și asemănarea acestor două limbi, și se pôte prin urmare cunoșce natura proprie a fie-căreia.

«Eforia a executat cu activitate Înalta cugetare a Mariei Văstre, și marturisesce recunoștința și progresul ce vede dintr'un asemenea fel de studiu, dar din experiența ce a făcut a recunoscut, ca studiul de cinci ani al limbei latine înca nu este de ajuns spre a putea școlarii înțelegce cu înlesnire deosebiții autori clasici. La toate națiunile civilizate, cu toate că au o literatură a lor proprie, studiul limbei latine se face neconținut de la cea d'ânteiu până la cea din urmă clasă gimnasială, dar la noi care avem de o cam data lipsă de modeluri clasice în limba noastră este mult mai mare trebuința, a se studia mai cu dinadinsul această limbă, spre a se putea mai bine școlarii deprinde într'însa.

¹⁾ Veți în anexă programul pe anul 1852—1853.

«De aceste considerații Eforia, indemnată, ie îndrăsnelă a supune Inaltei Măriei Vóstre aprobații, a ei părere de a se pune studiul limbei latine și în clasa VI-a gimnasială.

«Dacă Înălțimea Vóstră veți bine-voi a aproba acéstă părere, atunci D. Hil profesorul de acum de limba latină în clasele a III-a, a IV-a și a V-a, va face limba latină în clasa a V-a și a VI-a cu léfă de lei 800 pe lună, în loc de 700 ce primesce acum. Acest adaos de remunerație i se face considerându-se adaosul de muncă ce va trebui să aibă în clasa VI-a, unde se va face un studiū măi adânc al limbei latine.

«D. Maxim, profesor de acéstă limbă, în clasele I-a și a II-a, va face în clasa III-a limba latină și cosmografia și în clasa IV-a limba latină, cu léfă de lei 700 pe luna. Acest profesor, dupe budget, i se hotăresce lei 700 pe lună, cu însărcinare de a face în clasa III-a trei lecții, adecă limba latină, geografia și Istoria sântă; dar dupe deslegarea ce Înălțimea Vóstră ați bine-voit a da la raportul Eforiei, cu No. 906, religia se va face de un profesor special, prin urmare D. Maxim rămâne să facă și în clasa III-a numai limba latină și geografia și pentru că se însărcinează să facă limba latina și în clasa IV-a, rămâne cu sarcina tot de trei lecții, de aceea i se va și lăsa léfă hotărită prin budget.

«În clasa I-a și a doua gimnasială se va pune de fie-care clasă, ca și în clasa III-a, câte un singur profesor, conform luminatelor rezoluții a Înălțimei Vóstre, pusă la raportul Eforiei din anul 1851, cu No. 1338. Dar în cursul anului scolastic următoriu se vor pune numai împlinitorii provisorii ai locului de profesori, două din candidații ce s'au ales măi huna la concursul ce s'a făcut și anume D. Nestor în clasa I și D. Iacomî în clasa II-ă; cați cu tóte că acești candidați au dovedit la concurs, că au măi tóte cunoștințele trebuincioșe pentru facerea preșiselor două cursuri, dar nu însă în gradul ce ar fi drept să se cêră, ca să póta dobândi rangul de profesori; de aceea Eforia a chibzuit, ca în cursul acestui an sa fie numai indeplinitorii de profesori și la anul viitor să se supună la un al doilea concurs, iar remunerația lor să fie de lei 400 pe lună de fie-care.

«Léfile hotărite pentru catedrele măi sus arătate, precum și léfă de lei 500 pe luna, ce s'a dat până acum profesorului de religie în clasa I-a, a doua și a III-a gimnasială, se vor plăti din sumele următoare hotărite prin budget, adecă dupe budget se hotăresce :

Léfă ajutorului profesorului clasei I, pe lună lei	250
Léfă profesorului clasei I gimnasială, pe lună lei	600
Idem al clasei a II-a	600
Idem al clasei a III-a	700
Idem de limba latină în clasele a IV-a, a V-a și a VI-a	700
Peste tot pe luna	2.850

Din acéstă sumă să se dea :

Împlinitorului de profesor în clasa I, pe lună lei	400
Idem în clasa II-a lei	400
Profesorului de limba latina și geografie în clasa III-a și de limba latina în clasa a IV-a, pe lună lei	700
Profesorului de limba latină în clasa a V-a și a VI-a, pe lună lei	800
Profesorului de religie în clasele I-a, a II-a și a III-a, pe lună lei	500
	2.800

Rămâne economie din sumele hotărite prin budget, lei 50

Dăm în anexă programa scólelor muntene de la 1853 până la Iunie 1854, cum și aceea pe anul scolar de la 1 Septembrie 1854 până la 9 Iunie 1855. ¹⁾

*

Evenimentele politice vin în mod neașteptat să opréscă ori în totul ori în parte avéntul nou ce luase scóla națională. Abia țérite române căpătase domnii noué, abia oștirile străine le evacuasé, până în Maí 1850, și se declară răsboiul nou turco-rus, la carele Francia, Anglia și Italia vor lua o parte atât de gloriósă și de salvátore pentru noi românii. O nouă ocupațiune ruséscă în Moldova, aduce neașteptată întrerupere de domnie a lui Gr. Ghica, care în 14 Septembrie 1853, párascesce cu jale Tronul Moldovei. ²⁾ Generalul Urusoff, apucá în numele Rusiei guvernul Moldovei, pe când generalul Budberg adjutantul împérátesc ie președínța Divanurilor ambelor principate.

Contele Ostensaken a fost numit vice-președinte în Moldova.

În urma evenimentelor de la Dunăre și a introducerii Austriei ca factor în împrejurările politice, se scie că rușii au fost siliți, dupe ce Franța, Anglia și Italia s'au declarat aliatale ale Turciei, se abandone maí ántéiú Valachia și apoi Moldova.

Nu este misiunea noastră de a aminti pe larg aceste evenimente, nici episodul refuzului armatei moldovene de a se duce cu Rușii peste Prut; ne vom márgini a înregistra aci unele acte relative la scóli, din timpul ocupațiunei muscălesci, de la 1853—4 Septembrie 1854.

În 28 Decembrie 1853, Eforia scólelor din Bucuresci a supus lui Budberg budgetul anului 1854, cu raportul No. 1.986, ce dăm în anexă. ³⁾

Să analizám acest raport către Generalul Budberg.

Veniturile totale consignate în budgetul proiectat se urcă la suma de 956.155 lei; acest venit provine din 850.000 hotăríți pentru scóli din casa centrală a Statului și din 106.155 lei provenind din dobénda a 10 la sută pe banii dați cu dobénda de Eforia scólelor.

Cheltuelile înscrise în budgetul supus lui Budberg se urcă la surna de 855.285 lei, care sumă scăduță din totalul veniturilor rămáne un excedent de 100.870 lei, care dupe legea din 1847, este trecut în budgetul scólei Obedeanu.

Adausele făcute de Eforie pentru 1854, ea le aréță prin condeile principale urmátóre:

2.400 lei pentru al duoilea profesor de musica vocala. Deja în 1853 se introdusese un profesor de acest obiect, dupe hotărírea luatá de a se introduce treptat musica vocală în tóte scólele primare.

4.800 lei, pentru o nouă catedra de limba grécă în clasa V-a gimnasiala, de la 1 Ianuarie 1854, căci Eforia a considerat ca o adevérată lacună în invéțámént neființa acestei limbe în clasa V-a.

2.400 lei, duoi pedagogi, cari se privegheze scolarii în timpul recreațiunilor și în clase până ce intrá profesorii.

2.400 lei, adăugirea unui profesor de musica vocala la scóla primară din Craiova.

Asemenea 2.400 lei, asemenea catedra de la scóla primară Ionașcu din Slatina.

1.400 lei, diferite adăugiri la serviciul medical și sanitar din veniturile scólei Ionașcu.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi în anexă un raport al revisorului I. Merișescu, relativ la pornirea din țérá a lui Gr. Ghica,

³⁾ Veđi anexa.

Lăsăm de a aduce aci mică adăugiri la material și administrațiune și reduceri cu care Eforia căuta să echilibreze adăugirile.

Raportul Eforiei dă, pe larg, sumele necesitate în plus și minus de școala de agricultură și de creșterea dușilor, cum și a școlii de arte și meserii.

Despre pensionatul de fete din S-tul Spiridon, încă se ocupă raportul Eforiei și propune o adăugire de 12.600 lei, pentru întreținerea internatului.

La școala din Ploesci se adaugă din veniturile proprii câte 4.800 lei pentru catedrele de limba franceză și greacă modernă și 3.600 lei, pentru catedra de ținerea registrelor.

*

Dam în anexă și budgetul școlilor muntene pe 1855. ¹⁾

Veniturile normale acestui an sunt acei 850.000 lei de la casa centrală a Statului și în plus 103.120 lei, dobânda banilor dați cu împrumut.

Cheltuelile din aceste venituri lasă o rezervă pentru 1856 de 71.780 lei.

Bine înțeles, că școala Obedeanu, școala Ionașcu, școala de agronomie, școala de duși, școala de arte, școala de fete, nu intră în budgetul acesta de venituri și cheltueli, ci 'și au propriile venituri și budget special pentru ele, despre care ne vom ocupa la rândul lor.

Aruncând o ochire asupra budgetului acestuia, găsim că școlile din județe costă câte 10.200 lei pe an, având două institutori. Cele din Focșani, Pitesci și Ploesci câte 14.400 lei pe an. La Brăila fiind lefiile mai mari, școala cu 3 institutori costă 16.600 lei pe an. În București școlile primare în Negru, în Verde, în Galben și în Albastru, cu lefi, ca la Brăila, la câte 3 profesori. La Negru și la Verde este și câte un profesor de muzică vocală. Se mai plătesc 4.800 pe an la două supleanți de institutori.

La liceu nu avem adăugiri pe 1855.

Eată lista profesorilor la finele anului 1854, cum o află D. profesor Vitzu : ²⁾

I. C. Maxim, Limba latină și română, clasa I și a II-a.

Hill, Limba latină, clasa V—VI.

Lazăr Drugeanu, Istoria sântă, clasa I—III.

Paul, Geografia fizică și matematică, clasa a III-a.

Alexandrescu, Geografia, clasa II-a.

Al. Crețescu, Istoria.

G. Iónid, Limba elenă.

Alexe Marin, Mineralogia, fizica și chimia.

Zalomit, Logica și morala.

G. Pop, Aritmetica raționată și Geometria.

Roques

Bouzenot

Monti

Marsillac

} Limba franceză

¹⁾ Vezi anexa.

²⁾ »Studiu asupra învățământului secundar.«—Vom vedea câte erori sunt de îndreptat în acest tabel din datele ce urmăză dupe el.

Baraș, Istoria naturala.

Orescu, Geometria descriptiva

Constantinescu, Geometria analitică

Iacomi, Limba latină.

Al. Pop, Ținerea registrelor.

Limburg, Limba germană.

Lecca, Desemn.

La facultatea de drept se adaugă, de la Septembrie 1855, dreptul administrativ și altă catedră de dreptul comercial ¹⁾.

Cursul de ingineria civilă capătă anul II, de la 1 Septembrie 1855, patru catedre noi, și anume : principii de arhitectură, elemente de mecanică, aplicația geometriei descriptive la perspective, stereotipice și umbre, și mineralogia, câte 2.000 lei pe an.

Cu cheltuiala Statului se țin 20 bursieri, cu câte 1.000 lei pe an, dăr se mai cheltuesc 28.795 lei pentru pensionatul Bucholtzer.

O importantă sumă de 36.700 lei se dispune pentru trimiterea a 9 bursieri noi în străinătate, peste cei existenți de mai înainte, și afară de Marcovici, care studiaza medicina la Viena.

În interesul culturii, budgetul muntenesc pe 1855, coprinde suma circa de 25.000 lei pentru muzău, bibliotecă, galerie de tablouri, cumpărarea de cărți didactice, colecțiuni de modeluri de desemn, etc.

Instrucțiunea și educațiunea fetelor continuă a nu figura în budgetul școlilor muntene, de-cât ca subvențiunii date la școle de fete particulare, pensionat Elisabetan, Grand-Prés și Elencu Vecerésa.

La Slatina este o școlă deosebită primară pentru fete, din veniturile Ionașcului, iar așa și pensionat Domnesc pentru fete din Capitală, din veniturile bisericei S-tului Spiridon-Noi, cu adăugire de 11.750 lei pe 1855, din banii proprii ai școlilor, se reduce la simpla plată a 20 de bursiere, câte 80 galbeni pe an, la plata chiriei localului și a 50 de stâneni lemne de foc.

*

În vedere cu budgetele și une-orî alătura cu ele, de la 1852—1855, s'au petrecut unele fapte pe cari credem util a le păstra înregistrate aci.

1) Mai întâi cât privesce schimbările supravenite în personal :

Glucerul S. Marcovici, în 25 Ianuarie 1852, demisionază de la catedra de retorica ce o avea în liceul S-tul Sava, trecând la Eforie. În locul lui Marcovici e numit vremelnicesce A. Drugianu, profesorul definitiv de Catechism ²⁾.

J u r n a l

2) «Astăzi, 3 Octombrie, dupe cea din urmă înscriere orală pentru concursul de istorie, Eforia, dupe deliberație, în unanimitate a chibzuit ca D. Alecu Crețescu, să fie supleant de profesor de istorie în gimnasiul din Capitală.»

Arsaki. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 1.813.

1852, Octombrie 3.

¹⁾ Dosarul No. 359 din 1854, archiva ministerului de culte.

²⁾ Vezi anexa.

3) Ordinile Eforiei către D-nii Nestor și Iacomi din 1 Septembrie, celui d'antéiū pentru clasa I, al doilea pentru clasa II, numiți profesori provisorii, pentru catedra de limba română, în paralel cu cea latină și geografie.

«Eforia școlilor, luând în băgare de seamă jurnalul profesorilor numiți judecatori la concursurile de limba latină și geografie în clasa I și II gimnasială, și parerea D-lor ca poți D-ta fi însărcinat a face provisoriu prescisele lecții, cu îndatorire însă, ca să poți dobândi calitatea de profesor de a da un al doilea concurs în anul viitor.

Cercetând, și însăși Eforia cu luare aminte deosebitele probe ce ai dat asupra limbii române, geografiei și limbii latine, aprobă părerea D-lor profesori comisari, și te însărcinează să faci provisoriu, în cursul anului școlastic viitor, lecțiile de limba latină și geografie în clasa . . . gimnasială, cu îndatorire, ca să poți dobândi calificarea de profesor, de a îndeplini condiția arătată de D-nii profesori comisari.

Pentru remunerația muncii D-tale, vei primi din casa școlilor o sumă de lei 400 pe lună.»

Dupe aprobarea Domnescă la raportul Eforiei, cu No. 1.742, prin care, în lipsa de concurență destoinică a ocupa catedrele de limba latină, se propusese înființarea a trei supleanți și a un adjunct, Eforia numește pe D. Andreiū Nestor adjunct cu lăfă de lei 250 pe lună, prin ordinul cu No. 1.876, din 9 Octombrie, punându'î în vedere îndatoririle sêle ast-fel :

«Eforia recomandând pe D-văstră prin raportul cu No. 1.743, de adjunct profesorului de limba latină în clasa I gimnasială, Înălțimea Sa a bine-voit a întări această cerere.

Îndatoririle ce aveți D-văstră, sunt cele următoare : să învățați pe școlari dupe meotodul profesorului principal, sub a caruia ascultare sunteți. Studiul limbii latine în clasa I se face în două secții. El, profesorul, va face lecțiile într'un chip alternativ, când într'una, când în cea-altă dintr'aceste două secții; iar D-văstră veți împlini locul profesorului în secția unde acesta nu se va afla.

Eforia dăr, vă numește împlinitor provisoriu al funcției de adjunct, cu onorariu de lei 250 pe luna, și cu începere din ziua ce veți intra în funcție.»

Eforia primind în același timp deslegare și la raportul cu No. 1.777, ce i s'a comunicat, cu adresa Secretariatului de Stat No. 5.606, dă în cunoștința D-lor Mihail Căpățineanu și Mihail Iacomi, cele ce urmêza :

«Eforia vă numește supleant de profesori de limba latină, îndatoririle puse asupra-vê fiind cele următoare :

1. Să vă aplicați special la studiul acestei limbii.

2. Să urmați cu stăruință limba latină în clasele IV și V gimnasială.

3. La fie-care trei luni să vă înfățișați la Eforie, ca să 'î dați încredințarea, prin comisia profesorală, ce se va numi ad-hoc, de progresul ce ați făcut în studiul dîsei limbii.

4. Să vă înfățișați și să luați parte la concursurile ce se vor face pentru alegerea de profesori de limbă.

Să fiți datorii, la întemplantare de a n erita aprobația judecătorilor concursului, a ocupa catedra de limba latină ce vi se va arêta de Eforie.

Ca să nu vă cheltuiți timpul în alte ocupații, și ca să 'l puteți da studiului în cea mai mare parte limbii latine, Eforia a și cerut voia Înălțimei Sêle Domnului Stăpâni-

tor, de a vi se da o remunerație de lei 150 pe lună, pe care aveți a o primi regulat pe toată luna.

Raport la Domn.

4) «Dupe trecerea din viață a D-lui Serdarului Genilie, fost profesor de geografie în clasele I, II și III din colegiul, Eforia a chibzuit ca cei două supleanți ai școlilor primare din Capitală, și anume: D. Paul Dimitrie și Șerban Alexandrescu, să îndeplinescă vremelnicesce acele trei clase, adică : cel întâi clasa I și III, iar cel al doilea clasa II. Numiții au și intrat în funcție de la 1 a următoarei luni.

Pentru adausul însărcinării ce li s'au pus, Eforia chibzuesce, ca pe lângă onorariul de lei 200 pe lună ce primesc fie-care din numiții, în calitate de supleanți, să li se adauge, din suma de lei 500, hotărâtă, pe lună, pentru sus-șisele trei clase, însă : D-lui Paul Dimitrie lei 200 pe lună, iar D-lui Șerban Alexandrescu lei 100 pe lună.

Iar restul de lei 200, din sus-șisa sumă de lei 500, rămân ca rezervă, spre a se da onorariu la alți supleanți, dacă trebuința va cere.

Acésta, Eforia o supune plecat Înălțimei Văstre, așteptând Înalta deslegare.»

No. 166.

1852, Februarie 28.

Adresa Departamentului Cultului, cu No. 652, din 5 Februarie 1892, către Eforia prin care comunică Înalta aprobare pentru numirea celor două suplinitorii de geografie în clasele gimnasiale I-a, a II-a și a III-a în locul răposatului Genilie, acésta adresa Eforia o comunică D-lor Dimitrie Paul și Alexandrescu Șerban, la 11 Februarie acel an, prin ordinile cu No. 263 și 264.

Nu tot așa s'a urmat și la numirea suplinitorului catedrei de retorică, D. Lazar Drugeanu, în locul demisionatului Simeon Marcovici; ci la 11 Februarie, Departamentul, prin ordinul cu No. 774, a comunicat Eforiei în copie adresa Secretariatului Statului în copriinderea de mai jos :

Catre Departamentul credinței,

«Înfățișându-se Mariei Sale raportul Cinstitei Eforii a școlilor, cu No. 168, alăturat pe lângă al celui Cinstit Departament No. 337, prin care se recomandă Lazăr Drugeanu a se orându vremelnicesce profesor de retorică, în locul clucerului Simeon Marcovici, Înălțimea bine-voind a dat următoarea rezoluție :

«Va grăbi a se face concursul, căci fără concurs la un asemenea însemnat clas nu găsim cu cale a se orându. Apoi cumulus a multor și felurite îndeletniciri asupra unuia și aceluiași profesor, este un mijloc împedicător sporirei studiului. Și despre acésta poftim pe Eforie, ca precum în toate cele-alte, să fie cu convenita îngrijire.

«Acestea cu cinste se împartășesce celui Cinstit Departament spre cele de cuviință.»

No. 446.

1852, Februarie 5.

Potrivit acestei decretări domnesci, Eforia, la 9 Februarie acel an, cu No. 275, publică concurs și examene pentru 15 August, pentru toate catedrele vacante la colegiul din Bucuresci, la cel din Craiova și la 13 școle primare de prin orașele județelor. Textul publicației este acesta :

Eforia scólelor

Publicație,

«Catedrele din scólele aici însemnate, sunt vacante pentru următoarele învețaturi adecă:

In colegiul din Bucuresci

Istoria generala, in clasele IV, V și VI.

Retorica in clasa VI-a.

In colegiul din Craiova

Limba latină, in clasa a IV-a.

Elemente de limba francesă, idem.

Principiuri de limba germană, idem.

Istoria partea I, idem.

In 13 scolă primare de prin orașele județelor

Clasa IV-a pentru învățaturile arătate în program. Și fiind-că aceste învățaturi, au a se aședa de la 1 a viitorului Septembrie, Eforia face cunoscut de obște, că pentru învățaturile din clasele gimnasiale din Bucuresci și Craiova au a se face concursuri; iar pentru cele primare au să se dea examene față cu mădularii Eforiei, și aceste concursuri și examene se vor începe la 15 August viitor.

Doritori de a se supune la acestea vor bine-voi a veni de acum in cancelaria Eforiei ca să și înscrie numele.»

5) In urma scrisorei adresată din Franța (Boulogne) in 12 (24) Noembre 1853, prin care cere profesorele de limba francesă în a IV-a și a V-a gimnasială, Bouzenot, prelungirea concediului ce și luase pentru căutarea sănătăței, până la primăvera, alăturându și un certificat medical, atestat de identitatea semnătorei și a persoanei atestatorului de primarul din Boulogne, Eforia, la 12 Decembre acel an, încheie un jurnal, prin care numesce suplinitor, până la întorcerea numitului, cu léfa de lei 500 pe lună, pe D. Roques, de la 1 Ianuarie înainte, ca unul ce a dat îndestul dovedei de capacitate la concursurile trecute.

6) Eforia scólelor, tot asemănat acelei domnesci hotariri, face la 19 Februarie următoarea altă publicație:

Eforia scólelor

Publicație

«Potrivit cu aprobația și deslegarea Mariei Séle Prea Înălțatului nostru Domn, Eforia are a aședa de la 1 Septembrie a anului viitor scolar, câte un singur profesor la fie-care din clasele I-a, a II-a și a III-a gimnasială din Bucuresci, ca să predea învățaturile acolo coprinse și arătate aici mai jos, afară de cursul de caligrafie și desemn, pentru care sunt deosebiți profesori, adecă:

In clasa I-a

Limba română în pararel cu cea latină.

Geografia.

Catechismul.

In clasa II-a

Geografia.
Limba română in paralel cu cea latina.
Morală religiei.

In clasa III-a

Limba română in paralel cu cea latină.
Istoria sântă.
Geografia fizică și matematica.

Și fiind-că pentru capacitatea persónelor ce se vor insarcina cu câte una din acele clase, Eforia se cunoșce datóre, dupe orënduiala ce se păzesce, a lua mai întéiu sciința din doveđile ce vor da acele persóne, prin concursurî; Eforia publică că pentru invēțatura arētatelor trei clase, aú a se face concursurî față cu membrii Eforiei și a se incepe la 15 August viitor. Persónele dar doritóre de a primi acele clase prin chipul arētat vor bine-voi a veni din vreme, ca să'și inscrie numele in registrul cantelariei, apoi a se infățisa la prescrisa ți, ca să se supuá examenului.»

Arsaki. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

7) Demisionând Tot din postul de limba francesă a clasei a IV-a, și pentru a resplati pe Monti de pagube ce avea la direcțiunea pensionatului in 1852, Domnitorul, asupra raportului Eforiei din 25 August acel an, sub No. 1.498, chiamă pe Monti la catedra vacantă, cu onoriú de 1.050 lei pe lună. Monti primesce, dar starea sanăței sale 'l obliga să renunțe la catedră, in Noembre 1852. ¹⁾

Monti mai continue a ține internatul și pensionatul frances până in anul urmator 1853, luna Iulie, când cere rezilierea contractului sub cuvânt ca nu 'i ajung banii ce primesce pentru susținerea internatului și voesce a se întórce in Franța. Dăm in anexa numeroșe corespondențe dintre Monti, Domnitor și Eforie in privința acestora. ²⁾

In 26 Iulie 1855, Eforia cere Domnitorului Știrbeiú, cu raportul No. 1.170, ca in locul desființatului pensionat Monti, să se inființeze un al duoilea internat de 20 stpendiști.

Domnitorul aproba și Eforia, care deja in 9 Neoeembre 1854, daduse 4 bursierî lui Bucholtzer și 2 la pensionatul Riureanu, acum pe 14 rēmași de la Monti 'i icredințeza tot lui Riureanu, cu câte 1.000 lei pe an.

*

8) Prefacerile urmate in gimnasiul de la Craiova sunt aretate in actul urmator :

R a p o r t

Prin raportul cu No. . . . , Eforia a supus Inălțimei Tale, că in concursul de limba latină, nu s'a putut alege nici o persónă cu calitățile necesarii, ca să fie investită cu

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

funcția de profesor pentru această limbă. La gimnasiul din Craiova, clasa a IV-a urmând a se înființa în acest an, Eforia a chibzuit, ca provisoriu, numai pentru anul scolar următor, să urmeze cu cursul de limba latină în acest clas, D. G. M. Fontanini, inspectorul aceluși gimnasiu și profesorul în clasa III-a, și pentru acest adaos de însărcinare, să se dea numitului, drept remunerație, lei 250 pe lună, jumătate din suma de lei 500, lăfa hotărâtă dupe budget. Iar pentru limba franceză, tot în clasa IV-a, Eforia a socotit de cuviință, să se restatornicască în funcția de profesor D. Dufour, ce a fost profesor de această limbă, tot în gimnasiul din Craiova și care a încetat lecțiile din cauza suspendării cursurilor din anii din urmă, și drept remunerație muncii sale, sa i se dea lei 300 pe lună, din lei 500, hotărâți dupe budget pentru clasele a IV-a și a V-a.

Acastă a ei chibzuire, Eforia o supune plecat Înălținei Vostre, așteptând înalta deslegare. ¹⁾

No. 1.777.

1852, Septembrie 22.

9) Cu ocașunea diverselor prefaceri în corpul didactic, Eforia aplică, în 1852, dispozițiunea prohibind cumulul de catedre, în casul următor :

«Luând în băgare de seamă Eforia, că D. Dimitrie Paul, ce este supleant la școlile primare din văpșeli, precum și supleant la clasele I-a și a III-a din gimnasiu, pentru predarea geografiei, s'a orânduit acum supleant și la școla oșlășeșca, din care urmăzător a nu îi prisosi timp spre a putea îndeplini și funcția de supleant la școlile primare; Eforia chibzuesce, ca să rămână supleant numai la clasa III-a din gimnasiu, cu lăfa de lei 200 pe lună, ce a avut și în post de supleant la școlile primare se orânduiesce D. Dimitrie Constans, cu lăfa de lei 200 pe lună; acest jurnal se va pune în lucrare de la 1 Octombrie.»

Arsaki. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 1.747.

1852. Septembrie 23.

*

10) Trecând de la personal la cercetarea principalelor mesuri luate între 1852—1855, înregistram pe cele următoare :

Ordinul Eforiei către toți profesorii gimnasiului,

«Sunteți poftiți, potrivit dispoziției X, prevădută în regulile disciplinare pentru școlari, sa bine-voiți a îndatora pe toți școlarii clasei D-vostre, ca să ia note asupra lecției ce veți preda și în urmă să le dea o redacție regulată.

La sfârșitul fie-cărei luni, pe lângă examinarea ce veți face școlarilor, le veți cere și acele note, ca să vedeți deca le au regulate și chipul cu care sunt redigiate, ca din această să puteți judeca apoi și mai bine capacitatea fie-cărui.»

No. 232.

1852, Februarie 5.

J u r n a l

11) Eforia considerând că premiurile ce se dau școlarilor la examene sunt o răsplătire pentru junimea studioasă și de bună conduită și un indemn pentru școlarii cari n'au fost norociți de a eși biruitori din lupta școlastică ;

¹⁾ Veți anexele.

Că aceste premii date într'un număr prea mare, devenind prea obicnuite, nu pot produce efectul ce se aşteptă de la dênsele ;

Hotăresce, că de acum înainte premiurile să se dea dupe chipul următor :

a) De fie-care clasă dintr'o scôlă primară, séu gimnasială, se vor da numai câte trei premii cu cunună.

b) Se vor alege prin concurs trei din scolarii cari la examen au eşit premianţi la tôte lecţiunile unei clase şi acestora se vor da cele trei premii cu cunună. Iar cei-alţi din premianţi şi cari nu s'au înfaţişat, séu cari n'au fost aleşi la concurs, vor lua numai premiul I fără cunună.

c) Scolarii cari în lecţiunile unei clase vor avea majoritate de eminenţe şi minoritate de numărul 1, vor lua premiul al II-lea asemenea fără cunună.

d) Afară de cei arętaţi mai sus la nici un alt scolar nu se va putea da premii.

e) Studiul desemnului şi al caligrafiei nu se coprinde în regulile din aceste precedente. Pentru desemn Eforia va da premii speciale, când va socoti de cuviinţă.

f) La solemnitatea împărţirii premiurilor, se vor înfaţişa Înălţimei Sêle Domnului stăpânitor numai scolarii ce vor fi meritat cunună, iar cei-alţi premianţi mai sus arętaţi li se vor citi numai numele.

g) Scolarii a căror conduită va fi rea, vor lua un premiu cu un grad mai jos decât acela ce ar fi luat avënd o bună conduită, şi deca vor fi din cei eminenţi la tôte lecţiunile clasei lor nu se vor putea nici a se înfaţişa la concursul arętat prin art. 6.

h) Acest jurnal se va comunica la toţi capii de pensionate de amândouă sexele şi se vor îndatora a se conforma, fără cea mai mică abatere, cu dispoziţiunile lui.»

Arsaki. I. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

*

12) S'au agitat în anul 1852, întrebarea : deca preoţii nu trebuie să fie preferiţi ca în vęţători de religiune prin scôlele de judeţe şi deca în scôlele sătesci asemenea nu se cuvine, ca în locul candidaţilor, ce până acum era, să fie orënduit preotul din sat ? Acesta cestiu ne o agitază Episcopul din Buzeu, prin raport către Domnitor, din 8 Februarie 1852, cu No. 533. În 27 Febrie acelaş an, Eforia, cu raportul No. 376, către Departamentul credinţei, răspunde că alegerea profesorilor se face prin concurs şi că nimeni nu opresce persoanele de partea bisericăscă a se presenta la concursuri. Cât privesc posturile de învăţători sătesci, Eforia amintesc, că scôlele acestea sunt încă închise din cauză că cei câte două lei de familie de sâten se întrebuinteză acum pentru alte scôli. ¹⁾

Departamentul trebilor bisericăscă, cu o adresă No. 5.532, din 1853, comunică Eforiei aprobarea, la raportul ei No. 1491, în privinţa înfiinţării catedrei de limba latină în clasa VI-a şi a modifiçaţiilor celor-alte în învăţământul gimnasial, ce s'a mai propus printr'însul. ²⁾

*

13) Facultatea de drept atrage în 1852—1853, particulara atenţiune a guvernului muntén.

În Septembrie 1852, Eforia supune Domnului următorul raport :

¹⁾ Veđi anexele.

²⁾ Veđi anexa.

R a p o r t l a D o m n

«Prin budgetul anului următor se hotărește, ca în acest an, pe lângă cursurile de dreptul român și cel civil român, începute încă din anul din urmă, să începă și cursul dreptului penal, procedura penală și cea civilă.

Eforia nu a lipsit de a lua toate măsurile posibile, ca să se găsească o persoană ale carei cunoștințe să răspundă cu importanța obiectului ȃisului curs; dar în sfirșit a socotit, ca persoană ale cărei cunoștințe 'i promet un bun curs de drept penal, procedura penala și cea civilă, este D. doctor în drept, Serdarul G. Costaforu, profesorul de drept civil.

Eforia dar a chibzuit, ca numitul profesor să se însărcinze și cu dreptul penal, procedura penală și cea civilă, luând pe lângă léfa ce primesce în calitate de profesor de dreptul civil, și lei 700 pe lună léfa hotărită prin budget, pentru cursul de drept penal procedura penală și cea civilă.

Acéstă a eî chibzuire, Eforia o smpune plecat Înălțimeî Văstre, așteptând Inaltă deslegare.»

No. 1.776.

1852, Septembrie 22.

Eforia prin ordinul No. 1.955 din 20 Octombree, dă asemenea în cunoștința Serdarului Gheorghe Costaforu profesorul de drept civil, că s'a primit aprobarea Domnului la raportul cu No. 1.776, și prin urmare se numesce profesor și de dreptul penal și de procedurile dreptului civil și dreptul penal, cu remunerariu de 700 lei, și cu îndatorire, ca conform propunerii Eforiei și a aprobărei domnesci dată, să 'și gătască manuscrisul cursului său în timp de un an și cu al duoilea an să 'l revisuască, și să 'l dea la tipar.

În anul 1853, Eforia supune Domnitorului un nou raport în privința facultăței de drept. C. Bosianu, numit în 19 Ianuarie 1852, cu oficiul No. 52, director al școlilor în locul lui S. Marcovici, chiamat la alt post, ¹⁾ nu se putea sa nu 'și pörte atențiunea asupra facultăței de drept.

Eacă aci, în șir, actele cari se ocașionară din inițiativa lui C. Bosianu :

R a p o r t

«În anul viitor scolastic, al treilea an al cursului de drept, este a se deschide, conform cu programa întarită de Înălțimea Văstră, cursul administrativ. Eforia dorind a încredința acest curs unei persoane ale căria cunoștințe și experiență să răspunda cu importanța ȃisului studiu, alegerea a cădüt precum și urma, pe persoană vechiului profesor de dreptul civil, D. Serdarul Stefan Feréchidis, care, primind acéstă însărcinare, Eforia aduce plecată rugăciune Înălțimeî Văstre, să bine-voiți a da inalta aprobație alegerei făcută de dënșă în persoană D-lui Feréchidis, ca profesor de dreptul administrativ, cu remunerația hotarita prin budget de lei . . . pe lună.»

No. 1.272.

1853, Iulie 22.

Departamentul Logofetiei bisericesci și al instrucțiunei publice

Cinstiteî Eforii a școlilor

«Cinstitul Secretariat al Statului, încunoscintéză prin adresa cu No. 3.550, ca su punënd la cunoștința Máriei Séle Prea Inaltului nostru Domn, raportul acestui Departament sub No. 4.102, împreună cu acela al Cinstiteî Eforii No. 1.272, din 22 ale

¹⁾ Dosarul No. 653, archiva ministerului cultelor.

trecutei luni, atingător de orânduirea D-lui Serdarului Stefan Ferechides, de profesor pentru cursul de drept administrativ; Măria Sa a bine-voit a pune asupra'î următorea luminată rezoluție :

«Ni se va supune programa de cursul întreg al legilor cum are a se urma pe deplin, in câți anî și câte catedre?»

«Acésta cu cinste se comunică Cinstitei Eforii, spre cuvenita urmăre.»

Șeful Departamentului, *Ioan Manu.*

No. 4.468.

1853, August 14.

R a p o r t

«Conform cu rezoluția ce Înălțimea Văstră ați bine-voit a pune la raportul Eforiei, cu No. 1.272, din 22 Iulie, Ea vé supune plecat aci alăturatul program al cursului de drept.

Dupe acest program, cursul de drept se împarte pe trei anî: in anul 1-iu se urméza dreptul roman și dreptul civil românesc, in anul al 2-lea dreptul penal și procedura penală, dreptul roman, ce se sfêrșesce și dreptul civil care se continuă ; in anul al 3-lea se învață dreptul administrativ, dreptul comercial, dreptul civil, in cel d'ântéiu semestru se sfêrșesce, și in cel din urmă semestru se face procedura civila.

Starea de acum a cursului de drept este cea următore :

In anul scolastic 1851—1852, s'au facut cursurile anului întéiu — in anul 1852 până la 1853, cursurile anului al 2-lea — și in anul 1853—1854 ce începe, se vor face cursurile anului al 3-lea. Tot in acest din urma an vor incepe din nou cursurile anului întéiu. Așia, cursul dreptului incepe la fie-care două anî.

Despre ceea-ce privesce recomandația ce se da fie-caruia profesor, se aréta cu deslușire in alăturata programa, care este conforma cu bugetul anului urmator, întarit de Înălțimea Văstră.»

No. 1.443.

1853, Septembrie 1.

Programa cursului de drept

No. curent	M A T E R I A	Numele profesorilor	Pe lună la un profesor		Pe an	
			Lei	p.	Lei	p.
<i>Anul 1-iu</i>						
1	Dreptul roman	C. Bosianu,	800	—	9.600	—
2	Dreptul civil.	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
					19.200	—
<i>Anul al 2-lea</i>						
1	Dreptul roman, continuație	C. Bosianu.	800	—	9.600	—
2	Dreptul civil românesc, continuație	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
3	Dreptul penal și procedura penală	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
					28.800	—
<i>Anul al 3-lea</i>						
1	Dreptul civil sfêrșitul și procedura civila.	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
2	Dreptul administrativ	Nu s'a numit.	800	—	9.600	—
3	Dreptul comercial.	Nu s'a numit.	800	—	9.600	—
					28.800	—
Iar peste tot pe trei anî, se urca lefile profesorilor la lei			—	—	76.800	—

NB. Fie-care profesor își ia remunerația sa numai pentru lecțiile anului in care se afla.

Departamentul Logofetei trebilor bisericesci și al instrucției publice

Cinstitei Eforii a școlilor

Cinstitul Secretariat al Statului, prin adresa cu No. 3.978, incunoscînteză, că supunînd la cunoștința Măriei Săle Prea Înălțatului Nostru Domn, raportul Cinstitei Eforii, cu No. 1.443, însoțit de programul cursului de drept, Înălțimea Sa a bine-voit a da asupra-urmatorea luminată rezoluție :

«Prea rău cumpănit. Dreptul civil în trei ani, principiile dreptului roman în doi ani, iar condica penală cu procedura criminală într'un an, precum dreptul administrativ împreună cu condica comercială și cu a ei procedură într'un an.

Cere.n o cumpănire logică despre împărțirea acestor cursuri, avînd în vedere și programul nostru din 1850.

Primit profesor D. Ferekides.»

No. 5.122.

1853, Septembrie 21.

Raport la Domn

«Eforia a citit cu cea mai respectuoasă luare aminte rezoluția ce Înălțimea Văstră ați bine-voit a pune la raportul ei cu No. 1.433, prin care vi s'a supus programa cursului de drept, și pe care Înălțimea Văstră n'ați bine-voit a o aproba.

Eforia supune plecat Înălțimei Văstre că în alcătuirea acestei programe, ea a avut de principiu natura fie-căria ramure din știința dreptului și trebuințele țerei, și a dat fie-caruia fel de studiu numai timpul neapărat trebuincios profesorului, ca sa explice și să desvalêca înaintea studenților principiurile cari înlesnesc înțelegerea și aplicația unei legiuri.

Așia, considerând înteu : ca studiul dreptului privat, (roman seú civil românesc), din pricina rapórtelor multiple și complicate, în cari se află interesele private, cere un timp mult mai lung de-cât cele-alte ramuri ale dreptului; că pe lângă acesta dreptul roman și dreptul civil sunt ore-cum fundamentul științei dreptului; că prin urmare un student, care va trece în studiul celor-alte ramuri ale acestei științe, necunoscînd destul dreptul privat, ale cărui principii domnesc pe tota suprafața ei, nu va dobîndi, dupe orî-ce strădanie, de-cât niște cunoștințe incomplete și nesigure ; că în sfîrșit, starea de imperfecție a legislației civile a noastre cere neapărat un studiu mai serios de modeluri clasice în dreptul roman ; pe aceste considerații, Eforia a hotărît, ca studiul dreptului civil să se facă în doi ani și jumătate, căci în al 2-lea semestru din al 3-lea an, se face procedura civila ; dreptul roman în doi ani, iar cele-alte ramuri al dreptului, adecă dreptul penal cu procedura penală, dreptul administrativ, dreptul comercial, sa se studieze fie-care în curs de un an, și toate aceste studii, precum se arêta în mai sus diisa programă, sunt împărțite ast-fel, ca cursul dreptului să se sevrîșescă în trei ani.

Pe lângă acestea, considerând că adesea încercarea este cea mai buna dovadă a buunătăței unei teorii, Eforia nu a lipsit de a consulta și programele facultăților de drept din Franța, despre întinderea ce dau cursului dreptului, când este destinat de a forma, nu doctori, ci licențiați, adecă ómeni practici, cu mijlocele intelectuale necesarii de a pricepe și a aplica o lege ; și toate aceste programe le-a găsit conforme cu mai sus pomenita programă, afară numai, că în aceste programe se pune trei ani pentru studiul dreptului civil și un an pentru al procedurii civile.

Eforia, conform cu porunca Înălțimei Văstre, nu a lipsit de a consulta și programa

din anul 1850, și a compara cu aceea ce acum s'a supus Înălțimei Văstre, și diferența nu este alta, de-cât că în programa anului 1850, dreptul civil se pune numai pe două ani, dreptul roman pe un an ; dreptul penal cu procedura penală și cea civilă într'un an ; economia politică și istoria dreptului într'un an ; dér aceste două din urmă studii s'a desfășurat prin ofisul prin care Înălțimea Văstră ați bine-voit a întări budgetul anului 1853, iar în programa ce s'a supus acum Înălțimei Văstre, se pune dreptul civil pe două ani și jumătate, dreptul roman pe două ani, dreptul penal și procedura penală un an, și procedura civilă pe șese luni. Modificările ce s'a făcut în acesta din urmă programă, sunt justificate chiar de considerațiile mai sus expuse; cu toate acestea, Eforia supusă poruncilor Înălțimei Văstre, a intrat în de iznăvă cercetare a programei seile, și dupe o matură deliberație, a recunoscut, că fără vătămarea învățaturii, nu se pôte face modificăția acestei programe. Acéstă a ei părere, Eforia, o supune plecat Înălțimei Văstre.»

Departamentul treburilor bisericesci, cu adresa No. 554, comunică Eforiei că M. S. Vodă a aprobat raportul Eforiei No. 1.595, în următorul sens: «În curs de trei ani se vor preda și săvârși toate felurile ramurii de legi, ce ni s'a arătat și ni se arătă prin programa de acum.»

Programa de cursurile facultăței de drepturi

M A T E R I A	Zilele	Césurile lecțiilor		Numele profesorilor
		De dimineața	După amiazi	
<i>Anul I-ii</i>				
Dreptul român	Lunea Miercuri și Vinerea	} 8 ¹ / ₂ —10		C. Bozianu
Dreptul civil-românesc	Mărtia Joia și Sâmbăta			
<i>Anul al III-lea</i>				
Dreptul civil-românesc	Lunea Miercuri și Vinerea	}	3 4 ¹ / ₂	} Idem
Procedura civilă în al 2-lea semestru	Lunea Miercuri și Vinerea		}	
Dreptul administrativ	Mărtia Joia și Sâmbăta	}		3 4 ¹ / ₂
Dreptul comercial	—		—	—

Director, C. Bozianu.

*

Primul contingent de tineri eșiți din școala de drept în anul 1854, sunt recomandați guvernului de Eforie, cu raportul No. 1.446 din 23 Decembre 1854, către Domnitor :

«Scolarii arătați în alăturata listă, au sêvirșit următoarele cursuri de drept :

1. Dreptul roman.
2. Dreptul civil românesc și procedura lui.
3. Dreptul penal și procedura penală.

«Eforia socotind că acești scolarî posed din știința dreptului principiurile de neapărata trebuință spre a putea fi întrebuințați în funcții judecătorești, ia îndrăsnela de a îi recomanda spre acest sfêrșit Înălțimei Vostre.»

Arsaki. Florescu. Poenaru. Bozianu.

<u>Numele scolarilor</u>	<u>Gradul învățătorei</u>
Dimitrie Economu	Eminent
Alecu Lăzărescu	Eminent
Ión Ralea	Eminent
Vasile Petroni	Eminent
Petre Orbescu	Eminent
Dimitrie Paul Viorénu	Eminent
Gheorghe Dimitrie Vernescu	Eminent
Alecu Petrescu	Eminent
Constantin Rusescu	Unul
Theodor Ciocaneli	Unul

Scolarii neregulați

Nicolae Benescul	Unul
Petre Sachelarie	Unul
Constantin Ipătescu	Unul
Constantin Zăgănescu	Unul

Raportul Departamentului Credinței către Domn

Departamentul vedând că prin lista însoțită de raportul Cinstitei Eforii a școlilor cu No. 1.446, către Măria Vostre, arătătoare de numărul scolarilor care posedă din știința dreptului, principiurile de neapărata trebuință spre a putea fi întrebuințați în funcții judecătorești, este înscris și numele Domnului Dimitrie Paul Viorénu, pentru care Înălțimea Vostre luând în considerație recomandația acestui Departament, sub No. 4.854, din anul încetat, urmată dupe cunoștința ce are de aplicarea numelui ténér la desêvirșirea științei dreptului și dupe constatația cinstitei Eforii, din chiar răspunsul ce îi a dat la întrebarea care îi s'a făcut despre gradul înaintării în studiul gimnasial și facultativ, precum și de se află vacanța de stipendiu pentru universitățile străine; ați bine-voit a da înaltă deslegare, prin luminata rezoluție comunicată de cinstitul secretariat, prin adresa No. 3.898, ca să se trimită acel ténér cu cheltuiala Statului la Paris, spre a dobândi specialitatea legilor și a studia organizația grefelor și orânduiala păzită în alcătuirea și expedierea actelor, printr'o practică stăruitoare. Departamentul, prin urmare, de o dată cu supunerea Măriei Vostre a sus numărutului raport al Cinstitei

Eforiî, ia de isnovă îndrăsnelă a aduce acésta la cunoscînța Înălțimei Vóstre, rugându-vă plecat, ca să bine-voiți a da poruncă de a nu se stânjeni plecarea pomenitului ténér subț pricinuirî de forme, ce nu 'și vor avea aplicație pe oréndueli autorisate prin le-giuri.

No. 166.

1855, Ianuarie 18.

*

Departamentul Dreptăței al Principatului Țerei-Românesci

Onor. Departament al Credinței

Măria Sa Prea Înălțatul nostru Domn, prin luminat ofis cu No. 46 de la 14 ale cu-rentei lunî Ianuarie, ce a bine-voit a da în privința tinerilor scolari, poruncesce, ca cei ce vor înfățișa diplomele că au trecut cursul legilor cu cerutul progres, să se ampoese treptat dupe un stagiū ce vor face pe lângă Departament, séu pe lângă vre-o instanța și dupe probele ce va da fie-care de a sa capacitate și aplicare. Acest luminat ofis, De-partamentul 'l comunică în copie și acelei Onor. Logofeții, rugându'o sa bine-voiască a 'l împărțăși și Onor. Eforiei a scólelor spre sciința ce urméză a avea.

No. 388.

1855, Ianuarie 17

*

Copie dupe luminatul ofis al Mariei Sale Prea Înălțatului nostru Domn cu No 46 din anul 1855 Ianuarie 14, îndreptat Departamentului dreptăței.

Védénd că între tineri, cari cer a fi ampoliați în ramura judecatorésca, sunt unî cari au făcut învățaturî de legi, și fiind-că dorim ca funcționariî magistraturei sa ajunga a fi ómenî cu cunoscînțe speciale în acéstă ramura.

Noî poruncim, ca tineri ce vor înfățișa diplomă ca au trecut cursul legilor cu ceru-tul progres, să se ampoeze treptat, dupe un stagiū ce va face pe lângă Departament, séu pe lângă o instanța și dupe probele ce va da fie-care de a sa capacitate și aplicare.

In conformitate cu originalul luminat ofis.

Secretarul Statului, *St. C. Negrescu*

Onor. Departament al Credinței

Asupra raportului aceluî onor. Departament, cu No. 166, de la 18 Ianuarie curgător, însoțit de acela al onor. Eforiei scólelor No. 1440 de la 23 Decembre trecut, cu lista în alaturare de cei ce au sévêrșit cursuri de drept, spre a putea fi întrebuițați în funcții judecătorești, și prin care raport de mai sus, onor. Departament se rógă a se da porunca de a nu se stânjeni plecarea la Paris spre desévîrșirea învățaturei legilor a D-lui Dimi-trie Paul Vioreanu, care asemenea se află trecut în sus đisa listă; Măria Sa Domnul Stăpânitor aprobând plecarea D-lui Vioreanu, a bine-voit a adăuga urmatórea luminată resoluție :

«Acéstă listă se va trimite și se va recomanda la fie-care Departament și mai ales la «al dreptăței, ca să aibă în vedere la ori-ce vacanță în cancelariile Departamentelor «respective, precum și de ampoliații ce atárnă de acele Departamenturi, căci declarăm «hotarît, ca de astăzi înainte nu va fi primit nici macar scrijtor, care nu va da dovedî

«că a făcut ore-care studiū, cel puțin de gramatică. Ori-care altul se va primi fără con- siderație despre capacitatea aci cerută, va fi depărtat.»

Secretarul încunosciițeză acésta Onor. Departament, care va bine-voi a împartăși și din parte'i celor-alte Departamentur'i acéstă domnescă rezoluție.

Secretarul scóelor, *Plagiano*.

No. 316.

1855, Ianuarie 27.

<u>Numele scolarilor</u>	<u>Gradul învățatului</u>
Dimitrie Iconomu	Eminent
Alecu Lăzărescu	Eminent
Ión Ralea	Eminent
Vasile Petroni	Eminent
Petre Orbescu	Eminent
Gheorghe Dimitrie Vernescu	Eminent
Alecu Petrescu	Eminent
Constantin Rusescu	Unul
Theodor Ciocaneli	Unul

Scolarii neregulați

Nicolae Benescu	Unul
Petre Sachelarie	Unul
Constantin Ipătescu	Unul -
Constantin Zăgănescu	Unul -

*

14) Înainte de a trece la cercetarea lucrărilor cu referință la școlii de gradul al II-lea sêu și I-iu, ori speciale, să facem mențiune de noua reforma școlară munténă din 1855.

Acéstă reformă este provocată de ministrul instrucțiunei publice, cu raportul sêu la Domnitor, din 1852, sub No. 4.141 ¹⁾

Ministrul arêta Domnitorului că școlile nu merg bine din cauza *releii sisteme* «și deca acéstă sistemă s'a putut scuza până acum, prin nevoia întâmplărilor ce apêsa pe țeră, astăđi nu mai este scuzabil.» Ministrul constată următoarele neajunsuri în școlé :

1) În clasele primare nu se învăța de loc istorie, apoi «număi prin istorie se învăța virtuțile cele mari: desinteresarea, devotamentul, patriotismul etc.;

2) Ministrul vede inutila clasa IV-a primara, și pentru că sunt foarte puținii școlarii în acéstă clasă, și pentru că în clasa I gimnasială se învăța iarăși materiile clasei a IV-a primară. Ministrul preferă să se facă mai multe divisiuni din clasa I gimnasială ca sa nu fie prea mulți școlarii, cari n'ar putea învăța;

3) În cele d'ântéiu 3 clase gimnasiale prea se învăța numai cele ce se predă în școlă primară, afară de limba latină căreia nu se dă timpul cuvenit.

Foarte mulți școlarii încetéză de a urma de la clasa IV-a și dupe programul actul acei băeți nu sunt bunii nici de băeți de prăvălie;

4) Ministrul găsesce rêu și programul claselor superioare de liceu: ei învăța într'un an abia tot studiul istoric fără nici o pregătire de geografie istorică, de chronologie, de

¹⁾ Veđi anexa.

biografii, de istoria țerei Românescei. Din științele matematice și fizice trecute o dată și răpede, iar nu va rămânea nimic în mintea scolarilor, cari când ajung la clasele superioare nu pricep cursurile și fug de la învățatură. De aceea nici nu s'au aflat tineri până acum să dea examen general ;

5) In privința studiului limbistic și literar, Ministrul regretă lipsa limbei elene; apoi lipsește studiul literar atât de important.

De aci urmăz, dice Ministrul, că din scóle se va vërsa în societate o tinerime ușoră, trândavă, fără principii, rebelă la tóte ideile de muncă și de datorie, pretențioasă și înfumurată, cu un cuvânt periculoasă pentru societate.»

Ministrul propune dar Domnitorului, adoptarea unei programe noue de învățatură, copiată dupe programul frances, de sub imperiū. In această programă s'a modificat numai ceea ce nu se póte aplica la noi. Ministrul cere Domnitorului ca programa proiectată de el, să se ia de basă în desvoltarea ulterioară a programelor speciale pentru fie-care obiect de științe, care desvoltare se va face de un consiliū profesoral, în unire cu Eforia și ministrul instrucțiunei. Acest consiliū să se formeze din profesorii cei mai capabili dintre profesorii gimnasiului, câte unul de fie-ce obiect. Se vor consulta și unia din institutiilor cei mai capabili. Acest consiliū va rămâne *permanent* și dupe elaborarea lucrărei.

Dăm în anexă ¹⁾ și programul proiectat de Ministru, care program în adevër este în cea mai mare parte programul liceelor francese.

Asupra raportului Ministrului, Domnitorul dete următorea rezoluțiune :

«Proiectul ce ni se alătură este o lucrare bine resonată și din cele mai însemnătore cari ni s'au supus până acum. Nu o putem îndestul a o recomanda la luarea aminte a Eforiei scólelor, care se va adună îndata și necurmat se va ocupa, chiámând în sinul seú trei seú patru din profesori, spre a chibzui îmbunătățirile cele mai invederate ce s'ar putea introduce, ca sistemul învățaturilor să fie un șir de cunoscințe sprijinite una de alta. Va alcătui programa definitivă și până la 1 Septembrie cel mai târziu, ne va fi negreșit supusă, ca luând a noastră întărire, să începă anul cu noua programă. Băgările noastre de sémă ar fi pentru scólele nostre începătore, că proiectul micșoréză numărul anilor reducându'í la 3 în loc de 4, în vreme ce înmulțesc numărul studiilor, apoi limba latină socotim că nu 'și are acolo locul. Despre clasele gimnasiale vedem în fie-care clasă o nomenclatură lungă de felurite învățături ; despre acesta facem trei băgări de sémă ;

a) Că trebuie să îmbrățișăm numai cât putem coprinde și să ne ferim de a amei mintea încă crudă a copiilor ;

b) Ca pentru fie-care clas, până la al V-lea, trebuie neapérat un singur profesor oare să predea tóte cunoscințele care se cer în acel clas, dupe cum se urmăz în tóte colegiile națiilor civilisate și osebit trebuesc cărți didactice complete și tipărite pentru fie-care clas.

c) Românul e șilit a învăța cel puțin câte duoë limbă straine vorbitore, când francesul și germanul nu are această povară ; de aceea să conformăm învățatura limbei latine, căci nesciind a ne mărgini, am compromis în ori-ce cas folosul pozitiv.»

Cu adresa sa No. 4.719 din 12 August 1855, Departamentul credinței comunică programele și rezoluțiunea domnescă în cercetarea Eforiei scólelor. Acesta rënduesce o

¹⁾ Veđi anexa.

comisiune profesorală pentru cercetarea lor. Cu adresa No. 1.473 din 30 Septembrie anul 1855, lucrarea ajunge de la Eforie la comisiune. Acesta e compusă din profesorii Pavlide, Marsillac, Hill, Zalomit, Iónid, Maxim și Crețescu.

Vom da la începutul Istoriei anului viitor raportul comisiunii.

*

În Iulie 1852, Eforia a acordat o subvențiune anuală fiului lui S. Marcovici, care studiază medicina la Paris. În 25 Septembrie 1853, B. Boerescu ceru a i se face ajutor spre a studia mai departe dreptul la Paris; Eforia de astă dată refuză asemenea ajutor. În Noembrie 1854, Paul Viorénu obține o bursă de 250 galbeni, ca să facă dreptul la Paris. ¹⁾

15) Am văzut în budgetul proiectat pe 1855, trecute mai multe burse nouă. Eforia hotărăsește, ca studenții ce vor dobândi bursele acestea să facă studiile arătate în actele de mai la vale :

Duoi să studieze în știința dreptului și vor fi datorii a face la reîntorcerea lor în facultatea de drept din capitală unul cursul de drept administrativ, și cel-alt cursul de dreptul comercial.

Unul ingineria civilă.

Unul pentru studiul pedagogiei; acesta se va alege din institutorii de clasa a III-a și a IV-a.

Cei d'ânteiu trei se vor trimite pe un termen de 4 ani, iar cel de al IV-lea pe un termen de 2 ani, dându-se fie-căruia dintr'înșii pe an câte galbeni 240.

Toți se vor alege prin concurs, care se va face dupe regulile următoare, conform cu art. 256 din regulamentul școlilor :

1) Vor fi primiți la concurs școlarii cari vor fi luat diploma de *laureat* dupe formele prescrise de art. 185 din regulamentul școlilor, și cei cari au sêvêrșit tôte cursurile gimnasiale și au dat examen numai la sfîrșitul fie-căruia an școlastic. Această regulă se va aplica și la institutorii cari vor voi să concure pentru pedagogie;

2) Concursul se va face asupra fie-căreia din studiile coprinse în programa de ađi a gimnasiilor ;

3) În egalitate de putere a studiilor gimnasiale, școlarii cari au urmat specialitatea dreptului sêu a ingineriei civile și se vor destina la specialitatea ce a urmat, vor fi preferiți celor ce au făcut numai studiile gimnasiale ;

4) Judecătoria concursului vor fi : D. Ministrul instrucțiunii publice, membrii Eforiei, directorul școlilor și profesorii claselor respective gimnasiale, conform cu art. 180 al. 2 și 185 din regulamentul școlilor, și jurisprudența constantă a concursurilor ;

5) Se vor alege de judecătoria concursului mai multe chestii de fie-care studiu gimnasial și concurenții vor lucra în scris de fie-care studiu câte o chestie, ce va cădea la sorți ;

6) Concursul se va deschide la 1 Iunie viitor.

Arsaki. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 8.

1855, Martie 4.

¹⁾ Dos. No. 259 și 320, arhiva ministerului de culte.

Art. 1 din actul de mai sus cere de la concurenții la burse diploma de bacalaureat. Acésta nu o avea nici unul din scolarii, cari urmau deja în cursurile superioare de drept și inginerie de la S-tul Sava. Atunci căți-va din studenții cei mai buni protestară contra acesteii condițiuni de la art. 1 în modul următor :

Onorabilei Eforii a școlilor

«Apelul făcut de Onor. Eforie scolarii (ce au zel de a întinde orizontul cunoscintelor lor), la examenul de bacalaureat, examen ce s'a decis la 1 Iunie al acestui an, junimea studiosă nu pôte rămânea indiferentă la acéstă prudentă măsură, și a aplauda ace-lora, ale căror sollicitudinii de futurul (viitorul) națiunii lor este preocupațiunea spiritului lor.

În adevăr, acest apel Onor. Eforie, coprinde pe studenții cari au terminat învățaturile lor în colegiul nostru ; ori, în numărul acestora nu pot fi de cât :

1) Sėu acei cari au finit deja și cari în actualitate se află unii în facultatea de drept, alții în facultatea de inginerie civilă ; sėu

2) Aceia cari se află în ultima clasă a colegiului. — În cât pentru cei cari au făcut colegiul dupe actual prospect, credem că pentru dēnșii nu mai pôte fi chestiune, lipsindu-le o mulțime de științe adăugate în urmă.

Dér, primii, ocupați în facultăți, însărcinați cu studiuri mai seriose, nu este ore evident imposibile de a se prepara într'un interval așa de scurt?—Se renunță, le va dice pôte cine-va la studiul legilor și al matematicilor.— Da,— Déră, într'un examen cine-va pôte avea, decât nu certitudinea, cel puțin probabilitatea succesului? Experiența trecutului a convins suficient despre acésta pe veteranii scolarii de la S-tul Sava, de la Radu-Vodă, de la Magurėnu. Examenul este adevăr un joc al fortunei.

Secundii ocupați cu științele matematice, cu științele naturale, le este asemenea imposibile de a neingriji studiile acestea.

De aci urmėză că, decât din aceste două clase de studenți, nu pot veni să se presinte la examen, cari vor fi aspiranții competenții? Noi îi necunoscem.

În urma acestor esposițiunii, venim déră să rugăm pe Onor. Eforie, ca să ne acorde un termen mai îndelungat, cel puțin până la finele lui Septembrie, termen ce noué ne va fi utile, și care nu va vėtămă pe Eforie, facultățile din străinătate nedeschidėndu-se decât la Noembre. Alt-fel ne da un fine, fără să ne acorde mediile de a 'l putea ajunge.

Noi nu perdem din vedere dificultățile ce vom întėmpina în preparațiune ; fiind-ca la noi nu este ca în alte părți o carte în care sunt resumate succinte cestiunile cele mai importante, voim să vorbim de un bacalaureat.— Ar putea pretinde cine-va ca sa le luăm drept normă, și să facem preparațiune dupe dēnsele. — Atunci noi am fi în eróre, prospectul nostru nu este identic cu acel al Franciei d. e. și prin consecința școlul ar fi lipsit.

Al Onor. Eforiei scolarii din facultatea de drept al 2-lea an și din clasa VIII-a.

C. Boerescu. C. Exarcu. V. Petrescu.

1855, Martie.

R a p o r t

Prin budgetul școlilor pe anul următor dupe cum s'a modificat prin înalta întărire ce ați bine-voit Înălțimea Votră a'ı da, au rămas a se trimite spre studiu în universitățile străine numai patru scolarii. Aceștia prin jurnalul Eforiei de la 4 Martie s'au destinat la studiurile următoare, ce s'au socotit de o lipsă simțitoare în ramura instruciunii

publica : adeca, duoi pentru sciinta dreptului, și care s'a destinat unul a preda la întorcere dreptul administrativ, și cel-alt dreptul comercial, lipsind amândouă aceste cursuri în facultatea de drept ; cel de al 3-lea pentru ingineria civilă și cel de al 4-lea pentru studiul pedagogiei, studiu de neapărată trebuință instrucției primare.

Dar fiind trebuință de o potrivă neapărată a se pregăti profesori și pentru studiul matematicilor, Eforia aduce prea plecată rugăciune Înălțimei Vostre, să bine-voiți a da înalta deslegare, spre a se trimite, tot ales prin concurs, și un al 5-lea scolar pentru acest din urmă studiu, și cu însărcinare, asemenea ca și cu cei-alți, de a face la întorcerea sa cursul matematicilor în gimnasiu.

No. 451.

1855, Aprilie 1.

Copie dupe ofisul Mariei Sale lui Voda, cu No. 769, anul 1855 Maiu 25, catre Departamentul credinței

Vedënd raportul aceluï Departament No. 2.096, de la 14 ale trecutei luni, prin care ni se supune chibzuirea Eforiei scólelor, ca osebit de cei 4 elevi pentru care noi am dat deslegare a se trimitte dupe studiu la uiversitățt străine, să se mai trimită încă unul pentru învețătura sciinței matematice.

Noi primim acéstă propunere, cu condiție, ca asemenea student să se trimită numai dupe ce va fi sévêrsit tóte cursurile câte aici se află înființate în ramurile de matematică și de sciințe exacte, și dupe ce se va osebi prin concurs, și va da prin acésta dovadă de a sa vocație. Cât despre studenții ce se destină pentru legi, Noi voim unul pentru cursul dreptului civil, și unul pentru al dreptului comercial, și țerem ca și aceștia să se ia dupe condițiile și cu chipul mai sus arêtat.

Elevii pentru legi nu vor merge la academiï streine numai ca sa asculte cursuri teoretice, ci ca să studieze formele pledoriilor, mecanismul grefei, redacția actelor și a sentințelor, și în sfîrșit serviciul de avuat și de notariu.

(Urméză iscălitura Măriei Sale)

Secretarul Statului, *A. Plaiano*

Numirea Comisiunei pentru examinarea persoanei destinate pentru studiul pedagogiei

«Eforia v'a numit comisari ca sa examinați pe D-niï candidați ce se vor înfățișa la concursul pentru alegerea unei persoane care este destinată a se trimite de Eforie la vre-una din academiile străine, să studie sciințele pedagogice. Examinarea se va face dupe studiile programei gimnasiale ; încercările se vor face în scris ; se vor face și două lecții orale, una asupra gramaticei române și una asupra algebrei. Țiua și orele examinării rămâne a se hotărî de Onor. Comisiune pentru vre-una din țilele următore.

D-lor : *Pavlide. Crețescu. Maxim. Marsillac. Zalomit și Marin.*

Protestul scolarilor contra înființarei bacalaureatului (pag. 86), avu consecințele următore :

J u r n a l

Eforia vedënd că la concursul pentru alegerea junilor hotariți a se trimite în străinătate, spre a se desévêrși în deosebite specialități, nu s'a înfățișat nici un concurent ; considerând neapărată trebuință ce este de a se forma cât mai fără amânare un număr de profesori pentru trebuința instrucției publice, a chibzuit, că numai pentru astă una dată, art. 2 din jurnalul séu, cu No. 8 din 4 Martie anul următor, să se modifice precum urméză :

1) Scolarii carî se destin la drept, vor concura pe chestii de istorie, filosofie și limba latină.

2) Iar scolarii carî se destin la matematici, pe chestii de filosofie, algebră, geometrie și trigonometrie.

Concursul se va deschide la 1 Martie anul viitor 1856.

Scolarii ce se vor trimite sunt patru, adecă :

Două pentru drept.

Unul pentru ingineria civilă, și

Unul pentru matematici pure.

Florescu. Poenaru. Bosianu.

No. 34.

1855, Octombre 5.

S'a publicat acest noū concurs ; în aceeași și dispunându-se, prin No. 1.496, către Secretariatul de Stat, pentru a se insera publicațiunea în *Buletinul oficial* ; și prin No. 1.497, către redacția *Vestitorului românesc*, a face de asemenea.

Adresa Secretariatului, cu No. 4.052, către Eforia școlilor din anul 1855, Octombre 11

«Luminăția Sa Logofetul Scarlat Ghica, prin alăturata petiție înregistrată la No. 4.618, făcând rugăciune Măriei Sale Prea Înălțatului Nostru Domn, a se prenumera și fiul D-lui Alexandru între școlarii destinați a se trimite în Franța cu chiăltuiala Statului pentru desevêrșirea învățăturilor în specialitatea drepturilor, Măria Sa prin luminată rezoluție ce a bine-voit a da, poruncesce cele următoare :

«Recomandăm la Eforia școlilor, ca să nu se mai amâneze a sa trimitere.»

Secretarul grăbesce cu onore a împărtași Onor. Eforiei această înaltă poruncă spre aducere întocmai la îndeplinire.»

Secretarul Statului, *Plaiano*.

«Recomandăm la Eforia școlilor, ca să nu se mai amâne a sa trimitere!» Eacă hatărul intervenind în urma acestei petițiuni :

Prea Înălțate Dómne,

Prin făcătorea de bine buna voință a Înălțimei Vóstre, fiul meu Alexandru s'a fost așeđat în pensionatul D-lui Monti între suspendiști ; acest ténér băiat 'și-a urmat învățăturile séle cu cea mai mare rívnă și silință, în cât s'a fost distingat între elevii pensionatului, atât în studiū, cât și în conduită ; pregătit astăđi a trece în clasele specialităților, doresc prea Înălțate Dómne, a studia dreptul, ca să fie într'o și folositor societăței patriei séle, dorință la care îl vėd cu mare inclinare.

Miđlócele mele pecuniare ca să 'l pot trimite în Franța sunt, precum cunósceți Înălțimea Vóstră, destul de restrinse ; singurul miđloc nu este altul, de-căt ca să se prenumere între scolarii destinați a se trimite în Franța, cu cheltuiala din fondurile Onor. Eforii a școlii ; bine-voiți Prea Înălțate Dómne, precum până acum ați contribuit în pregătirea învățăturilor fiului meu, tot cu aceeași generosităte primiți prea plecata mea rugăciune și porunciți a se prenumera între elevii români, destinați a sévêrși învățăturile lor în Franța cu cheltuiala Eforiei.

Scarlat Grigorie Ghica.

Eforia se supune a trimite acest fiu de boier, în Franția, fără a 'l mai supune la concurs orî examen, ca pe cei-alți :

«Eforia luând în băgare de sémă adresa Onor. Secretariat, cu No. 4.052, din 11 ale următorei luni, prin care 'i se comunică rezoluția în coprinderea următore: «Recomandăm la Eforia scòlelor, ca să nu se mai amâneze a sa trimitere», ce Înălțimea Sa Domnul stăpânitor a bine-voit a pune asupra petiției prin care Luminăția Sa Prințul Logofăt Scarlat Grigorie Ghica, cere a se da o subvenție pentru fiul său Alexa dru Ghica, spre a se duce în Franța a studia dreptul ; considerând că acest scolar a urmat cu succes suduile sële în gimnasiul din capitală, Eforia hotăresce, ca să se trimită numitul scolar în Franța, spre a face studiul dreptului în curs de 4 ani, dându-i-se precum pentru scolarii ce sunt a se trimite în străinătate galbeni 240 pe an subvenție și galbeni 40 pentru cheltuiala drumului la aducere.

D. casier conform cu acest jurnal va slobođi cheltuiala drumului acum, iar pentru subvenție se va înțelege cu un bancher spre a da în primirea scolarului în Paris pe fiecare lună analogon din suma hotărîtă de galbeni 240 pe an.»

P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 36.

1855, Octombre 13.

Raport la Domn

La concursul de la 1 ale trecutului Septembre, care a fost publicat pentru triniterea a 4 tineri spre a studia pe la universități străine conform cu budgetul scòlelor pe anul următor întărit de Înălțimea Vóstră, nu s'a infățişat de cât un singur concurent pentru studiul pedagogiei ; acesta este institutorele de clasa IVa-a al scòlei publice din Focșani, D. Grigore Vlădescu.

Din lipsa de concurenți nefiind cu puțință a se face concurs, s'a numit numai o comisiune profesorală compusă din 5 membri, cu însărcinare de a examina pe numitul candidat și dupe raportul ce a dat această comisie, candidatul a luat la examenul ce 'i s'a făcut notele următore :

La Gramatica română	}	Binișor
La limba latină		
La Filosofie		
La Matematica	}	Bine
La Limba franceza		
La Istoria generala		Slab

Iar sciințele naturale îi lipsesc cu totul.

Eforia avënd în vedere buna conduită și staruitorea aplicație a D-lui Vlădescu în funcția ce a ocupat până acum ;

Considerând urgenta trebuința ce este de a se forma cât mai fără amânare instituției pentru scòlele primare, este de părere a i se acorda bursa solicitată.

No. 1.586.

1855, Octombre 22.

În 19 Iulie 1855, se proiectă a se mai trimite în strainătate 4 tineri, din cari 2 pentru agricultură și 2 la o scòlă de arte.

D. Petru Aurelian, fiul profesorului George Aurelian (ardelén), cere sa fie trimis pentru agricultură.

*

16) În direcțiunea de studii pentru care se proiectasera aceste burse, budgetul pe 1855, cuprindea școlii încă nu destul de bine organizate.

În anexa ce am promis a da, se poate vedea școla de agricultură cu un venit de 300.000 lei, din cei 2 lei contribuțiunea satenilor pentru școla satéscă. 216.958 de lei din această sumă erau consacrați, în 1855, la această școlă de agricultură și la școla de duđi.

În școla se întreține 20 de elevi interni până în 1855, de la care au s'au adăos încă 5 interni.

Ca personal didactic nu era decât un profesor de agronomie (4.800 pe an) și unul de limba română și ținerea comptabilității.

Nu prea înțelegem ce faceau 2 funcționarii de administrațiune unul cu numele de revisor și altul ca inspector, foarte gras retribuți, cu 800 și 945 lei pe luna.

În personalul școlii mai aflăm un meșter ferar, pentru fabricarea de pluguri și alte instrumente agricole, și un meșter lemnar, asemenea.

Școla de duđi are ca personal un sădător de duđi (9.729 lei), două familii milaneze pentru crescerea gândacilor și trasul mătăseii și un colaborator «ce publica prin buletin articole pentru prăsirea vitelor și vindecarea boalelor, câte 200 lei pe lună.»

O ! sinecură dulce ești !

Școla de arte are și ea consacrat un venit anual de 300.000 lei, tot din contribuțiunea satenilor pentru învățatură. Sunt destinați a se cheltui din această sumă 213.422 lei.

Se vor întreține interni, 60 de ucenici. Personalul școlii se compune din un profesor de limba română, un meșter ferar, un ajutor al acestuia, meșterul ebenist, meșterul tâmplar și meșterul dulgher.

Cumpărătoare de instrumente și de material la ateliere se va face cu 90.000 lei.

*

17) În 1855, s'a agitat mult chestiunea înființării în țera română a unei școli de comerț.

Eată oficiul Domnitorului Știrbeiu, către Eforie, pe lângă care trimite în studiul ei proiectul ce i-au presintat marele clucer G. Bengescu al II-lea :

Copie dupe ofisul Mariei Sale Prea Înălțatului Domn, către Departamentul Credinței, dat la 20 Aprilie curent, No. 528.

Intinderea și dezvoltarea cunoscințelor comerciale, este din cele d'ântéiu trebuințe în oricare Stat, și cu atât mai mult în Statul românesc, unde lipsa de asemenea cunoscințe este deobște simțită. Recomandăm dar Eforiei școlilor alaturatul aci proiect, care merită osebিতă luare în băgare de seamă despre întocmirea unei școli comerciale.

Multe cursuri, din care se însemneza aci, există astăzi în colegiū, unele mai s'ar putea amana, iar pentru altele, care nu se vor afla înființate, invităm pe Eforie să găsească prin oricare chip profesori capabili și cu o desăvârșită practică, și să înființeze cursurile de care se vorbește în acest proiect la art. 2 și 4, adecă : aritmetica comercială, aplicația algebrei la această ramură și comptabilitatea comercială.

Suntem în nerăbdare a pregăti în colegiile noastre elevi cu toate preliminarile științe speciale, ca prin concurs să trimitem, din cei cu vocație, trei în anul viitor, să învețe ținerea comptabilității și să practiceze în această lucrare dupe orânduiala ce se păzesce la finanțe, la control și la bancă.

Trebuința de cunoștințele tinerei comptabilitaței este mai cu osebire simțita aici, atât la contorele neguțătorilor, cât și la exploatația moșiilor, pentru epistații îngrijitori de moși, pe cari 'i căutăm și nu 'i găsim.

Eforia va prețui marea trebuință ce este despre această, și va chibzui ori-ce mișlôce putincioase spre a nu se mai amâna a ei îndeplinire.

(Urmăză iscălitura Măriei Sale).

Anexăm proiectul ¹⁾ trimis de Câmpineanu, șeful Departamentului credinței, in studiul Eforiei, cu adresa No. 2.264, din 25 August anul 1855.

Eforia 'l studiază și recunoște, că scôlele de comerciù sunt de dorit a se infiiința. «Eforia a adoptat în principiù programa alăturată pe lângă preșisul proiect, dar considerând de o dată, că această scôlă este de cuviință a avea o întindere potrivită cu mișlôcele nôstre, a alcătuit aci alăturata programă de cursurile ce s'ar putea infiiința de o cam dată; unele din acestea cursuri se vor urma în colegiu, iar pentru cele-alte se vor orânduî profesori speciali precum se arêtă în program.

Eforia a chibzuit de o dată :

1) Sa se incredințeze direcția acestei scoli unui director special, cacî din experiența a cunoscut, că asemenea scoli nu pot prospera fără o direcție, care să posêdă cunoștințele cerute;

2) In această scôlă să se primescă 40 scolarî interni, cu plata de 40 galbenî pe an, cari se vor întrebuița la hrana scolarilor și spălatul lor, la lefi de guvernori și de repetitori; se vor primi asemenea și scolarî externî fără nici o plată...

3) Pentru lefile profesorilor, a directorului, chiria unei case in apropiere cu colegiul, unde scolarîi sunt a urma o parte din cursuri și pentru ținerea muzêului și bibliotecei, să se dea pe fie-care an lei 100.000 precum se arêtă in programa de mai jos :

Programa scôlei comerciale

NUMIREA STUDIILOR	OBSERVAȚII	Sumele ce se cuvine a se da pentru lefi	
		L e i	B.
I. Limba germana și cea franceza	Se va urma în colegiu 1 profesor, cu lei 500 pe lună	6.000	—
II. Limba italiană			
III. Aritnetica comerciala și aplicația al- gebrei la calculul comercial	Un singur profesor, cu lei 1.000 pe lună	12.000	—
IV. Cunoștința universală a monedelor, sistemele de greutate și măsurî în general			
V. Elemente de geometrie	La facultatea de drept } 1 profesor, cu lei 600 pe lună	7.200	—
VI. Elemente de dreptul comercial			
VII. Legislația vămilor statelor principale			
VIII. Statistica raționată	Idem	7.200	—
IX. Economia industrială			

¹⁾ Veđi anexa.

NUMIREA STUDIILOR	OBSERVAȚII	Sumele ce se cuvine a se da pentru left	
		L e i	B.
X. Caligrafia și desenul liniar	La colegiū		
XI. Fisica și chimia	} idem		
XII. Istoria naturală			
XIII. Cunoștința generală a comunicațiilor și transporturilor pe uscat și apă peste tot globul	} Un singur profesor, cu lei 600 pe lună	7.200	—
XIV. Geografia comercială, industrială și agricolă			
XV. Istoria generală a comerțului, industriei manufacturii și agricole și a invențiilor			
Léfa directorului	1.000	12.000	
Chiria unei încăperi pentru scôlă, în apropiere de gimnasiū		12.000	—
Pentru bibliotecă și musetū		29.000	—
Suma		100.000	—

*

Eforia cere aprobarea programei de sus, dar Vodă dă rezoluția acésta :

«Acéstă scôlă a se întocmi de o dată este peste putință, din lipsa mai ales a profesorilor speciali, cari să unescă practica cu teoria, când tot scopul acestei scolii este a forma acum tineri buni, bine deprinși la ținerea de socotele comerciale, și apoi să pășescă treptat la dirigiarea operațiilor generale ale comerțului.

Drept aceea, spre a rosti formarea unei asemenea scolii, Eforia va lua îndata măsură, a înființa de o cam dată cursurile de aritmetică comercială cu aplicația ei la așternerea socotelor și la ținerea registrelor și cu cunoștințe universale de moneși, greutate și măsură. Inșă persôna ce se va alege profesor urméză a fi dirigeat cantor de bancă séu casă neguțătoréscă, ca dintr'acésta să se potă forma cei mai buni contabilii.»

*

Se pare ca lucrul rămâne *baltă*, dar în 1857 va interveni alt noū decret al Caimacului Alexandru D. Ghica către Departamentul Credinței și al instrucțiunii publice cu No. 13 din 11 Ghenarie 1857.

«Relațiunile comerciale și industriale ale țerei nôstre desvoltându-se din și în și devenind astăzi cea mai principală condițiune a avuției naționale, trebuința de a se introduce și aici instituțiile ce în alte statură sunt foarte simțitoare, căci nu este de tăgăduit, că desvoltarea ce a dobândit comerțul nostru până acum, provine din excepționala și fericita poziție a țerei nôstre, iar nu prin dispoziții speciale luate de către guvern.

Indestularea acestei trebuințe cerénd mai întéiu întocmirea unei scôle de comerț în care să se potă dobândi cunoștințele speciale trebuinciose unei neguțătorii ;

Noi poruncim Eforiei școlilor, să alcătuiască și să ne supună cât mai în graba un proiect pentru înființarea unei școli comerciale, luându-se pildă pentru organizarea ei și pentru programele învățăturilor, așezămintele de asemenea fire din alte staturî.

D-lui Șeful Departamentului Credinței și al instrucției publice este însărcinat cu aducerea la îndeplinirea acestui al nostru oîț.

Alex. D. Ghica.

În 4 August 1858, Marcu Antoniu Canini scrie Ministerului cultului în al instrucției publice, că voiesce prin acțiî să fondeze, aprobat de guvern, un institut *filologico-sciințifico-comercial* și cere să fie recomandat cu circulări la prefecti.

Acésta să și facu.

Nimic însă nu resultă !

*

18) Pe lângă asemenea școli speciale continuă și școla ostășescă cu subvențiune din casa școlilor.

În 18 Ianuarie 1854, Generalul adjutant Budberg, cu oficiul său No. 69, ca comisar extraordinar în Principatele Danubiene, încă aî cerut continuarea subvențiunei pentru școla ostășescă.

*

19) În 1855, Eforia apröpe pentru äntëiași data se preocupă de înființarea unei școli normale, care sa pregătëscă institutori și institutöre. Pentru acéstă școlă normală Eforia găsesce cu cale a obliga 30 din bursierii pensionatului S-tului Sava și 10 din fetele bursiere, și unii și altele de părinți scăpătați, să fie datorî a da declarațiune, că vor îmbrățișa cariera de institutori și institutöre și vor servi 10 anî în acéstă calitate. Dar de o cam dată la atäta se mărginesce școla normală preparandă, pâna dupe ce se va întörce din străinătate bursierul trimis pentru pedagogie.

Eată raportul Eforiei școlilor către Domnitor în acéstă privința.

*Copie dupe raportul Eforiei școlilor cu No. 981 din 18 Iunie 1855, către
Măria Sa Vodă*

Eforia vëdënd lipsa ce este de institutori și de institutöre pentru școlele primare ; consideränd ca mai ales acéstă clasă de învățături publice spre a putea răspunde la delicata sarcină ce aî de a da educațiî mai vërtos morale ast-fel ca fie-care institutor să fie un exemplu chiar de modestie și de sirguinta, a chibzuit ca pâna la întörcerea școlarului ce s'a hotărît a se trimite spre a studia pedagogia și care la întörcerea sa va fi însărcinat a dirige o școlă normală pentru institutori, de o cam dată să se ia următorele mësuri:

I. Trei-đeci stipendiști din cei cinci-đeci ce se pun în pensionatul sucursal al colegiului din capitală să se primëscă prin concurs, care se va face la începutul fie-cărui an școlastic.

II. Un stipendist va fi dator, dupe sëvîrșirea studiilor, a servi în curs de đece anî Statului în calitate de institutor în școlele primare.

III. Stipendiștii vor fi primiți din școlarii școlilor primare ce vor fi făcută clasa IV-a și care vor fi din familii scăpătate, ast-fel ca funcția de institutore să fie o adevărată carieră pentru dênșii.

IV. Dece din două-deci bursiere ce se țin în pensionatul domnesc de fete din capitală se vor lua tot din familii scăpătate și asemenea cu îndatorire de a servi Statului dupe sêvirșirea studiilor, în curs de dece ani, în calitate de institutrice.

V. Pentru îmbrăcăminte și cărțile trebuincioșe de fie-care stipendist, sêu stipendista, se va da din casa școlilor câte lei (450) patru sute cincî-deci pe an, care fac, pentru 40 persône, lei 18.000 pe an.

Acêsta a ei chibzuire Eforia o supune prea plecat Înălțimei Vostre, că de veți socoti de cuviință să bine-voiți a da înaltă aprobație spre a se pune în lucrare.

Poenaru. Florescu.

*

20) Școlile de fete întâmpină multă întârziere de a se introduce în sistemul de învățământ muntean. La 18 Februarie 1852, Eforia supune Domnitorului raportul sêu, cu No. 308, pe lângă care alatură devisul edificiului proiectat a se face la St. Spiridon pentru un pensionat de fete.

Iată actele născute în acêstă chestiune :

«Eforia supune plecat Înălțimei Vostre planul împreună cu devisul clădirii ce este a se face la St. Spiridon nou pentru un pensionat de fete, ca deca Înălțimea Vostă veți bine-voi a 'l aproba să 'i dați poruncă de urmare.»

Arsaki. Florescu. Poenaru. C. Bosianu.

Cu adresa No. 309, Eforia înaintéza acest raport Ministerului instrucțiunii publice și al cultelor spre a-l supune la aprobațiunea lui Voda.

**Responsul Departamentului Credinței la acêsta adresa, prin No 940,
din 22 Februarie**

Cinstitei Eforii a școlilor

Departamentul n'ar fi amănat înaintarea raportului Cinstitei Eforii, cu No. 308, împreună cu planul și devisul clădirii ce este a se face la St. Spiridon pentru un pensionat de fete, deca n'ar fi observat trebuința de a se supune Mariei Sale Prea Înălțatului nostru Domn ore-care deslușiri îndeplinitore înaltelor resoluțiilor. Pentru acest rezonament, Departamentul rógă pe cinstita Eforie, ca să complectuéscă devisul dupe modul cerut la alcatuirea obștescelor devise de lucrări publice, adică să le însumeze prețuirea în bani a fie-carui articol de material și de operațiile construcției, de și n'ar fi cu puțința aci a se închipui o prețuire exactă, dar în tótă vremea cel puțin aproximativă, ca potrivit cu fondul efectiv pe al căruia temei se proiectéază acêsta întreprindere sa se pótă calcula miqlócele puțințioșe în destinderea cheltuelelor.

Pe lângă acêsta este rugată cinstita Eforie, ca sa explice cauză ce a stavilit-o de a fi consecuentă luminatei resoluții comunicată Cinstitei Eforii, cu adresa cu No. 1.650, din anul trecut cum și necesitatea care o pune în împregiurare de a face să se zidéscă din nou încăperi pentru prea arétatul pensionat. Asemenea sciință este trebuincioșă Departamentului, ca să o înfățișeze Măriei Sale prin raportul sêu, cu care va însoți pe cel mai sus pomenit al cinstitei Eforii.»

Cu toate acestea Departamentul Credinței înainteză lui Voda cu raportul său No. 1.657 pe acela al Eforiei cu No. 309, cu planul și devisul așa fără aproximația prețurilor materialurilor de întrebuințat la construirea clădirii pensionatului de fete și Secretariatul Statului, la 13 Aprilie, prin adresa cu No. 1.503, comunică Departamentului Credinței cele următoare :

«Înfățișându-se Măriei Sale Prea Înălțatului nostru Domn raportul cinstitei Eforii a școlilor, cu No. 309, alăturat pe lângă al celui Cinstit Departament, cu No. 1.657, împreună cu toate planurile și devisul atingătoare de clădirea pensionatului de fete de la St. Spiridon, Înălțimea sa prin rezoluția pusă pe acel raport poruncesce cele următoare :

«Prin toate mijloacele de publicitate se vor face licitațiile și ni se va da în cunoștința rezultatul.

«Acestea cu cinste se comunică celui cinstit Departament spre cele de cuviință ; tot de o dată însă i se înapoiază și toate acele planuri alăturate pe lângă raportul de mai sus.»

Secretarul Statului, *Ión Manu.*

Eaca și raportul supus Domnitorului :

Raport la Domn

Prin proiectul din anul 11846, pentru organizarea instrucției publice, art. 9, se legiuiesce, ca pentru învățătura fetelor să se așeze în capitală un pensionat, iar pentru ce privește ținerea acestui pensionat, legiuirea, prin art. 10, se exprimă în chipul următor :

«Să se dea pe tot anul în trebuința acestui pensionat câte lei 40.000, suma ce din socotelile înfățișate se găsește astăzi a fi prisos peste cheltuelile urmate dupe duhul și dispozițiile testamentarii ale fondatorilor, rămânând și rezerva mănăstirei pentru cheltueli extraordinare ; iar sporind veniturile, dupe vreme, se va adăoga și darea către pensionat.»

De aci se vede, ca suma de lei 40.000 ce se hotărește a se da prin proiect, s'a dat nu ca o sumă fixă, ci ca o sumă ce prisosea din venituri atunci ; duhul dar al legiuirii este, ca prisosul casei S-tului Spiridon nouă să se întrebuințeze la ținerea pensionatului și prin urmare capitalul ce se destina spre acest sfârșit, să crească în proporție cu veniturile anuale.

Venitul anual regulat al acestei case pe anul 1846 a fost venitul moșiilor dupe contracte, lei	78.993,13
Chirii	3.526,
Birul țiganilor	125,
Suma	<u>82.664,13</u>

Venitul regulat în anii urmatori ai fost :

In anul 1847, afara de dobândă	95.047
" " 1848 idem	133.601
" " 1849 idem	132.084
" " 1850 idem	132.868
" " 1851 idem	143.626

De aci se vede, că venitul casei S-tului Spiridon, a luat o creștere însemnata, prin urmare cu duhul legiuirii sus disă, Eforia socotesce, că se cuvine ca și suma destinată

pentru ținerea pensionatului de fete să se mărească pe fie-care an, începând de la 1846, în proporțiunea creșterii veniturilor.

Pe lângă acestea sumele sale de rezervă, casa S-tului Spiridon se vede din socoteli că le împrumută cu dobândă; în această rezervă intrând firesce intrând și capitalul destinat pentru pensionatul de fete, este drept cuvânt, ca acest capital ce încă nu s'a răspuns din casa S-tului Spiridon, să se dea pensionatului însoțit de toate produsele lui, adică împreună cu dobânzile ce a dat.

Adaosul ce se cuvine pensionatului pe fie-care an dupe cele mai sus expuse, nu numai că este drept, dar încă și de neapărată trebuință, căci dupe un simplu compt aproximativ și la care s'a luat minimum cheltueelor, aceste cheltueli urmăză să se urce la o sumă de lei 53.550 pe an, precum urmăză :

Ținerea a 20 bursiere câte galbeni 60	37.800
Chiria casei, galbeni 400	12.000
Lemne de foc 50 stânjeni	3.150
Suma	53.550

Și afară de această cheltuială ce este să se facă pe an, dupe cele expuse mai sus, este încă neapărat trebuinciosă clădirea acestui pensionat.

Acestea toate Eforia supuindu-le Înălțimei Vostre, așteptă Inalta Măriei Vostre deslegare.»

Asupra acestui raport s'a primit, prin Departamentul Credinței cu adresa Secretariatului Statului No. 1.744 din 29 Aprilie, rezultatul următor :

«Asupra raportului Cinstitei Eforii a școlilor No. 648, alăturat pe lângă acela al Cinstitului Departament, cu No. 1.838, prin care cere a se mări fondul pensionatului de fete ce este a se ținea cu prisosul ce va da veniturile mănăstiei St. Spiridon-Noū din capitală, Măria Sa bine-voină a pus următoarea rezoluție :

«Eforia școlilor împreună cu marea Epitropie a S-tului Spiridon, vor chibzui, ca în duhul legiurei și potrivit cu întinderea trebuințelor respective să se împartă prisosul din venituri.»

Acésta cu cinste se comunică aceluși Cinstit Departament, spre cele de cuviința. Secretarul Statului, *Ion Manu*.

No. 648.

1852, Aprilie 9.

Copie dupe raportul Eforiei cu No. 941 din 26 Mai anul 1852

Eforia plecat supune în cunoștința Măriei Vostre că pentru localul unui pensionat de fete ce este a se întocmi, potrivit cu raportul Eforiei No. 314, din anul 1851, aprobat de Înălțimea Vostră, s'a luat cu chirie până se va clădi încăpere pentru acest pensionat în curtea bisericeii S-tului Spiridon noū, o casă dupe Podul Têrgului de afară, numită a lui Manuk și acum proprietate a lui G. Hagi Anghel. Inchirierea s'a făcut pe un termen de trei ani și cu preț de 400 galbeni pe fie-care an.

Acésta urmare se supune plecat Înălțimei Vostre și se așteptă înaltă deslegare, căci înainte de a se da aprobația Măriei Vostre, contractul nu este perfect, fiind-că s'a făcut cu acésta condiție, ca să nu fie obligatoriu pentru Eforie decât dupe ce se va întări de Măria Vostră.

Și fiind-că unii din membrii Eforiei mănăstireii S-tului Spiridon-Noū, din venitul căruia este legiuit a se sloboși o sumă pentru ținerea acestui pensionat, sunt a pleca afară și nu le rămâne timp de a se aduna cu acésta Eforie, ca să chibzuească ¹⁾

¹⁾ Câte-va rânduri lipsesc, rumpte.

Pentru aceste cuvinte Eforia socotesce, că întocmirea unui pensionat de fete este o trebuință de atâtia importanță; însă un asemenea pensionat neputându-se ținea pe séma Statului, urmază a se însărcina cu densus o persoană, care va fi dat doveđi de capacitate și de moralitate, prin ținerea de asemenea aședământ în capitală pe vreme îndelungată, și stăpânirea să vie întru ajutorul ei, cu darea încăperei în Sf. Spiridon-vechiu și a 50 stânjeni lemne și cu aședarea a două-șeci stipendiste câte 60 galbeni fie-care.

Banii se vor lua din prisosul veniturilor acestei mănăstiri, și stipendistele se vor alege dintre fetele de ampioiați, cari vor fi slujiți țerei cu cinste și rêvnă, asemănat dispozițiilor art. 19 din prea însemnata legiuire. Așa dar cheltuiala anuală a acestui pensionat va fi de lei 41.737 parale 20, însă :

» 37.800	plata stipendistelor
» 3.937	parale 20 plata a 50 stânjeni lemne, câte 2 1/2 galbeni stânjenu.
» 41.737	» 20.

Afară de cheltuelile reparației caselor, acum la început, când se va aședa pensionatul într'insele.

Programa învățaturilor se va face dupe dispozițiile legiuirilor de mai 'nainte și dupe deosebitele proiecte ce s'a adunat în pricina acésta, încât să corespundă cu cele de astăzi trebuințe ale societăței române.

Eforia supune plecat acéstă a ei chibzuire la înalta cunoșcință și aprobare a Înălțimei Vostre, adăogând că pentru direcția acestui pensionat nu cunoșce altă persoană cu cunoșcinți mai bune decât pe D-na comtesă de Grands-Pres, pe care o și recomandă la întărirea Înălțimei Vostre.»

Alexandru Filăpescu. Arsaki. Florescu. P. Poenaru. S. Marcovică.

Am vėđut că tóte aceste lucrări nu dau rezultatul dorit și budgetul din 1855, se re duce, cât privesce educațiunea fetelor, la ținerea în internate a câtor va bursiere pe la pensionate private.

Cu tóte acestea nevoia unui institut anume organizat era destul de viú simțită de Eforie, care chiamă în fruntea pensionatului domnesc de fete, din banii S-tului Spiridon și banii școlelor, pe D-na Ana Jacobsohn.

În 27 August 1852, s'a deschis și la Buzėu un pensionat de fete, cu banii magistratului. ¹⁾

Nevoia de a da fetelor învățatură era egalmente viú simțită de către părinți. Aceștia prin unele județe 'și dăduseră fetele la școlele publice de băeți. Eforia nu vėđu lucrul acesta cu ochi bun și opri chiar acésta, prin o circulară adresată la 27 Februarie 1852, către institutorii din Caracal, Pitești, C.-Lung, Ilfov, Tėrgoviștea, Focșani și Severin.²⁾

«S'a vėđut din catalógele ce ați trimis la trimis la Eforie, că între școlarii băeți ce ce urmază în acea școlă sunt și fete în vėrstă până la 12 ani.

Eforia considerând că este împotriva buneî orėndueli, că sexul femeesc, mai vėrtos

¹⁾ Vėđi dosarul No. 697 de la archiva Statului din Bucuresci.

²⁾ Dosarul No. 659, archiva ministerului de culte din 1852.

când este de o vârstă așa de înaintată, să fie împreună cu partea bărbatască și că de o cam dată nu sunt încăperi deosebite pentru sexul femeesc, pune îndatorire D-le, ca de acum înainte să nu mai primescă fete în clasele acelei școli, și depărtând pe cele ce acum se află, să primescă băeții în locul lor.»

Școala Lazar Oteteleşanu, din Craiova, dispunând de fonduri proprii, este singura care se organizează mai cu înlesnire în 1854.

Dăm în anexă ¹⁾ jurnalul Eforiei și budgetul proiectat de veniturile și cheltuelile acestei școli, suma 77.272 de lei, în care intră stipendiul pentru 12 fete.

Școala de fete sărmane din București, de sub patronagiul D-nei Știrbeiū, continuă în anii de cari ne ocupăm, de și cu o direcțiune străină și necorespunzătoare scopului. În 1854 această școală primi o donațiune de 10.000 lei de la repausatul Clucer D. Urian.

*

21) Școlile primare primesc îmbunătățiri importante în anii 1852—1855.
În 9 Aprilie 1852, Eforia prezintă Domnitorului următorul raport :

Raport la Domn, No. 647 din 9 Aprilie 1852

«Dupe programa întarită prin ofisul Înălțimei Vostre No. 1.389, din anul 1850, se hotăresce, ca în fie-care județ școlile primare să se împartă în patru clase. Clasele I-a, a II-a și a III-a s'a înființat, iar clasul al IV-lea numai la județele Ilfovul, Brăila, Dolj și Slatina, și pentru cele-alte 13 județe acest clas este a se înființa de la 1 Septembrie anul următor, potrivit cu budgetul acestui an.

Dar Eforia luând în băgare de seamă, că la mai multe județe clasul al IV-lea chiar în anul 1847 a avut un prea mic număr de școlari, adică numai de la 6—10 ;

Că acesta provenind din micul număr al locuitorilor orașului unde este așezată școala nu este de crezut că numărul școlarilor să crească în viitor, ast-fel încât, peste puțin timp să se simtă trebuința de a se înființa în toate județele clasul al IV-lea.

Că cu sumele ce s'ar cheltui pentru lei de profesori la județele unde în ȃșisul clas numărul școlarilor este prea mic, s'ar putea îndestula alte trebuințe neapărate ale instrucțiunii publice, socotesc, ca s'ar cuveni ca la unele județe să se înființeze clasul al IV-lea, iar la cele-alte clase a III-a și a IV-a unindu-se să formeze un singur clas împărțit în două secții, corespunzătoare la fie-care din aceste două clase (precum au fost și până în anul 1847), lecția să se facă în amândouă secțiile de același profesor, dându-i-se drept munca sa o lăfă de lei 400 pe lună, adică adăogându-se câte lei 50 pe lună la suma de lei 350, ce se dă acum profesorului clasului al III-lea.

Să se păstreze clasul al IV-lea

1. București
2. Craiova
3. Giurgiu
- 4. Pitești

Să se unescă clasele a III-a și a IV-a

1. Câmpu-Lung
2. Caracal
3. Tergu-Jiului
4. Râmnicul-Valcei

¹⁾ Veđi anexa.

Să se păstreze clasul al IV-lea	Să se unescă clasele a III-a și a IV-a
5. Slatina	5. Călărași
6. Brăila	6. Severinul
7. Ploesci	7. Buzăul
8. Focșani	8. Târgoviștea
	9. Teleorman

Acésta a sa chibzuire, Eforia o supune plecat Înălțimei Vostre, așteptând Inalta deslegare.»

Adresa Departamentului Credinței cu No. 2.276 din 5 Maiü 1852, catre Eforia scólelor, prin care comunică, că la raportul Eforiei de mai sus reprodus, cu No. 647, relativ la județele unde clasa IV-a primară să se înființeze, și la acelea unde clasele a III-a și a IV-a să se unifice, neprezentând trebuința încă de a fi separate; Măria Sa Domnul Țerei a dat aprobarea sa princiară ast-fel: «Se va pune în lucrare de la Septembrie viitor.»

În 3 Februarie 1853, Eforia da instrucțiuni în 37 de articole relative la institutori, la scólele din județe la scolarii din ele etc.; le dăm în anexă. ¹⁾

*

22) Scólele sátesci nu se redeschid nici până la 1855, de și constatam facerea unor pregatiri relative la ele.

În 13 Decembre 1854, Eforia a arătat Domnitorului, că banii ce se string din cei doui lei darea sátenilor, sunt distrași de la scop în favórea scólelor de agricultură și de meserii și se întrébă: cu ce să se reinființeze scólele sátesci? Departamentul Credinței și instrucțiunei publice, cu adresa No. 578, din 7 Februarie 1855, comunică Eforiei resoluțiunea Domnitorului pusă pe raportul ei din Decembre, în coprinderea următoare:

«Stabilimentele ce s'aú creat sunt cu totul în privința și folosul sátenilor, carí urméza a 'și lua treptat desvoltarea, încát dintr'acest centru să se întindă cercul până la cele din urmă margini. Se vor deschide și scóle sátesci centrale prin fie-care județ, pe unde dorința se va aréta și trebuința va dovedi.»

Departamentul Credinței însista pe lângă Eforie, ca ea să afe miđlocul de a împăca trebuințele scólelor de agricultură și arte cu nevoile redeschiderei scólelor sátesci. Grea chiámare pe care nu scim până la ce punct cea mai mare bună voință din partea Eforiei ar fi putut'o împlini!

Eată în ce mod intervine Departamentul bisericesc și el însuși pe lângă Domnitor, încă în Ianuarie 1855, cu anaforaua No. 148:

«Cu ocazia supunerei la cunoscința Măriei Vostre a raportului onor. Eforiei a scólelor sub No. 1.409, prin care solicită înalt ordin spre a 'i se slobođi de către Cinstitul Departament financiar, atât rêmășița de lei 136.216, parale 30, ce ar avea să primescă până la sfârșitul anului 1852, din contribuția a câte 2 lei de familie ai candidaților de sate, cât și sumele de venit pe doui anși din urmă, Departamentul cu grijă fiind a se

¹⁾ Veđt anexele.

mărgini în cercul datoriilor impuse de legiuiri, 'și a făcut meditația sa asupra chipului stringerei acelu venit și a întrebunțării lui, judecând că cea de acum destinație a lui, de a se da spre susținerea școlilor de agricultură și de arte, pôte să se privească mai puțin în armonie cu principiul pe al cărui temei s'a îndatorat familiile sătene a face sus arătata contribuție, pentru că consecuențele acelu principiu în timpul de atunci se puneau în vedere cum că acel sacrificiu le va aduce folosul ce va isvori din învățătura prin școlile comunale, coprinse în art. 2 și 3 din legiuirea anului 1847, p ntru reorganisația instrucției publice, închee prin combinațiile sale, că este mai convenit pentru densusul a corespunde cu misia ce are, când nu va lăsa să 'i scape din vedere a supune cunoștinței Înălțimei Vostre asemenea lucrare, ce i se pare neconsecvente cu sfirșitul pentru care s'a hotarit.

El cunoște că, puindu-se în comparație realitatea școlilor de sate cu aceea a sus ȃi-selor duoă așeđeminte, mai cu sémă acela de agricultură, pentru a căruia fondare se prescrie miđlôce la § 115 și 116 din regulamentul școlilor, nu este de tagăduit trebuința ce de o potrivă se simte pentru améndoué felurile de întocmiri spre avantagiul nației; însă tot-d'o-dată are convicție Departamentul, că fie-care dintr'acestea urméza, dupe drept cuvânt, a se întemeia, séu a se modifica dupe împregiurări, pe basa de oréndueli, cari se vor așeđa de către Adunarea competentă și prin autorisația Măriei Vostre, vor lua titlul de legiuire. Décă Înălțimea Vostă veți găsi de bune aceste raționamente ale Departamentului, veți bine-voi a porunci să se dea în deliberația și chibzuirea Cinstitului obștesc Divan.»

No. 148.

1855, Ianuarie 17.

Eată acum și alte doue acte provocate mai în urma asupra acesteeși materii :

Lucrare dupe resoluțiunea Eforiei pe anexele de sub No. 54, catre Ministerul de finance

«Se va scrie mai ântéiu onor. Departament al financelor, cerénd Eforiei pentru fie-care județ lista de numele satelor și tégurilor cari au familii în No. de 100 séu mai mult.»

Departamentul Credinței și al instrucțiunei din principatul României

Onorabilei Eforii a școlilor

Pentru contribuția ce se obligă locuitorii tégului Roșesci a da pe fie-care au pentru susținerea școlei, potrivit adresei cu No. 1.498, s'a scris administrației respective ca sa dea sciință, ca prin concurs să se alégă învățătorii acelor școle, Departamentul nu este de părere, pentru că onor. Eforie cunoște însăși cu câtă dificultate se gă-esc concurenți pentru posturi de profesori, unde folósele sunt mai mari, în vreme ce pentru învățătorii de sate nu o să se găséscă nici-o-dată; prin urmare este rugată onor. Eforie că, luând în considerație aceste împregiurări, cum și neapérata trebuință ce este de a se înființa cât mai neintârđiat acele școle, să bine-voiască a departa ori-ce pedici ar miđloci punerea lor mai în grabă în lucrare și a se mulțami, acum la început, că candidații de învățători să trecă un examen, prin care să se verifice déca sunt capabili de însăr cinarea lor.

No. 6.075.

1855, Octombre 22.

Rezoļuțiunea

«Se va răspunde, că Eforia are totă voința a înființa scôțele de sate; că concursul candidaților nu are de obiect decât a se examina concurenții decât aș calitățile neapărat trebuincioase spre a fi institutor de sate, că prin urmare părerea acestei Eforii și a onor. Departament nu sunt neunite, precum se exprimă acel onor. Departament; că, în sfârșit onor. Departament fie încredințat, că această Eforie posedă și voința și mijlocele de chibzuire spre a face tot ce este cu putință din parte'i spre înființarea scôțelor de sate.»

În Decembre 1855, Eforia, prin raport la Domnitor, propune abia deschiderea la județe a cursurilor pregătitoare pentru candidații de învățători sătesci. Eată acest raport:

«În urma rezoluției ce Înălțimea Văstră aș bine-voit a da pentru înființarea scôțelor de sate, asupra raportului acestei Eforii cu No. 1.409, din anul trecut, însoțit de al onor. Departament el Credinței cu No. 148 din anul următor, Eforia a chibzuit asupra chipului înființării acestor scôțe cele următoare:

I. În capitala fie-cărui județ se va deschide o scôlă normală pentru învățătura candidaților de învățători de sate.

II. Direcția și facerea lecțiilor în fie-care scôlă se va încredința unui singur profesor, caruia i se va da o renumerație de lei 500 pe lună.

III. Numai din satele de 100 familii cel puțin, se va lua câte un candidat.

IV. Alegerea candidaților se va face de însuși profesorul scôlei normale din județ. Acest profesor se va preambila spre acest sfârșit în fie-care sat și va îndemna pe junii ce i se vor părea cu bune dispoziții naturale, a îmbrățișa cariera de învățător.

V. Candidații nu se vor lua decât cu buna voie a lor și numai în vârsta de la 16—20 ani.

VI. Candidații unui județ vor urma în scôla normală de la 1 Aprilie și pâna la 1 Octombrie, iar de la 1 Octombrie până la 1 Aprilie fie-care candidat va da lecție în scôla satului său.

VII. Profesorul scôlei normale va fi dator în cursul celor 6 luni de iarnă a se preambila prin județ în revisia scôțelor de sat, observând și întrebând pe candidați în predarea lecțiilor.

VIII. Fie-care candidat va fi dator a urma în scôla normală în curs de 5 ani.

Cu aceste dispoziții Eforia socotesce că scôțele de sate 'și pot da adevăratul folos, ce se așteptă de la dênsele, decât să fortifice în inima țeranului principiile religiei și să facă dintr'insul un om moral și muncitor.

Decă Înălțimea Văstră veți bine-voi a aproba această chibzuire a Eforiei, ea vă aduce prea plecată rugăciune, să bine-voiți a da înalt ordin, atât onor. Departament din lăuntru pentru clădirea scôțelor de prin sate dupe un plan dat de această Eforie, cât și către onor. Departament al finanelor, ca să slobodă în primirea Eforiei contribuția de 2 lei de familie pentru candidați, din care contribuție are a se plăti atât lefii profesorilor din scôțele normale cât și ale candidaților de sate.»

No. 1.910.

1855, Decembre 9.

Pentru a putea mai cu inlesnire activa deschiderea scôțelor sătesci, Eforia, în 15 August 1853, a fost cerut Domnitorului, prin Departamentul Credinței, a se face lăfă mai bună revisorilor scôțelor sătesci, din deciuiala lefii învățătorilor.

Prea Înălțatului nostru Domn Stăpânitor, Gheorghe Dimitrie Bibescu Voevod

Departamentul Credinței

Raport.

Cinstita Eforie a școlilor, cu adresa No. 700, face arătare acestui Departament, că la anul 1853, legiuindu-se léfa învățătorilor de prin sate, câte două lei de fie-care eno-ria, sătén, Eforia școlilor a întocmit pe acest temei școlile comunale, așezând din anul 1838, câte un învățător la fie-care sat ce s'a găsit a avea mai mult de 50 familii. Tot-d'o-dată Eforia chibzuind și pentru mișlocele de privighere asupra acestor învățători, ca să 'și îndeplinescă ale lor datorii, a orânduit, ca la satul cel mai mare din fie-care plasă, léfa de două lei de totă familia să se împartă între două învățători, din care unul să fie îndatorat, în timpul de iarnă a învăța copiii în școla satului, iar cel-alt, cu numire de sub-revisor, să ămble totă iarna neconținut, din școlă în școlă, în totă plasa, ca să privegheze pentru aducerea la îndeplinire a regulilor întocmite, și să raporteze pe fie-care lună pentru ori-ce va cere trebuința, prin graiū seū prin scris, profesorului de la școla normală, ca și acesta să dea la fie-care trei luni Eforiei știință despre toate.

Din cercarea de patru ani, Eforia a vădūt, că cu acești sub-revisori precum se afla întocmiți, nu se pōte îndeplini scopul, pentru că nefiind îndestul plătită a lor slujbă, din pricină că se împarte între două învățători léfa, ce se adună de la un sat, cei mai mulți se lepēdă de slujba de sub-revisori, și mai tot-d'a-una este trebuință a se lua recruți în învățatura acestei slujbe. Spre depărtarea acestei pedici în revisuirea școlilor, Eforia a chibzuit, că pentru a se face sub-revisorului o léfa mai corespundătoare cu ale sale ostenei, să fie dator fie-care învățător a 'i da deciuiala din léfa sa, platindu'i acea deciuială în două căștiuri, adecă, jumătate la Sf. Gheorghe și jumătate la Sf. Dimitrie, precum și învățătorul 'și primesce de la sat léfa sa. Cu aceste mișlociri sub-revisorul unei plasi ar putea închea o léfa de la 300 pâna la 400 lei pe an, cu care urmând a fi mai mulțamit se va îndemna a nu se lepēda de acéstă slujbă.

Acéstă chibzuire a Eforiei școlilor, Departamentul plecat o supune la cunoscința Mariei Vōstre, spre a avea înalta deslegare de urmare.

Șeful Departamentului, *Florescu*.

No. 3.447.

București, 1853, August 15.

În urma acestui raport, la 16 August, Ministerul comunica Eforiei, prin adresa cu No. 3.448, înalta de mai jos domnescă rezoluție :

Resoluția Măriei Sale Domnului Bibescu-Voda

«Primim vremelnicesce, până când cercarea va dovedi rezultatul.»

*

23) În privința învățământului privat, avem din anii aceștia de adus, în anexa, regulamentul întocmit de Eforie pentru pensionate și școle private de fete și băieți. Dupe acest regulament, numai studiile primare se pot face în școli private. Scolarii din școlile private ajunși la învățământul secundar, vor fi aduși de către directorii acelor școli la clasele colegiului de la Sf. Sava, unde vor urma ca școlarii ordinari.

Studii secundare se vor putea face la școlile private, dupe învoirea Eforiei, numai în alte județe decât acele unde Statul are un gimnasiu. ¹⁾

¹⁾ Veđi anexa.

La 25 Octombrie 1854, sub No. 1.991, Eforia scrie Ministerului Credinței că «Fondurile școlilor nu se află în stare a putea înființa atâtea institute de educație pe cât cere neapărată trebuință, care este de comun simțită, și mai ales aci în capitală, ceea ce se verifică prin neconținutul deschidere de școli private, mai la toate bisericile; și fiind-că din raporturile revisorului, s'a cunoscut că la cele mai multe școli dupe la biserică, școlarii învătă afară, la zidurile bisericeii, nedându-se nici o încăpere pentru școli și acesta aducând cea mai mare stânjenelă instrucției primare și compromițându-se tot de o dată sănătatea copiilor; Eforia, dupe chibzuirea ce a făcut, aduce plecată rugăciune aceluși onor. Departament, că deca și însuși va găsi de cuviință, să bine-voiască a îndatora pe epitropii bisericilor locale, care au chilia, ca să dea câte o sală pentru ținerea de școlă privată, înființând într'insa și băncile trebuincioase. 1)

Orăscu. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

Secretar, *St. Negoescu.*

Eacă ce răspunsuri dau epitropii de biserică:

No.
răspuns

1. Epitropul bisericeii nouă din mahalaua dușumelei, dice ca această biserică, abia acum desăvârșită, n'are nici o chilie.
- » Epitropul bisericeii S-ții Voivođi, că are două ođi mari destinate pentru școlă și acum se urmăzeă învățatura într'insele, numai véra când este cald es copiii, dupe cererea lor, afară, la umbră, pentru rěcóre.
- » Epitropul bisericeii Cișmelei, că n'are încăperi să dea pentru școlă, arătând ca 5, sunt pe seama preoților și cântărețului din drépta cu familiile lor. Una este inchiriată cu lei 100, alta este dată unei femei care tămăe mortii, și cântărețul din drépta are pentru studiu 7 până la 8 copii.
- » Epitropul bisericeii S-tul Vasile, că biserica n'are miđlőce ca să mai destineze încăperi pentru școlă, și că stăpânirea viindu'i într'ajutor pentru susținerea ei, ar putea atunci chibzui.
10. Epitropul bisericeii Olari, că încăperile bisericeii se află inchiriate și acum n'are de unde da pentru școlă, decât că în viitor să scie să nu le mai inchirieze. 2)

Acastă lucrare a fost provocata de revisorul general pe lista următoare a școlilor ținute pe la biserică:

No. curent	NUMELE ȘI PRONUMELE	LOCUIŢA
1	Tudorache Negulescu	In curtea bisericeii S-tul Apostol
2	Dumitru Ilie	In curtea bisericeii Foișoru
3	George Georgescu	In curtea bisericeii Dómna Balaşa
4	Ión Dumitrescu	In curtea bisericeii Slobođia
5	Diaconu Spiridon Tătărescu	In curtea bisericeii Sf. Gheorghe-Vechiu

1) Dosarul No. 304 din 1854, archiva ministerului de culte.

2) Comunicată de Eforie la Departamentul Credinței, cu adresa No. 1.191 din 1854, ca acel Departament să oblige pe egumenii a da localuri de școlă.

No. curent	NUMELE ȘI PRNUMELE	LOCUIȚA
6	Ghiță Ștefănescu	In curtea bisericeî Curtea-Veche (scôlă fôrte neincăpătore)
7	Diaconu Dimitrie Popescu	In curtea bisericeî cu Sfinții (localul miserabil cu totul)
8	Ión Cântărețu	Olarî (incăperî próste)
9	Dimitrie Popescu	In curtea bisericeî Sf. Ión-Moșî (lipsă totală de mobilierul necesar)
10	Gheorghe Dimitrescu	In curtea bisericeî Manea-Brutaru (local fôrte prost)
11	Gheorghe Popescu	In curtea bisericeî S-ții Voivođî
12	Andreiŭ Mihail	In curtea bisericeî Mavroghene
13	Alexandru Ionescu	In curtea bisericeî Schitu-Măgureanu

Observațiunea revisorului general

NB. «Dacă s'ar obliga epitropiî și ai bisericelor ce nu figureza cu scolî în lista trimisă de Eforie pe lângă adresa sa cu No. 507 din 13 Februarie anul curent, ca să dea localul și mobilierul necesariŭ, și cu acesta s'ar aduce un mare serviciŭ instrucțiunei publice.»

Dăm în anexă ¹⁾ lista generala a scôlelor private din curțile bisericelor din Bucuresci.

*

In 1852, Domnitorul a dat mai multe subvențiunî și ajutóre la câte-va scolî private.

In 18 Ianuarie 1852, Domnitorul a ordonat Eforiei, să dea o subvențiune de 5.000 lei D-neî Maria Tepeghiôsa directóre de pension de fete. ²⁾

In același an Aprilie, s'aŭ acordat subvențiî de 200 galbenî pensionatului Mitilineu.

In Septembrie 1852, D-na Elisa de Blaremburg cere de la Domnitor un ajutor cu care să organizeze o scôlă de fete. Domnitorul ordonă Eforiei să 'i dea 200 galbenî. In Septembrie 1853, i s'a mai dat 100 galbenî. ³⁾

Prin budgetele anuale am văđut și cele-alte subvențiunî regulate ce se acordaŭ și la alte scolî private.

*

24) Examenul din 1851—1852, dete ocasiune directorului scôlelor C. Bozianu sa rostescă discursul solemn din care se constată, că scôlele primare s'aŭ redeschis în acest an scolar, că Eforia s'a ocupat de metoda lancasterian; că s'a îngrijit cu formarea unei bibliotecî speciale a acestei scolî și cu scăderea prețului de scôlă și că se va adăogi în programul acestei scolî elementele de istorie naturală.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Dosarul No. 653, archiva ministerului de culte.

³⁾ Dosarul No. 668, archiva ministerului de culte.

Vorbind de gimnasia, Bozian subliniaza minunat importanta limbii romane ca organ de cultura. Studiul ei se va face in paralel cu limba latina, ceea ce lui Bozian i place mult. ¹⁾

Solemnitatea impartirii premiilor se facu la 29 Iunie in fata Domnitorului, care raspunse la discursul lui Bozianu. Domnitorul lauda institutiunea internatelor si in mod special pensionatul Bucholtzer; de altmintrelea nimic nou in acest discurs, ce dam in anexa. ²⁾

Din statistica anului acestuia 1852—1853, aducem cifrele urmatoare :

Gimnasiul cu 8 clase a avut 333 elevi, iar facultatea de legi 21.

Cele 4 scoli primare din capitala (Verde, Galben, Negru si Albastru) avura 828 scolari, cei mai multi in colorea de Verde (250.)

Scolele primare de baieti din județe in numar de 16 (din care duoē in Craiova), cuprindend si 43 de elevi ai gimnasiului din Craiova cu 4 clase, au fost frecventate de 2.915 scolari; deci o scadere asupra anului trecut.

Scoli publice de fete in județe numai duoē, cu 135 eleve. Iarasi scadere.

Invetamantul privat e represintat prin 141 de scoli de baieti si de fete cu o populatiune de 5.240 scolari. ³⁾ Aci spor insemnat.

*

Examenele pe 1853—1854, au inceput la 9 Iunie 1854, si s'au terminat la 26 Iunie. Discursul solemn e forte mic de asta data si fara de nici o importanta, totusi il dam in anexe. ⁴⁾

Comparand tabela statistică a anului acestuia cu a anului anterior, gasim cifrele generale in scadere. Așa numărul scolarilor din scolele publice care era in 1852—1853 de 4.077, e redus la 1854 in suma de 3.542 de scolari.

La fete constatam un spor: cifra de 135 din 1853, se urca in anul 1854 la 234.

Scaderea este egalmente in scolele private, unde nu mai frecuenta decat 4.217 scolari in loc de 5.240. ⁵⁾

Credem ca evenimentele politice si ocupatiunile straine sa fie fost una din cauzele scaderii populatiunii de la 1852 incă. Cu revenirea Domniei si a liniștei relative, la moment lucrul luă indreptatere si populatiunea generală a scolelor, de unde era la 1854 de 8.303, scolarii se urcă la Iunie 1855 la 8.377. ⁶⁾

25) Socotim a fi folositor sa dam, in anexa, pentru scolele muntene in genere lista ce posedem in original a Intregului personal didactic indicand numele fie-caruia profesor,

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa. Dam in anexa si programul serbarei, impreună cu cuvântul lui Bozian, răspunsul lui Vodă, lista premiilor si cărțile date ca premii.

³⁾ Veți pentru detalii tabla anexată.

⁴⁾ Veți anexa.

⁵⁾ Veți anexa.

⁶⁾ Veți tabelul anexat.

catedra ce ocupa, data de când funcționează și rangul de boerie ce au dobândit până în 1852. ¹⁾

*

La Ianuarie 1852, în consiliul școlilor din Iași, aflăm pe lângă G. Săulescu, pe I. Patriciu, I. Lazarini, D. Pop și D. Stoica.

Săulescu 'și dă demisia și ministrul bisericesc Gr. Cuza, în 5 Ianuarie 1852, cu anafora No. 17, recomandă în locul lui Săulescu pe A. Tr. Laurian, «fostul profesor de istorie și filosofie în țera românească și care acum se află la Viena», cu salariu de 12.000 lei pe an și spesele de drum, în locul a 10.000 cât se plătea până acum lui Săulescu. Gr. Ghica aprobă, în 9 Ianuarie 1852, și în 10 Ianuarie același an, Departamentul scrie lui Laurian, la Viena, adresa No. 52, invitându-l să vie să 'și ia postul. ²⁾

Numirea lui Laurian la postul de inspector general al școlilor și chiamarea ca profesor în același an, a D-lui N. Ionescu și D. Chinezul, cum și îmbunătățirea programelor, dupe planul lui Laurian, ³⁾ asigură școlilor moldovene progrese reale.

Mersul școlilor din Moldova, abia început sub Gr. Ghica, este din nou amenințat în 1853, în timpul ocupațiunii străine. Acastă amenințare vine de la înțelegerea tacută dintre boerimea nemulțămătită cu deșteptarea publică și comandanții oștirilor străine. Așia, la 25 Noembrie 1853, însuși șeful Departamentului cultelor și instrucțiunii publice din Moldova, Nicolae Suțu, presintă un memoriu în limba franceză, ce dăm în anexă, ⁴⁾ memoriu care manifestă puțină încredere în corpul didactic românesc. N. Suțu dice apoi, că cu sistemul actual numai se declasază tinerimea. Ca remediu găsesce *școla reala* și se indignază, că până acum nimeni n'a creat de asemenea școli. Pentru a se organiza școli reale, Suțu nu vede decât 2 mișlôce: Orî să se aducă profesori capabili de a preda în diferitele ramuri, cari privesc agricultura, comerțul și ingineria, suspendându-se pentru o bucată de vreme dispozițiunea regulamentului, care cere ca toate studiile să se facă în limba românească, orî să se trimită la școlile din Prusia elevi preșgătiți, ca să 'și termine studiile în diferite ramuri din străinătate.

Cărmuitorul Sfat al țerei, cu raportul No. 3.385, supune Comisarului extraordinar și plenipotențiar Budberg, memoriul de mai sus al lui N. Suțu. Pe marginea acestui raport un condei străin și simpatice pentru români a scris:

«Opiniunea mea este, că se pot așeđa profesori de agricultură, de arhitectura și de geometrie practică pe lângă gimnasiu și să nu se strice gimnasiul, sêu sa se înlătore vre-una din clasele care 'l constituie.» ⁵⁾

Budberg, în anul următor 1854, la 25 Ianuarie, pune pe raportul Sfatului cărmuitor rezoluțiunea următoare:

«Incuviințez, recomandând a se priveghia asupra alegerei profesorilor ce se vor aduce din Prusia.»

Mai târziu, rușinat de curentul național-liberal triumfând, N. Suțu, scrie, în *Zimbrul* de la 4 Iulie 1855, că nu e adevărat că el a fost contra școlii romane, ci că fara

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ În 19 Iunie 1852, cu No. 3.032, 'i se comunică iarăși numirea fiind-că întârzié de a veni.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Veđi anexa.

⁵⁾ Acastă observațiune este făcută în limba franceasă.

a atinge gimnasiul, el a voit numai sa se înființeze și *scolă reale*, conform așezământului scolar. ¹⁾

În anul 1855, Aga A. T. Laurian, fu trimis în misiune în Europa, pe comțul Statului. El cercetă școlile și organizațiunea lor. În Iași, cei de la *Zimbrul*, cam luaă în zeflema asemenea misiune.... În lipsa lui Laurian, profesorul Barnuț ținu locul de inspector general și președ, cu Ministrul D. Ralet, examenele anuale din 30 Iunie 1855.

Împregiurările războiului de la Dunare, care au adus necesitatea pentru muscali de a evacua principatele, salvară școlile de o nouă amenințare. Ast-fel gimnasiul reorganizat abia, continuă a se complecta, și în 1855 ajunge a avea toate 7 clasele, de aproape îngrijit de energicul și învățatul inspector general A. Tr. Laurian. Ba încă se și fac pregătiri pentru deschiderea în 1856 a cursurilor superioare, sêu de facultăți.

Dăm în anexă ²⁾ efemeridele diverse ale școlilor din Moldova, până la 1855.

Școlă centrală de fete din Iași, până în Octombrie 1852, a mai stat sub direcțiunea lui D. Lazărescu. Acesta dându'și demisiunea, postul a fost suplinît provisoriu de profesorul D. Stoica, la 8 Octombrie cu adresa Departamentului averilor bisericesci No. 4.896, însă, neintârziat, a fost numit definitiv director Sardarul Petru Constandache.

*

La 1 Ianuarie 1852, Donnitorul Gr. Ghica fundéza orfanotrofia, la care alaturéza o școlă de moșit, care va prospera, nu târziu, sub direcțiunea învățatului și caldului patriot doctorul Anastasie Fētu. Dăm în anexă ³⁾ hrisovul domnesc coprindénd actul de fundațiune al acestui institut. În 7 August 1855, au eșit cu diplome 15 mōșe.

*

Seminariul Veniamin iarași trece prin o periódă de crisa. Dăm în anexa ⁴⁾ corespondența schimbată între rectorul Filaret Scriban, ca președinte Comitetului seminariului și între Epitropia seminariului, care nu este mulțămită cu administrațiunea lui Scriban. Acesta stare inasprită în relațiunile lui Scriban cu Epitropia și în cât-va cu Departamentul instrucțiunei publice, începe a fi cunoscută și de public, din care o buna parte trece în favórea lui Scriban. Aceștia, la examenul de véră din 1852—1853, fac o adevérata manifestare lui Scriban, printr'o adresa publică de mulțămire pentru progresele școlii de sub rectoratul sêu.

În anul scolar 1853—1854, s'a deschis și clasa a VI-a la seminarium, totuși n'au conțenit a abandona seminarium scolarium numai cu câte 4 clase, și anume în 1852 au eșit 75 de seminaristi, în 1853 seminaristi eșiti 169, în 1854 numai 69, și în 1855 s'au redus numărul eșitilor la 24.

Numérul internilor a variat în acesti ani între 120—150.

¹⁾ Adevérul este, că N. Suțu luă și el parte în comisiunea care proiectă, sub Gr. Ghica, *noul așezământ al școlilor*, alătura cu N. Ghica, L. Rosetti, Cr. Cuciureanu. C. Hurmuzake, V. Alexandri și P. Casimir.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Veđi anexa.

În anexă am dat programa întocmită încă la 1851. Eată dupe D. Erbiceanu lista profesorilor din 1853—1854 :

- 1) *Arh. Filaret Scriban*. Teologia fundamentală, Retorica și Omiletica.
- 2) *Protosing. Melhisedek*. Teologia dogmatică, scripturistica, Ermineutica, Patrologia și limba latină.
- 3) *Arh. Neofit Scriban*. Istoria universală pragmatică și limba elena.
- 4) *Dr. Anton Velini*. Logica, Psihologia și Istoria filosofiei.
- 5) *Hristofor Scriban*. Archeologia biblică, Istoria vechiului și noului aședământ, Istoria bisericăscă.
- 6) *Ieremia Ieromonah*. Liturgica și Aritmetica, Catihisul, Tipicul, Istoria sântă și a Patriei.
- 7) *Alexandru Petrino*. Musica vocală.

Ca supleanți erau :

- 1) *Ierod. Climent Neculau*. Inceputuri de limba latină și elena
- 2) *Ierod. Policarp*. Cronologia și Geografia.
- 3) *Ierod. Benedict*. Mărturisirea ortodoxă și Gramatica româna.
- 4) *Diac. G. Sașdovică*. Cântările bisericăscă și explicarea noului testament.

Dăm în anexă ¹⁾ programa și orarul seminariului pe 1853—1854. Dupe *Zimbrul* de la 4 Martie 1855, la acea dată erau tôte 8 clasele.

Din efemeridele seminariului Veniamin pe anii aceștia, amintim următoarele :

În 1852, Filaret Scriban este ridicat la trepta de arhieru, în 12 Ianuarie.

În aceștia an seminarul serve de model Episcopului de Huși Meletie pentru întocmirea seminarului eparchial de la Huși.

Între profesorii seminarului din 1854, aflăm și pe Dimitrie Stoica, profesor la liceul din Iași, iar doctorul Anton Velini demisionază de la catedra sa, având să trecă la direcțiunea școlii preparandale de la Trei-Ierarchi.

La mănăstirea Neamțului lângedea seminarul. În 1855 mai fu nițel galvanizat și i se dete programa publicată în *Zimbrul* din 6 Maiu 1855.

La Ianuarie 1854, Nicolae Istrate fiind director la Departamentul cultelor, rinduesce o comisiune compusă din G. Asaki, G. Săulescu și Vladica Suchopan, pentru a cerceta starea seminariului și a propune modul organizărei lui. Suchopan acuză, în Februarie 1854, pe Neofit Scriban, că în retorica ce preda la seminariu, a pus modeluri din Voltaire și din *părinții apusenți*. G. Săulescu încă din Ianuarie 'și a dat demisiunea din comisiune.

Aceste diverse intrigi nu erau de natură a asigura mersul liniștit al seminariului, precum vom vedea și în anii următori.

*

Se cuvine a aduce măcar unul din budgetele anuale ale seminariului din anii aceștia. Anexăm ²⁾ deci aci budgetul acestui institut pe anul 1853.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

Suma totală a capitalului și a venitului seminariului și a mănăstirei Socola era de 304.350 lei, din care ca lefi ramului didactic se plătea 61.100 lei, iar la 9 caticheți prin județe și la 9 supleanți ai lor se plătea 49.400 lei.

Acest budget coprindea și câte-va sumi în folosul culturii generale, și anume 7.100 lei pentru biblioteca seminariului, din care 4.000 lei pentru tipărirea cărților școlastice și 600 lei pentru gazete și foi publice.

Acest budget este semnat de episcopii Sofronie Mitropolitul și Gr. Cuza.

*

La rubrica școlilor primare avem: înființarea, în 14 Septembrie 1855, a școlii din Târgul Odobesci. ¹⁾ Acastă școlă s'a cerut de târgoveți.

La Panciu se deschide egalmente școlă primară urbană în loc de școlă sătăscă. ²⁾

În 1853—1854, se înființază la Piatra școlă filială de fete, dar deschiderea ei va întârzia încă.

La Bêrlad, din contribuția orașului cu 80 galbeni pe an și din fondul Codreanu, se deschide școlă de fete în 1855, și D-șora Evolsky e numită institutore, la Septembrie 1856.

Rêposatul N. Codreanu, prin testament (30 Ianuarie 1854) lasă 8.000 galbeni, din cari 6.000 galbeni pentru o școlă de fete la Bêrlad și 2.000 la școlă de băeți tot de acolo, spre a se plăti din venitul banilor 2 profesori, unul de limba franceză și altul de cea italiană.... Episcopii testamentari: Log. Răducanu Roset, Vorn. Negri, Dr. Em. Costin... Ce s'au făcut acești bani? ³⁾

Școlă de fete din Tecuci este din 1854. La 15 Decembrie 1853, cu ordinea No. 6.697 a fost numită profesore D-na Elena Cernat, de la 1 Ianuarie 1854. ⁴⁾

Dar pe când în unele părți se deschid școli noue, în Septembrie 1854, institutorul Rosali arătă, că oștirea austriacă 'i a închis școlă și 'i a luat localul pentru dânsa.

Neonil starițul mănăstirei Neamțul și Secul construind, precum în anii trecuți vedurăm, un local de școlă primară în Târgul Neamțului, el dobândi de la Domnitor un hrisov domnesc pentru organizațiunea acestei școle :

Hrisov domnesc, din 22 August 1853, sub No. 4.086, prin care s'a întarît fundația școlii înființată în Târgul-Neamțului de către S-ta mănăstire Neamțul.

«Prea cuvioșia sa părintele Archimandritul Neonil, starițul S-tei mănăstiri Neamțul și Secul, aducând la cunoștința Domniei Nostre, că în târgul Neamțului s'a înființat o școlă publică, cu miqlócele numitei S-tei mănăstiri, au cerut ca fundația acêsta să se întarêsoă și de către noi, cu domnescul hrisov, spre întemeierea ei și asigurare mănăstirei, că nu va fi bântuită în viitor.

O asemenea cerere privitoare pentru o fundație atât de folositore neamului și mai vârtos populației numitului târg, primind'o cu tóta mulțămirea sufletului nostru, carele în tot timpul s'au consfințit pontru binele țerei acestia de Dumneđeș nouă încredințată, facem cunoscut tuturor ce se cuvina a sci, ca o asemenea cerere, care cu scopul ei ca-

¹⁾ Dosarul No. 534 din 1855.

²⁾ Dosarul No. 355 și 1.221.

³⁾ Veđi în anexă testamentul

⁴⁾ Dosarul No. 395 din 1853.

racterisază nobilele principii ale prea cuvioşiei sale, şi generositatea vrednică de totă lauda, şi potrivit cu solia schimeî ce reprezintă, o încuviinţăm, sub următoarele drep-turi şi mărginiri :

A) Scôla acêta intru administraţia sa din launtru va fi supusă tuturor regulelor ce se vor statornici, numaî de către autorităţile numitei S-tei monastiri, care va avea nea-tárnată inspecţie morală şi materiala asupra'î.

B) Invê'aturile se vor propune în limba patriei, iar întinderea şi orênduirea lor va fi pe un curs marginit de 4 anî, şi dupe programele încuviinţate pentru scôlele publice primare din ţeră, fără a fi îndatorită S-ta mônăstire a mai înfiinţa clasuri pentru invê-ţături mai 'nalte, séu a înmulţi cheltuelile peste acelea ce însăşi va găsi de cuiinţă. ¹⁾

C) Profesorul, ca unul ce are a fi platit de către S-ta mônăstire, se va numi tot-d'a-una şi va atârna de a dreptul de autoritatea S-tei mônăstiri; el însa va fi ales dintre acei cari vor avea autorisaţia Departamentului bisericesc şi al invêţaturilor publice, pentru exersarea profesiei de invêţator.

D) Fiind-că tinerii cari vor sévêrşi invêţaturile în scôla acêta, urmêza a fi pregatiţi ast-fel, pentru ca să 'şi pôta continua invêţaturile în scôlele mai 'nalte din capitala, şi pe acest temeiû invêţaturile urmând a fi uniforme cu acelea publice din ţeră, în acêta scôla se vor întrebuiinţa aceleaşi cărţi autorisate pentru tôte scôlele publice.

E) S-ta monastire va priveghia a se trimite regulat raport, potrivit cu glăsuirea aşe-đământului scolar, la Departamentul averilor bisericesci şi al invêţaturilor publice, care este îndatorat a avea tot-d'a-una sciinţa de starea şi progresul invêţaturilor generale din ţeră.

F) Examenenele la acêta scôla se vor face regulat ca şi la cele-alte scôle publice, la care Departamentul va avea dreptul şi îngrijirea de a trimite un delegat asistent, iar atestatele sé vor slobođi elevilor de către însaşi inspecţia ce se va reguleta pen-tru acêta Sf. monăstire.

Deci Domnia Nôtra, pentru pazirea cu nestramutare a acesteî orênduirî, şi spre feri-rea S-tei monastiri de amestecul orî-carei alte autoritaţi bisericesci, séu politicesci, in-tarim prin acest Domnesc Iurisov ţinerea arêtatei scoli, în marginirea arêtata mai sus.

Datu-s'aû hrisovul acesta în Politia Iaşiu, reşedinţa Domniei, în anul de la mântui-rea lumêi 1853, luna August în 22 zile, iar al Domniei nôtre în principatul Molda-viei al 5-lea, pe care l' am intarit cu însaşi a nôtra subscriere şi sigilul domnesc. ²⁾

*

În anul 1853, se fac în sine şi în Moldova pregătiri seriôsc pentru deschiderea de scôle satesci.

Preocupaţiunea Ministrului instrucţiunei publice este a crea locale şi a pregati în-vêţatori. Avênd a se da în arenda moşile mônăstiresci, ministrul bisericesc cere Sfatu lui aprobarea de a se pune în contractele de arendare obligaţiunea construcţiunei de local de scôla, dupe anume plan.

Copie scôsă din dosarul No. 4 din anii 1853—1857

Referat. 1853, April e 24.

În urmarea § 16 secţia I din regulamentul scolar, se propune, dêca se va găsi cu cale, ca în viitor cu prilegiul imposesuirei moşilor clerului, să se adauge în condiţiile vinđe-

¹⁾ Prin hrisovul publicat la No. 853 al Manual. adm. se vede că ramul invêţaturilor teologice aû căpêtat mai mare întindere prin înfiinţarea seminariului din mônăstirea Neamţului.

²⁾ Manualul admnistrativ, tomul II.

rei însărcinarea de a se înființa pe la satele populate peste număr de 50 locuitori, case pentru școli elementare, măsură care fără a costa d'înadinsă cheltuială într'un timp scurt, ar înlătura una din cele mai principale greutăți, ce se întempină astăzi pentru a se înzestra fiil locuitorilor cu cunoștințele neapărat trebuincioase stărei lor, spre a'î forma gospodari bunî și cu frica lui Dumnezeu.

Tot-odată posesorii pe lângă îndatorirea de a înființa asemenea case, cu a lor cheltuială, a le pregăti în al duoilea an al posesiei, a le ținea și a le trada în buna stare la eșirea de pe moșie, a a'ă și îngrijirea de a da, de la deschiderea școlei, câte un argat dintre suljbașii volnici ai moșiei, și a îngădui luarea din parchetul anual, a lemnelor trebuitoare pentru încălzirea ei.

Incuvîințându-se această măsură, se alăturază și planul închipuit acum pentru asemenea case de școli, ca observându-se și îmbunătățindu-se, dupe acelea posesorii sa aiba îndatorirea a le înființa.

D. D. Istraty.

Eată încheerea Sfatului :

1853, A prilie 24.

«Dupe deliberația urmată în ființa Prea Sfințitului Mitropolit și a madularilor Sfatului extraordinar, propunerea coprinsă în referatul de față vedându-se conformă cu rostirea Aședământului scolastic, rămâne Departamentul bisericesc îndatorat pe viitor a pune în condițiile contractului de împosesuire a moșiilor clerului îndatorirea de a se înființa asemenea case de școlă, dupe planul adevărit tot astăzi, și numai pe la satele cari vor trece peste numărul de 50 locuitori, care această socotință Departamentul prin anafora o va supune și la cunoștința Prea Înălțatului Domn, spre a câștiga Inalta întarire.

Sofronie Mitropolit. Sc. Suțu. Mavrocordat. V. Ghica. C. Sturdza.

Potrivit jurnalului închiat de madularile Sfatului extraordinar, se va supune prin anafora împregiurarea la cunoștința Prea Înălțatului Domn, planul pastrându-se la secție. În vremea cuvenită se vor da dupe el copii la sămeșie, spre a le alătura pe lângă contractele posesorilor respectivi.»

S. Suțu.

Anafora la Înălțimea Sa

Anul 1853, Maiu 1.

«Una din cele mai fundamentale dispoziții ale aședământului scolastic fiind înființarea școlilor sătene, dupe modul prescriș în capul al 2-lea, secția I, aplicația acestor dispoziții a'ă trebuit mai cu sémă a chiama îngrijirea Departamentului, ca una ce nu se pôte pune în lucrare înainte de a se zidi casele de școli pe la locurile ce se vor însemna și a se pregăti învățători, dupe coprinderea § § 145 și 148.

Spre acest sfirșit se simte de nevoie a se lua de pe acum ôre-cari pregătitoare măsuri, și a se închipui nisce dispoziții economice, cari ar fâgădui într'un scurt timp realizarea dișei instituții.

Acestea se închee acum de o dată în următoarele puncturi :

1) Potrivit § 16 din aședământ să se înființeze pe la moșiile mănăstiresci din coprinșul țerei, case de școli, despre care Departamentul dupe propunerea ce a făcut Sfatului cârmuitor, la 24 a cugătorei, a luat deslegare a pune în viitor în condițiile contractelor de împosesuire a moșiilor clerului îndatorirea a se înființa asemenea casă de școli dupe

plannul încuviințat de Sfat și numai pe la satele cari vor trece peste numărul de 50 locuitorilor, s'nt îngrijirea posesorilor a le ținea casele tot-d'anna în bună stare și la deschiderea lor a da câte un argat dintre slujbașii volnici ai moșiei și a îngădui înarea din parchetul anual, a lemnelor trebuitoare pentru încălzirea ei.

Măsura acesta, pe de o parte s'a și aplicat de îndată, în condițiile impozesuirilor nrmate chiar în aceeași zi, și anume pentru moșia Răchitenii și Adjudenii și pentru moșia Paltinișiu, fără ca asemenea însărcinare să vedescă vre-o lovire simțită în prețul moșiilor, iar pe de alta plecat se supune cunoștinței Înălțimei Vostre, d'imprennă cu planul pentru casele de școlă.

2) Să se pregătescă localul ocupat acum de cancelaria Departamentului pentru primirea în internat a elevilor ce vor fi meniți ca învățători la școlile ștatesci dupe §§ 81, 82 și 147 din aședământ, și prin urmare :

De la Sf. Dimitrie viitor, Departamentul să fie autorizat a închiria o casă potrivită spre a muta cancelaria lui din localul Vasilian ;

3) Să se însărcineze comitetele de inspecție a da socotința lor despre localitățile, unde s'ar putea înființa case de școlă, câte una la fie-care ocol, dupe care Departamentul, să faca apoi îndemnare proprietarilor acelor locuri a zidi case de școlă potrivit planului adoptat de Sfat ;

4) Prin mijlocul ispravnicilor și a comitetelor de inspecție ținutale, să se însemne tinerii ce urmază a se pregăti ca învățători și cari de la Sf. Dimitrie viitor s'ar putea primi ca interni ;

5) Să se dea acum în concurs compunerea unui manual ce are a servi de învățatura școlilor elementare, potrivit programei statornicita, păzindu-se întru acesta regulele prescrise în § 19 ;

6) Pentru a nu veni casa școlilor în neînchipuire din adaosul cheltueleur, ce din aceste măsuri s'ar putea prileji, să se mărginescă de acum numărul internilor dupe îngrădirea aședământului, și acesta fără lepădarea acelor ce până acum au câștigat asemenea drit, decât prin treptată mărginire și neindeplinirea locurilor vacante în cât ar covârși ale numărului cerut de aședământ ;

7) Asemenea urmare să se păzescă și pentru școlă fetelor, rămânând (până când închipuirile vor ierta o mai mare întindere) numărul internelor mărginit cel mult la 50;

8) Precum asemenea urmare să se păzescă și pentru stipendiști, al căror număr astăzi covârșesece acel fixat de aședământ, și dintre cari unii nici n'au îndeplinit, nici îndeplinesc condițiile prescrise în capul III-lea al părții a II-a din aședământ.

Subscrisul păstrându-și îngrijirea a se ocupa cu punerea în aplicație a dispozițiilor Aședământului scolar, pe cât mijlocele vor ierta, acum de o-dată plecat supune la cunoștința Înălțimei Vostre aceste măsuri, spre a primi deslegare de urmare.»

D'asupra raportului rezoluția Înălțimei Sale :

«Incuviințăm»

Luare de dispoziții în consecuența

Spre punerea în lucrare a dispozițiilor incuviințate se vor lua acum de o-dată următoarele măsuri :

1) Se va însărcina pe un revisor al Departamentului a căuta o casă de închiriat pentru cancelaria Departamentului, de la Sf. Dimitrie viitor, de nu se va putea și mai înainte, și care să fie în cât s'ar putea mai apropiată de localul școlilor ;

2) Să se facă circulare către comitetele de inspecție spre întocmirea aplicației a punctului al 3-lea din anafora;

3) În cât se atinge de punctul al 5-lea să se ceară mai întâiu știința de la D-lui inspectorul de nu se află în cărțile școlare un asemenea manual, și la din împotriva întâmplare, să însemne uvrăgiile în cari s'ar putea găsi materiile trebuitoare pentru compunerea acestui manual;

4) Să se facă cunoscut D-sale inspectorului îngrădirile coprinse la punctul al 6-lea și al 7-lea, aducându-se tot odată și la obștească știință prin *Foia oficială*;

5) Științele trebuitoare întru aplicația punctului al 8-lea să se iee iarăși de la D-lui inspectorul, dupe care se va înainta pentru acesta cuvenita lucrare.

În cât pentru cele-alte alte dispoziții ale anaforalei, vor fi în vedere dupe regularizarea celor de mai sus.

Sc. *Suțu*.

Potrivit rezoluțiunei aceștia s'a scris revisorului Homicenul, cu No. 1.860, din 7 Maiu acel an, inspectorului general cu No. 1.861, directorului școlii de fete cu No. 1.863 și comitetelor de inspecțiune școlare ținutale de Galați, Bêrlad, Tecuci, Focșani, Bacău, Huși, Vaslui, Roman, Peatra, Falticeni, Dorohoi, Botoșani și Iași cu No. 1.738 și 1.750 inclusive.

Dăm în anexă ¹⁾ lista generală a școlilor la care dupe Aședământul școlar se cerea de fie-care câte o școlă elementară. Atâtea școli câte se ceră era cu neputință să se organizeze îndată, de aceea se decide, că în 1854 să se deschidă vre-o 15 și se cer pentru acesta învățători dintre seminariști ²⁾, cari au renunțat la preoție. În acest sens se scrie inspectorului Laurian. Acesta, în 2 Decembrie 1853, cu raportul No. 142, 'și arăta bucuria pentru organizarea școlilor sătesci și propune ca să li se fixeze lăfă de 100 lei pe lună.

Primele școli proiectate a se deschide sunt la Păucesci în județul Vaslui, Răchiteni și Adjundeni în județul Roman, Păltinișu în județul Dorohoi, Iezereni în județul Iași, Borovia și Rotopănesci în județul Suceava. ³⁾

În 1854, prin referatul No. 1.424 din 15 Martie, Ministerul instrucțiunei publice cere a se îndatori, să facă școli pe moșiile lor și mănăstirile pământesci, care 'și administreză singure averile.

Eată ce țice referatul :

«Fiind în privire încuviințările Sfatului Cărmuitor, că potrivit cu glăsuirea Aședământului școlar, să se înființeze școle sătesci, atât pe la moșiile clerului administrate de acest Departament, cât și pe la acele închinatocurile de jos; subscrisul cere deslegare onor. Sfat administrativ, decă asemenea măsură nu se cuvine a se aplica și pe la satele mănăstirilor constituate ca chinovii, precum: Neamțul, Agapia, Vorona, Vărate-

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ La 7 Ianuarie 1854, s'a primit răspunsul iconomului Ión Silvan predicator, înregistrat la No. 67, prin care răspunde la apelul ce 'i s'a făcut, comunicând lista de numele și pronumele seminariștilor ceruți pentru a fi numiți învățători la școlile sătene împreună cu garanția cerută.

³⁾ Veđi anexa.

cul și altele, care este știut că posedază sate cu sute de locuitori. Asemenea decă iarăși de această îndatorire pot fi scutiți egumenii actuali de pe la mănăstirile pământesci: Slătina, Rîșca, Bisericanii, Pângărații, Doljeștii și altele, cărora li s'au dat moșiile pe viață și tăcsuite în prețuri mult mai înjosite decât cunoscuta lor valoare.»

În 16 Martie acestași an, Departamentul aduce în desbaterea Sfatului țerei următorul referat, cu No. 1.428, prin care se pune fundamentele primei școle preparandale serioase românesce.

În urmarea încuviințării Sfatului Cărmuitor, din trecutul an 1853 Aprilie, s'au înaintat lucrări pentru înființarea de școli elementare pe la toate moșiile clerului care ar număra peste 50 locuitori, trecându-se în condițiile contractelor de împosuire facerea caselor pentru școli, dupe un plan încuviințat de Sfat încă de atunci. Tot odată s'au făcut provocații pofitoare proprietarilor celor cu sate mai mari, de prin centrul ocólelor ținutale, pentru înființarea unor asemenea case, pentru ca cu timpul să se realizeze scopul proiectat în Aședământ.

Dupe încuviințarea din urma a Sfatului ținut sub prezidenția Ex. Sale D-lui viceprezident, comunicată cu adresa Secretariatului de Stat No. 739, urmază asemenea măsură a se aplica și pe la moșiile mănăstirilor închinatelor locurilor de jos și pe la acele ale mănăstirilor constituate ca chinovii.

Din acestea rezultă, că peste un an mult două, are să se simtă trebuință de un însemnător număr de învățători, cari vor trebui a se aplica în școlile proiectate.

Deci fiind-că până acum nu s'au luat nici o măsură pentru formarea unor asemenea învățători, de și în budgetul actual al casei școlilor se vede afectat un condei de 20.000 lei pentru învățătorii sătesci, subscrisul se vede dator a prevedea consecuențele și a supune onor. Sfat alăturatul proiect de organizația unei școli preparandale și a 'l pofiti de a lua în considerație motivele ce 'l îndemnă de a presenta spre a 'l autorisa să 'l pună în aplicație prin mijlocul sumei ce este afectată în budget.

Proiect pentru înființarea institutului preparandal.

1. Pentru formarea învățătorilor sătesci, să se înființeze un institut preparandal în încăperile școlilor din curtea Trei-Ierarchilor.

2. Un profesor preparandal să fie numit cu o lăfă de 500 lei pe lună, carele să țină prolecții de metoda învățătorei și să aplice pe candidații a face practică în șola primară ce este în Trei-Ierarchi.

3. Acest profesor va avea îngrijire, ca candidații propuși să 'și învețe prelecțiile, să 'și facă datoriile cu sfințenie și să se porțe cu moralitate.

4. Departamentul să se îngrijescă a regula o programă pentru partea științifică a clasei preparandale, care să fie conformă cu principiile aședământului școlar.

5. În acest institut să se provóce a veni toți acei ce vor avea aplicare a se arunca în cariera învățătorilor sătesci.

6. Candidații ce se vor propune pentru acesta să fie datori a da înscris la Departamentul că sévîrșind cursul, vor merge ca învățători ori și la care sat le va recomanda Departamentul și că vor pázi datoriile lor cu sfințenie, dupe instrucțiunile ce din timp în timp se vor da tuturor învățătorilor publici.

7. În institutul preparandal candidații să primescă pe lângă bine-facerea găzduirei și a încălđirei, 60 lei pe lună de la casa școlilor avend a 'și închipui hrana și îmbrăcăminte din lăfa ce li se dá.

8. Candidații nu vor fi primiți mai tineri de 18 ani; vor fi înzestrați cu cunoștințele elementare de citire și scriere și să fie de religia ortodoxă.

9. Numărul lor să se sue până la 25, și pentru acest număr să se facă pe socotela Departamentului nisce crevaturî, care să fie tot-d'a-una destinate pentru candidații.

10. Invățătorii pe la sate se vor numi de către Departamentul averilor bisericesci și al învățăturilor publice.

11. Autorisația de învățători li se va da în urma unui examen ce vor depune înaintea consiliului scolar.

12. Afară de candidații ce se vor pregăti în institutul preparandal, Departamentul va prefera cu deosebire pe preoții, diaconii și dascălii de pe la sate, cari vor da doveși că sunt capabili pentru chiamarea de învățători.

S'a obținut aprobarea la aceste două raporturi ale Departamentului averilor clerului prin comunicările ce îi face Secretariatul de Stat prin adresele sale cu No. 1.338 și 1.802 din 10 Aprilie și 28 Maiu 1854, și se face cunoscut Mitropoliei prin adresa cu No. 3.506, ca până la deșertarea încăperilor scólelor din Trei-Ierarchi, să dea măcar 2 odăi din încăperile Mitropoliei spre aședarea provisoriu a 25 persoane ce vor forma de o cam dată corpul învățătorilor sătesci, și în 5 Decembre același an, se face raport la Domn, cu No. 105, în următorul mod :

Prea Înălțate Dòmne,

«Legiuirea pentru înființarea caselor de scólă pe la sate, s'a adoptat până acum numai pe la proprietățile clerului pământén atârnat de către acest Departament, nu mai puțin și de către un număr de fețe particulare, care au primit fără a fi obligate, ci numai din buna lor plecare. Moșiile însă ale mănăstirilor închinatelor locurilor de jos și a chinoviilor, precum : Neamțul, Secul, Văratecul și Agapia, de și sunt datore a se supune acestei legiurii, totuși până acum au rămas ex eptate.

Acéstă împrejurare fiind o necinvinsă pedică la dobândirea rezultatelor ce se așteptă din aplicarea Aședământului citat, subscrisul ia îndrăsnela a vē aduce la cunoștință, rugându-vē să bine-voiți a îndatori pe citatele mănăstiri către grabnica punere în lucrare a citatei legiurii, care se socóte cu atât mai drept a se impune mănăstirilor, cu cât ele se folosesc de veniturile unor dăruiri, făcute cu scop de bine-facere și alte lucruri plăcute lui Dumneđeū.»

Măsura luată de a se supune mănăstirile și cele închinatelor la obligațiunea de a deschide scóli sătesci pe la moșiile lor a fost revocată în 26 Maiu 1854, în timpul invasiunei străine. Revenind Domnitorul Gr. Ghica pe tron, Departamentul a supus din nou anafora, în 7 Ianuarie 1855, sub No. 513.

În cât privesce înființarea scólelor sătesci, regulamentul scolar, § 16 rostescce : «Departamentul averilor bisericesci și al învățătorei publice se va îngriji dupe vreme și dupe închipuirea miđlócelor sële a înmulți asemenea scóli și pe la alte sate, începénd înființarea lor mai întâiū pe la moșiile mănăstiresci din coprinul țereī, ca unele ce înfățișeză mai multă înlesnire pentru realizarea acestui scop.»

În acest §, de și la început se đice, că dupe închipuirea miđlócelor Departamentului, asemenea scóli urméză a se înmulți, însă acéstă condiție ar privi mai mult întreținerea scólelor, iar nu înființarea caselor de scóli, cari ar trebui a se face de către proprietari, dupe chiar înțelesul cu care se închee § 16.

Cu tóte acestea spre a nu se interpreta cu deosebire coprinderea acestui §, Departa-

mentul, în anul trecut, în cât privește moșiile mănăstirilor pămîntesci, aŭ trecut îndatorirea facerei scólelor prin contractele, ce aŭ încheiat pentru împesuirea unora din ele. ⁴⁾ Iar întru cât se atinge de acelea ale mănăstirilor închinat locurilor de jos și chinovilor, în anul conținut 1854, prin referatul No. . . . aŭ făcut mișlocire către Sfatul extraordinar, de a se îndatori pe aceste mănăstiri de a trece între condițiile dupe care urma a se împesui, unele din moșiile lor, a căror termen expiră la 23 Aprilie 1855, îndatorirea de a se înființa asemenea case de către posesori.

Acéstă propunere s'a încuviințat de către Sfatul cărmuitor, potrivit adresei secretariatului de Stat sub No. 739, însă în urmă, dupe tânguirea ce aŭ adresat egumenii Grecii D-lui vice-președinte, secretariatul de Stat, prin adresa No. 1.792, din 26 Maiu 1854, comunică acestui Departament, «că Sfatul, spre dovadă de buna voință a guvernului în «tóte privilegiurile, atingătoare de interesele acelor chiriarchii se unesce a suspenda aplicarea acestei măsurii.»

Din coprinderea dér a acestei încheeri se vede, că Sfatul a amănat aplicarea acestei măsurii, iar nici de cum că ar fi desființată.

Subscrisul dér, cu supunere aduce la cunoștința Înălțimei Vóstre, cu rugămintă de a porunci, că asemenea măsură să se aplice chiar de acum în privirea mișlocilor de carii dispósază aceste mănăstiri, și din care țera nu trage decât un prea neînsemnător folos.

Domnul apostilând asupra raportului sus reprodus, că: «Sfatul nostru extraordinar «va lua în de aprópe considerație propunerea Departamentului și va încheea a sa hotărîre,» Departamentul apoi, potrivit domnescei rezoluții, a înaintat raportul Sfatului, cu referatul No. 607 din 28 Ianuarie.

*

La rubrica culturii generale se cuvine a face mențiune de proiectele ce se urmarea în țera romănescă pentru clădirea unui local special destinat bibliotecii și museului.

Profesorul de științele naturale Baraș, prin raportul ce dăm aci, provócă, în 1852, cumpărarea primelor colecțiuni menite a constitui cu timpul un cabinet de științele naturale, ca cel din Iași.

«Este cunoscut că pentru o bună instrucție publică de istoria naturală, trebuie prezența obiectelor din fie-care trei regnuri, adică: minerale, plante și animale, ca elevii să aibă înaintea ochilor lor un model din ființele naturei despre care se tractează.

Drept aceea m'am pus în corespondența cu mai mulți naturaliști, și dupe răspunsurile primite de la dênșii, am onóre a propune onor. Eforii cele următoare :

1. Cumpărătoare de o colecție de minerale formând dublete în vestita colecție a D-lui Acner la Amerdorf lângă Ermanstadt. Acéstă colecție coprinde 150 specii de minerale dintre care multe sunt din Transilvania; sunt bine arangiate și cu etichetele lor; într'insele se află nisce obiecte prețioase: de aur, (teluri) și mangan; costul lor este la Sibiu 180 sfașii.

2. Un atlas zoologic compus de 20 broșure cu o mulțime de planșe colorate foarte frumoșe; acest uvragiú împreună cu textul în limba germană publicat de o societate

⁴⁾ Obligațiunea de a face scóli pe moșiile lor este impusă mănăstirilor pămîntesci cu administrațiune de sine, prin anexată ordine, ce s'aŭ trimis la mai mulți din egumenii mănăstirilor pămîntesci.

Veđi anexa,

de naturaliști, sub direcția D-lui Colard, am comandat și acum se afla aci de vânzare; costul este până la 60 sfanți.

3. Un erbariū de 1.000 plante uscate pentru instrucția botaniceī am comandat la D. Wilhelm Ditrih în Saxonia, lângă Dresda; costul erbarului este 40 talere sēū 180 sfanți; suma peste tot 400 sfanți aproape.»

Iulius Baraș.

Pentru prima oră se deschide în Moldova o linie telegrafică la 14 Februarie 1855. Prima telegramă o dete pentru Viena, Domnitorul Ghica. O telegramă de 25 cuvinte costa 5 franci. Mult a contribuit la instalarea primei linii telegrafice Feldzeigmeister Baron de Hess.

Tot în 1855 se deschide apoi liniile Iași-Bêrlad-Tecuci și Galați. Costa telegrama pentru Bêrlad 10 lei, pentru Tecuciū 17 ¹/₂, și pentru Galați 20 lei!

*

În aceștia an 1852, Sfatul orășenesc din Bucuresci provocă înlocuirea unei comisiuni care să fixeze etalónele măsurilor diverse în uz în țera românescă.

În 12 Aprilie, prin ofisul domnesc, sunt însărcinați profesori Iordache Pop și A. Marin cu determinarea cotului, a unității de măsurat capacității și mai apoi această comisiune se ocupă și cu cele-alte mēsurī.

Dăm în anexă corespondențele schimbate pentru acesta. ¹)

În 1855, țērile române fură din nou provocate de Turcia, să ia parte direct la expozițiunea universală din Paris. Cu oficiul din 16 Ianuarie 1855, Domnitorul numese membri ai comisiunei pentru adunarea obiectelor de trimis la expozițiune, pe D-nii Log. C. D. Sturdza, G. Asaki, C. Negruzzi, T. Codrescu și Hristea Gheorghiu.

*

Vechia chestiune bănescă dintre Epitropia scólelor și cabinetul de sciințe naturale din Iași, se redeșteptă în 1853 sub altă formă.

În 10 Ianuarie acest an, sub No. 57, Departamentul instrucțiunei publice raportēzi Domnitorului, că n'are de unde plăti casa scólelor subvențiunea ordonată încă din vechiū pentru ȓisul cabinet.

În 4 Februarie 1853, comitetul societăței de naturaliști dobândește de la Sfatul extraordinar, «ca subvenția ce până acum 'i se sloboȓia din partea ocârmuirei pentru ȓinerea cabinetului natural, să urmeze a se sloboȓi ca și până acum din veniturile scólelor, potrivit așeȓmēntului întru acesta.»

Vornicul Gr. Cuza se induplecă a aproba numai plata a 4.540 lei rest din trecut, arētând acesta prin anafora către Domn și dând visteriei, pentru acesta, adresa sub No. 1.408 din 30 Martie 1853.

Lucrul nu se isprăvesce și în 31 Decembre, cabinetul cerēnd din nou banii subvențiunei (câte 6.000 lei pe an), Gr. Cuza vornicul bisericesc hotărește ca, «Prin anafora să se supună cunoscinței P. I. Domn, că bugetul scólelor pe anul curent fiind mār-ginit, nu este primitor de contribuții extraordinare.»

¹) Veȓi anexa.

Nici în Aprilie 1854 nu se mai liberase acei bani, cu toate reclamațiunile societăței. La data acesta fiind vornic bisericesc Mavrogheni, asupra cererei societăței, sub No. 42, face referat la Sfat, cerându'i să scutască casa scólelor de restul din subvențiunea din 1852 și de întreaga subvențiune de 6.000 lei, pe 1853 și 1854, cum și pe viitor.

În Octombrie 1855, D. Anastasie Fétul, primul secretar al societăței de medici, prin legitima sa influență în țera română, isbutesce să se recunoscă din nou societăței dreptul de a primi tot ce i se datora de societate și a i se plăti și pe viitor.

*

Artele plastice nu fac vędute progrese în anii aceștia. În Iași, casarma de la Copou e singura lucrare de օre-care valօre arhitectonică în cale de execuțiune. Din țera română se subvenționează pentru pictură, la Viena, elevul Petru Mateescu, în Maiu 1855, cu 240 galbeni pe an și pentru doi ani. El nu întârzie de a trimite Eforiei o copie de tablou reprezentând fuga în Egipt a familiei sante. ¹⁾

La Iași, în 1855, Schiller, fratele unui vechiu și bun farmacist, se întօrce în țera de la studiul picturii. Elev al lui Schiavoni (Natale), el face o expozițiune de 20 de tablouri, din cari 5 de ale maistrului sęu. Nu mulți ani dupe aceea, Schiller, care era fօrte abil în restaurarea de table vechi, este însărcinat de mine (eram ministru ad-interim la instrucțiunea publică), să restaure, în curgere de mai mulți ani, tablele din pinacoteca de la Iași. El muri în această funcțiune.

Musica vocală și instrumentală face pași înainte.

Se introduce în Iași musica vocală, în Aprilie 1852, la scօla de fete, prin maistrul I. Cart.

La Bucuresci Eforia închee, în Martie 1853, următorul jurnal :

«Pe temeiul art. 151 din regulamentul organic și în conformitate cu budgetul anului curent întărit de Înălțimea Sa atingător de înființareă studiului de musică vocală în scօlele primare ; Eforia, dupe chibzuirea ce a făcut astăzi, considerând capacitatea și bunul metod al Domnului Wachman, profesor de piano și de musica vocală îl numesce provisor profesor de musica vocală la scօla primară din văpsęua de verde, cu lęfă de lei 400 pe lună, îndatorindu'l a intra în funcțiunile acestui post, cu incepere chiar de astăzi.

Arsaky. I. Florescu. P. Poenaru. C. Bozianu.»

No. 13.

1853, Martie 12.

Ca probă că în Februarie 1853, se gânda, la Bucuresci, a se aduce în împlinire proiectul întocmirii unui aședământ coral, dăm aci următorul act :

Departamentul logofeței trebilor bisericesci și instrucției publice din principatul țerei românesci

Cinstitei Eforii a scօlelor

«Pentru că Cinstitul obștesc control prin adresa No. 154, face cerere a i se trimitte proiectul întocmit în privința aședământului coral, care proiect 'l-a alcătuit Cinstita Eforie pe lângă adresa cu No. 7.577 din 15 Noembrie anul 1850 ;

¹⁾ Dosarul No. 836, archiva ministerului de culte.

Departamentul cu cinste o rógă, să bine-voiască a i-l trimite cât s'ar putea mai neîn-
târziat, împreună cu alăturatele ce ține de densusul, spre a le înainta Cînsitului control.

Șeful Departamentului, (*Nedescifrabil.*)

No. 667.

Șeful mesei, (*Nedescifrabil.*)

Bucurescî, 1853, Februarie 9.

Anexăm imnul compus de Wachman și cântat de scolarîi scólelor primare la exa-
menul general din 1853, cuvintele de Al. Lăzărescu. ¹⁾

Opera italiană la Iași și la Bucurescî continuă de a fi mult frecventată, dér cu
paguba teatrului național. Pe scena acestuia, genului de comedii naționale care o ilus-
traseră, cu încetul se substituază, drama de Boulevard francesă și alăturaea cu artiști ca
Milo, Sterianca, Caragiali, Merișesca, publicul începe a aplauda arta falsă și declama-
torie, care 'și va avea culminanta în direcțiunea de mai apoi a lui Pascali. Nu că acesta
n'a fost un actor de mare talent, dar el a introdus în scenă piese imposibile și bolnave
și imbolnăvitore, ca «Idiotul», «Bătorii de absint», ș. c. l.

Neavînd scopul de a urmări de aproape istoria teatrului, ne mărginim la această sim-
plă amelintare de condiu, și adăugim, că reascerea teatrului român se făcu tot la
1864—1865, când făcurăm ca administrațiunea teatrelor să trecă de la Ministerul de
interne la acel al scólelor. *Ateneul român* din Bucurescî contribuî în cât-va la rein-
florirea teatrului național, căci membrii săi scriseră piese de un gen nou și mai bun,
ca «Domnița Ruxandra», «Răsvan Vodă», etc. Eū însumi citiū mai înteiū la Ateneū
piesa mea «Vornicul Bucioc», care avu apoi un frumos răsunset jucată de artiști ca Du-
mitriade, Velescu Stefan, Vlădicésca, Matilda Pascaly, etc.

*

Bibliografia românescă, mai întaiū în Moldova, apoi în țera românescă, ia proporțiunū
mulțămitoare. Nu putem transforma această istorie într'un catalog bibliografic, de aceea
ne mărginim a face numai aci, unele mențiuni mai importante.

Aparițiunea în Iași, la 1 Octombrie 1855, a jurnalului *Stéoa Dunărei*, sub direcți-
unea lui M. Kogălniceanu, face epocă în presa românescă.

România literară a lui V. Alexandri, cădu la finea anului 1855 luna Decembre,
sub loviturile censurei netolerabile.

Și cu toate aceste acte de netoleranță, Gr. Ghica semnă, tot în 28 Decembre 1855,
memorabilul oficiū al desrobirei țiganilor. (sub No. 1.166.)

Deja la 7 Iulie 1855, D. V. Alexandri liberase țiganii săi.

Și alaturea cu versuri pentru desrobirea țiganilor, presa neoficială, represintata în
Iași la 1855, prin *Zimbrul* și prin *Stéoa Dunărei*, publică, de și încă cu óre-care ti-
miditate, articole relative la *unire*, etc. D. N. Ionescu publică în *Zimbru*, în 1855,
primul articol despre *unire*.

În Bucurescî, jurnalul *Patria* format f^o, era egalmente mult citit.

Eforia scólelor, din Bucurescî, protege diverse publicațiuni comunicându-le pe la pro-
fesorii din județe pentru vîndare; asemenea s'au trimis diferite cărți pe la egumenii de
mônăstiri de către șeful Departamentului instrucțiunei publice din Bucurescî, Cămpi-
neanu, în 1855.

¹⁾ Veft anexa.

Dăm ca exemplu adresa acestui Departament, catre egumenul mănăstirei Bucovățu.¹⁾
In 1855, Serdarul Gh. Costaforu, profesorul de dreptul civil, etc., hotăresce să publice magazinul judecătoresc.

Dăm în anexă înștiințarea profesorului Costaforu despre acésta, adăogând informațiunea, că Eforia scôlelor a impus acéstă carte profesorilor din județe, în 19 Februarie 1855, cu circularea No. 170—186.²⁾

In 26 Ianuarie 1853, Eforia încheie jurnalul sêu, cu No. 4, prin care Arsaki, Const. Bozianu, P. Poenaru și Florescu, desființéză comisiunea orênduită în anii trecuți pentru cărțile didactice :

«Eforia considerând, că pentru cercetarea cărților didactice este mai raționabil și de mai mare folos a se numi comisiuni compuse de specialități, relative la felul fie-cărei cărți, hotăresce :

1) Comisiunea specială ce există acum pentru cercetarea cărților didactice se desființéză.

2. Toți profesorii gimnasiului sunt *ipso-jure* membrii ai comisiunei întocmite pentru cercetarea preșiselor cărți.

3. Dar Eforia va alege dintre D-nii profesori, pentru examinarea fie-cărei cărți didactice, o comisiune ad-hoc, compusă din membri cu specialități relative la cartea de examinat, de gramatică franceze-române și germane-române.

Dicționarul latino-român până unde este sêvirșit, geometria descriptivă, aritmetica și geometria, algebra și trigonometria, ținerea registrelor dupe dopiă-scriptură.

«Acestea sunt uvragiile celei mai d'ântée trebuință, și urméză a începe îndată a lor tipărire, ca treptat într'un an de țile, de va fi puțință, să iasă din tipar.

Comisiunea se va aduna de trei ori pe săptămână, regulat, la țile și cêsuri hotărîte ; ea se va îndeletnici :

1) A prețui fie-care uvragiū și a hotări de corespunde cu trebuința scôlelor și de meritéză a se tipări ;

2) De va găsi că un uvragiū îndeplinesce condițiunile cerute și este vrednic de a se da la lumină, atunci comisia va intra într'o cercetare cu deamênuntul și îl va îndrepta la stil, precum și despre cele-alte, cu pêtunđetore luare aminte. Apoi îl va aproba, îl va iscăli la sfîrșit și cu al sêu raport îl va înainta la Eforie, care ni-l va supune spre a da poruncă de tipărire ;

3) Fie-care autor va fi însărcinat cu priveghiarea și corectarea tiparului.

Introducându-se învățăturile limbei latine în toate clasele colegielor din Prințipat, cărțile cele mai de neapêrată trebuință sunt cele latino-române, avênd unul și același profesor a predă de o dată limba latină și română ; însă fiind-că n'avem cărți elementare de predare, se vor da pentru a lor alcătuirii și premiū potrivite cu gradul trebuinței și cu meritul cărței.

D-nii : Pop Iôn, Massim, Hill și Crețescu, sunt însărcinați, în 28 Ianuarie 1853, cu ad. No. 255 de Eforia scôlelor să cerceteze cartea lui I. Zalomit: *Logica și morala* traducere.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

În Februarie 1852, se litografiază la litografia Biltzi, 5.000 modele de caligrafie mică și 34 tabele de geometrie descriptivă, în 500 exemplare. ¹⁾

În Mai 1852, Eforia însărcinează, cu adresa No. 860, pe profesorul Maxim să facă o gramatică pentru limba latină în paralel cu cea română. I se va plăti câte 170 de lei còla.

Se tipăresce și Fabulele lui Fedru, editate de Maxim, pentru clasa II-a gimnasială.

În 25 Iunie, Eforia cugetă la confecționarea unui dicționar latino-românesc, de o comisie compusă din profesorii Hill, Maxim, Fontanini și Nichefor. Acest dicționar va fi redactat dupe acel frances de *Quicherat*. ²⁾

În 28 Iunie 1852, Ión Pop este însărcinat de Eforie să traducă geografia lui Balbi, plătindu-i-se câte 120 lei còla. ³⁾

La începutul acestuiași an, Eforia a fost însărcinat pe Dr. Baraș să compună un manual de istorie naturală. El prezintă Eforiei o traducere dupe Beléze, care este aprobată și se și imprimă.

În Septembrie 1852, Maxim dobândește aprobarea de către Eforie a unei gramatici române pentru clasele primare.

În același lună și an, Eforia însărcinează pe D. Marin să traducă :

- 1) Elemente de cosmografie, ale lui Cortanberth ;
- 2) Geografia fizică ;
- 3) Aritmetica de Ritt, pentru școlile primare.

În același an și lună, apar *Minunile naturei* de Baraș.

Asemenea geometria practică pentru clasele gimnasiale, de D. Pop.

Sintaxa limbii latine, de Hill.

Se litografiază 2.000 exemplare harta României și se aduce din Paris, atlas elementar de geografie veche și modernă pentru școlile primare, cum și planșe pentru studiul geografiei în gimnasiu. ⁴⁾

Eforia din Bucuresci retipăresce diverse edițiuni de cărți didactice, care e de prisos să le mai amintim aci, atât în anii 1852, cât și cei următori.

Se cuvine însă a spune, că ea a cumpărat 120 de exemplare din *Notițele de statistică ale Moldovei*, de N. Suțu.

În 1853, A. Crețescu, e însărcinat de Eforie să traducă prescurtarea de istoria veche a evului de mijloc și a timpului modern dupe Duruy, în trei volume, plătindu-i-se câte 120 lei còla.

În 26 Mai 1853, Eforia supune Domnitorului un proiect de budget pentru editarea unui jurnal de agricultură, sub redacțiunea Doctorului Baraș și Slătineanu.

În același an, Eforia refuză cumpărarea de 200 exemplare din traducerea cărții «*Discours sur l'histoire universelle*», traducere de Efrosin Poteca, a 7 sfanți exemplarul în două volume.

Alex. Pop, a fost însărcinat, în Iunie 1853, să lucreze caligrafia pentru școlile primare, care s'a litografiat la Biltz.

I. Zalomit traduce *Cestiunile de filosofie* ale lui Charme.

Se recomandă profesorilor cartea «*Săteano-creștină*» a lui C. Aristia.

¹⁾ Dosarul No. 668, archiva ministerului de culte.

²⁾ Dosarul No. 663, archiva ministerului de culte.

³⁾ Dosarul No. 689, archiva ministerului de culte.

⁴⁾ Dosarul No. 703, archiva ministerului de culte.

Lucru curios, în 22 Iunie 1853, Eforia cumpără 1.800 exemplare din testamentul nou, edițiunea societății evanghelice !

În Moldova cărțile didactice încep a se schimba dupe noul program al lui Laurian. Acest distins bărbat redactază el însuși aproape toate cărțile didactice primare și găsesce și timpul necesar pentru a publica, însărcinat de nemuritorul Gr. Ghica, cronicile lui Șinca, cu începere din anul 1853. Publicarea acestui mare monument al istoriei naționale, constituie pentru Domnitor, ca și pentru ostenitorul editor, un nou titlu la recunoștința națiunii.

În anul 1852, Gusti publică la Iași prima edițiune din *Retorica* sa.

V. Alexandri publică repertoriul dramatic și *Baladele*, poezii populare, carte care putem dice, că începe publicațiunile noastre folcloristice.

În curând Alexandri ne va da, la Paris, *Doinele și lăcrămiorele* și în 1855, va înființa în Iași *România literară*, fôe care a exercitat o forțe mare influență asupra literaturii naționale.

Doctorul Anastasie Fētu, publică, în 1852, *Manualul de învățătura mōșelor*.

A. Papiu Ilarian, publică *Istoria Românilor* din Dacia superiōră.

D. Stoica, publică *Gramatica latină*.

Anton Pan, îmbogățesce mereu literatura populară și chiar și cea musicală, pe când D. Asaki, publică *Topografia sêu elemente de inginerie*, cu planșe.

La ocasiunea aniversărei lui D. Ghica, D. Gusti 'i oferă o colecțiune de poezii de diversi autori, adunate și tipărite sub titlul «Buchet.»

Doctorul Polizu în Martie 1855, cere Eforiei, să tipărescă dicționarul germano-român care 'l are gata și care până astăzi a rămas în manuscris.

Institutorul Serghiescu traduce *Economia politică*, dupe Blanqui, în 1854.

Din cartea intitulată : *Recueil de morceaux choisis dans les auteurs classiques des littératures grecque, latine et française, et destinés à la récitation, par M. Theil*, tipărită la Paris, în 1845, în șapte volume, s'aū împărțit la D-nii profesori gimnasiali din capitală, mai jos însemnați, spre a se servi cu dênsele la recitațiunea lecțiilor respective.

(Urmază numele profesorilor la cari s'aū dat.)

1855, Maiu 2.

Se înființază în Bucuresci o nouă librărie scolară de Iōnin, iar librăria G. Iōnid, cu prospectul din Iunie 1855, ¹⁾ începe seria de publicațiuni de romane mult daunătore, dupe noi, literaturii cât și moravurilor sociale.

*

Să înregistrăm, spre neuitare, câte-va donațiuni în favoera scōlelor. În August 1855. Cămînarul Pavel Ștefănescu dăruesce 10.000 lei pentru elevii sërmanî, din dobânda lor cu ipotecă, pentru a se trimitte tineri să 'și completeze studiile la univertăți străine.

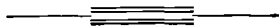
Exemplul admirabil al generosului patriot Dr. An. Fētu !

¹⁾ Veți anexa.

Este locul aci, să amintim, că la 21 Martie 1855, neuitatul doctor fondase Asociațiunea de încurajare a tinerimii la învățătură, dotând'o cu 1.000 galbeni din neprisosul averii sale. La 3 Iulie 1855, se făcu solemnitatea inaugurării ei în sala Academiei. *Zimbrul* publică *versuri* diverse în onoarea fundațiunei.

Răposatul Spiridon Gárnéjă, a lăsat scôlei din orașul său, avere nemișcătore: moșie, locuri virane, 9 prăvălii, vii și bani 30.094 lei.

Tot în 1855, Cost. Papadopolu, a dăruit un loc pentru clădirea scôlei de la Nicoresci și sinete cu subscrieri diverse, pe 4.000 lei, și o vie de la D. Scarlat Vârnăv.

CAP. V

—
ANUL 1856 - 1859
—

Acești ani sunt plini de însemnate evenimente petrecute în scoli, și în Moldova și în Muntenia, precum sunt plini și de fapte din ordinea politică.

În timpul resbelului din Crimeea, mai mult de cât ori când, opiniunea publică 'și îndrepta privirea spre Franța, de la care cu deosebire aștepta mântuirea. Impregiurările însă politice nu permiteau, mai ales în timpul ocupațiunilor austriace, acordarea de fonduri mai deosebite pentru cultură publică.

Cu pacea de la 18 (30) Martie 1856, s'a întors Moldovei o parte din Basarabia. În această parte de loc guvernul Moldovei este chiămat neîntârziat să formeze scoli.

La 14 Iunie 1856, s'a întâmplat finea domniei lui Gr. Ghica în Moldova și a lui Știrbei în Valachia; în locul acestora se rânduiește Căimăcămia.

Aceste repești evenimente nu fură de natură a înlesni cu mult mersul înainte al scolarelor. Din contră, sub Căimăcămia din Moldova se vor nasce intrigă grave în sinul corpului didactic, caracterisate prin răscole și acte de nedisciplină în liceu, prin demisiuni, greve și destituiri în corpul profesoral și în fine toate acestea se vor termina cu înlăturarea din corpul didactic a unor bărbați de valoare ca Laurian, Papiu Ilarian, etc. Noroc pentru scolarele moldave, că rămaseră la catedrele lor din profesorii chiămați de Laurian, și anume Barnuțiu, Stef. Micle, Ion Pop, etc.

Sunt prea recente aceste fapte și mulți din autorii lor trăesc, ca să ne permitem a le judeca mai de aproape și a pune nume proprii la ele. Ne mărginim să dăm în anexe, o serie de documente din cari, mai târziu, alt cine-va va putea face cu înlesnire ceea ce noi ne refusăm de a face astăzi: Istoria tulburărilor scolastice din Iași, de la anii de cari ne ocupăm.

Credem însă cuviincios a înregistra chiar aci, următoarele informațiuni.

Dosarele No. 1.185 și 1.187, archiva ministerului de culte, ne arată, că dupe ce Laurian isbuti să înlătore din gimnasiu și Trei-Ierarchi câți-va din profesorii Moldoveni, de-sordinea în interrat izbucnesce, la 31 Ianuarie 1858, contra lui Iosef Patriciu, director-rele internatului. ¹⁾

Caîmacamul prinț Vogoride, cu ofisul No. 7 din Ianuarie 1858, a numit pe Dim.

¹⁾ Patriciu a fost bătut de elevi. Consiliul a isgonit din gimnasiu și internat pe N. Vidrașcu, G. Racoviță și Stefan Botez. Atunci toți cei-l-alți elevi părăsiră internatul.

Cantacuzin, Post. Panaite Balș și pe secretarul Statului Iancu N. Cantacuzin, comisari să cerceteze neorânduiele de la gimnasiul din Iași.

Comisiunea a constatat vinovăția unora din gimnaziști și de la Trei-Ierarchi, și cere, ca Anastasie Buzdugan și Vrânceanu Ión să se depărteze, și pentru crima făcută să se dea pe mâna poliției, spre a fi pedepsiți corecțional și publicați spre pildă, iar Vi-drașcu, Racoviță și Botez, cari au fost de mai 'nainte depărtați de consiliul școlar pentru nesupunere și au dat motiv la aceste neorândueli, să nu mai fie primiți în școli, iar Codrescu, Proca, Poni, Morțun, Odescu, T. Istrate și N. Nichitache, frații Șendresci, N. Kinez, etc., cari au fost invitații celor-alți și cari s'au arătat chiar înaintea comisiei cu obrăznicie, să fie depărtați din școală și cei-alți școlari să fie periovișiți pe 4 săptămâni, fără să iasă din internat.

Causele din lăuntru ale răscolei, comisiunea le află întâi, că colegiul e lipsit de profesori... Insuși inspectorul general e silit a paradosi, ceea ce nu se cade. Deci să se numescă profesori la catedrele vacante.

Depărtarea profesorilor moldoveni în favoarea celor ardeleni, încă ștece comisiunea a motivat revolta, care a izbucnit la 21 Ianuarie 1858, contra lui Patriciu.

*

La 30 Ianuarie 1858, ¹⁾ Cneazul Cantacuzin, atunci ministru al cultelor și instrucțiunii publice, face anafora la Caimacam, sub No. 13 și propune:

1) Reorganizarea academiei cât mai în grabă, fiind astăzi de la sine desființată, prin eșirea elevilor, cu putere, din internat, afară de 22 cari se află și acum în institut.

2) Incuviințarea demisiilor alăturate aci în original, a D-lui general inspector al școlilor A. Tr. Laurian și a D-lui Dr. A. Papiu profesor de legi, T. Giușca directorul internatului gimnasial, Mihaiu Alboteanu profesorul de istorie în clasele inferioare și Iosef Patriciu director și profesor la școla pregătitoare; dintre cari acest din urmă fiind pofțit a rămânea în postul său, a răspuns că primesce... numai până atunci până când «onor. comisiune se va bucura de puterea dictatorială nemărginită și fără apelăciune în trebile școlastice.» Acesta nu poate admite guvernul, deci se cere și demisionarea lui Iosef Patriciu.

3) Invitarea profesorilor retrași la catedrele lor și ocuparea prin concurs a celor ce vor rămânea neocupate.

4) Primirea elevilor în internat dupe suplicile ce vor trimite la minister, până în 15 zile, afară de cei depărtați; «vor fi și ei primiți dacă părinții și acelora vor depune garanție că se vor purta bine pe viitor.»

Vogoride aprobă acest avis: «se recomanduesce incuviințarea măsurilor propuse prin raportul de față, spre întocmai urmare, aducându-se la obșteșca știință prin publicare în *Buletin* și *Foia oficială*.»

Tot o-dată în vederea celor expuse de către acest ministru (cultelor și instrucțiunii publice) prin anaforele din 27 Ianuarie, cu No. 436 și din 2 Februarie No. 558, se rânduiesce o comisiune specială alcătuită de 7 membri și anume: Presidentul acestora D-lui Cneazul Alex. Cantacuzino, Aga Anastasie Fētu, și D-nii profesori Sim. Bărnuț,

¹⁾ In 30 Ianuarie 1858, consiliul școlilor era compus din Laurian, Stoica, Giușcă, Patriciu, Alboteanu și Metaxa.

Stefan Miclea, Petru Suciu, Spătarul Ludovic Iordan și D-lui Filologul Frai, cari conform aședământului scolar va regula primirea elevilor dupe cererile ce vor aduce mai întâi către ministerul de culte, și care suplici vor fi recomandate in cercetarea acestei comisii, având in privire întârziarea acestor lucrări, așa in cât in timpul prescris prin raportul de față, a se putea deschide cursul învățăturilor.

N. K. Vogoride.

1858, Februarie 4.

*

Acéstă comisiune lucréză in 1858, ¹⁾ ca *Consiliu scolar extraordinar*. Ea se adună in prima ședință, la 6 Februarie 1858, și decide a se aduna in toate ȕilcele spre a se ocupa de reorganizarea școlilor.

La 7 Februarie 1858, Consiliul decide a se rechema toți profesorii demisionați din cauza lui Laurian.

In 8 Februarie 1858, se decide inșințarea Consiliului legal scolar, și deci se convocă profesorii in drept a alege.

Alegerea se face la 9 Februarie 1859.

Procesul-verbal din 9 Februarie 1859, constată că, din partea profesorilor secundari aũ fost aleși membrii ai noului Consiliu scolar. Z. Columb, Anton Partenie și D. Pop, pe lângă profesorii cari intraũ de drept: Barnuți, Suciu, Apostoleanu, profesori de drept și noul inspector general T. Veisa.

*

La 11 Februarie 1858, erau reprimiți 85 din elevii interni, și comisiunea cere Ministerului a se publica reinceperea cursurilor, la 17 Februarie 1859.

La 13 Februarie, comisiunea prin raport la Vogoride dá sêma de lucrări și declară că ea 'și-a terminat chiãmarea, deci încetéză.

*

Aga T. Veisa numit fiind inspector general al școlilor in 16 Martie 1858, se vestesce acêsta cu circulară la toate școlile din județe, cu No. 1.716—1.735, in 20 Martie 1858, la (Mihăileni) Dorohoiu, Botoșani, Hârlău, Fălticeni, Neamțu, Piatra, Roman, Bacău, Ocna, Panciu, Focșani, Galați, Odobesci, Tecuci, Bêrlad, Vasluiu, Huși și T.-Frumos.

Circulare la comitetele din județe No. 1.615—1630 și 1.774—76 și la comitetul scolar, din 18 Martie, a Principelui D. Cantacuzino, in urma chiãmareii sêle la Ministerul instrucțiunei publice.

«Vê atrag atenția asupra unei împregiurări ce pe aprôpe era să fie funestă institutiunilor scolare, decă privegherea și energia guvernului n'ar fi luat mêsurile cuvenite.

«Nechibzuita purtare a unora din profesori, provenită din neexacta păzire a aședă-

¹⁾ Dosarul No. 1.185.

mântului scolar, aŭ dat pildă și elevilor și aŭ înfățișat trista privire de insubordonație și călcarea disciplinei, cea d'ânteiŭ și mai neapărată condiție cerută de orî-care instituție publică.

«Măsurile luate de guvern aŭ pus de îndată capăt neorânduilor și astăzi toate sunt intrate în starea lor legală. Totuși din cauza greutăților, apelez la conștiința și patriotismul membrilor Consiliului, cari legiuit sunt puși în capul învățăturilor, și le pretind să mă ajute printr'o privighere neadormită în ținerea disciplinei . . . să îndemne pe profesori să se ferescă de la orî-ce amestec ce nu privesce învățătura, și cu atât mai mult de a propaga duhul de partidă, seŭ ideii subversive. Elevii să nu facă manifestații sgomotose, să fie deprinși cu neconținere în sântele dogme ale religiei, în iubirea de patrie, în dragoste, credință și supunere către guvern, spre a se forma din ei omenii cu frica lui Dumnezeu, cetățeni bunii și onești în toate ramurile de carieră. Se alătură copie dupe circulare la comitetele de inspecție din județe și la profesori primari (*s'au publicat în fôia oficială a țerei.*)

Consiliul școlilor, în Aprilie 1858, sub No. 65, aŭ răspuns că va stărui ca «profesorii să implante în inimile (scolarilor) sentimente și principii demne de a face din ei cetățeni bunii, iubitori de dreptate și folositori patriei lor.»

*

În urma acestor prefaceri, personalul didactic al școlilor din Iași se preschimba cu nouă elemente. La facultatea de drept profesori noi în locul lui Papiu, G. Apostoleanu, T. Veisa. V. Al. Urechia nu de mult întors de la studii din Paris, ocupă, prin concurs, catedra de istorii și literatură de la facultatea filosofică și de la liceu. Dér mai cu deamănuntul se pot vedea toate îmbunătățirile introduse, din raportul Ministrului Cantacuzino către Caïmacamul Vogoride. Eată-le :

Memuar pentru starea școlilor páblice, trimis Caïmăcămiei pe lângă anaforaua secșiei II, No. . . .

«La numirea subscrișului ca șef al instrucției publice, școlele din țără se găseau în deplină desorganizare și neregulă.

Școlele private mai înteiŭ erau cu totul lipsite de vre-o privighere seŭ controlă. Asemenea erau în totul neglijate școlele primare ținutale. Învățătura în ele precum, și chiar în școlele mai superioare era foarte rău condusă, numai dupe un sistem de memorizare, lucșos dar cu totul sterp. Jumătate din catedrele gimnasiului erau lipsite de profesorii trebuitori și suplinite cumulativ prin o parte din profesorii celor-alte catedre.

Asemenea facultățile erau închise din induoita lipsă de profesori și de elevi. Internatul gimnasiului era lipsit de elevii ce fugise cu mult scandal.

Aceea însă ce era mai rău, era intriga și o ură mutuală ce domnea în corpul profesoral, care se înrădăcina din ce în ce mai mult, care isbucnise de mai multe ori cu desțul scandal și care în fine introdusese demoralisarea cea mai complectă în toate ramurile educațiunei publice.

În asemenea stare de lucruri, cea d'ânteiŭ lucrare a subscrișului a fost : a ridica morala învățăturai, adresându-se către profesori, chiâmându'i puternic pe fie-care la datorita sa și la răspunderea, ce aŭ către patrie și guvern. Într'un asemenea înțeles fură adresate circulările ministerului către Consiliul școlilor, sub No. 1.634, și către comi-

tetele de inspecție, cari s'au și publicat în numărul 23 al *Foiei oficiale*, căci subscrisul a fost pururea de socotință, că cel mai puternic reazâm pe care guvernul se poate sprijini este opinia publică.

Trecând apoi la reconstituirea corpului profesoral subscrisul a regulat de îndată numirea profesorilor la catedrele vacante, formarea Consiliului, numirea unui director la internat și readucerea elevilor în el, așa încât de la Martie și până la Aprilie, clasele gimnasiului, a facultății și internatul s'au găsit complectate cu desăvârșire și în stare de activitate mulțămitoare.

Pentru a asigura apoi neturburată mișcarea acestei reorganizări pe o cale de neîntreruptă bună regulă, subscrisul s'a îngrijit a numi un inspector, carele să privegheze și să controleze neabaterea tuturor de la datoriiile respective. În vederea împregiurării delicate, pentru a curma orî-ce sămînță de intrigă și desbinare, au învoit a se alege un asemenea de către însuși corpul profesoral, în persóna D-lui licențiatului Teodor Veisa, profesor de facultate, carele prin o consciinciosă purtare până acum, a răspuns cu deplinătate la încrederea guvernului; îndată dupe numire a inspectat gimnasiul găsindu-se îndestul restatornicit; subscrisul întorcându'și îngrijirea asupra scólelor ținutale, 'l a trimis spre inspectarea tutulor aședământelor de învățături din Țera de Jos și Basarabia, dându'î instrucție pentru reorganizarea lor, pe care instrucții subscrisul credincios principiului mai sus citat, le a publicat asemenea și prin foile oficiale la No. . . . precum a făcut în toate actele séle; în afară de acestea subscrisul prin circularea publicată, sub No. 3.745, a atras luarea aminte a profesorilor ținutali asupra vătămătorului mod de memorisare, observat în predarea lecțiilor, asupra nelipsirii lor de la posturile respective fără anume învoire, trimițându-le condicii șnuruite pentru înscrierea frecventării claselor și ținerea ședințelor comitetelor; asemenea și asupra neînchiderei claselor, sub osebite pretexte, precum s'au fost urmat toate acestea până atunci. Asemenea pentru scólele private, prin circularea publicată sub No. 2.523, s'au cerut de la directorii osebitelor pensionate, stricta observare a regulilor prevăzute de legi, a se da pentru învățătura limbei naționale locul și desvelirea cuvenită pentru trebuințe societății unei țeri române; apoi din raportul inspectorului și din inspecțiile făcute de către însuși subscrisul, putându-se constata micul număr de scolari ce se găséu frecventând scólele publice, mai ales acele începătore primare și sătesci, subscrisul nu a socotit de prisos a cere concursul moral al clerului pământean, adresându-se către șeful bisericeii Statului, prin circularea publicată sub No. 2.256, ca prin sfătuirii duhovnicesci să îndemne pe părinții familiilor să 'și trimită copiii la scólă; asemenea vădënd că cei mai mulți părinți îndată ce învétă ceva de a scrie, îi iaú de la scólă și 'l dau în cancelariii, subscrisul, prin adresa publicată sub No. 3.745, a cerut de la osebitele instanțe a nu primi în a lor servicii asemenea tineri, cari nu ar înfățișa atestate de sévărșirea măcar a învățătorei primare și a prefera pentru posturi mai importante pe acei cu atestate de cursuri superioare.

Toate aceste îngrijiri nu au rămas fără rezultat: publicul țerei s'a deșteptat . . . De recunoscință împinși, căți-va particulari au hărăzit averi pentru trebuințele scólelor și osebitele comunități au început a rivalisa prin înființarea și înzestrarea deosebitelor aședăminte de învățături, precum toate acestea se pot cunoște din publicațiunile făcute în foile oficiale. Un curs public de fisică și chimie populară, în scop de a deștepta tendințele către industrie și a stărpi multe superstiții, s'au vădút vizitat de un numeros și entusiast auditoriu, din toate clasele societății. Examenele ținute la finitul anului 1857 — 1858, au

înfașat rezultate multămitore, precum se poate constata din raporturile delegaților trimiși. Publicul a vădit mulțămirea sa asistând la ele și dăruind premii de încurajare, pe lângă premiile publice date de minister. În împărțirea acestor premii, subscribul a avut ocazia a introduce o nouă îmbunătățire, statornicindu-se un sistem dupe care din un principii de adevărată emulație pentru osebitele merite, restringându-se numărul premiilor la o cestiune materială, mai puțină și mai mică, le-a dat adevărata lor valoare și greutate morală. Tot dintr'un asemenea mobil s'a statornicit pentru prima dată un premiu mare general, numit de bun merit, carele să se dea elevului celui mai covârșitor, pentru toate notele și clasele.

Dupe acestea și altele asemenea măsuri luate pentru întâmpinarea lipsurilor, ce se iveau la fie-care pas în administrarea și conducerea învățătorei, subscribul a creșut de a sa datorie a și întorce îngrijirea asupra reformelor generale și alte îmbunătățiri radicale, cerute neapărat pentru a se așeza învățătura pe o cale, care să o conducă către adevărata ei omenire. Pentru acest finit inspectorul a fost însărcinat a propune mai întâiu instrucții din cele mai potrivite pentru îmbunătățirea educației în interesul public. Instrucțiile pentru instrucția școlii centrale de fete, s'a publicat prin foile oficiale spre obștească aprețuire.

Principiul pe care ele sunt statornicite precum și osebitele regularisirii introduse în administrația launtrică a ministerului, sunt toate purcese din punctul de vedere a face din acelea bune mume și soții cu cunoscinți gospodăresci, pregătindu-le tot-d'o-dată indestul pentru a putea servi țerei, în unele condiții, și ca profesorițe și crescătore, spre a se putea scuti societatea noastră de aducerea de guvernante din străinătate, cu multe cheltueli și adesea cu ne nemerirea instrucției potrivite. S'a statornicit asemenea și pentru internatul gimnasial regule comunicate direcției respective, sub No. . . ; prin aceste s'a avut cu osebite în vedere a se deprinde pe elevi cu o disciplină regulată, care să le irsulle respectul către legi și respectul către autorități, ținută fiind în depărtarea de ori-ce amestec, care nu ar sta în raport cu calitatea lor de scolari. Modul primirei în internat, conform legilor, s'a reformat pe principiile cele mai nepărtinitore, pentru adevăratul merit și talent, în considerația numai pentru lipsa de înlesniri a familiilor și pentru o dréptă repartiție între scolarii buni din toate părțile țerei; asemenea pentru a insufla tot-d'o-dată tinerimeii respectarea de sine, s'a adoptat purtarea unei uniforme de către toți elevii institutelor publice, fără excepție. Dupe aceste regularisirii privitoare la creșterea curat morală, subscribul a chiămat luarea aminte a consiliului școlilor și a corpului profesoral asupra reformelor de care experiența mai multor ani vedise că urma trebuință în programul învățăturilor, care prin sistemul său de comparații, cu perfecțiune și prin înmulțirea orelor de clase, nu lasă elevilor timpul trebuit pentru pregătirea și studiarea lecțiilor. Învățăturile colegiale mai cu séma, înfașa o mare lipsă, căci nu coprindea studiul gramaticii române; studii neapărat pentru o limbă a cărei variații de vorbire și în scris nu se găsec statornicite în un mod fix. Lasăm a dice, ca limba română în cărțile scolare se găsea înstrăinată dupe nisce principii de un radicalism ades ridicul. Afară de acestea, învățăturile primare nu erau îndestul complectate, nici pentru a răspunde la căpătarea de cunoscințe mai superioare, nici pentru a rămânea îndestule prin sine însuși, pentru acei cari nu puteau trece mai încolo de ele. Programul deci fu reformat pentru toate ramurile învățătorei dupe un sistem mai rațional, mai consecuent și mai lesnicios pentru scolari. El se găsec încă abia la început pentru a se putea constata rezultatele séle; la finitul anului curent însă,

când și elevii și profesorii lor pregătiți cu cărțile trebuitoare dupe sistemul introdus prin ele se pôte spera, că școlile noastre vor scôte barbați pregătiți cu tôte cunoscințele trebuitoare pentru societatea noastră.

În mișlocul tuturor acestor lucrări de îmbunătățire și regulare pentru școle publice și private ce înființă la intrarea sa, subscrisul a creșut de datorie a gândi, atât la desvelirea și sporirea acestor așezăminte, cât și la immulțirea numărului și crearea acelor ce lipseau încă, potrivit cu trebuințele sporinde a unei societăți în regenerare și doritoare de civilizațiune. Din un asemenea punct de vedere, îngrijirea subscrisului s'a întors mai întâiu asupra școlilor sătesci, cari lipsău cu totul, a căror trebuință era cea mai important simțită, și pentru care până în anul de față nu era nimic făcut, decât numai condițiunea pusă în contractul de posesiune a unora din moșiile clerului pământén, pentru zidirea unei case de școle, din cari și acestea nu era chiar nici una zidită.

În curs de mai mult de 5 ani, măsuri energice luate, și nici un sacrificiu crușat, au făcut, ca la 1 Octombree trecut: 25 școli sătesci dupe lista lit. au început a funcționa pentru luminarea poporului de jos, care se găsea lipsit până și de cunoscința cetirei rugăciunilor și a iscălirei numelui. Aceste școli s'au deschis, cu profesori pregătiți în institutul preparandal din Trei-Erarchi, și în lipsă, cu seminariști, cari s'evirșise cursul secundar. Pentru a se întâmpina o asemenea lipsă pe viitor, institutul preparandal, înființat anume ca o școlă normală, pentru scopul pregătirei de profesori săteni, s'au restatornicit pe piciorul cerut de o asemenea instituție depărtându-se din el un număr de seminariști abusiv introduși și înscrierea între preparanți s'au învoit, nu numai ca până acum, acelor ce au absolvit patru clase primare ce și seminariștilor cari ar fi sfișit cursul secundar, adăogându-se chiar cursul pedagogic și în programele seminarului.

Acastă măsură s'a făcut pentru înduoitul scop de a avea în tot timpul un număr îndestulător de profesori pentru numeroase școli, ce în curând, dupe măsura ce subscrisul a avut osebit a lua în îngrijire, urmază să se deschidă pe la tôte moșiile mănăstirilor, atât pământene, cât și închinare, punându-se și în contractele acestora condițiunea înființării de școlă; și pentru a deschide o carieră mai onorifica și mai întinsă clerului luminat ce ese din așezămintele seminarești.

O a doua trebuință, nu mai puțin importantă, simțită mai cu sémă prin ținuturi, era lipsa de școli de fete, din cari nu există până acum, afară din capitală, decât numai trei și anume la Bêrlad, Tecuci și Odobesci. La 1 Septembrie, șapte noue școli primare de fete s'au deschis: la Galați, Ismail, Ocna, Piatra, Huși, Bacău și Têrgu-Frumos, cu profesore, cari s'evirșind cursul de școlă centrală de fete din Iași, se găseau întrebuițate ca supleante în citatul institut.

O școlă primară de fete are să se deschidă, încă în curând, în politia Neamțului, unde acum se fac pregătirile trebuitoare pentru deschiderea ei.

4 școli primare de băeți asemenea s'au înființat din nou, la Ismail, Kilia, Reni și Herța.

Tot la 1 Septembrie, s'a deschis un seminariu, cu un internat, în Roman, un colegiu în Bêrlad și 2 școli reale: una în Iași și alta în Galați, înființate din nou tôte acestea numai acum.

Trebuința înființării unor asemenea așezăminte, subscrisul a calculat'o dupe volumul de dorințe exprimate de tinerime și publicul țerei, mai cu osebite pentru învățăturile reale, cari mărginite numai la un curs de cincă ani și coprinđend o enciclopedie de obiecte din ramul comercial și industrial, cele mai trebuitoare pentru viața practică cari completează

cu un curs real de o specialitate, înfățișează toate înlesnirile de o bună educație pentru fiii familiilor acelor cari nu sunt în condiții de a 'i consacra mulți ani unor studii mai 'naintate și adesea prisositoare pentru împregiurările în cari au a trăi.

Școlile reale promit asemenea formarea în curând de o stare de mijloc (tiers état) care singură poate face și închezășui puterea și înflorirea Statului.

Recapitulând cele de mai sus, se ved înființate din nou la 1 Septembrie conținut : 25 școli satesci, 8 școli primare de fete, 4 școli primare de băeți, un seminarium, un colegiu și două școli reale ; în același timp s'au dat școlilor înființate de mai 'nainte desvélirea cerută de marșa lor progresivă ; așa pentru școlile de băeți din Huși, Bêrlad și Piatra, s'au numit câte două supleanți în privirea numeroșilor școlari de cari sunt frecventate.

La trei școli de fete din capitală și la acele din Bêrlad, Tecuci și Odobesci s'au sporit cu clasa III-a. La școla centrală de fete din Iași, s'au introdus o a șésea clasă și un curs de pedagogie înaltă în limba franceză pentru elevele ce doresc a se deda carierei de profesorese séu crescătore și cărora, pentru mai bună practică, li s'au prescris a preda lecțiile zilnice la clasele de jos, sub de aprôpe priveghere a profesorilor respectivi.

La facultate asemenea s'a deschis anul al II-lea de legi, precum și al douăilea de filosofie.

În fine, pentru coloniile din Basarabia, ce nu aveau nici un aședământ de învățătură și cari se aflau în împregiurările grele și delicate a unei anexări prospete, către țera noastră, s'a statornicit în véra anului curent un anume aședământ promulgat prin un hrisov, prin care interesele limbei naționale române și supremația ministerului instrucțiunii publice sunt asemenea garantate ; prin acel hrisov, scris prin înțelegere cu deputații coloniilor, s'au isbitit a forma pentru școlile bulgare, din antrepriza proprii tiilor un venit sigur și crescător, care ar fi de dorit a se putea crea și pentru toate cele-alte școli ale țerei.

Pe temeiul unui asemenea hrisov se găsesc funcționând până acum o școlă primară de băeți și una de fete în Bolgrad, asemenea sunt școli satesci prin osebite colonii.

Subscrisul nu a avut mai puțină îngrijire și pentru comunitățile de rituri străine aședate în țera. O școlă protestantă înființată de trei ani, sub patronagiul direct al consului prusesc, s'a găsit funcționând în cea mai bună regulă. Subscrisul nu a avut decât a 'i da autorisația cuvenită, prin care i se punea îndatorire a avea un profesor pentru gramatică, geografie și istoria română, și a depune examene publice în ființa unui delegat al ministerului.

Pentru comunitățile catolice, subscrisul, s'a adresat către vicariatul misiunii în Moldova, carele prin răspunsurile comunicate s'a îndatorit a regula în curând înființarea de școli comunale pentru coreligionarii catolici. În asemenea scop subscrisul s'a adresat și către reprezentantul comunităților evreesci, prin circularea publicată sub No. . . . ; găsind însă din partea lor împotrivire și puțină voință, subscrisul, întemeiat pe dispozițiunile de mai 'nainte legiuite în asemenea, și care se găsește expuse prin raportul supus guvernului de mai 'nainte, sub No. . . . , au înaintat înființarea școlilor comunale evreesci, prin măsură executive, cari însă nu au produs tot rezultatul lor, dér cari totuși au pus pe deosebite fețe din străinătate în nevoie de a 'și căpăta recunoscerea continuării micilor aședăminte private ce întrețin, prin căpătarea de autorisații legiuite și supunerea la instrucțiile statornicite.

Școlile armenesci din capitală, înființate de mai mulți ani și administrate de comu-

nitățile aceluși rit, dupe un aședământ osebit, promulgat in anul 18 . . . , se gasesc in cea mai bună stare și regulă. Nu era asemenea și cu acele de prin ținuturi, unde afara de Roman și Botoșani, nu se găseau înființate nici Eforiile cerute de citatul reglement.

Formarea unor asemenea Eforii și școli primare s'au și regulat până acum pentru comunitățile din Bacău, Ocna, Focșani, Galați și Ismail.

Un aședământ important de învățatură industrială, înființat de mai mult timp, carele până acum nu a adus decât rezultate cu totul slabe în comparație cu uriașele cheltueli ce au costat pentru întreținerea lui, precum se lămuresce din memoriul speciail pentru asemenea obiect, este școla de arte și meserii din capitală. Cea d'ânteu îngrijire a subscrisului la intrarea sa în minister, a fost a vedea acest aședământ reorganizat în un mod, care să garanteze rezultatele așteptate de la înființarea lui, însă contractul cu care școla a fost dată și trecută în antreprisă, către osebite fețe, cu osebite transacții și condiții, toate în defavorul școlei, a fost o grea pedică pentru ori-ce îmbunătățire. Tot ce subscrisul putea face, a fost de a sili pe antreprenor, potrivit contractului, a repara atelierele cădute în dărîmăre, înaintând asemenea prin chiar lucrările ministerului, pe conta antreprenorului, până ce acum de curând Sfatul cărmuitor prin hotărîrea sa, din . . . , comunicată prin adresa Secretariatului de Stat, No. . . . , au regulat desființarea acestui contract. Ori-carî sunt condițiile cu cari desființarea este a se face, școla nu pôte decât câștiga prin ea, căci va rămâne liberă de singura, dar puternica pedică, ce oprea a i se da desvélirea și sborul cerut de menirea ei.

In afară de aceste aședămintele enumerate, până acum mai există unul cu titlul de seminarî, în mănăstirea Neamțul, întreținut cu cheltuiala acelei mănăstiri. La intrarea sa, subscrisul a găsit'o figurând numai cu numele, căci în contra hrisóvelor Domnului Ghica, mănăstirea, folosindu-se de osebitele împregiurări ale guvernelor provisorii, au isprăvit a o scóte de sub priveghiărea și legiuita controlă a ministerului, dupe care apoi a desființat și gimnasiul și internatul ce trebuia să aibă, reducend'o la simpla proporție de o școlă catihetică. Subscrisul a făcut tot ce 'i a stat prin putință pentru restatornicirea ei, pe basa domnescilor hrisóve, adresându-se mai înteu către starițul mănăstirei, prin adresa publicată sub No. . . . , și apoi, către E. S. P. Caimacam, prin raportul No. . . . , carele a și bine-voit a rëndui o comisie. Lucrările acestei comisii însă s'au paralisat prin opunerea starițului, sprijinit de chiriarhia țerei, precum se pôte vedea din raportul Ministerului, No. . . . , de curând recomandat de E. S. P. Caimacam în deliberarea Sfatului administrativ. Subscrisul speră, că ori-ce guvern va fi aședat în fruntea țerei, nu va lăsa în părăsire o asemenea cestiune serioasă, ce prin a ei importanță pentru țeră, a devenit o cestiune națională.

Tóte aceste îmbunătățiri și sporiri pentru aședămintele de învățatură din țeră de la sine se înțelege, că au trebuit să immulțescă și cheltuelile casei școlilor și să coste însemnătore sacrificiuri bănesci; însă subscrisul a fost de socotință, că pentru nisce asemenea importante trebuințe ale țerei, ori-ce guvern este dator a nu cruța finanțele sale.

La intrarea sa în minister, subscrisul a găsit casa școlilor în o crisă financiară îndestul de delicată. La început anume chiar budgetul acestei case întărit de Sfat și de E. S. Prințul Caimacam, represinta un deficit mai bine de 20.000 lei, ce rămânea a se acoperi din economii.

Din acest budget, visteria Statului nu voia a recunósce o subvențiune de 348.000 lei, ce dupe regulamentul urma a se trage tot anul de la ea, în privire, că asemenea condeiu nu fusese prevădut prin budgetul ei pe anul curent. Recunóscrea acestei subvențiunii de

visterie a fost una din condițiunile cu care numai subscrisul a primit a lua asupra'i sarcina ministerului; însă realizarea ei definitivă, nu s'a făcut decât foarte de curând prin slobozirea unui sinet din partea visteriei, cu care casa scôlelor se pôte împrumuta de la bancheri, pe conta ei; aceea ce o va pune pôte în necesitate de a suferi o scădere de dobânzi.

Înființarea seminarului din Roman, a necesitat asemenea asigurarea unei cheltueli peste 100.000 lei, ce are din casa clerului.

Profesorii sătenii urmând a fi plătiți de către posesorii moșiilor clerului, și o asemenea condiție neputând fi prevădută prin contracte până la noua împosuire, lefile lor a trebuit a fi asemenea plătite din casa clerului, care plătesce până acum o sumă de 60.000 lei pe an.

Numărul scôlelor primare de băeți și fete înființate din nou, precum s'a probat mai sus; colegiul din Bêrlad, scôlele reale, îndeplinirea profesorilor pe la toate catedrele vacante, sporirea ce a fost de trebuință a se face la o parte din profesori, pensiunile, ce potrivit legilor a trebuit a se da acelor retrași, stipendiile ce ministerul a trebuit să acordeze elevilor, mici burse pentru a putea urma cursurile facultative, au necesitat asigurarea unei nouă subvențiunii pentru casa scôlelor în sumă de 250.000 lei pe an, care să se tragă din casa clerului. Un nou ajutor pentru casa scôlelor au mai fost și veniturile mănăstirei Mavromolului din Galați, ca la 50.000 lei pe an, trecute către ea de la casa clerului pe temeiul vechilor hrisove domnesci, în puterea hrisovului publicat, sub No. . . . , și în o mică parte prin sporirea numărului internilor solvenți în instituturile publice și suirea plăților de la 1.200 la 2.000 lei pe an, pentru internatul gimnasial.

Însă toate economiile și prisosurile acestor nouă venituri asigurate, se găseu acoperite și covârșite pentru acest an, prin costisitorile reparații radicale ce a trebuit a se face la biserica Mavromolu și la încăperile feredenului, ce cădea în ruine, fără să aducă nici un venit și la încăperile scolastice din capitală; cheltuelile se sue peste 300.000 lei; asemenea din despăgubirea ce este a se da pentru desființarea contractului scôlei de arte în sumă de 4.000 galbeni său 148.000 lei, oșebit de 70.000 lei, costul reparației făcute la atelierele acelei scoli, și care a trecut peste suma subvențiunei din care urma a se face; asemenea pentru cheltuelile necesitate prin cumpărări și tipărituri de cărți, împărțiri de premii, etc., încât deficitul anului financiar curent se pôte calcula.

Un asemenea deficit în budgetul casei scôlelor nici pôte a nu urma, căci afară de câștiurile a trei moși, toate cele-alte venituri alcătuindu-se numai din subvențiunii fixate o-dată pentru tot-d'a-una, nici pot sta în raport cu cheltuelile necesitate și sporite pe fie-care an, cu desvélirea și sporirea progresivă a aședămintelor de învățatură, cari abia fiind la începutul lor, nu'și au încă fixată complectarea lor.

Statistica scôlelor Moldovei înfățișează un număr de 136 aședămintele de învățatură publică și privată dupe lista lit. . . .

Scôlele publice înfățișează un număr de 168 profesori și profesorese de toate rangurile dupe lista litera . . . , și 9.043 scolari, cari împreună cu 957 ce frecuenta scôlele private, dau un total de 10.000 scolari, dupe raportul inspectorului general, făcut la finitul anului 1857—1858, căci statistica anului curent 1858—1859, nu s'a putut încă pregăti.

Din aceste scoli, 25 sunt sătesci, 24 primare de băeți, din cari 5 în capitală, 12 primare de fete, din cari 2 în capitală, o scôlă centrală de fete în Iași, cu un internat de 60 eleve, din cari 50 gratuite și 10 solvente, 2 scoli reale în Iași și Galați, un colegiū

în Bêrlad și unul în Iași, cu un internat de 160 elevi, din cari 126 gratuit și 34 solvenți; o facultate de filosofie și una de legi, cu câte 2 clase; o școală de arte în capitala și trei seminarii la Socola, Roman și Huși cu câte un internat de elevi gratuit și 13 școli catinetice primare în fie-care poliție rezidențială; asemenea un internat de 50 de preparanți gratuit în încăperile de la Trei-Erarhi. Mai este școla centrală armână din Iași și trei sucursale la Botoșani, Roman și Ocna.

Cheltuelile materiale ale tuturor așezămintelor publice din capitala și léfa profesorilor publici din totă țera sunt în sarcina casei școlilor. Cheltuelile materiale a școlilor ținutale, afară de Vaslui și Mihăileni, sunt în sarcina comunităților respective, prin Eforii și se gădesc foarte rău îngrijite de către ele, cu toate stăruințele de la minister în tot timpul. Seminariile și au veniturile lor proprii, se subvenții din casa clerului și se administrează în deosebi prin episcopii alcatuite de episcopul eparhiot și ministerul instrucției.

Școlile coloniilor din Basarabia precum și școlile armene și au de asemenea veniturile lor proprii, administrate prin Eforiile respective, sub controla Ministerului.

Totă administrația morală și materială a învățământului public și a școlilor se urmează dupe legiuirea coprinsă prin Așezământul școlilor, promulgat în anul . . . , carele dupe o cercare de mai mulți ani a dovedit că lasă mult de dorit, sub osebite puncte de vedere.

Lista de profesorii institutului gimnasial

D-lui Aga Theodor Vieisa, inspector general al școlilor.

- „ Dimitrie Stoica, profesor de literatura română și latină, de stil de antichități și Mitologie, la clasele gimnasiale superioare.
- „ Licențiatul Vasile A. Urechiă, profesor de istoria universală și a patriei; are clasele gimnasiale superioare și facultatea de filosofie.
- „ Ștefan Miclea, profesor de istoria naturală; are clasele superioare gimnasiale.
- „ Ión Pop, profesor pentru matematici; are clasele superioare gimnasiale.
- „ Alexandru Metaxa, profesor de limba și literatura elenă; are clasele gimnasiale.
- „ Zaharia Columb, profesor de gramatica latină, română și germană în clasele gimnasiale inferioare.
- „ Constantin Kirniski, profesor pentru istoria universală; are clasele gimnasiale inferioare.
- „ Grigore Cobalcescu, profesor de istoria naturală, are clasele inferioare gimnasiale.
- „ Ión Pangrati, profesor de matematici; are clasele gimnasiale inferioare.

S-ția Sa Iconomul George Ionescu, profesor de religie și director al internatului gimnasial.

D-lui Anton Parteni, profesor de caligrafie și desen; are clasele gimnasiale inferioare.

- „ Emilian Kertes, profesor de desen și geografia descriptivă; are clasele superioare gimnasiale.
- „ Malgouverné, profesor de limba francesă; are clasele I-a, a V-a și a VI-a din gimnasiu.
- „ Ludvig Iordan, profesor de limba francesă; are clasele a II-a, a III-a și a IV-a din gimnasiu.
- „ Iosef Maisner, profesor de limba germană; are clasele superioare gimnasiale.
- „ D. Botez, bibliotecar.

Lista de profesorii gimnasiului din Bêrlad

- D-luî Ulis Filaletis, profesor de gramatica română, caligrafie, istorie, geografie și limba franceză, cu îndatorire a predă această limbă și la scôla de fete.
- » Ión Vêrgolicî, profesor de limba latină, aritmetică, geologie și botanică.
- Pentru predarea religiei s'a însărcinat pe catihetul acestei politii.

Lista de profesorii facultăței juridice și filosofice

- D-luî Dr. Simion Barnuțiu, profesor de filosofie și dritul natural, cu îndatorire de a predă și în gimnasiu introducerea la filosofie.
- » V. Al. Urechiă, profesor de istoria și literatura română și universală.
 - » Petru Suci, profesor de istorie, institutele dritului roman și pandectele.
 - » Licențiatul Teodor Veisa, profesor de dritul civil.
 - » Dr. George Apostoleanu, profesor de dreptul penal și procedura penală.
 - » Iacob Lupașcu, profesor de dritul comercial.

Listă de profesorii scôlei reale din capitala

Pentru predarea matematicelor, istoriei naturale și a limbei germane, s'a însărcinat D-luî Dr. Anton Velini.

Pentru predarea religiei s'a însărcinat S-ția Sa Iconomul Ión Lohan.

Pentru predarea desemnului și a caligrafiei s'a însărcinat D-luî Parteni Antoni.

Pentru predarea istoriei, geografiei și limba română, s'a însărcinat D-luî Mihail Gheorghiu.

Ear pentru ocuparea catedrei de limba italiană la această scôlă, cum și la gimnasiu, s'a publicat concurs.

Lista de profesorii scôlei reale din Galați

D-luî Dimitrie Gheorghiu, profesor de matematică, istoria naturală și caligrafia sêu desemnului.

- » Ión Adrian, profesor de istorie, geografie și limba română.
- » Audisio Iasento, profesor de limba italiană.
- » Kumbari, profesor de limba grecă.

Pentru predarea religiei, s'a însărcinat catihetul politiei Galați.

Lista de profesorii scôlelor primare din capitală

D-luî Dr. Anton Velini, director și profesor la scôla pregătitoare.

- » Ión Darzeu, profesorul clasei a IV-a din Trei-Erarchi.
- » Neculaî Măcărescu, profesorul clasei a III-a din Trei-Erarchi.
- » Ión Stavrat, profesorul clasei a II-a la această scôlă.
- » Ión Gusti, profesorul clasei I din această scôlă.
- » Mihail Colea, supleant.

S-ția Sa Iconomul Ión Lohan, profesor de religie și caligrafie, cu îndatorire de a predă și la scôla preparandală.

D-luî Nicolae Turculețu, profesor la scôla din Tătăresci.

S-ția Sa Iconomul Amfilochie Ionescu, supleant.

D-lui Toma Săvescu, profesor la școala din Sararie.

- „ B. Praja supleantul acestei școli.
- „ Ión Praja, profesor la școala din Păcurari.
- „ Alexandru Urzică, supleantul sêu.
- „ Dimitrie Haralambie, profesor la școala din Têrgușor.
- „ Basile Ciornei, supleantul acestei școli.

Profesorii din școala centrată de fete

D-na Elisa Barbe Andre, directore.

- „ Maria Costin, profesoresă la clasa I-a de externe.
- „ Profira Hontru, profesoresă la clasa II-a de externe.
- „ Elena Boian, profesoresă la clasa III-a de externe.

D-lui Mihail Georgiu, profesor de istorie, geografie și de științele naturale, cu îndatorire de a ține comptabilitatea și corespondința.

S-ția Sa Iconomul Ión Poenaru, profesor de aritmetică, catichism și duhovnic.

D-lui Teodor Zăhăreanu, profesor de gramatica română și caligrafie.

- „ Mihail Tiedmain, profesor de limba franceză în clasele inferioare.

D-na Clara Dolniski Stasski, profesoresă de desen.

- „ Ruxandra Gavrilu, învățătoare la lucru de mână.

Școlile filiale de fete

D-na Elenca Ducu, profesoresă de clasa I-a și lucru de mână la școala din Bellic.

D-lui Ión Ștefănescu, profesor pentru clasa a II-a și a III-a.

D-na Ana Popovici, profesoresă pentru clasa I-a și la lucru de mână la școala de pe Podul-lung.

D-lui Ștefan Zăhăreanu, profesor pentru clasa a II-a și a III-a.

Profesorii și profesoresele școlilor ținutale

D-lui Ión Vițu, profesor la școala de băieți din Galați.

- „ Tertulian Tobias, adjunct la această școală.
- „ Roșanu, supleant la această școală.

D-na Hristofor, profesoresă la școala de fete din acest tîrg.

D-lui Ión Grigorescu, profesor la școala de băieți din Tecuci.

- „ George Stănilescu, adjunct la această școală.
- „ Ión Smeul, supleant la această școală.

D-na Elena Cernat, profesoresă la școala de fete din acest tîrg.

D-lui Vasile Cernat, supleant la această școală.

- „ Ión Popescu, profesor la școala de băieți din Bêrlad.
- „ Ión Smeul, adjunct la această școală.
- „ Ștefan Georgescu, supleant la această școală.

D-na Zoe Evolski, profesoresă la școala de fete din Bêrlad.

- „ Filaret, supleantă la această școală.

D-lui Ión Dumbravă, profesor la școala de băieți din Huși.

- „ Papazolu, adjunct la această școală.
- „ D-l Adrian, supleant la această școală.

D-na Profira Lupușor, profesorésa la scóla de fete din acest tãrg.

D-luî Vasile Casian, profesor la scóla de bãeți din Vasluiú.

„ Gheorghe Dumbravã, adjunct la acéstã scóla.

„ Gheorghe Candelaș, supleant la acéstã scóla.

D-na Ecaterina Radovicî, profesorésa scólei de fete din acest tãrg.

D-luî George Rozali, profesor la scóla de bãeți din Focșani.

„ Costache Țelini, adjunctul acestei scóli.

„ Petrescu, supleantul acestei scóli.

„ A. Hristodulo, profesorul scólei de bãeți din T.-Ocnei.

„ A. Stavrat, adjunctul acestei scóli.

„ Georgie Stoica, supleant.

D-na Maria Paladi, profesorésã la scóla de fete din acest tãrg.

D-luî C. Platon, profesorul scólei de bãeți din Bacãu.

„ Mihail Frunzã, adjunctul acestei scóli.

„ Ștefan Țișescu, supleantul acestei scóli.

„ Ión Zamfirescu, profesor la scóla de bãeți din Roman.

„ Ștefãnescu, adjunct la acéstã scóla.

„ Paladi, supleant la acéstã scóla.

„ Ión Homiceanu, profesor la scóla de bãeți din T.-Petrei.

„ Halunga, adjunct la acéstã scóla.

„ Nádejde, supleant la acéstã scóla.

D-na Elena Radovicî, profesorésa scólei de fete din acest tãrg.

D-luî Nicolae Verdeanu, profesorul scólei de bãeți din Falticeni.

„ Cocea, adjunct la acéstã scóla.

„ Sivolca, supleant la acéstã scóla.

„ Mihail Averescu, al doilea supleant la acéstã scóla.

„ Costache Paulini, profesorul scólei de bãeți din Mihãileni.

„ Nicolae Popescu, supleant.

„ Mihail Alboteanu, profesor la scóla de bãeți din Dorohoiú.

„ Grigore Platon, adjunct la acéstã scóla.

„ Ión Cornescu, supleant la acéstã scóla.

„ Vasile Paulini, profesor la scóla de bãeți din Botoșani.

„ G. Vasiliu, adjunctul acestei scóli.

S-ția Sa Ereul Costantin Nádejde, supleantul acestei scóli.

D-luî Ión Bunescu, profesor la scóla de bãeți din Hãrlãu.

D-luî Ión Verdeanu, profesor la scóla de bãeți din T.-Frumos.

„ Teodor Verdeanu, adjunctul acestei scóli.

„ Ștefan Averescu, supleantul acestei scóli.

D-na Profira Bãláceanu, profesorésã la scóla de fete din acest tãrg.

D-luî Constantin Rojniță, profesor la scóla de bãeți din Odobesci.

„ P. C. Dobrea, adjunctul acestei scóli.

„ George Scãnteie, supleantul acestei scóli.

D-na Ana Nicolaú, profesorésã la scóla de fete din Odobesci.

„ Elenca Nicolaú, supleantã la acésta scóla.

D-luî Nicolae Brașoveanu, profesor la scóla de bãeți din Panciu.

„ A. Sava, profesorul scólei de bãeți din Herza.

Profesorii de pe la școlile de pe partea din Basarabia anexată către Moldova.

D-luî Simion Brâncoveanu, profesor la școla de băeți din Bolgrad.

„ Alexandru Coșula, profesor la școla de băeți din Ismail.

S-ția Sa Erel Constantin Buhnea, profesor de limba română la școla de băeți din Têrgu-Reni.

D-luî George Andreiü, profesor tot la această școlă.

D-na Maria Dervini, născută Tutov, directore la școla de fete din Ismail.

D-luî G. Ghețu, profesor la școla din colonia Satul-Noü.

„ George Moroșanu, profesor la școla din colonia Tașbunari.

„ G. Stroeanu, profesor la școla din colonia Volcâneți.

„ B. Brândă, profesor la școla din colonia Șănirlikita.

„ N. Petru, profesor la școla din colonia Erdekburno.

„ Dimitrie Moroșanu, profesor la școla din colonia Colibași.

„ Neculaî Necolaü, profesor la școla din Satul Babele.

„ Georgie Romanescu, profesor la școla din Têrgul Kilia.

„ Iön Sirețeanu, profesor la școla din colonia Sloboția.

„ Em. Dumbrava, profesor la școla din colonia Valeni.

„ Vasile Ștefănescu, profesor la școla din colonia Frecățiu.

„ Z. Pănescu, profesor la școla din colonia Kartal.

Lista de profesorii școlilor satesci

D-luî Iön Borcea, profesorul școlei de pe moșia Costulenî, proprietatea clerului, ținutul Iași.

„ George Bolcanu, profesor de la școla de pe moșia Pălliniși, proprietatea clerului.

„ Lupu Bondescu, profesor la școla de pe moșia Borcea, proprietatea clerului, ținutul Sucevei.

„ Scarlat Constantin, profesor la școla de pe moșia Ruși, proprietatea clerului.

„ Pandele Brădeanu, profesor la școla de pe moșia Stănesci, proprietate a clerului.

„ Georgie Mardari, profesor la școla de pe moșia Kordăreni, proprietate a clerului.

„ Iön Antoniu, profesor la școla de pe moșia Răchiteni și Adjudenî, proprietate a școlilor, ținutul Roman.

„ Dimitrie Dăscălescu, profesor la școla de pe moșia Hărmănesci, proprietate a clerului, ținutul Sucevei.

„ George Simionescu, profesor la școla de pe moșia Gherăesci, proprietatea clerului, ținutul Roman.

„ Iön Moga, profesor la școla de pe moșia Ivănesci, proprietatea clerului, ținutul Fălciü.

„ Alexandru Hancu, profesor la școla de pe moșia Sinesci, proprietatea clerului, ținutul Iași.

S-ția Sa Erodiacul Ion Patron, profesor la școla de pe moșia Măcăresci, proprietatea clerului, ținutul Iași.

„ „ Erel George Lateș, profesor la școla de pe moșia Rădășani, proprietatea clerului, ținutul Sucevei.

D-luî Neculaî Petcu, profesor la școla de pe moșia Braniștea și Țipesci, proprietatea clerului, ținutul Covurluiü.

D-lui Gheorghe Nedelcu, profesor la scôla de pe moșia Bogdănesci, proprietatea clerului, ținutul Sucevei.

„ Antonie Antoniu, profesor de la moșia . . . , mănăstirei Bogdana, proprietatea clerului, ținutul Bacău.

„ Constantin Istrate, profesor la scôla de pe moșia Biczul, proprietate a clerului, ținutul Neamțu.

„ Ión Florescu, profesor la scôla de pe moșia Preutesci, proprietate a clerului, ținutul Sucevei.

„ Vasile Udrea, profesor la scôla de pe moșia Boloșani, proprietate a clerului.

„ Kota, profesorul scôlei din Vrancea, ținutul Putnei.

„ , profesor la scôla din mănăstirea Vorona, întreținută în totul de această mănăstire.

S-ția Lor Erodiaconul Markian, Erodiaconul Călinic și Monahul Sebastian, profesori la scôla din mănăstirea Doljesci.

„ „ Erodiaconul Inokentie și Eromonahul Eronim, profesori la scôla din mănăstirea Slatina, întreținută în totul de egumen.

S-ția Sa Iconomul Georgie Popescu, profesor la scôla de pe moșia Miclăușeni, proprietate a D-nei Vornicesei Ecaterina Sturdza, care întreține în totul această scôla.

„ „ Ereul Ión Bâzgan, profesor la scôla de pe moșia Valeni, proprietate a casei scôlelor, din ținutul Fălciu.

Listă de scôlele publice și private din țeră

2 Gimnaziuri, unul în Iași, cu internat și altul la Bêrlad fără internat, înființat în anul 1858.

2 scoli reale, una în Iași, alta la Galați.

5 scoli primare de băeți în capitală și anume: 1 în Trei-Erarchi, a 2-a în suburbia Sărăriei, a 3-a în cea din Tătărași, a 4-a în acel din Păcurari și a 5-a în acel din Tergușor.

1 scôla centrală de fete, cu internat în capitală.

2 scoli filiale de fete în capitală.

1 scôla preparandală în capitală.

1 scôla de meserii în capitală.

1 scôla militară în capitală.

19 scoli primare de băeți prin ținuturi și anume: 1 în galați, 2 la Tecuci, 3 la Bêrlad, 4 la Huși, 5 la Vaslui, 6 la Focșani, 7 la Mihaileni, 8 la Dorohoi, 9 la Botoșani, 10 la Hârlău, 11 la Tergul-Frumos, 12 la Odobesci, 13 la Panciu, 14 la Tergu-Ocna, 15 la Bacău, 16 la Roman, 17 la Peatra, 18 la Fălțiceni și 19 la Herța.

10 scoli de fete prin ținuturi și anume: 1 la Bêrlad, 2 la Tecuci, 3 la Odobesci, 4 la Pietra, 5 la Tergul-Neamțului, 6 la Huși, 7 la Tergul-Frumos, 8 la Vaslui, 9 la Tergu-Ocnei și 10 la Galați.

3 seminarii și anume: 1 la Socola, 2 la Huși și 3 la Roman.

13 scoli catinetice, câte una în fie-care district.

25 scoli sătesci și anume: 1 la Costuleni, 2 la Păltiniș, 3 la Borcea, 4 la Ruși, 5 la Stănilesci, 6 la Cordăreni, 7 la Răchiteni, 8 la Hărmănesci, 9 la Gherăești, 10 la Ivanesci, 11 la Sinesci, 12 la Măcăresci, 13 la Rădășani, 14 la Braniștea și Țipesci, 15 la

Bogdănesci, 16 la moșia mănăstirei Bogdana, 17 la Bicaz, 18 la Preutesci, 19 la Boloșcani, 20 la Vrancea, 21 la mănăstirea Vorona, 22 la mănăstirea Doljasci, 23 la mănăstirea Slatina, 24 la moșia Valeni și 25 la moșia Miclăușeni.

5 școli armenesci și anume: 1 în Iași, 2 la Roman, 3 la Botoșani, 4 la Focșani și 5 la T-Ocna.

5 pensionate private de băeți în capitală și anume: 1 al D-lui Cazu, 2 al D-lui Atanasiadi, 3 al D-lui Frai, 4 al D-lui Iordan și 5 al D-lui Aivas.

5 pensionate private de demoazele, din capitală, și anume: 1 al D-lui Joye, 2 al D-lui Haidig, 3 al D-lui Petit, 4 al D-lui Maisner și 5 al D-lui Sachetti.

6 pensionate private de băeți prin ținuturi și anume: 1 al D-lui Terderber, în Botoșani, 2-a al D-lui Pepi în Galați, 3 al D-lui Edinakevici, în Bacău, 4 al D-lui Eavorski în Peatra, 5 al D-lui Karl în Bêrlad și 6 al D-lui Kvitnisky, în Botoșani.

9 pensionate private de demoazele prin ținuturi și anume: 1 al D-lui Frici în Peatra, 2 al D-lui Copel în Bacău, 3 al D-lui Maer la Bacău, 4 al D-lui Bitru la Roman, 5 al D-lui Scoti în Galați, 6 al D-lui Papadopulo la Galați, 7 al Diaconului N. Ionescu în Peatra, 8 al D-lui G. Crudul la Focșani și 9 al D-ei Cocea în Fălțiceni.

2 pensionate evreesci de băeți în capitală și anume: al D-lui Șor și al D-lui Isaak Șvalb.

2 pensionate evreesci de fete în capitală și anume: 1 al D-lui Sircus și 2 al D-lui Blumental.

Școlile publice din partea din Basarabia anexată către Moldova.

1 școlă centrală de băeți în Bolgrad.

1 școlă de băeți în Ismail.

1 școlă de băeți în Têrgul Renii.

2 școli de fete și anume 1 în Bolgrad și 2-a la Ismail.

12 școli elementare de prin colonii și anume: 1 la satu nou, 2 la Tășbunari, 3 la Volcănesci, 4 la Minirlikita, 5 la Erdecburno, 6 la Colibași, 7 la satul Babel, 8 la Sloboția, 9 la Têrgul Kilia, 10 la Valeni, 11 la Frecăței și 12 la Kartal.

136 total.

Ear din statistica publicată în anul trecut 1.857 și coprinsă în memoriul asupra școlilor, la fața 26, numărul școlilor publice și private era de 62.

Listă de elevii aflători în școlile din principat

3.363 la școlile primare de băeți.

1.204 la școlile elementare din coloniile bulgare.

1.000 la seminari și la școlile catihetice.

365 la școlile armene.

238 la gimnasil.

615 la școlile și pensionatele private din capitală.

506 la micile școli eclesiastice, unde se învță cetirea, scrierea și cântările bisericesci.

459 la școlile de fete.

342 la școlile și pensionatele private din ținuturi.

1.908 școlile sătesci, seú comunale.

10.000 Iar dupe statistica publicată în anul trecut 1857 și coprinsă în memoriul asupra școlilor, la fața 26, numărul elevilor, cari frecuentaú școlile publice și private era de 4.244.»

*

Acastă dare de sémă este foarte complectă, de și cam optimistă, mai ales considerând marele deficit financiar de 436.000 lei ce exercițiul anului 1858, aŭ lăsat de plată anulului 1859.

Acest deficit este constatat de președintele consiliului de miniștri, din anul 1859, în darea de sémă către Divanul ad-hoc din 1859. ¹⁾

Administrațiunea Cneazului Cantacuzin, în timpul Căimăcămiei lui Vogoride, nu putem Ńice că n'a fost folositoare școlei: interesat cum era Caimacamul să'și facă amici din corpul didactic, el primi nepregătitele propunerii ale ministrului său Cantacuzino, în favoarea înmulțirii de școli de totă categoria, cu neprevedere de fonduri speciale, de personal didactic, material școlar, locale, cărți, etc., ceea ce le compromise existența chiar de a doua ți.

Alegerea Domnitorului Alex. Ión I Cuza, la 5 Ianuarie 1859, găsi situațiunea școlilor foarte compromisă și trebui totă înțelepciunea românescului și luminatului guvern al répoposatului M. Costachi, pentru ca acea situațiune a școlilor, să se îndrepte și în urma, nemuritorul în memoria culturii naționale, guvernul lui Kogălniceanu, să înzestreze Moldova cu nouă și de mare folos instituțiunii școlare și culturale, încoronându-le cu creațiunea Universității din Iași, la 1860.

*

Dar se ăvine să mai spicuiem câte ceva din actele anului 1858, relative la școlile din Moldova.

Restaurarea gimnasiului și înființarea de școli diverse, aŭ ocașionat urmatorul referat al unui harnic și iubitor de cultură romănescă, impiegat al școlilor, D. Melidon, provocat de raportul inspectorului general Veisa :

«Subscrisul luând în de aprópe cercetare devisul propus de D-lui inspectorul general, pe lângă raportul său No. 82, pentru cheltuelile ce vor cere aședămintele de învățătura publică, ce urmază a se înființa din nouă, cu începere de la 1 Septembrie viitor, cu căduțul respect referéză, că dupe calculațiunea făcută, aceste cheltuieli, pentru acei două ani d'ântéiŭ, vor fi numai următórele :

Pentru școlile de fete ținutale închirierea localului, cumpărarea mobilației și cheltuelile trebuitóre pentru restul anului curent, rămân a se acoperi din banii adunați prin subscripțiile înființate de D-lui inspectorul în fie-care politie, la revisia ce a făcut, rămânând ca restul unor asemenea subscripții să se întrebuinteze la zidirea său cumpărarea unei case de școlă, pentru care s'a și scris comitetului de inspecție a regula strângerea subscripțiilor până la 12 August viitor, și regularea celor de trebuintă pentru deschiderea școlilor. Iar cu începere de la 1 Ghenarie, anul viitor, atât chiria, cât și cheltuelile anuale, vor trebui să rămănă în conta Eforiilor, conform pildei urmate cu tote școlile primare ținutale, pentru care s'a și dat cuvenitele ordine Eforiilor respective, pentru prevederea prin bugete a unor asemenea sumi, miđlocindu-se acésta și la Ministerul din lăuntru; așa dér, în privire, că acum de îndată pentru cele d'ântăiŭ 2 clase nu este nevoie de suplente, casa școlilor va trebui să întâmpine numai salariarea

¹⁾ Veđi anexa.

unei profesoresé pentru fie-care scólá, care pentru 12 scoli, ce aú a se înființa socotindu-se câte 3.600 lei de persóná, alcátuesce o sumá anuala de 43.200 lei.

Pentru scólele sucursale de băeți, aceea din Cahul va trebui a fi întreținută, conform regulamentului de Eforie, aceea din Nicoresci de obștea târgului, conform declarației séle, iar aceea din Leova și Toceni de către proprietarii târgurilor, conform § 16, din aședământul scolar; pentru care acestea asemenea s'aú înaintat cuvenitele lucrări, rămânând casa scólelor a acoperi salariarea profesorilor, care pe analogia de 3.000 lei, dupe pilda altor asemenea scoli, va închipui o sumá anualá de 12.000 lei.

Pentru colegiul din Bêrlad, Epitropia proprietatei aceluí oraș a dáruiť o casá încápátóre, cáreia însă 'i trebuie o reparație în sumá de 43.000 lei, dupe devisul făcut.

Pentru acéstá reparație s'a făcut poftire Eforiei a o face pe conta sa, de la care încă nu s'a primit hotărátóre sciință déca primesce séu ba; la orí-ce cas însă clasa I și a II-a a colegiului se pot deschide în încáperile scólei primare. Așia dér, casa scólelor nu va avea la început decât salariile a duoi profesori trebuitori pentru sciințele în limba română, care pe analoghie de 10.000 lei unul, dupe pilda colegiului din Iași, va alcátui o sumá anualá de 20.000; cât pentru profesorul de limba latiná, socotiuța subscrișului ar fi a se întrebuința pe profesorul clasului Codreanu de la scóla primară din Bêrlad, unde nu mai cere trebuința de a fi un profesor de limba latiná acum când este o catedrá latiná la colegiú. Prin asemenea chip, scóla primară redusá pe piciorul tuturilor scólelor ținutale ar înfáțișa iconomia lefei unui profesor, care sporitá puțin se va da profesorului latin de la colegiú, care va trebui ca să predea tot-d'o-datá și limba francesá, atât la colegiú, cât și la scóla de fete din acea politie.

Scóla reala din Galați póte acum de o-datá, pentru cei duoi ani, ántéiú a se aședa în coprinsul scólei primare, dupe chiar încredinșările D-séle inspectorului; prin urmare nu va trebui decât salariarea a duoi profesori pentru osebitele sciințe, cari pe analogie de 8.000 lei unul, adecá ceva mai puțin decât la colegiú, unde ei sunt cu 10.000 lei, vor cere o sumá anualá de 16.000 lei.

Pentru limbile straine, care va fi gréca și italiana, ce sunt limbele comerciale a portului Galați, se vor întrebuința profesorii astáđi aflatori 'a scóla primară, unde nu mai urméza acum asemenea trebuință.

Pentru anul I-iú, séu póte și pentru al II-lea, scóla realá din Iași se va putea deschide în coprinsul colegiului; prin urmare nu va trebui altá cheltuialá, decât salariarea a duoi profesori, ca și la Galați, adecá o sumá anuala de 16.000 lei; cât pentru limba francesá, elevii pot frecuenta catedra colegiului.

Dupe o asemenea regularisire, nu va cere trebuința pentru anul ántéiú decât de o sumá de 103.200 lei, din casa scólelor, pentru ca tóte aceste noue aședáminte să póta funcționa cu începere de la 1 Septembrie viitor, care analoghisindu-se numaí pe restul de patru luni a anului curent, până la facerea noului budget al casei scólelor se reduce numaí la suma de 34.400 lei.

Șeful secțiunei scólelor, *Melidon*.

Dupe acest referat, s'a făcut raportul din 23 Iunie, cu No. 6.742, catre Caimacamul Vogoride, cerénd, în interesul propagarei luminei și a întinderei învățământului public, a autorisa liberarea în casa scólelor a unei subvenții de 250.000 din casa clerului, «de-o-cam-data, đice, din § extraordinar, pentru anul curent, iar penfru viitor să se trecé

prin budgetul acelei case.» S'a publicat concurs, pentru 20 August, pentru locurile vacante de profesori și profesorese și s'a comunicat prin circulara Eforiilor școlare din orașele Huși, Focșani, Galați, Reni, Kilia, Cahul, Roman, Bacău, Târgul-Ocnei și Târgul-Frumos. Acestui raport dându-i-se de principele Caimacam aprobare, prin rezoluția de la 26 Iunie a. c., s'a comunicat ambilor casieri ai cultelor și clerului, în 28 Iunie, cu No. 7.013 și 7.014, spre cuvenita regulare din parte-le.

Lista de banii trebuitori pentru înființarea și susținerea următoarelor școli publice

		<u>Lei</u>	<u>Par.</u>	
<i>Roman</i>	{	Inchirierea unei case pentru școla de fete, cu 5 odăi pentru clase, două odăi pentru profesoresă și o cuhnie, pentru un an	3.700	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea școlii peste un an. rămâne în conta Eforiei, precum și micile reparații de peste an.		
<i>Bacău</i>	{	Inchirierea unei case pentru școla de fete	3.700	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea școlii peste an, în conta Eforiei, precum și micile reparații de peste an.		
<i>Târgul-Ocnei</i>	{	Inchirierea unei case pentru școla de fete	2.200	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea școlii peste an rămâne în conta Eforiei, precum și micile reparații de peste an.		
<i>Vasluiu</i>	{	Inchirierea unei case pentru școla de fete	2.590	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea ei peste an rămâne în comptul Eforiei, precum și micile reparații de peste an.		
<i>Focșani</i>	{	Inchirierea unei case pentru școla de fete	3.330	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar pentru întreținerea școlii de fete din Focșani, ca și a celor-altă școle, rămâne în comptul Eforiei, ca și micile reparații de peste an.		
<i>Galați</i>	{	Inchirierea unei case pentru școlă de fete	7.400	—
		Plata unei profesorese	6.000	—
		Plata unei supleante	4.500	—
		Iar întreținerea școlii peste an rămâne în comptul Eforiei, ca și micile reparații de peste an.		

		<u>Lei</u>	<u>Par.</u>	
<i>Ismail</i>	{	Inchirierea unei case în comptul Eforiei din acei 12.000 lei.		
		Plata unei profesorese	6.000	—
		Plata unei supleante	4.500	—
		Iar întreținerea scôlei peste an rămâne în comptul Eforiei, ca și micile reparații de peste an.		
<i>Renii</i>	{	Inchirierea unei case pentru scólă de fete	2.400	—
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea scôlei peste an precum și micile reparații, rămân pe comptul Eforiei.		
<i>Chilia</i>	{	Inchirierea unei case pentru scólă de fete	2.400	—
		Plata unei profesorese	4.400	
		Plata unei supleante	3.400	—
		Iar întreținerea scôlei peste an precum și micile reparații din cursul anului, rămân în sarcina Eforiei.		
<i>Cahul</i>	{	Inchirierea unei case pentru scólă de fete	1.500	—
		Plata unei profesorese, scólă sucursală.	4.000	—
		Plata unei supleante, nu trebuie.		
		Iar întreținerea scôlei primare precum și micile ei reparații de peste an, rămân în comptul Eforiei.		
<i>Huși</i>	{	Inchirierea unei case pentru scólă de fete	3.000	—
		Plata unei profesorese	4.400	
		Plata unei supleante	3.400	
		Iar întreținerea scôlei precum și micile reparații din cursul anului, rămân în comptul Eforiei.		
<i>Târgul-Frumos</i>	{	Inchirierea unei case pentru scólă de fete, se dăruiesce de târg.		
		Plata unei profesorese	4.400	—
		Plata unei supleante, nu trebuie.		
		Intreținerea ei, cum și micile reparații din cursul anului, rămân în sarcina Eforiei.		

Cumpărarea mobilației la fie-care din aceste scôle, o-dată pentru tot-d'a-una, câte 1.000 lei pentru fie-care scólă 12.000 —

Scolii de băeți cari sunt de înființat

<i>Cahul</i>	{	O scólă primară sucursală, cu două clase.		
		Plata chiriei localului.	1.500	—
		Plata profesorului	4.000	
		Iar întreținerea scôlei va rămânea în sarcina târgoveților.		
<i>Târgușorul Toceni</i>	{	O scólă sucursală, două clase.		
		Plata chiriei localului.	500	—
		Plata profesorului	3.000	—
		Iar întreținerea ei peste an, pe comptul satului.		

		<u>Lei</u>	<u>Par.</u>	
<i>Têrgușorul Leova</i>	{	O scôlă sucursală cu două clase.		
		Plata chiriei localului	500	—
		Plata profesorelui	3.000	—
		Iar întreținerea ei va rămânea în comptul sătenilor ace- lui Têrgușor.		
<i>Têrgușorul Nicoresci</i>	{	Chiria casei se va putea plăti de către boerii din acest têrgușor, potrivit înscrisului lor.		
		Plata profesorelui	3.000	—
		Intreținerea scôlei peste an, cu toate cele trebuincioase . .	2.500	—
Plata a câte un profesor de limba francesă în acele 15 scôle primare de băeți, câte două ore și două ore pe zi în limba francesă în scôlele primare de fete		60.000	—	

Scôla reală din Iași

Plata a două profesori, unul pentru gramatica română, istoria, geografia, aritmetica și altul pentru desemn și științe naturale	20.000	—
Un profesor pentru limba francesă	6.000	—
Chiria localului scôlei	12.000	—
Plata servitorilor și acelor trebuitori întru ținerea scôlei, peste an . . .	6.000	—
Scôla reală din Galați asemenea celei din Iași	44.000	—

Gimnasiul din Bêrlad

Plata a două profesori pentru obiectele, cari se predau în limba română, în anul întâiu	16.000	—
Un profesor pentru limbile latină și francesă	6.000	
Intreținerea scôlei peste an	4.000	

Bine ar fi ca pentru toate scôlele publice din Moldova să existe profesori de desemn, muzica vocală și gimnastică, precum există în Prusia.»

Apoi, de aci în urma acestui proiect desiderat al inspectorului scolar, și a aprobării Prințului Caimacam a sumei de 250.000 lei, de care am vorbit mai sus, se vîd în rîsfoirea dosarului, o mulțime de petițiuni de bărbați, femei cu atestate, și câte și mai câte, pentru ocuparea acestor catedre de profesori și profesore, pentru care s'a publicat concurs la 20 August; și dupe aprecierea meritelor ce au probat la concurs, se vîd în dosar ordine date pentru numirea lor pe la locurile vacante. ¹⁾

*

O numire curiosă făcută de Caimacamul Vogoride și Cneazul Cantacuzino în administrațiunea scôlelor, la 27 Iunie 1858, este aceea a profesorului Malgouverné în postul nou de revisor al scôlelor. Malgouverné care desorganisase, în favoarea sa, în ultimii ani ai Domniei lui Sturdza și apoi sub Grigore Ghica, părăsise țera neimpăcat cu opiniunea publică românescă; în vremile tulburii din urmă, se reintorsese în Iași și deschisese o prăvălie de mode pe numele soției sêle.

¹⁾ Dosarul No. 403 din 1858.

În zilele de agitațiune a corpului didactic în contra lui Laurian, Malgouverné căută să se amestece în vâlmășag și acum ca membrul comisiunei de cercetare, apoi ca profesor în gimnasiul redeschis, după liniștirea turburărilor, 'l vedem în Iunie devenit revizor școlar! ¹⁾

În Iunie 1858, Malgouverné e însărcinat de Ministrul Cantacuzino să asiste la examenele liceului. Acum Malgouverné reintră în rolul său vechi de critic al școlii române. În unul din rapoartele sale către Ministrului, că se înveță rău în liceu, că profesorii se adresează numai la memorie «je ne crois pas ce procédé didactique de nature à donner de la virilité à l'intelligence des élèves dont le jugement et la réflexion auxquels devrait principalement s'adresser le professeur, ne reçoivent ainsi qu'un médiocre degré de culture.»

La ce bun acest inspector ale cărui intențiuni ostile pentru școla română erau cunoscute? Un inspector general era în persoană lui T. Veisa. Acestuia i se dădeau egalmente instrucțiunile următoare:

- 1) Să inspecteze pe profesori și a le constata capacitatea și progresele elevilor;
- 2) Să aibă în vedere că religia străbună predomină;
- 3) Să caute locale prin orașele unde nu sunt încă școli de fete;
- 4) Să însemneze vârsta elevilor din școli; să stărue la comitete și prin ele la părinți, ca să 'și trimită copiii la școală, decâtă au 7 ani împliniți;
- 5) Să activeze intrarea la visterie a subvențiunilor școlii de arte de la Eforii;
- 6) Pentru părțile Basarabiei să dea raport de starea școlilor:

«Te vei sărgui ca programul ce a fost după sistemul rusian să fie reformat după legile școlare ale țării noastre.

Veți înființa 4 clase primare în Ismail.

Cât pentru școla centrală din Bolgrad, pentru care s'a dat hrisov deosebit, veți convinge pe bulgari, că au interes a ști românește și veți introduce această limbă în clasele superioare. *Limba bulgară este lăsată la clasele primare, dar și limba română este obligatorie.*

Acăsta este o concesiune mare dobândită de patriotica rezistență a Consiliului școlar din Iași, de a se da așa școlii bulgărești din Basarabia, hrisovul, cu privilegiile ce le acorda Vogoridi, hrisov ce dăm în anexă. ²⁾

O altă obligațiune a inspectorului Veisa era de a stărui să se potă deschide, la 1 Septembrie 1858, clasa I gimnasială în Botoșani, Bêrlad, Galați și Focșani, cum și de a stărui ca să se clădescă locale acestor școli din banii ce se vor aduna prin subscripțiune, materialul de lemnărie având a se da din pădurile Statului.

Curată iluziune! ³⁾

*

La venirea la tronurile ambelor țări, în 5 Ianuarie 1859, a Domnitorului Alexandru Ion I Cuza, începe epoca memorabilă a școlilor din Moldova.

Mai întâi, eată cum șeful de cabinet M. Costachi, dă sémă de starea în care Căimă-

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Dosarul No. 1.161 din 1858, archiva Ministerului școlilor din Moldova.

cămia lui Voștoride a lăsat școlile și de lucrările săvârșite de guvernământul noului Domnitor în anul 1859: ¹⁾

«Precum în ordinul material, finanțele sunt Nervul societății, pe atâta în ordinul moral și intelectual, Religia și instrucția publică sunt sufletul unei nații. Dacă toate ramurile administrației publice au fost parali ate, cu cât mai mult cultul și instrucția publică, al cărui progres este subordonat liniștii și stabilității, au trebuit să se resimtă de luptele trecutului, de lungul provisoriu ce a trecut asupra țerei. Către aceste influințe excepționale, au venit apoi a apăsa asupra ambelor acestor ramuri și următoarele împrejurări:

Așa la școli: un deficit de 436.000 lei, ce exercițiul anului 1858 a lăsat de plata anului 1859, adusesse școlile în cea mai grea crasă materială, făcându-le o adevărată sarcină și pentru stat și pentru profesorii publici de toate gradele. Profesorii nu primiseră salariile la începutul anului 1859, pe câte 6 sêu 8 luni din anul 1858; internatele erau amenințate de disolvare, lipsite fiind de Țilnica cheltilală; școlile de la o-altă, sub influința tristă a budgetului, erau paralizate și în sistemele de învățatură, lipsite fiind de personal, unele de programele sistematice; și mai presus de toate, sub o absolută lipsă de cărți școlastice pentru toate gradele. Așa: paralizie în acțiuni din cauza deficitului, paralizie din necomplectarea sistemelor și a personalului; către aceste numeroase și presante reclamári din toate părțile țerei de a li se da școli, de care atâta este legată adevărată regenerare a patriei. Iată tabloul exact al acestui important serviciu cu începerea anului 1859.

Guvernul, preocupat mai înainte de toate, a restatornici echilibrul între venituri și cheltueli și ordinea în întrebuințarea averii publice, nu numai că deficitul de 436.000 lei, s'au acoperit, dar încă anul 1860 află o rezervă în casele Ministerului de 994.997 lei, 88 bani.

Dacă de la aplicarea unei nouă direcțiuni pentru instrucțiunea publică, nu se pot, dupe un an, constata încă rezultate însemnătore, totuși ele se anunță bine, secondate fiind astă dată, sistemele pentru toate gradele de învățatură, de un personal mult mai complet decât în trecut, cât și de un mai mare deposit de cărți școlare, a căror lipsă îngreună predarea celor mai elementare cunoștințe.

Resultatele acestor îmbunătățiri, vor fi mai evidente din următoarele cifre statistice: În 1858, învățatura publică număra 75 de școli, cu 5.936 de școlari, în cât suma totală a cheltuelilor aceluși an, împărțită prin numărul școlilor, dedea de fie-care școlă: 24.000 lei; în 1859, numărul școlilor s'a sporit la 117 și împoporarea lor la 8.700, iar costul de fie-care școlă în genere au scăduț la suma de 14.000 lei.

Instrucția elementară, temelia adevăratei noastre regenerări naționale, au atras totă îngrijirea guvernului. Cu toate pedicele ce rezultă din nepreviderile legăi în vigore a instrucției publice, totuși guvernul poté anunța Adunării, înființarea în 1859 a 25 școli sătesci, în care pe totă Țiua împoporarea sporesce, constatându-se cu plăcere, că pe când cu câți-va ani în urmă, în școlile primare din capitală, de mai mult timp înființate, nu erau mai mult decât până la 30 școlari, în unele din școlile sătesci de abia deschise, numărul lor s'au urcat până la 40—50.

Dacă însă acest important ram al instrucțiunei publice n'a primit încă totă desvélirea și întinderea dorită, este că înființarea școlilor sătesci nu se poté urmări de guvern,

¹⁾ Acestă dare de sémă o făcui eu, lucrând cu răposatul Manolache Costache Epureanu, în casa ce locuiam în strada Milo la Iași.

cu succes, până mai întâi nu se vor pregăti învățători, a carora instrucție și mai presus de toate educația morală, să fie garanții solide pentru creșterea junimeii române, în respectul legii și al datoriei către patrie.

Pentru acest scop, guvernul pe de o parte va supune adunării proiect pentru organizarea urgentă de școli normale, care să devină pepiniere de învățători capabili, pentru toate gradele de instrucție, și din care guvernul să poată alege pe conducătorii tinereimeii sătești; iar pe de alta, spre a înlesni aplicarea acestui proiect, Ministerul în conformitate cu reglementul instrucției publice, sub un control și o privighere serioasă, aceea ce lipsea cu totul în trecut, au trimis în străinătate șese junii, la studiile speciale, reclamate mai ales de asemenea școli.

Învățătura de gradul al 2-lea, mărginită la începutul anului 1859, mai mult în gimnasiul din Iași, s'a întins în acest an, prin deschiderea clasei I gimnazială din Botoșani și a unei a 2-a clase la gimnasiul din Bêrlad, spre a se putea astfel mai cu grabire pregăti școlarii pentru școlile speciale, precum : facultatea juridică, care peste câte-va luni va da un întâi rând de amployați pentru magistratură, șola militară, cea de geniu, etc.

Educația secului femeesc s'a pus de guvern sub îngrijirea și inspecțiunea suprema a Măriei Sêle D-nei Elena. Această măsură, pe lângă că garantează guvernului o solitudine generoasă pentru moralitatea junimeii și o controlă serioasă pentru progresul ei, au deșteptat tot-odată în damele noastre române, dorința de a contribui la educația secului femeesc. Un orfelinat s'a format în Galați, sub patriotica inițiativă și direcțiune a D-nelor : A. Ghica, C. Ventura, N. Vlasto, Celestina Scoti, E. Gerbolini, P. Răducanaki și P. Fotti; și ajutoruri însemnătoare se adună din toate părțile pentru o faptă atât de filantropică.

În anul 1859, prin concursul Ministerului și inițiativa orășenilor din Bacău, Roman, Fălticeni, Galați, s'au mai înființat școli pentru fete și în aceste politici.

O șolă specială, care în Moldova de la a ei înființare și până astăzi, o mărturisim cu parere de rău, a mers tot scădând și abătându-se de la importanta sa destinație, a fost șola de meserii. Defectuoasă metoda de întreprindere, cu care această șolă se ținu până la 1858, a făcut pe guvernul din acel timp să cadă (vrând, credem a face mai bine) în o grea complicare, de ale căreia consecinți a pătinit tot guvernul actual. Silit a respecta hotărârile mai de 'nainte date în această cestiune,—hotărârî în parte și aplicate,—și spre a nu primi asupra'și o răspundere străină, guvernul a fost paralizat în totă îmbunătățirea ce a dorit a introduce la această șolă.

Totuși însă, guvernul s'a îngrijit a garanta pe cât mai mult pe minister în contra eventualelor pagubi ce ar putea rezulta din acele încheeri; și până la cercetare de către Adunare a proiectului de reorganizare a șolei de meserii spre a nu rămâne mai mult timp fără de scop întreținerea de către municipalități, a tinerilor școlarii, atelierelor ei s'au redeschis și astăzi se află în stare lucrătoare.»

Din semile oficiale se constată un deficit mai mare chiar decât cel anunțat în expunere de D. Manolache Costache, către Cameră. Acest deficit pe 1858, a fost de 544.143 lei, și plus o datorie de 126.000 de plătit în 1859, pentru desființarea contractului întreprindătorului șolei de arte din Iași, lăsând a dice, că profesorii nu erau plătiți pe câte 6 luni trecute.

Venitul total de 1.500.000 lei, iar spesele neapărate numai pentru starea de față, la

finea anului 1858, se urcă la 1.000.600 lei, necoprinđându-se sumele arătate mai sus de 840.143 lei.

Guvernul cel nou, cere decî pe 1859, un budget normal de 3.034.458. Un budget normal însă nu se capătă de la Cameră decăt pe 1860.

Pe 1859, consiliul de miniştri decide a se urma cheltuelile cu baniî din casa clerului, pentru tôte condeile din nou infiinţate sub Căimăcămia Vogoridi, condeie arătate anume în lista anexată aci. ⁴⁾

Dér creaşunile din 1858, necesitară, pentru a fi continuate, adăugirî de spese în 1859. Divanul ad-hoc al Moldovei nu are timp a se ocupa cu noul budget pe 1859, şi decî adăugirile impuse noului guvern prin starea de lucruri din 1858, cum şi cele ce însuşi le a socotit indispensabile, continuă a se preleva din venitul averilor mōnăstirescî şi a mōnăstirei Mavromolul a căruî moşie a fost trecută la scolî.

*

Să venim acum a ne ocupa mai în de aprōpe de fie-care ram scolar.

Din însăşi darea de sēmă a Cneazului Cantazino, am vĕđut scōlele infiinţate în 1858, fie de băeţi, fie de fete.

Principala preocupaşune a fost organisarea scōlelor din porşiunea din Basarabia cea reintōrsă patriei dupe 45 anî de înstrăinare.

În 1857, Petru Constandache, cu raportul No. 5, din Martie 20, propune Departamentulul bisericesc următōrele lucrări pentru scōlele din Basarabia :

«În urma şi a altor repetitōre cereri din partea acestuia s'a luat dispoşiiî prin înşelegere cu Departamentul din lăuntru şi cel de finance şi s'a statuit trimiterea de 25 profesori trebuitori în Basarabia şi cerĕndu-se sciinţa institutului preparatoriū, pentru profesorii scōlelor sătesci, i-a recomandat un numĕr de 14, pe care Ministerul cultului, cu adresa No. 5.326, din luna lui August, anul 1857, i recomandă la Ministerul de finance, ca să 'î trimită pe la locurile cuvenite, iar pentru 11 de aceştî profesori ce mai trebuesc pentru complectarea numĕrului, s'a luat dispoşiiî, ōice acel Minister, în adresa sa, a se publica concurs, încheindu'şî adresa cu recomandarea suplicei celor 14 de acum recomandaşî profesori, ca să aibă în vedere scumpetea lucrurilor de hrană în locurile unde se trimit şi să li se sporĕscă lĕfa, măcar până la 200 carbōve pe an, fiind prea puşină suma de 120 carbōve pe an ce li s'aū inchipuit ; de asemenea să li se dea cele trebuitorĕ scōlelor pe unde se trimit, precum şi lemne, luminări şi argatul trebuitor, cum şi hrana necesară pentru transportarea lor pe la locurile ce li se vor destina.

A scris şi tipografieî «Buciumului român», ca ea din cărşile cumpĕrate de Minister, să 'î trimită 700 abecedare şi tot atāta numĕr de caligrafii.

Patru profesori la Ismail, şi câte unul pentru fie-care politie ori pe unde se aflaū scōle elementare precum : Renî, Cahul, Leova, Kilia, prin tôte coloniile bulgare şi în trei sate din domeniile Statului, spre a se forma scriitorî pe la cancelariile sătene ; dintre aceste scolî numai în Bolgrad şi prin câte-va sate ale coloniştilor bulgarî se află în fiinşă, iar tôte cele-l-alte, precum s'a ōis mai sus sunt desfiinşate.

Bolgradul fiind supus osebitelor privileghiuri abia şi chiar acum are o scōlă mixtă, nicî primară nicî elementară, compusă din douĕ clase şi un singur profesor ; prin acele

⁴⁾ Veđî anexa.

46 sate ale coloniștilor bulgari se află câte-va școle, cu profesori plătiți de către obștile sătene și cari predau în limba rosiană. Școala din Bolgrad posedază un fond îndestul de însemnător, încât peste cât-va timp s'ar putea înființa chiar un gimnasiu și un internat. Subscrisul înțelegându-se cu notabilii din Bolgrad, toți în unanimitate, i au declarat, că deca guvernul Moldovei le ar îngădui să predea catechismul și tot ce se atinge de religiune în limba lor națională, ei se obligă pe conta lor a înființa o școală mai sistematică, dupe programul ce li s'ar trimite de Onor. Departament, cu profesorii trebuitorii, cari să predea toate obiectele afară de religiune în limba română ; tot asemenea și prin cele-l-alte colonii bulgare.

Acestea, fiind lămuririle culese de prin toate satele aflătoare în această parte a Basarabiei reintrupată cu Moldova, subscrisul socote de datorie a substerne în privirea viitoare reorganizării a școlilor următoarele :

1) În Cahul său Frumosa, o politie principală a districtului de asemenea numire și în care cea mai mare parte din locuitorii sunt români, se va putea înființa o școală primară întocmai dupe sistema școlilor primare din Moldova; de la sine se înțelege, că clasa elementară dupe metoda lancastric său mutual va fi baza acelei școle, până când gradat se vor forma acele patru clase ;

2) În Ismail, asemenea o politie a districtului de aceeași numire și în coprinsul căreia cea mai mare parte din locuitorii sunt : rosieni, bulgari și greci, se va înființa, deca mișlocele vor îngădui, o școală primară și una reală, în care pe lângă obiectele ce se vor preda în limba națională, să se introducă dupe limba latină, greacă, modernă și rosiană; această măsură va incurgia foarte mult pe neguțătorii din Ismail și pe toți locuitorii districtului, cari nu vor mai fi nevoiți de a trimite pe fiii lor în Rusia pentru îndeplinirea studiilor ;

3) În cele-l-alte politii și sate ale domeniilor Statului, precum : Reni, Leova, Chilia, Tuzla, Caramahmet, Hadgicurtu, Cismea, Gălișci și Zolocari, se vor putea înființa școli elementare, dupe sistemul mai sus citat, îndatorindu-se la întemplantare de lipsă de profesori chiar pe preoții său diaconii români, ce vor fi capabili, cu salariu hotărit de onor. Departament și plătit din dările locuitorilor, precum au fost sub guvernul rosian ;

4) Toate casele trebuitoare pentru așezarea școlilor, cheltuiala întreținerii lor și efectele necesarii, vor fi pe conta Eforiilor ce urmăză a se restatornici în fie-care politie și cu care subscrisul înțelegându-se, va grăbi cât mai curând executarea înființării școlilor în această parte a Basarabiei moldovene, unde se simte foarte mare trebuința de învățătura limbei naționale.

Acestea expunându-le cu respect cunoștinței Onor. Departament, subscrisul rezemat pe încrederea, cu care în curs de 10 ani al serviciului său în ramul școlastic, tot-d'una l'a onorat, nu va pregeta de a întrebuița și astă dată tot același zel și activitate pentru incurgierea și răspândirea învățătorei naționale, de care acum de 45 de ani, această nefericită parte din teritoriul vechiu al Moldovei a fost de tot lipsit. Rămâne der ca Onor. Departament să bine-voiască a chibzui, cum va găsi de cuviință trimiterea profesorilor trebuitorii, nu mai puțin și un deposit de cărți școlastice, prin toate polițiile citate, iar mai cu osebite abecedare române și modele de caligrafie, care sunt neapărate pentru școlile elementare.

P. Constandache.

I. Ionescu, fiind dregător al coloniilor din Basarabia, cere Ministrului de finance în 11 August 1857, cu raportul No. 2.346, ca să mijlocască la Ministerul de culte să se trimită 25 de învățători sătesci din școala preparandală, pentru ca la 1 Septembrie 1857, să începă școlile din colonii.

Ión Ionescu, cu mult patriotism cere școli românești prin coloniile chiar bulgăresci și arătă că «poziția ce coloniștii dau învățătorilor de sate este foarte frumoasă și cât se poate de răsplătită.»

La 14 August acelaș an, I. Ionescu, cerea o profesoră de limba românească la școala de fete din colonia Bolgrad.

Asemenea frumoșe stăruințe ale D-lor Constandaki, Ión Ionescu, nu ni se par că plăceau mult guvernului lui Vogoridi. Acesta ținea să plăcă Rusiei și deci în loc să favorizeze școala română în Basarabia, plăcă ureche favorabilă la intenționatele rău pentru limba română, cereri ale coloniștilor bulgari.

De aceea în loc de a trimite imediat învățătorii ceruți, Cneazul Cantacuzin, publică un inutil concurs pentru școlile de înființat în Basarabia, iar pe sub mână favorisază, decât nu întefesce pe bulgari, a cere recunoșcerea de către guvernul Moldovei a preținșelor privilegii ce le ar fi avut sub muscali.

Aceste machinațiuni se termină cu faimosul hrisov al lui Vogoridi, din 10 Iunie 1858, ¹⁾ în contra căruia a protestat atât de energic Consiliul școlilor din Iași.

Școala primară din Ismail, se înființază la 1 Aprilie 1858, iar în 1 Septembrie acelaș an, tot acolo se înființază și o școală de fete.

În 1858 la Ismail, erau 56 elevi, iar în 1859—1860, se urca cifra la 96.

Școala din Reni se înființază la 29 Iunie 1858. ²⁾

La Cahul în 1 Septembrie 1858, se deschide școala.

Școli elementare, grație energicei stăruințe a lui Ión Ionescu, se deschid chiar în Octombrie, anul 1857, în vre-o două localități, și anume: în Colonia Babele, la 21 Septembrie 1857, ³⁾ și în Colonia Cismecheoi, la Noembrie 1857. ⁴⁾

Numai în anii următori 1858, și mai ales de la 1859 înainte, se înființază toate școlile necesare în Basarabia.

Școlile din Colonii avură o sôrtă dificilă, căci fiind întreținute cu fonduri din casa coloniilor, Comitetul din Bolgrad făcea țiile rele învățătorilor români.

Numai grație energiei unui Petre Costandache, a unui I. Ionescu, și mai apoi a unor energici revisori ca Pavlov, ori a unor comitete de inspecțiune ca acel în care era onor. D. Gabriel Teodoru Avineanu, judecător la Cahul, s'a putut în parte măcar realiza scopul cultural românesc în Basarabia, până la ținua neașteptatei și nedreptei sale noue răpiri de la România. D. Avineanu a fost mai mult timp mâna dréptă a Ministerului instrucțiunei publice în Basarabia.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Dosarul No. 1.256 și 388.

³⁾ Dosarul No. 1.268

⁴⁾ Dosarul No. 1.266.

*

Din faptele cu referințe la școlile primare din restul Moldovei, înregistram aci următoarele, pentru anii 1855—1859 :

În 1856, sub Căimăcămia lui Balș, Asaki activează organizarea unei școle preparande, cu adăogire de studii practice agricole. Tot o-dată cere Sfatului, ca în contractele de arendare a moșiilor mănăstirești, să se prevadă sume mai mari pentru dotarea școlilor ce se vor constitui și pentru léfa învățătorilor.

Dăm în anexe aceste acte din 1856 și 1857. ¹⁾

La 9 Maiu 1858, continuă aceste lucrări prin raportul ministerului instrucțiunii publice către Caimacamul Vogoridi, No. 4.660. Se cere autorisare : a numi învățătorii nu numai din preparandă, ci și dintre preoți și diaconi, decât nu sunt preparanții gata ²⁾ ; a plăti lefii învățătorilor sătesci (de 2.400 lei pe an și osebit 300 lei spesele întreținerii școlii) din venitul clerului, până ce se vor fi trecut aceste sume în contractele nouilor arendași ; Consiliul școlar să fie provocat a pregăti programa preparandei, orariul și manualul didactic necesar.

Se anexază și jurnalul din 4 Iulie 1858, prin care Consiliul școlilor îndeplinește cererile de mai sus, și constată că la examenul preparanților școlarii din lista anexată au răspuns prea bine dupe manualul metodic ce li s'a propus de D. profesor Velini. Consiliul propune numirea celor 14 absolvenți ai preparandei la nouele școli sătesci.

În lista anexată se poate vedea și numele primelor școli sătesci înființate cu preparanți.

Catalogul preparanților cari s'au examinat la 1 Iulie 1858

No. curent	FAMILIA SI NUMELE	Metodica și pedagogia	Caligrafia	Purtarea	Unde s'au rënduit profesorii
1	Borcea Ioane	E. E.	E. E.	I.	Brăesci
2	Bobescu George	II. E.	E. E.	I.	
3	Donea Irimia	bolnav A.	E. E.	I.	Pălănișu
4	Istrat Constantiu	I. E.	E. E.	E.	
5	Corivan Nicolae	bolnav A.	E. E.	I.	
6	Florescu Ioane	I. E.	E. E.	E.	
7	Scarlat Constantin	I. I.	E. E.	I.	R.-Roman
8	Bondescu Lupu	E. E.	E. E.	E.	Borôea
9	Brădeanu Pandele	E. E.	E. E.	I.	Stălinesci
10	Kiriță Constantin	E. E.	E. E.	I.	
11	Mardare George	E. E.	E. E.	E.	Cordăreni
12	Antoniou Ioane	E. E.	E. E.	E.	Răchiteni
13	Dascalescu Demetru	E. E.	E. E.	E.	Harmanesci
14	Simionescu George	E. E.	E. E.	E.	Costuleni

Doctorul A. Velini, director și profesor. Membrii consiliului : V. A. Urechiiă. Doctorul Apostoleanu. T. Zăhărescu. Barnuțiu. Suciou. G. Ionescu Iconomu.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

In 10 August 1857, comunitatea târgului Herța, rîgă pe Departamentul instrucțiunii publice să li se facă scîlă, căci ea se obligă a da localul și lemnele.

Ministrul de atunci la scoli, Burki, face in 2 Noembre 1857, raport la Caimacamul Vovoridi, și el aprobă deschiderea scîlei in anul următor.

In adevăr, la 21 Ianuarie 1858, sosesc la Herța institutorul A. Sava. ¹⁾

Scîla deschisă cu 37 de elevi, avu in 1860 scolarî 65.

Din 1857 este scîla din Panciu.

In August 1858, cer scîlă primară și locuitorî din Burdujeni. Acêsta se înființă in Octombree același an ²⁾.

Scîla înființată la Tîrgul-Neamțului cu fondurile mînastireî Neamțului, continuă a funcționa avînd și un internat, și cu budgetul următor :

Budgetul scîlei primară din Tîrgul-Neamțului, cu un internat de 18 elevi, pe timp de la 1 Septembrie 1856, până la 1 Ianuarie 1857

Sume generale		Sume speciale		C H E L T U E L I L E
L e I	B.	L e I	B.	
12.033	40	—	—	§ I.
		2.833	40	Cheltuelile claselor primare, însă :
				D-lui Iosif Patrice, dîirector și profesor de limba latină.
		1.666	80	Profesorul de rugăciuni pentru tôte clasele.
		1.333	40	„ claseî I-a.
		1.500	—	„ „ a II-a.
		2.000	—	„ „ a III-a.
		2.000	—	„ „ a IV-a.
		200	—	Un rîndaș.
		500	—	Cheltuelile extra-ordinare.
		12.033	40	
				§ II.
6.032	—	—	—	Cheltuelile internatului cu 18 elevi, însă :
		4.000	—	Cheltuiala ținerei a 18 elevi.
		500	—	Un pedagog și repetitor.
		296	—	Stolnic și sufragiû.
		240	—	Douî rîndași.
		200	—	Bucătariû.
		296	—	O spălătoriță ce va fi și la infirmerie.
		500	—	Cheltuelile extra-ordinare.
		6.032	—	
18.065	40			NB. Șapte stînjenî lemne să se dea in natură.

Adecă : Opt-spre-șecce mii, șese-șeci și cincî lei, patru-șeci bani, cursul pieței, cuprind in total cheltuelile.

G. Asaki.

¹⁾ Dosarul No. 1.224 și 358, archiva ministerului de culte.

²⁾ Dosarul No. 63 și 1.290, archiva ministerului de culte.

La 29 Octombrie 1859, se înființează a doua școlă de băieți la Bacău, cu 60 școlari.

Școlă primară din Dorohoiu primește în 10 Septembrie 1858, o donațiune importantă de la reșosatul Căminar D. Vêrgolicî; acesta 'și lasă averea pentru ajutorul unor copii din școlă publică.

Școlă primară din mănăstirea Vorona este foarte importantă, căci în 1858, număra 220 de școlari.

Mănăstirea plătesce lăfă profesorului și 'i dă și pământ de lucru.

În Noiembrie 1856, orășeniî din Têrgul Neamțului cer școlă de fete, la Caimacanul T. Balș.

Acesta pune rezoluțiune :

«Departamentul bisericesc se va înțelege cu D-na Ecaterina Balș, patróna școlilor de fete, pentru regularisirea înființării unei asemenea școli. Localul se va lua de la mănăstirea Neamțului, iar profesóra va fi plătită ca și la cele-l-alte școli de județe.»

G. Asăki, care avea acum iarăși direcțiunea Departamentului instrucțiunei publice, propune, ca localul să 'l dea mănăstirea Agapia, fiind-că mănăstiraa Neamțului dupe hrisovul, sub No. 40, sloboșit mănăstirei de Căimăcămie, nu este obligată decât cu seminarul și școlă primară de băieți din Têrgul-Neamțului.

În Octombrie 1858, tot nu era înființată școlă cerută. Sfatul orășenesc al têrgului în 28 Septembrie anul 1858, cu raportul No. 1.100, cere din nou școlă de fete și pe la finea anului 1858, se trimite institutóre.

Școlă de fete din Bêrlad este din 9 Noiembrie 1856. S'a deschis cu 68 de eleve și în 1860 avea 118.

În 1858, se deschid școlile de fete din Peatra, din Botoșani (Septembrie 1), din Galați (Octombrie), din Huși (1 Septembrie, institutóre P. Lupușor), din T.-Frumos (Septembrie ¹), din Ismail, precum vêdurăm din Vêlcov, din Basarabia (Noiembrie); din Vaslui², din T.-Ocnei (13 Octombrie, cu institutóre Palade).

În 10 Noiembrie 1859, se deschide școlă de fete din Roman. ³)

La 8 Octombrie, se deschide școlă de fete din Bacău, cu 64 de elevi, iar în 1860 erau 80 eleve. ⁴)

La 31 Octombrie 1859, s'a deschis școlă de fete din Fălticeni. ⁵)

*

Tôte îmbunătățirile proiectate în anul 1859, sub Ministrul A. Tiriakiu, în Moldova, sunt arătate de V. A. Urechia, pe atunci director al Ministerului instrucțiunei publice din Moldova, atât în anexa explicatóre budgetului pe 1860, cât și în volumul din operele sêle complete, sub titlul «Didactica.» Ar fi aprópe cu neputință să înregistrăm aci extraordinar de numeroșe actele din 1859—1860, îmbrățișând școlă română în genere și diversele organe culturale.

¹) Dosarul No. 1.363 și 406.

²) Primele fonduri pentru deschiderea școlii de fete din Vaslui², s'a adunat prin subscripțiune publică în sumă de 240 galbeni. Școlă s'a deschis la Septembrie 20.

³) Dosarul No. 1.382.

⁴) Dosarul No. 1.379.

⁵) Dosarul No. 1.320.

Totuși dăm loc în anexă următoarelor acte, cu referințe la școala primară. ¹⁾

1) Instrucțiuni relative la predarea diferitelor materii în școlile primare dupe programa lor. Aceste instrucțiuni scrise de mine sunt primele, care au fost date învățătorilor din Moldova. Ele pot fi în unele părți modificate de didactica de astăzi, dar nu mai puțin constituie un progres asupra trecutului;

2) Raport asupra bugetului școlilor din 1859;

Din acest raport se vede, că guvernul din 1859, înființă mai multe școli primare prin județe și destină 60.000 lei, pentru tipărirea cărților școlare, pe lângă că dotă colecțiunile științifice și regulă situațiunea școlilor primare în mod avantajos față cu primăriile;

3) Discursul la deschiderea consiliului școlar pe 1859, în care se poate îmbrățișa planul aprôpe întreg propus de mine D-lui Tiriakiu;

4) Se înființază în 19 Decembre 1859, un comitet de Dămne sub președința M. S. Dămnei Elena Cuza, însărcinat cu inspecțiunea supremă a tuturilor școlilor de fete;

5) Memoriul despre starea învățătorei publice în Moldova la 1859. Prin acest memoriu se desfășură și mai bine planul urmărit în învățământul național în genere. ²⁾

Tôte acele anexe privesc negreșit nu numai învățământul primar, dar în genere, toate școlile de orî-ce grad. Să înregistrăm totuși în mod separat și unele acte cu referință la școala sătescă.

Datorî suntem să recunoscem, ca istoric imparțial, că anul 1858, de și an nefast ôrecum în istoria politică sub Caimacamul Vogoridi, este totuși o dată memorabilă în istoria școlii sătesci din Moldova. Eată jurnalul încheiat de Ministrul Principele D. Cantacuzin în luna Octombrie 22. ³⁾

«Avându-se în privire, că cea mai importantă legiuire, pentru țeră este aceea prevădută la secțiua I, lit. A, din regulamentul școlar, unde prin § 14, se legiuiesce înființarea de școli sătesci pentru a inzeștra pe fiii locuitorilor, cu cunoștințe neapărat trebuitore stărei lor, și a forma din ei gospodari buni și ômeni cu frica lui Dumnezeu.

Avându-se în privire, că prin § următor, sub No. 16, se prevede acum de o-data formarea unor asemenea școli, câte una de fie-care ocol, prin urmare în număr de 63 și și se vor așeza în satele cele mai poporate din centrul ocóelilor.

Avându-se în privire, că pentru a se face un început și a se da un exemplu numai puțin în privirea celor prevădute de același § 16, pentru moșiile clerului, pe lângă măsurile luate pentru clădirea de case de școlă pe la toate moșiile clerului, atât pământene cât și cele închinat, subscrisul a isbutit până acum a deschide la 1 Septembrie continut un număr de 25 de școli sătesci pe la oșebite moșii, cari acum se găsesc toate funcționând.

Având în vedere, că pentru târgurile din nou înființate, dupe lista primită de la Ministerul de finance pe lângă adresă No. 6.661 din anul curent 1858, s'au făcut mijlocire la Ministerul din launtru, prin adresa No. 7.012, pentru a se executa pe proprietar a înființa școlile cerute de același § 16, pe temeiul declarațiilor păstrate în archiva ministerului din partea unor asemenea fețe.

Avându-se în privire, că în urma celor de mai sus expuse numai pentru înființarea școlilor de ocóle nu se găsesc încă luate măsurile de aprôpe.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Dosarul No. 71 și 1.180, din 1858, archiva ministerului cultelor.

Subscrisul recomandă prin acesta secției respective (D. Melidon) a înainta de îndată următoarele lucrări:

1) Să se ordone tuturor administrațiilor, ca să chibzuască pentru fie-care ocol satul cel mai potrivit în care s'ar putea așeza școala elementară, conform celor prevădute de mai sus citatul § No. 16, dupe care administrația să raporteze atât de numele satului, cât și de numărul falcilor și a populației lui, precum și numele proprietarului;

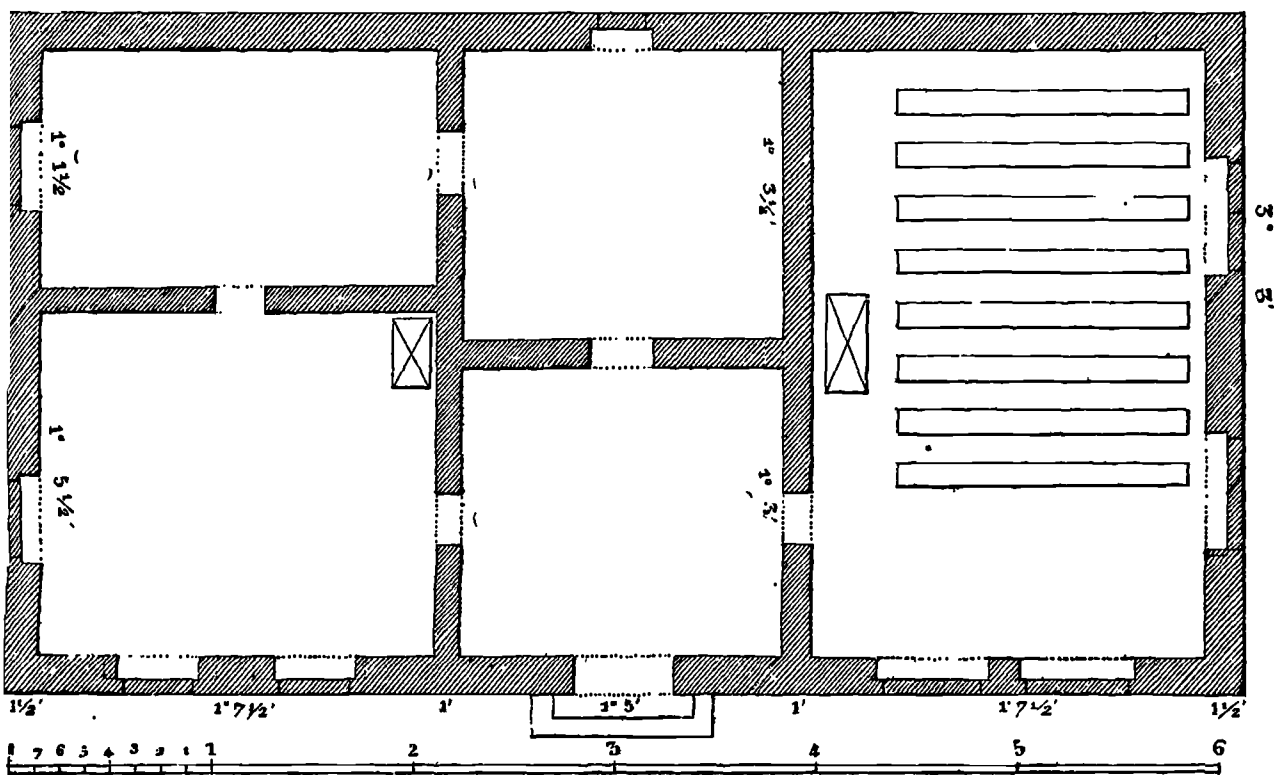
2) Îndată ce se va primi știința, să se facă pe de o parte îndemnare proprietății a pune în lucrare casa de școală, iar administrației i se va recomanda a executa aducerea la îndeplinire a unor asemenea lucrări, așa ca până la 1 Septembrie anul viitor 1859, toate asemenea case să se găsească gata, împreună cu mobilația trebuitoare dupe anume plan;

3) Pentru pregătirea unui asemenea plan se va pune însărcinare arhitectului Caetanovici, recomandându-i-se a prevedea toate trebuințele unui aședământ destinat pentru școală;

4) Un asemenea plan dupe ce se va pregăti se va supune aprobării Sfatului spre în-cuviințare cerându-se tot o-dată deslegare și de către cine urmăză a se plăti leșile profesorilor și cheltuelile școlilor.»

Planul în cestiune, mai sus, este gata numai în 6 Martie 1859, dér e făcut prea luxos de ôre-ce devisul taie suma de 77.228 lei. V. A. Urechia înapoesce acest plan arhitectului, spre a 'l modifica la un preț mult mai scădut.

Un plan mai potrivit era cel din 1857, proiectat în forma acesta :

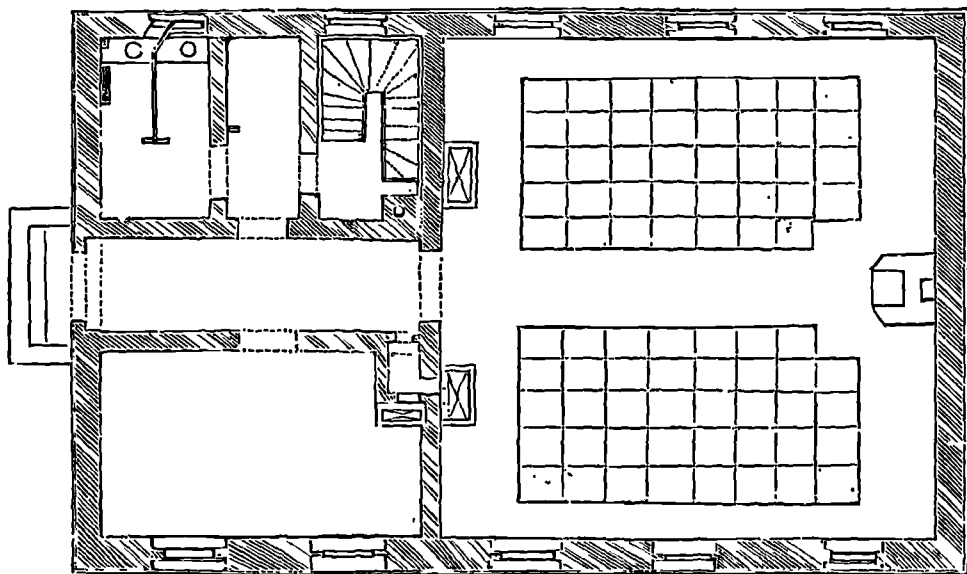
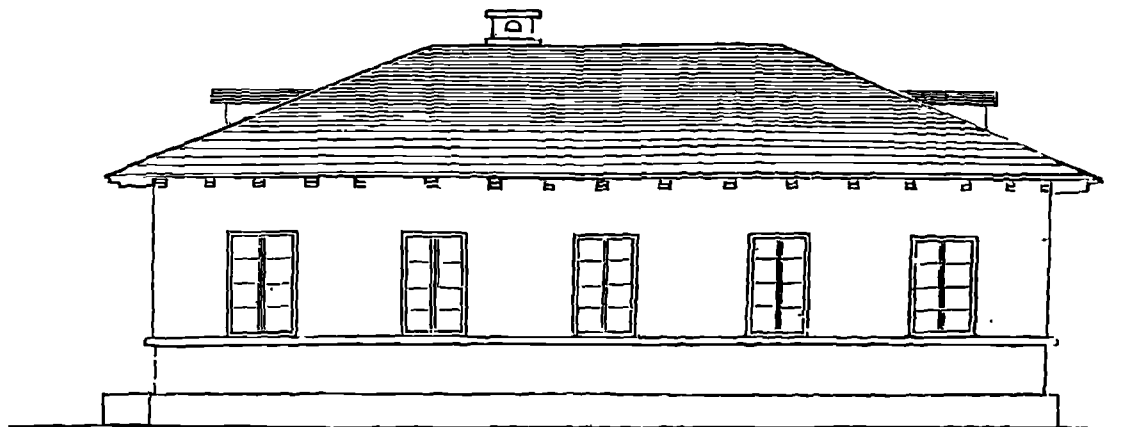

1. Temelia de piatră, zidul de cărămidă și acoperământul de șindrilă.

2. Ferestrele în două canaturi și de sticlă.

3. Ușile și ferestrele cu balamale și încuetoări de fer.
 4. Odăile pardosite cu scânduri.
 5. Băncile ca acelea ale școlilor ținutale.
 6. Zidirea să se facă dupe plan, sub privigherea arhitectului ținutal.
- Planul acesta se dă D-séle revisorului Iancu Pavlov.

Mai târziu numai, la 1859—1860, eū am simplificat planul de școlă și 'l întocmiū așa, ca să coste mai puțin și să fie mai comod pentru primirea în școlī și de fete micī. Eată acest plan :

Plan de școlă sătésacă

Dupe acest plan urméză a se construi binăua de cărămidă 'in grosime de una și jumătate cărămidă, decât cărămidă va fi in lungime de o palmă próstă, iar fiind mai mică, atunci va fi de două cărămiși. Temelia se va face de piatră, decât va fi inlesnire de asemenea material, iar de nu, se va face de cărămidă arsă. Acoperéméntul se va face de

lemn de brad, acoperit cu șindrila seú draniță. Dușumelile se vor face de scânduri de brad, și plafonul de scânduri ceruite. Podul de deasupra va fi lipit cu lut, în scop de a ținea căldură, și pe unde va fi mai mare înlesnire de cărămidă, se va pardosi cu de acest material, aședat numai în lut fără var. Ușile și ferestrele vor fi de brad decă nu va fi înlesnire de lemn de frasin seú stejar. Ferestrele vor fi duble câte în două canaturî, fiecare legat cu 4 zăvóre și 8 balamele și câte două cărlige. — Ușa antreului va fi cu lumine d'asupra și în două canaturî, legate cu 4 balamele, o bróscă și două zăvóre. — Ușile înăuntru vor fi numai de un canat, legate cu două balamele și o bróscă. În sfirșit, tótă zidăria, ușile și ferestrele vor fi dupe dimensiunile arătate în plan. — Fundamentul se va sêpa la adâncime de 4 palme, unde pământul va fi bun și sênătos. — Lărgimea temeliei va fi de 2 $\frac{1}{2}$ palme la pământ sênătos și de 3 palme la pământ slab. — La didire se va întrebuinta numai var și nisip.

Acesta e planul ce se impunea arendașilor moșiiilor mônăstirescî pentru construirea localurilor pentru scóle.

Prima preocupătiune a guvernământului național al lui Alexandru Ión I, a fost negreșit scóla sătésacă. Mai 'nainte de tóte s'a gândit să îmbunătățescă cunoscințele învățătorilor, de aceea pentru pregătirea de învățători se complectă scóla normală din Trei-Ierarchi (preparandă), cu profesori eminenți ca D-nii B. P. Hasdeú, pentru partea literară și Gr. Cobălcescu, pentru partea sciințifică, pe când însuși Directorul ministerului instrucțiunei publice V. A. Urechia conducea clasa I lancasteriană din Trei-Ierarchi, pentru ca institutorii acestei clase să introducă metodele didactice cele mai noui, ca să serve de model candidașilor din scóla preparandă. Este de negrăit avéntul ce luă preparanda Vasiliană și scóla primară alipită la ea prin asemenea împreună lucrare a atător bărbați.

O măsură importantă s'a luat în Iunie 1859, cât privesce învământul fetelor de sáteni.

S'a decis, oă în scólele de băeți din sate se póte a se admite și fetele de la 6—12 anî. S'a promis învățătorilor o adăugire de remunerar îndată ce vor proba, că au în scóla un număr de fete.

Etă actele importante schimbate în acéstă privința :

Copii din acta cu No. 1.373. din anul 1859

J u r n a l

1859, Iunie 19.

Considerând că § 26, lit. c, din regulamentul scolar, vede în scólele de fete miđlocul de a se forma din tinerele patriei, soții și mume bune în care rezimă fericirea casnică a familiei și basa pentru crescerea cetățenilor.

Considerând, că vitalitatea națională rezéde tot-d'a-una în masa poporului și că singurul miđloc de regenerare națională este regenerarea poporului.

Considerând, că scolî pentru sexul bărbătesc au început a se face prin sate.

Considerând, că echilibrarea de inteligență între ambele sexe este o garanție a unei armonii și a moralității familiei.

Considerând, că educațiunea sexului femeesc este o ántée necesitate în regenerarea poporului, fiind-că ele sunt menite a face din fie-ce familie câte o scóla, unde pe lângă

educațiunea sufletescă să pôtă da copiilor lor și primele noțiuni desvoltătore inteligenței ;

Ministerul simte viū trebuința de a se începe înființarea grabnică de asemenea scolii și pe la sate.

Considerând însă strimțorarea de mișlôce în care se află bugetul instrucțiunei publice ;

Considerând și necesitatea de a se uniformisa cât mai mult învățătura elementară pentru ambele sexe, spre a nu rumpe echilibrul lor de inteligență, ceea ce provôcă desarmenie și nefericire în familie ;

Considerând că scolarii săteni de partea bărbătescă, atât dupe regulament cât și dupe experiența anilor din urmă, se vëd a nu putea frecuenta scôlele sătesci decât în timp de iarnă, când nu sunt chiămați la lucrul câmpului ;

Considerând că cea mai mare parte a anului scôlele rămân disponibile ;

Considerând că fetele sătenilor mai puțin sunt ocupate cu agricultura, mai ales în vârsta de la 6 ani până la 10—12 ;

Considerând că chiar este de datoria guvernului a conlucra la stavilarea sexului femeesc de la munci nepotrivate cu slabele sële puteri fizice, și prin urmare daunătore sanătăței publice ;

Ministerul crede, că lipsa de scolii de fete pe la sate, se pôte, cu puțină cheltuială și mai lesne înlătura, decretându-se, ca cel puțin tot timpul în care scôla sătescă ar trebui să rămână închisă pentru băeți, din cauza lucrărei pământului, ea să fie deschisa pentru copilele sătenilor, de la vârsta de 6—12 ani, pe lângă care și iarna s'ar putea asemenea otări câte-va ore, în duoë zile pe fie-ce săptămână, în care beneficiul scôlei să fie iarăși acordat numai fetelor.

Secția va comunica jurnalul de față Consiliului scolar, cerënd socotința în asemenea cas, și fiind conformă cu aceea a Ministerului, Consiliul o-dată cu comunicarea observărilor sële, să chibzuască grabnic statute și programul ce ar crede mai nemerit pentru instrucțiunea elementară a copilelor sătenilor români.

Directorul Ministerului, *V. A. Urechia.*

Onor. Minister de culte și instrucțiune publică

Consiliul scolar

Raport.

La oficiul Onor. Minister, No. 4.658, pe lângă care comunică copie de pe jurnalul încheiat, sub data 12 Iunie curent, în obiectul participării copilelor sătene la învățătura publică, cu onore se răspunde: că consiliul cu o vie mulțămire și în unanimitate aprobă măsura ministerială și hotăresce, ca pentru asemenea scôle să se aplice programa și statutele astăzi în vigôre pe la scôlele filiale din Iași, iar încât pentru lucrul de mână, consiliul lasă la dispozițiunea onor. Minister, spre a chibzui dupe măsurile pecuniare de care pôte dispune.

Inspector general al scôlelor, *N. Ionescu.*

Dr. Apostoleanu. Suciu. Micle. Ionomu.

No. 79.

1859, Iunie 17.

Asupra raportului de sus, am dat următorea resoluțiune :

«Se va face referat la consiliul Miniștrilor, prin care se va arêta considerantele de pe

jurnalul încheiat de subscribul, cât și modul cum aceste scoli de fete se pot întreține, cerându-i-se învoire de a se prevedea în contractele viitoare de împosuire de moși, micul spor până la 3.000 pe an, pentru profesori, spre desdaunare pentru noua sarcină ce li se va da, de a avea clase și pentru fetele sătenilor, iară până ce asemenea spor se va regula în așa mod prin contracte, pentru moșiile deja în posesie, să se învoiască Ministerul a le slobođi din economiile casei clerului.

V. A. Urechia.

PRINCIPATELE-UNITE

R e f e r a t

Ministerul cultului și al instrucțiunei publice. Secția I-a.

Considerând, că § 26, litera C, din regulamentul scolar, vede în scólele de fete mijlocul de a se forma din tinerile patriei, soții și mume bune, în care rezimă fericirea casuică a familiei și basa pentru crescerea cetățenilor ;

Considerând, că vitalitatea națională reșede tot-d'a-una în masa poporului, și că singurul mijloc de regenerare națională este regenerarea poporului ;

Considerând, că numai prin răspândirea învățăturai și a moralității prin scoli, se póte ajunge la acest scop ;

Considerând, că scoli pentru sexul bărbătesc aú început a se face prin sate ;

Considerând, că echilibrarea de inteligență între ambele sexe, este o garanție a unei armonii și a moralității familiei ;

Considerând, că educațiunea sexului femeesc este cea d'ântéiú necesitate în regenerarea poporului, fiind-că ele sunt menite a face din fie-ce familie câte o scólá, unde, pe lângă educațiunea sufletescă, se póte da copiilor și primele noțiuni desvoltátore inteligenței ;

Ministerul simte viú trebuința, de a se începe înființarea grabnică de asemenea scoli și pe la sate ;

Considerând însá strimtorarea de mijloce în care se află budgetul instrucțiunei publice ;

Ministerul, în unire cu consiliul scolar, aú chibzuit, ca învățătura fetelor prin sate să se facă în aceleași scoli înființate pentru băeți, regulându-se pentru acesta ore și ȓile osebite, în privire mai ales, că scolarii săteni de partea bărbătescă, atât dupe regulament cât și din experiența anilor din urmă, se vėd a nu putea frecuenta scólele sătesci decât în timpul de iarnă, când nu sunt chiămați la lucrul pământului, în cât cea mai mare parte a acestor scóle rămân disponibile.

Acastă măsură de cea mai antée urgență pentru țeră, pe lângă că asigurază o largă parte de luminare intelectuală pentru masa națiunei, fără a îngreuia Statul cu cheltuiială împovarátore, apoi este si fôrte favorabilă uniformisărei cât mai mult a învățăturai morale pentru ambele sexe ; subscribul are onóre onóre a o comunica apreciației Onor. Consiliú de miniștri pofindu'l tot o-datá, ca în privirea sporului de muncă, ce vor necesita pentru profesorii sătesci o asemenea îndouită sarcină și în privirea slabului salariú de 2.600 lei pe an, ce le este asignuit acum, să bine-voiască a încuviința sporirea acestui salariú până la 3.000 lei pe an, care spor, pentru moșiile ce aú a se împosui în viitor, să se prevadă prin contracte în sarcina posesorilor, dupe pilda urmatá și până acum, iar pentru acele ce se găsec acum împosuite, să se plătescă și acest spor tot din casa cleru-

lui, cu începere de la 1 Septembrie anul curent, (când urmază a se deschide învățătura pentru fete), precum se urmază și până acum profesorilor de pe la moșiile, unde nu au urmat încă o nouă împosuire, spre a o prevedea în contract.

V. A. Urechia.

No. 4.937.

1859, Iunie 24.

Consiliul de miniștri au aprobat măsura și atunci s'a luat dispozițiunea următoare: «Se aprobă dispozițiunile prevădute de consiliu, pentru care se va și face cunoscut profesorilor sătesci, a începe cursurile pentru fete, dupe dispozițiunile ce înșiși vor chibzui de mai potrivite în împregiurările locale, iar sporirea de salariu, prevădută pentru asemenea măsuri, nu li se va sloboși decât de la data, când în cataloagele ce vor presinta, se va găsi coprint numărul de 10—15 eleve.»

V. A. Urechia.

Onor. Minister de culte și de instrucțiune publică

Consiliul scolar

În urma oficiului Onor. Minister, cu No. 7.116, din anul conținut 1859, atingător de reorganizarea școlilor sătesci, în chip de a putea fi frecventate și de fete, însărcinând pe D-lui Doctorul Anton Velini, spre a studia și a prezenta un proiect de cele mai sus arătate, de la D-lui s'a primit referatul cu data din 13 Decembrie, anul conținut, prin care opinază, ca băieții să învețe numai în lunile de iarnă, iar în lunile de vera să învețe fetele; Consiliul însă este de părere, ca să se lase în buna chibzuință a profesorului, ca adică, să învețe băieții înainte de masă, iar dupe masă să învețe fetele, iar de cum-va D-lui profesorul ar socoti că ar fi mai potrivit, atunci poate ca fetele să învețe împreună cu băieții în aceleași ore, punându-se însă înaintea D-lor profesori, că numai acei însurați, să urmeze a învăța și pe fete de la vârsta de zece ani înainte, iar acei neînsurați, numai până la aceea de zece ani.

Președintele consiliului, V. A. Urechia.

Micle. G. I. Ionomu. Z. Columb.

No. 10.

1860, Ianuarie 8.

*

Eată unele din datele, la care se deschise școli sătesci, în 1858 și 1859.

În 27 August 1858, școla la Hărmanesci, județul Suceava.

„ Septembrie	„	„	„	Coștulenii,	„	Iași.
„	„	„	„	Stănilesci	„	„
„ 29	„	„	„	Satul-Ruși ¹⁾		
„	„	„	„	Bogdănesci. ²⁾		
„	„	„	„	Satul Preutesci.		
„ August	„	„	„	Mărășesci. ³⁾		
„ Septembrie	„	„	„	Rădășeni, județul Suceava.		
„ Decembrie	„	„	„	Sinesci	„	Iași. ⁴⁾

¹⁾ Dosarul No. 73 și 1.298.

²⁾ Dosarul No. 72 și 1.297.

³⁾ Dosarul No. 77 și 1.302.

⁴⁾ Dosarul No. 79 și 1.303.

În Octombrie 1859, scôla la Cotul-Vameşului.
” ” ” ” ” Pipirig, judeţul Neamţu.
” ” ” ” ” Lipova.
” 22 ” ” ” ” Scôla mixtă din Nănesci, judeţul Bacău.
” 17 ” ” ” ” Bunesci.
” Noembrie ” ” ” Sabaşa, judeţul Suceava.
” ” ” ” ” Mănăstirea Coşula.
” ” ” ” ” Satul Creţesci.
” Decembrie ” ” ” Budescii-Precestei, judeţul Neamţu.
” Noembrie 1858 ” ” Mănăstirea Bogdana.

În 26 Iunie 1858, D-lui Logofătul Iordache Costache Boldur, prin testament obligă pe fiul său a ţine o scôla normală pe moşia sa Hudesci, asigură 300 galbeni în moşie şi cedază 53.172 lei, ce are de luat de la Stat pentru ȕiganii desrobiţi.

În 10 Iulie 1859, scôla de la Bircu şi Goşmani.

Învăţătorul, preotul G. Ionescu, primesce léfa încă de la 1 Martie.

*

Trecând de la scôlele primare la cele secundare, constatăm următoarele: Deschiderea de scolii reale în Moldova, în luna lui Octombrie, de şi ele nu figuraă în budgetul pe acel an.

Profesorii numiţi la scôla reală din Iaşi au fost D-nii doctor A. Velini, M. Gheorghiu şi Partenie.

Noul guvern al lui Alexandru Ion I Cuza, a găsit în Ianuarie aceste scolii reale fără nici o regulă şi leşile neplătite până la Ianuarie. Eată reclamaţiunea profesorilor şi lucrările urmate în acéstă privinţă :

Onorabilului Minister al cultelor şi al instrucţiunei publice

Profesorii scôlei reale din Capitală

Iniinţându-se, conform regulamentului scolar, scôla reală aicea în Capita'a, subscrişii, prin decrete chiar de la iniinţarea acesteea, au fost însărcinaţi cu predarea diferitelor obiecte prescrise în programul respectiv. Despre succesul acesteii scôle, Onor. Minister se pôte convinge de pe notele examenului ântėjă al anului 1858—1859 şi din raportul D-lui delegat, ce au examinat la acéstă scôla. Însă subscrişii, pentru asemenea posturi de şapte luni, adecă de la Octombrie anul 1858 şi până acum, n'au primit nimic din salariile, ce li s'au asignat prin decrete.

De aceea déră, cu respect se rógă Onor. Minister să bine-voiască de a regula solvirea salariilor convenite lor până acum, în privire, nevoilor urgente ce 'i înconjură.

Dr. A. Velini. Partenie. M. Gheorghiu.

R e f e r a t

Sameşia scôlelor şi a milelor

Mai 'nainte de a se pune în lucrare rezoluţiunea însemnată pe suplica de faţă, scrisul cu respect referéză Onorabilei Camere, că Onorariul acestor profesori nu figuraă prin budgetul anului trecut 1858, dupe care ar trebui să se urmeze potrivit con-

vențiunei, în câtă vreme acest al anului curent nu va fi întărit ; însă D-nii profesorii dupe ordinul No. 10.641, ce se păstrează la casierie, se cunoște funcționând încă de la 4 Octombre anul trecut, și suma, ce li se cuvine până la 1 Ghenarie anul curent, s'a dat în rămășiță, ce are a se plăti prin suma anului trecut 1858 ; prin urmare se cere deslegarea atât pentru anul trecut, precum și pentru acest curent.

Sameș, *Antoniad.*

1859, Mai 8.

Resoluțiunile puse : «Va regula sloboșirea salariilor cuvenite.» Alta : «Să se slobođă.»

Nici în 17 Octombre 1859, nu erau plătite aceste lefi, precum se vede din următoarea ordine către sămeșia școlilor :

Ordinul cu No. 892, din 17 Octombre 1859, către casieria Statului

Asupra tânguirei primite de la profesorii școlii reale din capitală, că nu li s'ar fi plătit salariile cuvenite, să scrie casieriei a regula de îndată plățirea.

V. A. Urechiă.

La Galați încă era școla reală, care mergé tot așa de rău, în toate privințele.

La Bêrlad gimnasiul Codreanu, înființat în Octombre 1858, cu 18 elevi, în 1860 abia are 39 de scolarî și încă, dupe ce în 1859 Ministerul a acordat acestui gimnasiu două burse de scolarî. ¹⁾

Gimnasiul din Bêrlad l-a cerut Epitropia proprietăței orașului, oferind case pentru instalarea lui. Până ce să se repare casele acestea, clasa I gimnasială s'a deschis cu 16 scolarî, la 1 Octombre, chiar în localul școlii primare, cu două profesori : D-nii Vêrgolicî și Ulis Filalite. Mai apoi, în Martie 1859, Ulis Filalite a trecut la școla din Galați, în locul demisionatului Adrian, iar în locul lui Filalite, la Bêrlad, a fost numit D. Panaite Chenciu. ²⁾

La 1 Septembrie 1859, directorul Ministerului instrucțiunei publice, V. A. Urechiă, a deschis cu solemnitate gimnasiul din Botoșani, punându-l sub direcțiunea profesorului Paulini. ³⁾ Deschis cu 10 elevi, la 1860, abia avu 43, în două clase.

*

O bună măsură s'a luat de guvernământul cel nou al lui Alexandru Ión I Cuza, prin desființarea școlilor catihetice din județe.

În urmarea măsurilor luate de acest Minister, pentru intrunirea școlilor catehetice ținutale cu acele publice primare ordinare, se publică spre știința și regula cui se cuvine, că scolarii desființatelor școli catehetice, urmând cursul primar, vor avea aceleași drepturi și beneficii ca până acum, fiind-că în școlile primare pot învăța, în ore libere și benevole, obiectele speciale ale programului catehetic, precum : leturgia, tipicul, cântările, etc. ⁴⁾

No. 11.233.

1859, Decembre 15.

¹⁾ Dosarul No. 1.378, archiva Ministerului de Culte.

²⁾ Dosarul No. 472, din 1859.

³⁾ Dosarul No. 1.376.

⁴⁾ Desființarea școlilor și se *catehetice*, a curmat abuzurile hirotonirei de candidați ignoranți și a dat mișloce mai multe la complectarea personalului școlilor primare la sate și din orașe.

Acastă desființare, pe care o aveau în vedere și guvernanții de la finea anului 1858, necesitase înființarea seminariilor eparchiale. Am văzut mai în urmă înființarea seminariului de la Huși, sub Gr. Ghica.

La Roman Iconomul D. Matcaș este însărcinat, în Martie 1858, cu adresa No. 2.008, dată prin telegraf, ca împreună cu locotenentul de Episcop, să caute case pentru a se înființa seminariu.

Cu raportul No. 2.358 al Directorului Departamentului cultelor, din 12 Aprilie 1858, să cere aprobarea Caimacamului Vovoridi, să se organizeze seminariu în Roman.

Seminariul se deschide la 1 Septembrie 1858, în prezența delegatului Ministerului, D. Christodulu-Cerkez. ¹⁾

Acest seminariu avu în anul I 76 de școlari și în anul următor 86.

La mănăstirea Neamțului încă era un seminariu, conform hrisoavelor anterioare, dar mergea foarte rău. În 10 Aprilie 1858, cu adresa No. 2.382, prăvăcă Ministerul pe stăruitul mănăstirei și pe Sobor, dîcîndu-le :

«Cu măhnire se privesce, că acele sante mănăstiri, în contra principiilor consfințite de chiar așezămîntul de care se cărmuesc . . . , stă pe loc de anî îndelungați și nu face nimic pentru luminarea țerei. Prin urmare, decă din trecut se scie, că a pus atăta ingreueri la înființarea de școle înăuntrul mănăstirilor și la Têrgul Neamțu, precum anteu se proiectase; decă se scie, că desființînd internatul din Têrgul-Neamțului în timp de iarnă, de au mai rêmăs copii rêtăcind, până ce i a adunat părinții lor...

Ministerul face mănăstirilor severe imputări și pe lângă acesta le mai cere să oblige pe arendașii lor în deobște, să facă case de școlă, dupe planul trimis de mai 'nainte de Mitropolie, să dea acestor școle câte un rîndaș, luminatul și încălțitul și să plătescă învățătorilor câte 2.400 lei pe an, ori să numescă mănăstirile învățători dintre călugări bêtărâni, carî să deprindă pe fiii de sătenî a ceti, a scie, a socoti și principiile religiunei.

Seminariul de la Socola atrage atențiunea Departamentului bisericesc încă din 1857, dupe cum am văzut, dupe intrigile mai cu sémă a Vlădicăi Suchupan, care era rînduit membru în comisiunea de anchetă a seminariului. Adevêrul e, nu că seminariul mergea rău, ci că Filaret Scriban se declarase partisan al unirei Principatelor și decî Căimăcămia voia să 'l înlătoreze spre pedepsă, din fruntea seminariului.

Se născu conflict între Mitropolitul Sofronie, care ținea cu Scriban și între Șeful Departamentului bisericesc.

Dăm în anexă ²⁾ actele relative la acest conflict din 1857.

În 1856, Archimandritul Melchisedec, abandonă postul de profesor și inspector al seminariului Veniamin și trece ca rector la seminarul din Huși.

În același an, se trimit la Atena pentru studiile teologice absolvenții: Clement Nicolau, Filaret Dimitriu și G. Erbiceanu; iar Ghénadie Enăceanu și Erodiaconul Damaschin au fost trimiși la Halchi, în seminariul cel mare al patriarchiei de Constantinopole. Personalul didactic al seminariului Veniamin, în 1858, se îmbogățesce prin numirea lui Aug. Scriban, care a studiat la St. Peterburg, la catedra de retorică, etc.

În 1859, Departamentul instrucțiunei publice intră cu referat la consiliul de mini-

¹⁾ Dosarul No. 196 din 1858.

²⁾ Veđi anexa.

ștri, sub No. 7.367, din 15 Septembrie, și cere desființarea Epitropiei speciale de la seminariu și trecerea seminariilor sub directa administrațiune a Departamentului, pe considerantele ce se pot vedea mai la vale.

Referatul No. 7.367, adresat Consiliului de miniștri la 15 Septembrie 1859

Monitorul oficial de Sâmbătă 31 Octombrie 1859.

Din alăturatul în original raport, sub No. 26, prezentat de secretarul cancelariei Epitropiei seminarului central din Socola, Onor. consiliu se va putea lămuri îndestul de împregiurările complicate, în care au căzut lucrările privitoare, atât pe a Epitropiei, cât și pe acelor alte 2 seminarii eparhiale din țară, și care până acum au adus dupe sine intrerumperea și desevêrșita desorganizare a unor aședăminte de educațiune publică, cu atât mai importante, cu cât ele se găsesc menite specialmente, a produce pentru țară preoții trebuincioși pentru conducerea morală și religioasă a națiunii.

În vederea unor asemenea împregiurări:

Considerând cap. . . . din regulamentul organic ;

Considerând art. . . . din actul constitutiv din 7/19 August ;

Considerând, că părtașia Mitropolitului la atribuțiile Ministerului cultelor și instrucțiunii publice, legitimă sub Regulamentul, care făcea din religiunea ortodoxă o religiune domnitore în Stat, este nelegitimă dupe convențiune, prin care toate culturile creștine sunt nivelate în drepturi și datorii ;

Considerând art. 37 din această convențiune, prin care această garanție, exclusiv a P. S. Mitropolitul, se cunósce abrogată, ca contrară noului regim ;

Considerând, că încă de la 1849, și chiar sub regimul reglementar, s'a constatat neeficacitatea comitetelor asupra învățătorei publice, prin oficiul princiar No. 46 din acel an, (Manual tom. II, pag. 303), și le au și desființat în genere, încât, numai prin o curioasă contradicere, măsura găsită de nepotrivită pentru instrucțiunea din țară, s'a menținut totuși în privința instrucțiunii din seminar ;

Considerând, că chiar și dupe oficiul No. 46, au urmat noui desaprobări a menținerii Epitropiilor, atât prin tristele rezultate ale învățătorei și ale neuniformisării și spre vederata daună a educațiunii naționale, cât și prin promulgarea noului aședământ scolar din 1851 ;

Considerând § 98 din acest aședământ, care special abrogă sistemul de Epitropii ;

Considerând § 63 din acest aședământ ;

Considerând, că statutele pentru reorganizarea seminariilor, alcătuite în 1851, de și voinđ prin § 8 óre-cum a se întemeia pe § 64 din regulamentul scolar, sunt însă în vederată imponcisiere cu principiile generale pe care legiuirea scólelor din 1851 este întemeiată ;

Considerând necuviințele urmate în anul acesta, la seminarul din Socola ;

Considerând, art. 4 din jurnalul încheiat la 23 Maiú contenit, între P. S. Mitropolitul și Exc. Sa Ministrul cultelor, și prin care P. S. însuși recunoscea necesitatea de reorganizare radicală la seminariu, spre a 'l pune în stare de a produce tot binele ce se așteptă ;

Considerând, în fine, că prin același articol P. S. Mitropolitul pătruns de convingere, că progresul scólelor cere privigherea directă a Ministrului de instrucțiune publică, fórte nemerit subórdoneză studierei și aplicărei acestui Minister, proiectul de reorganizare al scólelor clericale, în care prin acel jurnal s'a însărcinat Epitropia.»

Pe asemenea considerante, și pe temeiul că convențiunea cere centralizarea tuturilor averilor Statului, precum în curând se și secularisară și averile mănăstirești, seminariile se luară de minister și ele primiră prefaceri, sub noua administrațiune a Departamentului, ba și o nouă organizațiune.

În darea de sémă a Ministrului Mapolache Costache, către Divanul ad-hoc pe 1859, se amintesc despre anchetele urmate la Epitropia seminarăscă în 1858 și în Maiu 1859 și despre concentrarea administrărei centrale, cu avutul lor, în Ministerul instrucțiunei publice, spre a se pune capăt decadenței, în care se înglodau mereu acele importante așezăminte, menite a ridica în țără morala și respectul către religie. Acestă măsură a avut imediate rezultate de economii în cheltuelile școlilor catihetice, cari existau necomplete, în neregula cea mai mare și de prisos, alătura cu cele primare, unde aspirații de a intra în seminarii puteau găsi aceleași studii pregătitoare. Un alt rezultat al concentrărei administrațiunei școlilor seminarăscă, în Minister, a fost progresiva lor reîmpopulare cu scolari. Nu trebuie însă să negăm, că adevăratele rezultate ale acestei măsurii, stau atârinate de la sôrta ce se face clerului în țără, dupe cum din proiect urmeză a se supune studiului Adunărei, cât și de la aprobarea ce Adunarea va da proiectului de lege, pregătit pentru radicala reorganizare a seminariilor.

Înflorirea acestora, fiind în legătură cu chirotoniile încredințate clerului înalt, s'a staruit cu tôte puterile, de a se opri acele nelegale. Decă promisiuni solemne, că nisce asemenea hirotoniri vor conțeni, s'a dat Ministerului, ele totuși s'a reinnoit, cu dauna a unui însemnat număr de candidați eșiți în 1859 din seminarii.

Eată publicațiunea înaintată, pentru a opri chirotoniile de preoți și chiar de călugări ignoranți :

«Este cu d'inadinsul oprit, de a se mai primi în tagma preoțescă alți candidați, decât numai pe acei ce vor fi deplinat cursul învățăturilor teologicesci. De unde de la sine se înțelege, că această legiuire privesce nu numai pe acei ce au a fi preoți de mir, ci mai vértos și mai mult pe acei ce au a fi asupra lor povățuitori; apoi, fiind-că numai din preoții din partea monahicăscă, dupe canóne, se pot orându în treptele cele mai 'nalte bisericesci; pentru acesta, pomenitul articol al reglementului se aplică, dupe drept cuvânt, mai vértos asupra preoților monahicesci; drept acesta, sus pomenita legiuire, va avea deplină a sa aplicație, la darea de ori-cé fel de cin, séu dregătorie bisericăscă, adecă, la întemplantare de loc vacant, de protoereu, proestos, dicasteriot, egumen, archimandrit și archiereu, nimeni nu se va putea rându, nici hirotonisi, ci numai din acele fețe, cari vor înfățișa mai înteu atestat de deplinirea cursului învățăturilor teologicesci, de cari fețe se află acum destule în țără, parte intrate în cliros, parte doritoare de a intra, înțelegându-se, că asupra acelor din Ieromonahii, cari au apucat a lua cinuri bisericesci și anume: Archimandrit și protosingel, această legiuire nu 'și are lucrarea ei.»

*

Pen tru pregătirea de profesori superiori, primele guverne ale Domnitorului Alexandru I, ajută cu burse pe scolarii din facultatea filosofică, ba chiar și pe acei de la facultatea de drept. Așa rezultă acesta, din actul următor :

Copie dupe adresa Ministerului trebilor străine, cu No. 1.711, din Ianuarie 1859, către acela al cultelor și al instrucțiunei publice

Referatul acelu Onor. Minister, sub No. 3.992, arătător cererei, ce au făcut studenții din facultatea juridică și filosofică, de a li se slobozi subvențiunea cuvenită pe lunile de

la 1 Ghenarie anul curent, din economiile casei școlilor, și
niștrilor, în coprindere: «Avându-se în privință, că propă
«fie ținta cea d'ântéiū a guvernământului; că o asemenea
«guvernul nu ar veni în ajutorul celor lipsiți de mișlăcel
«sibesc prin talente și zel;

«Considerându-se, că stipendiștii aci arêtați, au și fost
«de 75 lei pe lună de fie-care, de la 1 Septembrie 1858,

«Luându-se în privire lovirea ce s'ar face în viitorul t
«față, și în general și studiilor juridice, decât guvernul de a
«decât cel trecut și am refusa așa stipendii;

«Consiliul încheiă :

«Că Ministerul cultelor să slobodă stipendiile coprînse în referatul de față, conform
«regulei păzită, de la 1 Septembrie 1858, până la 1 Ianuarie 1859.»

Conform dér acestei încheeri, cu onor se face cunoscut acestui Onor. Minister, spre
regulă.

p. Ministru, *Antoniad.*

Cu aceștia scop se trimit bursierii și în străinătate, la studii speciale. Așa în 1859,
dupe propunerea directorului Ministerului de culte din Moldova V. A. Urechă, din luna
Iulie, Consiliul Miniștrilor aprobă, ca din sporul arendărei moșiilor din acel an, să se
trimită 3 tineri în străinătate și anume: Bosie, Ciurea și Codrescu, cel d'ântéiū pentru
drept și cei două din urmă pentru medicină. Asemenea profesorul Cobălcescu, dobân-
desce în aceștia an, o bursă de 240 galbeni pe an, ca să studieze la Paris științele na-
turale. Tot ast-fel D-nii P. Poni și Alex. Odescu în Septembrie 1859, dobândesc burse,
în Franța, cel d'ântéiū pentru științele naturale și al douălea pentru litere.

Deja la Paris, erau mai mulți bursierii din Moldova, din cari cei mai mulți și astăzi
sunt ilustrațiunii ale țerei. Așa vom cita pe D-nii: N. Culianu, G. Mărzescu, A. Peiu
(răposat), C. Vasiliu Pilat (acum general), V. Agapi (Doctor med.), D. Chinez (răposat),
D. Ulea (Dr. med. răposat), etc. ¹⁾

În 1859, Ministrul instrucțiunii publice din București, propune celui din Moldova,
cu adresa No. 643, din 14 Martie, să se numescă corespondent și îngrijitor de bursierii
profesorul de la facultatea de drept din Paris, D. Royer Collard. Această numire este apro-
bată la 1 Iulie 1859. ²⁾

Am vădūt, că și alți bursierii s'au trimis din partea seminarului Veniamin: Mitropoli-
tul Moldovei, cu anaforaua No. 36, din 29 Aprilie 1856, a cerut Domnitorului Ghica
trimiterea la Atena a 3 clericii, conform § 16 din aședământul seminariului central.
S'au trimis Erodiaconul Clemente, G. Erbiceanu și G. Dimitriu, cu câte 120 galbeni,
unul pe an. ³⁾

În același an 1856, s'au trimis și la Halchi alți trei tineri și anume: Erod. Eronim,
Erod. Damaschin și Monachul Ghenadie, cu câte 80 galbeni, unul pe an. ⁴⁾

¹⁾ Dosarul No. 1.297 din 1859.

²⁾ Dosarul No. 1.330, archiva ministerului de culte.

³⁾ Dosarul No. 1.048 și 1.625.

⁴⁾ Dosarul No. 1.052, archiva Statului.

La ocasiunea împărțirii premiilor pe 1859—1860, V. A. Urechia, Directorul Ministerului instrucțiunii publice, va obține de la ilustrul său Ministru, M. Kogălniceanu, sa se trimită alți 5 junți bursieri, de astă dată în Italia. Vom reveni asupra acestui fapt, mai departe.

*

În anii 1858 și 1859, se țin în Iași primele cursuri libere gratuite. Cel d'ânteu curs liber a fost inaugurat în ziua de Duminică Tomei 1858, de către profesorul Ștefan Miclea. Consiliul școlar, compus din D-nii: T. Veisa, D. Pop, Z. Columb, Partenie Antonie, Dr. Apostoleanu, Barnuțiu, Suciuc, cu jurnalul No. 48, din 17 Martie 1858, a aprobat facerea : acestui curs liber, de fizica populară, în sala cea mare a Academiei, de la 12 până la 1 p. m.

Experimentele făcute de profesorul Miclea atrăgea numeros auditoriu la aceste cursuri.

În 1859, cu adresa Ministerului treburilor străine No. 4.166, din 10 Septembrie, se comunică Ministrului instrucțiunii publice șcirea, că la cererea D-lui D. S. Miclescu Ministrul financelor, consiliul de miniștri a aprobat deschiderea unui curs public de comptabilitate și de economie politică și finance. Acastă aprobare a dat'o, «având în vedere răspândirea luminilor în țară prin ori-ce mijloce, ca cea mai salutară măsură pentru înaintarea națională.»

I. Ionescu, a fost numit chiar cu decretul domnesc No. 7.565, din 19 Septembrie 1859, de și fără lăfă, să facă cursul public, mai sus arătat, «pentru a se pregăti un personal cu asemenea cunoștințe speciale foarte neapărate, în privința noii organizațiuni a diferitelor ramuri de administrație.»

I. Ionescu dă, în 25 Septembrie, programa cursului. Avea să țină 15 lecțiuni din comptabilitate și 16 din economia politică.

Toți funcționarii de pe la Ministere sunt îndemnați cu stăruința, să urmeze la ascultarea cursurilor acestora, cari se vor ține în sala gotică de la Trei-Erarcbi.

Profesorele a ținut câte-va cursuri de séră. La unul din acestea, fiind de față Ministrul de finance Miclescu, a făcut o verde critică a actelor acestuia.

Inde irae! . . .

Președintele Ministerului, M. Costache, scrie Ministrului de Culte, Teriakiu, că «luând încredințare, că cursul de economie politică și de comptabilitate, deschis de D. I. Ionescu, a trecut peste scopul menirei lui și a eșit din sfera specială, care a motivat întocmirea acestui curs, transformându-l dintr'un studiu special de comptabilitate, într'un curs de discuții și apreciații politice, subscrișul are onorul a pofti, ca să bine-voiți a avisa la înlocuirea D-lui Ionescu prin o altă persoană, care în predarea lecțiunilor sale să se ocupe cu strictețe numai cu materiile speciale unui asemenea curs.»

Ministrul Teriakiu face cunoscut acăsta D-lui I. Ionescu, cu adresa No. 9.427 din 29 Octombrie.

Profesorul Mandinescu a fost invitat să continue cursul liber în locul D-lui I. Ionescu. Ei! Nu era tocmai lesne lui Mandinescu să succedă unui I. Ionescu (de la Brad) și de aceea lucrul rămase baltă. ¹⁾

¹⁾ Dosarul No. 1.310.

*

Ńe r m ne a inregistra câte-va informa iuni  i despre sc la de arte din Iași.

Dăm in anexă 1) catalogul ucenicilor din ac st  sc l , la 23 Aprilie 1858.

Un alt catalog, iar i anexat 2) aci, coprinde numele elevilor pregătià până la 1859, pentru a căpăta calific ciunea de maistri  i de c l i.

In ac st  listă se ar t   i județele, unde avea  să fie a e a i.

Conflictul cu fostul antreprenor al sc lei de arte  i meserii, continuă în 1859  i inainte, d r sc la se readuce in stare bună, restaur ndu-se localul in 1859, dupe planul aci anexat. 3)

Anexăm aci programele de la apr pe t te categoriile de scol  din Moldova, la finele anului 1859. 4)

*

Sc lele private din Moldova sînt mai de apr pe priveghiate in anii ace tia  i mai ales de la 1859 inainte.

Deja in 12 Aprilie 1858, atât prin f ia oficială, c t  i direct catre conducătorii sc le-sc lelor private, Ministrul instrucțiunii publice a scris circulare  ic ndu-le: «Avându-se in privire, că pe la unele din a e d m entele de inv  tur  privată predarea limbei rom ne se găsesce in mare neingrijire, că pe la unele nu este obligatorie pentru elevi  i că pe la altele nu se găsesce de fel coprinse in tre obiectele de inv  tur », Ministerul face obligatoriu cursul de limba rom nesc , sub pedépsă la din contra de inchiderea sc lei. 5)

Ministrul din 19 Maiu 1858, mai scrie institutorilor din județe, să aiba ochi asupra sc lelor private.

In 1859, Ministerul instrucțiunii publice a constrins mai de apr pe sc lele private, să se supună la prescrip iunile leg i scolare, in privin a programei  i a limbei.

In 15 Iulie 1859, Ministrul instrucțiunii publice din Iași scrie tuturor directorilor sc lei private, trimi ndu-le programul public, lista c r ilor didactice  i aceea a indivi ilor, cu drept de a profesa  i li se vestesce, că la redeschiderea in tomn  a sc lelor, Ministrul va opri de la profesiune pe ori-cine nu va avea in regulă autorisare  i va inchide

1) Ve i anexa.

2) Ve i anexa.

3) Ve i anexa.

4) Ve i anexa.

5) Principalele pensionate căroră li s'au trimis circulare sunt acestea: Katz (No. 2.542), Atanasia (2.543), Frei (2.544), Iordan (2.545), Eivas (2.546), Joye (2.547), Hadik (2.548), Vroblezky (2.549), Petit (2.550), Meisner (2.551), Ferderber (Botoșani 2.552), Quitnisky (idem 2.553), Peri (Gala i) 2.554, Scoti (idem 2.555), Edinachevic  (Bac u 2.556), Kopel (idem 2.557), Mayer (idem 2.558), Iavorsky (idem 2.559), Fritsch (Piatra 2.560), Diaconul N. Ionescu (idem 2.561) Kayol (B rlad 2.562), Bitrou (Roman 2.563), Crudul (Foc ani 2.564), Metei (Boto ani), Gall (Ia i), Sacheti (Ia i). In 1859—1860 mai sunt urm t rele pensionate noui: Pondichi la B rlad, Blanchin la Botoșani, Danilan la Botoșani, Simionovic  idem, Olivare (B rlad), Papadopolu (Galați), Mitropolu (idem), Tecla-Zgorska (Focșani), Sofia-Cociu (F lticeni). Mai erau  i sc le speciale pentru evrei.

«acele institute, cari s'ar gasi încă în stare anormala, nepotrivityă cu tendințele de uniformizare ale educațiunei românesce.»¹⁾

Mare svon se ridică din partea directorilor de scolî private, cari pun în mișcare pe toți consuliî contra acestei măsurî. Ministrul explică prin jurnalele oficiale, că el «n'a înțeles a nesocoti meritele multora din directorî de scolî private și n'a pus în categorie de anormale tôte scôlele private. Decî directoriî, cari aũ pensionatele în regula așeđată de lege, n'aũ de ce să se témă . . . Cât pentru obiecțiunile aduse la aplicarea programelor publice prin scôlele private, Ministerul nu le ia în sémă, căci nu le admite legea.

Tot-d'o-dată, cu asemenea explicațiuni categorice, V. A. Urechia, publică în *Șteoa Dunăreî*, din 25 August, următorul articol :

Răsvrătirea Directorilor !

S'aũ ridicat *limbele* asupra Ministerului de culte și instrucțiunea publică !..

Când ȓicem *limbele*, trebuie să se înțelégă acele ale unora din D-niî și D-nele directorî și directoresse de pensionate private.

Și pentru ce acéstă cruntă răsvrătire ? Pentru ce pe tôte stradele Iașilor, la otelul de Europa, ca și la preămbłări, să n'auđi decăt recriminări și blăsteme de directorî de pensionate ? Fi-va că adresa Comisiunei centrale le-aũ pus *à la grande mode* ? Și acéstă se pôte, căci adevărata causă întru cât-va séménă : și aci este de imputat Ministerului de culte și instrucțiune publică o aplicare de lege, dăunătore intereselor unor indiviđi...

Dér lăsând pentru astăđi comparațiunea, să vorbim numai despre măsura luată de Ministerul cultelor și instrucțiunei publice și asupra căreia limbele directoresce s'aũ răsculat.

§ 261, din așeđământul *in vigore* al instrucțiunei din țeră, ȓice : «Spre a nu putea fi vatámătore elevilor schimbarea lor de la un pensionat la altul, seũ la vre-o scôla publica, învătaturile pensionatelor vor fi conforme și aseménate cu acele ale scôlelor publice.»

§ 264, mai ȓice : «Cursul învătaturilor în pensionate va fi împarțit dupe programul scôlelor publice.»

Ministrul instrucțiunei publice, chiat de a aplica cu scrupulozitate legiurile existente, necontrare Convențiunei, s'a cređut dator, și ca organ al legei și ca *român*, de a cere prin circulară, (în interesul atăt al țerei, cât și al părinților, ce aũ copii în pensionate), de a se aplica de D-niî directorî în totul programele scôlelor publice, conform § 261, 264 și 265.

Inde irae !

Și fiind-că, de la *sentimentele* unora din străinii, directori de pensionate, pâna la acele ale multora din *boeri*, educați prin ele, nu este departe, nici c'aũ întârȓiat *unia* din protipendadă a face *chorus* cu directorî și a imputa Ministerului aplicarea legilor în vigore și tendinȓa de a realiza § § cele mai românesce și mai de viitor pentru educațiunea pe base românesce a generațiunilor actuale!

Ceea ce supără și mai mult pe D-niî directorî este, că circulara ce li s'a adresat de astă dată, le declară, fară mai multă parigorie, că neaplicând ei § 261, 264 și 265, Ministerul va aplica asupra-le § 274, care stipuleză că :

¹⁾ Dosarul No. 1.296 din 1859, archiva Ministerului de culte.

«Neurmare a acelor instrucțiuni din partea directorului, adevărindu-se prin inadinsă cercetare, și dupe ce Departamentul va vedea, că deșteptările ce va face rămân fără rezultatul dorit, va trage dupe sineși *inchiderea pensionatului.*»

Pentru astăzi, în privirea incriminatei circulari, ne mulțămim a arăta, cu legea în mână, legalitatea ei cea mai mare. Cufând vom dovedi și aceea, că legea scolară, în această privință, este *națională* și de cea mai sublimă prevedere pentru naționalitatea româna și viitorul învățăturilor din pensionate din țară.

În adevăr țera, în suveranitatea sa, în juridicțiunea ei omnipotentă d'inauntru, ce voesce să facă decât că, cu un regulament de instrucțiune, în vigoare încă, tinde de a stabili un principiu ale căruia consecinți să fie, ca românul, învățat în sinul patriei, să iasă, mai înainte de toate, român cu trup și suflet, din ori-ce școli, fără excepție de publică seu privată ?

Pe lângă toate cele-l-alte privilegii ale unui trecut ruginit, am avut și pe acela de a vedea o mare parte a elevilor, produși de pensionatele particulare, neposedând cele mai mici note de istoria seu literatura națională, numai și numai pentru că în acele pensionate, afară de câte-va precepte de limbă, literatură, istorie și geografia francesă, nu se predă mai nimic. Regulamentul învățăturilor publice, pe cât vedurăm, elaborat în întâia anî ai domniei răposatului Principe Grigorie Ghica, a ținut între alte prevederi, rămase în germene, la stărpirea și a acestei anomalii predominantore și ea în felul ei, de stat în stat.

Am întreba pe D-nii directori, ce posedă pensionate particulare, pe D-nii directori, cari incrimineză demarșa Departamentului cultului și al instrucțiunei publice, pe care nu putem a 'l lauda destul pentru buna, de și tardiva sa, măsură, când românii, petrecători în statele cele-l-alte, ar cuteza a blama o măsură analogă din partea guvernelor respective, ce li s'ar răspunde ?

Vom întreba pe toți străinii bine cugetători și iubitori ai autonomiei patriei lor, suferire-ar ei acasă la densii, ca câți-va interesați să prindă a pune programa lor mai presus decât programa generală, dupe care se învertesce educațiunea publică a țerei ?

Vom mai întreba pe părinții, cari au avut copii dați prin cele mai multe din pensionatele private, cât de în urmă i-au a găsit la ora trecerei în colegiul național, și câte duzini de cunoștinți le au fost de lipsă, spre a 'și putea reincepe cursurile regulate, pe băncile unde studiază cei-l-alți fii ai patriei ?

Ne imputați, D-lor, puțin patriotism în menținerea, seu exercițiul drepturilor noastre naționale, recunoscute de curând, cu atata solemnitate, de Europa întregă, ne incriminați, când nu vă atinge cine-va la o atare cordă ; de îndată însă ce nu vă vine la socotela fermitatea tenacității noastre, vă siliți a vă preface singuri în cei mai aprigi încălcători ai ei !

Socotela rotundă : un român 'și pôte face instrucțiunea ori unde, iar educațiunea, decât 'și o face în patrie, trebuie a avea de scop ca să 'l formeze român, o mai dicem întâ o dată ! Ministrul de cu'te 'și a înțeles foarte bine misia în fața țerei și a viitorului : El nu, nu voesce a exclude nici pe una din limbele străine din pensionatele private, dér voesce, dér este dator de a pune pe cea română la locul ce i se cuvine, ca limbă predominantore în stat, ca limbă aptă de a trezi în inimele noastre marele și demnele virtuți de alte dați, singure proprii a ne constitui în vrednici cetățeni ai viitorului.

Altă dată mai mult.

*

In anul 1859, am făcut prima statistică școlară în regulă, dupe formularul acesta :

Formular de statistică școlară în 1858

Către,

Pentru luna Octombrie curent să se trimită, până la 15 Noembrie viitor, pentru fiecare școlă, următoarele însemnări statistice asupra elevilor înscriși :

		No. specific	No. total
Numărul total al elevilor . . .			
<i>Impărțire statistică</i>			
I. Dupe religie	Ortodoxi		
	Catolici		
	Armeni		
	Evrei		
	Diverse		
	Total . . .		
II. Dupe naționalitate	Români		
	Greci		
	Armeni		
	Germani		
	Slavi		
	Total . . .		
III. Dupe etate	Până la ani 7		
	" " " 10		
	" " " 15		
	Mai sus		
	Total . . .		
IV. Condițiunile sociale	Privilegiați		
	Negustori		
	Meseriași		
	Agricultori		
	Salariați		
	Total . . .		
V. Vac.	Vaccinați		
	Nevaccinați		
	Total . . .		
VI. For.	Forul școlii		
	Vecini		
	Total . . .		

Către aceste, D-nii profesori sunt invitați a adăugi și de la sine orî-ce notiții particulare vor putea da asupra școlilor, din punctul de vedere statistic.

Director, V. A. Urechia.

Capul oficiului administrativ.

*

În 1858, comunitatea evrească din Iași, încercă a deschide școli, punând pentru această darea gabelei. ¹⁾

În Iași funcționează școli private evreesci și anume, pentru fete a lui Leon Sirkus, a lui Blumenthal, a lui Zwalb, iar pentru băieți a lui Winternitz.

*

Se cade a nu uita, să menționăm încercările de a se deschide școlă românească la schitul român din muntele Athos.

Domnitorul Gr. Ghica, patronă înființarea acestui schit și, pricepând însemnătatea culturală a unei școli române în părțile acelea îndepărtate ale peninsulei balcanice, o ajută cu bani.

M U N T E N I A

Anii, de care m'am ocupat cu școlile din Moldova, sunt egalmente de mare importanța și pentru școlile muntene.

Redeschise școlile, tot pe temeiul legii celei reacționare din 1847, am vădut, că din dată s'au fost rânduit comisiunii cercetătoare programelor. Deja în 1856, comisiunea însărcinată cu cercetarea și formarea unei programe de învățături ²⁾ a presintat în 12 Ianuarie raportul său și programele elaborate. ³⁾

Acastă lucrare a comisiunii rămâne neaplicata în anul 1856.

La 2 Decembre acest an, G. Costaforu e numit de Căinnăcămie director al școlilor, cu ofisul No. 575. ⁴⁾

În Octombre, anul urmator 1857, G. Costaforu e trimis în Europa, să studieze organizațiunea gimnasiilor și să fotocmescă și un plan de bibliotecă sistematică.

Mai mult de 6 luni călătoresce Costaforu prin Belgia, Francia, Prusia, Elveția, Italia, Saxonia, etc., și întorcându-se, presintă, în Iulie 1858, raportul său, care acum, dupe ce a costat pe Stat 1.500 galbeni, va activa cel puțin reforma învățământului în țera românească. ⁵⁾

În lipsa lui Costaforu din țera, Ministrul instrucțiunei publice, Gr. Bengescu, supune Domnitorului planurile lucrute de arhitectul Șlater, în înțelegere cu D-nii arhitecți Orăscu și Beneș, pentru edificarea palatului Academiei, pe locul unde a existat colegiul lui S-tul Sava.

În Septembre 1857, Caimacamul decretază această construcțiune.

Eată oficiul Caimacamului Al. Ghica, pentru începerea construirii noului palat :

Noi, Prințul Alexandru Dimitrie Ghica,

Caimacamul Țerei-Românesci.

Către Departamentul cultului și al instrucțiunei publice

Vădând raportul aceluia Departament, din Septembre, No. 2.752, prin care ni se arată, că locul, ce slujesce astăzi învățăturilor publice în capitală, nu corespunde în nici în-

¹⁾ Dosarul No. 1.162, archiva ministerului de culte.

²⁾ Acastă comisiune era compusă din G. Hill, Uliș de Marsillac, I. Zalomit, A. Crețescu, A. Marin, I. Maxim și Em. Constantinescu.

³⁾ Veți anexa.

⁴⁾ Dosarul No. 906 din 1856.

⁵⁾ Dosarul No. 57.

tr'un chip trebuințelor destinației se-le și că este cu totul nepotrivit unui aședământ, ce trebuie să fie centrul învățăturilor din țără.

Considerând, că sunt trecuți acum de-ce ani, de când legiuitoria obștescă Adunare, a declarat neapărată trebuința de a se clădi cuviincioasele încăperi pentru învățătură, și a pus în dispozițiunea guvernului, prin art. 10, din legiuirea anului 1847, trebuincio-sele fonduri pentru îndeplinirea unei așa de simțită trebuință ;

Considerând, că ori și care ar fi starea lucrurilor ce vor isvorî din împrejurările de față, importanța și folosul unei asemenea clădiri va fi tot aceea ;

Considerând, că este o sântă datorie, impusă nouă prin legiuire și prin voința acelor iubitori de omenire români, cari au înzestrat cu atâtea bogății aședămintele de bine-faceri, de a nu lăsa să se mai amâne o așa importantă lucrare.

Vedând planurile alcătuite de comisiunea instituată de acel Departament, și compusă de arhitectii A. Orăscu, Șlater și Beneș, pentru clădirea unei academii, pe locul colegiului S-tului Sava, dupe programa ce s'a dat acelei comisiunii ;

Vedând devisul aproximativ, alcătuit tot de acele persoane, și care se urcă la suma de un milion opt sute nouă-zeci și două de mii șese sute nouă-zeci (1.892.690) lei.

Noi, pe temeiul art. din regulament și art. 10 din legiuirea din anul 1847, aprobăm raportul acelu Departament, pentru clădirea Academiei, dupe planurile și devisul însemnate mai sus, și cu orânduile propuse în acel raport, ca adică executarea lucrării să se facă prin de aproape stăruință și privigherea Eforiei școlilor ;

Ca arhitect al lucrărilor, sub directa privighere și controlare a Eforiei, Noi, din acele trei persoane, ce ni se recomandă de Departament, orânduim pe D. A. Orăscu, inginerul și arhitectul Statului, căruia i se va da un ajutor desemnator, cu o lăfă pe lună de 500 lei, un scriitor cu o lăfă pe lună de 200 lei și două conductorii empirici de clădiri, ce se vor orânduî de catre Departamentul din intru din funcționarii în știință ; se va pune în dispozițiunea D-lui Orăscu, pentru diferitele se-le cheltueli în împlinirea însemnatei însărcinări ce se pune asupra'i, o sumă de galbeni una mie (1.000), cari să i se răspundă treptat, dupe trebuințele se-le.

Suma de 1.892.690 lei, trebuinciosă pentru clădirea Academiei, se va lua treptat, dupe trebuință, din casa centrală, viind și Eforia școlilor în ajutor cu suma ce va chib-zui că pôte dispune din capitalurile se-le.

Pe aceste temeiuri, acel Departament va invita pe Eforia școlilor, a lua îndată cuviincio-sele măsuri pentru dărimarea îndată a vechii zidării și punerea fundațiilor noiei Academii.

Cunoscând și prețuind cea bine-făcătoare stăruință a membrilor Eforiei, pentru des-voltarea instrucțiunei publice, suntem încredințați că vor pune totă stăruința într'o lucrare, prin care vor dobândi noui titluri la recunoștința publicului.

Cu plăcere exprimăm via noastră mulțămire șefului ad-interim acelu Departament, pentru lăudata inițiativă ce a luat în această bine-facere.

(Urmăză iscalitura Măriei Sale).

No. 1.290.

1857, Septembre 10.

G. Costaforu reintors la post, se pune pe lucru, și în 11 August 1858, obține decretul Caimacamului Al. D. Ghica, aprobând nouele programe gimnasiale. ¹⁾

¹⁾ Vezi anexa. Modificațiunile principale din Eforie în anul 1858 sunt :

În 22 Martie, Arsaki cere Caimacamului să fie demisionat din Eforia școlilor, în care se află de la 1850. În 20 Maiu acelaș an, demisionază și D. colonel Florescu. În 31 Iulie acelaș an, D. I. A. Filipescu este numit efor, cu ofisul Caimacamului Alexandru Ghica No. 1.004. Apoi în 27 August același an, sunt numiți în Eforie Aristid Ghica, Gh. Costaforu și Al. G. Goleșcu.

În 28 August 1858, prin raport la Caimacam, Eforia organizează colegiul și la Craiova.

Anexând ¹⁾ aci programa, dupe care s'a făcut studiile secundare superioare, de la 1 Septembrie 1855, până la 1 Iunie 1856, lectorul va putea însuși compara noul program adoptat la 1858, și va găsi, ca și noi, acest din urmă program, superior tuturor celor anterioare.

Alăturăm și statul lefilor din Februarie 1857, în care se pot vedea de asemenea toate modificățiunile supravenite în personalul tuturor școlilor din Muntenia, până la această dată, în comparațiune cu statul modificat din 1856.

*

În Octombrie 1858, nu mai este director școlilor Costaforu. Eforia se tânguesce în contra lui, că a dispărut de la post, lăsând și catedrele neocupate. ²⁾

V. Boerescu este apoi însărcinat cu direcțiunea școlilor. În această calitate el provocă o adunare a profesorilor primari din Bucuresci, în Octombrie 1858, punându'î următoarele însărcinări :

«Comisiunea compusă din D-nii profesori primari din Bucuresci, convocată în urma jurnalului Eforiei de la 10 Octombrie, are a se ocupa și a da relațiune Eforiei despre următoarele obiecte :

1) A lua în considerare raporturile D-lui revisor, precum și programele presintate de profesorii primari la 1857, și a expune opiniunea sa asupra modificărei, ce s'ar putea face în programul actual ;

2) A arăta dacă metoda lancasteriană are inconveniente, și dacă este bine a se mai consemna această metodă ;

3) A se pronunța dacă este bine a se mai consemna divisiunea actuală de patru clase elementare, séu dacă n'ar fi mai util ca instrucțiunea primară să se împarță în două divisiuni, dintre care una elementară și alta reală ;

4) Asemenea din cărțile didactice, cari există, a arăta pe acelea cari presintă inconveniente, séu ce cărți lipsesc și s'ar putea adăoga.

Comisiunea va mai putea examina și pune pe tapet și alte chestiuni decât cele arătate aci.

Pentru o mai regulată mergere a desbaterilor, se va alege un vice-president și două secretari. Vice-presidentul va conduce desbaterile în lipsa presidentului, care este directorul școlilor. Secretarii vor ținea procese-verbale regulate de ceea ce se dice. Asupra fie-cărei materii se va redacta apoi un raport, care se va supune la cunoscința Eforiei.»

B. Boerescu.

1858, Octombrie 17.

Dăm în anexă ³⁾ și posedăm chiar în original jurnalele încheiate de această comisiune, care urmăresce chiămarea sa, până târziu în 6 Iunie 1859, când 'și închee lucrările sele definitive.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

*

Tot în Septembrie 1858, Eforia încheie jurnalul No. 46, prin care înființează o comisiune consultativă pe lângă Eforie, alésă din corpul didactic și numită Comisiune gimnasială.

Eată jurnalul, prin care acéstă comisiune s'a constituit :

Copie din dosarul No. 1.005 din 1858, pentru alegerea unei comisiuni din corpul profesoral, cu însărcinarea asupra metodelor, cărților didactice și a regulilor de disciplină

J u r n a l

«Eforia scólelor, considerând, că de la D-nii profesori depinde în mare parte buna aplicare a programului; că D-lor pot a se pronunța mai bine asupra metodelor, cărților didactice și chiar regulilor disciplinarilor; că din unirea și constituirea D-lor în corp, depinde în mare parte progresul instrucțiunii naționale; s'a chibzuit a se convoca de D. director toți D-nii profesori gimnasiali, pentru ca din sinul D-lor să se alégă o comisiune, compusă din 10 membri. Acéstă comisiune, care se va aduna și va delibera împreună cu D. director, va avea vot consultativ și va putea face cunoscut Eforiei rezultatul deliberărei sepe asupra cestiunilor de aplicație de metode, de cărți didactice, seú și alte cestiuni, care intereséză instrucțiunea în general.»

Profesorii se adunară la 19 Septembrie 1858.

Dintre 17 profesori cari s'au întrunit, s'au ales prin vot secret membri, D-nii: Zalomit, Hill, Roques, Aaron, Cernătescu, Marin, Ioranu, Nicefor, Neimaister și Orăscu.

Sub președința lui I. Zalomit, având de secretari pe Nichifor și A. Marin, comisiunea, în ședința din 26, aceeași lună, a alcătuit statutul următor :

Statutele comisiunei gimnasiale.

Compunerea comisiunei

Art. 1. Comisiunea gimnasială se compune din 10 membri, profesori, aleși prin votul tuturor profesorilor gimnasiali.

Art. 2. Acéstă comisiune se va realege dupe doi ani, la începutul anului școlastic. Membrii actuali pot fi realeși.

Art. 3. Presidentul seú de drept este D. director al scólelor. Comisiunea va mai alege un vice-președinte și doi secretari.

Art. 4. Președintele va conduce desbaterile, el va fi mijlocitor între Eforie și comisiune și va avea vot deliberativ ca și cei-l-alți membri. Vice-presidentul va ramplasa pe president la trebuință. Secretarii vor ține procesele verbale și vor încheia jurnale despre desbateri; și vor face raporturile către Eforie.

Atribușiunile Comisiunei

Art. 5. Puterea acestei comisiuni este consultativă, și opiniunile ei se vor supune la aprobarea onor. Eforii.

Art. 6. Acéstă comisiune va putea discuta cestiuni de aplicație, de metodă, de disci-

plină, de cărți didactice, sêu și alte cestiuni, cari interesează instrucțiunea publică în general.

Dreptul de inițiativă este al comisiunei, ca și al Eforiei.

Modul de a lucra al comisiunei :

Art. 7. Comisiunea se va aduna de ordinar la fie-care două săptămâni, Lună sêra, la 7 ore, în sala Eforiei. Se pôte însă convoca și extraordinar de către presidentul sêu. Când 4 membri vor susține și vor motiva formarea unei Adunări extraordinare, președintele va fi dator a o convoca.

Art. 8. Hotărârile se vor adopta prin vot secret și dupe majoritate.

Art. 9. Spre a fi aceste hotărâri valabile, cată să fie față cel puțin 7 membri din 11.

Art. 10. Hotărârile adoptate se vor comunica prin prezident la Eforie. Eforia i va face observările sêle, până ce în fine i va da votul sêu definitiv și se va pronunța, decă încuviințază sêu nu a se lua măsurile convenite pentru aplicarea lor. Eforiei însă i se va face cunoscut și opiniunile minorității.

Art. 11. Fie-care din membrii va putea primi din partea comisiunei lucrări analoge cu specialitatea sa.

Art. 12. Aceste statute fiind aprobate de membrii comisiunei, se supun și la aprobarea Onor. Eforii.

Art. 13. Nicî o schimbare nu se pôte face la aceste statute, decăt tot dupe modul cum s'a făcut și ele.

B. Boerescu. Joranu. H. Hill. Aaron Florian. R. Neimaister. Zalomit. G. E. Nichefor. P. I. Cernătescu. Al. Orăscu. A. Marin.

1858, Septembrie 26.

*

Dintre cele mai importante lucrări ale acestei comisiuni, avem a menționa proiectul de ortografie cu litere latine, prezentat de D-ni Poenaru, Nichefor și Nestor, proiect provocat de Eforia scôlelor. ¹⁾ Vom reveni asupra acestuia la rubrica culturii generale.

* *

În vedere cu noile programe, se fac unele modifițiuni în personalul didactic. Acestea sunt arătate în următorul raport, către Domnitorul Alexandru Ión I, pentru semestrul scolar 1859—1860.

Măriei Sale Alexandru Ión I, Domn al Principatelor-Unite Țera-Românescă și Moldova

Prea Înălțate Dômne,

În conformitate cu progresul instrucțiunei publice, s'a simțit neapărată trebuință de a se face ôre-care modifițiuni în programa gimnasiului de aci și din Craiova, pentru curentele an scolar 1859—1860, cari modifițiuni s'aù și pus în lucrare, dupe dispozițiunile precisate în jurnalele acestei Eforii, de sub No. 75 și 76, din 31 ale trecutii lui August, iar modifičkările privitoare la partea financiară și care variază de apunamentele, ce erau fixate dupe programa de mai 'nainte, sunt cele următore :

¹⁾ Dosarul No. 1.005.

I. In gimnasiul capitalei

1. D-lui Alecu Pop, profesor de calcul și caligrafie, cu léfa de lei 500 pe lună, i se adaogă încă lei 100 pe lună, căci în loc de opt lecțiuni dupe programa veche, face acum 12 lecțiuni.

2. S-ției Sale diaconului Theodor, profesor de religiunea ortodoxă, pe lângă léfa sa de 150 lei pe lună, i se mai adaogă încă lei 150 pe lună, căci leafa ce avea era prea mică și în disproporțiune cu a celor-l-alți profesori.

D-lui Iuliu Baraș, profesor de istoria naturală, pe lângă léfa sa de lei 600 pe lună i se mai adaogă încă lei 200, căci mai înainte avea în trei clase șese lecțiuni și acum are a face în 5 clase 10 lecțiuni.

Acești 200 se vor da din cei prevăduți în programa veche, pentru un curs de istoria naturală la clasa VIII.

II. In gimnasiul din Craiova

a) D-lui G. M. Fontanini, inspectorul gimnasial și profesor de limba latină în paralel cu cea română și de geografie, pe lângă léfa sa de lei 750 pe lună, i se mai adaogă lei 50 spre a se face 800, căci i s'a mai adaogat două lecțiuni prin noua programă, și pe lângă léfa sa de inspector de lei 300 pe lună—afară de lei 100 ce primesce acum ca diurnă—i se mai adaogă lei 100, fiind-că léfa ce avea este în disproporțiune cu greutatea sarcinei;

b) D-lui . . . Arnold, profesor de limba germană i se mai adaogă 50 lei pe lună, pe lângă lei 450, ce avea, pentru ca să aibă aceeași léfă, cu alți profesori de categoria sa;

c) D-lui Basiliu Caloianu, profesor de istoria generală i se adaogă lei 100 pe lună, peste lei 500 ce avea, spre a se mai apropia de léfa aceuiași profesor, din gimnasiul capitalei.

Această chibzuire Eforia o supune, dupe datorie, la cunoscința Măriei Tale, și vă rog să bine-voiți a i da înalta aprobare, de a se plăti numitele adaose, de la Septembrie current, din fondul economiilor școlilor.

Membrul Eforiei instrucțiunei publice, *B. Boerescu*.

Deja în 22 Iulie 1859, Eforia cu jurnalul No. 46, a chiămat să ocupe catedrele din cursurile superioare anexate la liceu, pe următoarele persoane :

1) A. Tr. Laurian, pentru catedra limbelor clasice, cu léfa de 800 lei pe lună ;

2) I. Eliade Rădulescu, la catedra limbii și literaturii române. ¹⁾

¹⁾ Eliade refușă catedra prin următoarea adresă, ce conservăm în original :

Onorabilei Eforie a instrucțiunei publice

Simțitor la propunerea Onorabilei Eforie, prin adresa cu No. 1.776, din 25 Iulie anului curgător, de a accepe catedra de literatura română în colegiul capitalei, cu durere am onore a arăta, că materialmente timpul nu m'ajunge nici pentru ocupațiunile cu care deja sunt îndatorat către public, și nu pot lua asupra'mi sarcine noue, fără a compromite și pe cele vechi.

Mai târziu m'ași stima ferice de a'mi termina viața ast-fel cum am început'o, împărțășind, câte am putut culege în curs de atâția ani, studiōsei junimii.

I. Heliade.

București, 1859, August 15.

Resoluțiunea lui V. Boerescu

Se va conserva catedra până ce D. Eliad se va înlesni a o primi, fiind-că nu o refușă absolut, însă nu i se va plăti léfa, decât când va primi cursul.

V. Boerescu.

3) Pană Buescu, pentru catedra de economia rurala și agronomie, catedră care s'a alăturat ca curs superior pe lângă gimnasiu, cu lėfă de 500 lei pe lună.

La 22 August 1859, I. Maiorescu e numit de Eforie profesor de istoria critică și statistică la clasa VI-a, a VII-a și a V-III-a, cu lėfă de 800 lei pe lună, iar D. Cernătescu rămăne pentru clasele a III-a, a IV-a și a V-a de aceleași materii.

In Octombree 1859, C. Aristia este numit profesor de limba elenă la liceul S-tul Sava, pentru clasele a VII-a și a VIII-a.

B. Boerescu, care cu ofisul No. 1.190, din 1 Septembrie 1858, succedase lui G. Costaforu la direcțiunea școlilor, se demite. In 2 Octombree 1859, I. Zalomit ține pe câteva țile postul de director al școlilor, până la 15 Octombree, când este rėnduit definitiv director al școlilor profesorul I. Maiorescu.

In Iunie 1859, D. A. G. Goleșcu, este absent din Eforie fiind la Iași. Laurian e numit in locu'i, ca membru onorific, prin raportul către Domnitor, semnat de C. A. Crețulescu, sub No. 2.016.

*

Din directoratul lui B. Boerescu, avem regulamentul intocmit de el asupra datoriilor și atribuțiilor sub-directorului și a epistatului colegiului, pe care le dăm aci in anexă. ⁴⁾

*

Școlile primare din țera romănescă, intămpinând dificultate de a fi ocupate cu bunī institutori, Eforia se găndesce la acėstă lipsă și crede a o inlătura, prin mėsurile propuse in actul de la vale :

«Eforia vėdėnd lipsa ce este de institutori și de institutrice pentru școlile primare, considerănd că maī ales acėstă clasă de invėțători publici, spre a putea rėspunde la delicata sarcină ce aū de a da educațiune, maī vėrtos morală, poporului, este trebuință a lua ea însăși o educațiune specială, ast-fel ca fie-care institutor să fie un exemplu viu de modestie și de sirguință, a chibzuit, ca până la intorcerea scolarului, ce s'a hotărit a se trimite spre a studia pedagogia și care la intorcerea sa va fi însărcinat a dirigia o școlă normală pentru institutori, de o cam dată să se ia următorele mėsuri :

1) Trei-șeci stipendiști din cei 50, ce se țin in pensionatul sucursal al colegiului din capitală, să se primescă prin concurs, care se va face la inceputul fie-cărui an scolaric ;

2) Un stipendist va fi dator, dupe sėvirișirea studiului, a servi in curs de 10 ani Statului, in calitate de institutor in școlile primare ;

3) Stipendiștii vor fi primiți din scolarii școlilor primare, ce vor fi făcut clasa a IV-a și cari vor fi din familii scăpătate, ast-fel ca funcțiunea de institutor să fie adevėrată carieră pentru dēnșii ;

3) Ţece din 20 bursiere, ce se țin in pensionatul domnesc de fete din capitală, se vor lua tot din familii scăpătate, și interna, cu îndatorirea de a servi Statului, dupe sėvirișirea studiilor, in curs de 10 ani, in calitate de institutrice ;

5) Pentru imbrăcăminte și cărțile trebuințioșe, de fie-care stipendist sėu stipendistă, se va da din casa școlilor câte lei 450 pe an, cari fac 40 persoane lei 18.000 pe an ;

⁴⁾ Veți anexa.

Acastă a ei chibzuire, Eforia o supune prea plecat Înălțimei Văstre, că de veți socoti de cuviință să bine-voiți a 'i da înalta aprobație, spre a se pune în lucrare.» ¹⁾

În 25 Ianuarie 1858, cu jurnalul Eforiei No. 997, se cere Caimacamului înființarea de 5 școli primare în București, adică câte una din fie-ce despărțire.

Eforia țice în raportul său către Caimacam : «Luând în considerare, că potrivit cu dispozițiunile regulamentului școlilor, în capitala București trebuie să se aște înființate 5 școli primare, adică câte una de fie-care despărțire ; că de la început s'aũ și înființat acest număr de școli și s'aũ aflat pe deplin până 1848, iar la redeschiderea școlilor, dupe suspendarea ce li se făcuse la acea epocă, a rămas școla la despărțirea din Roșu neînființată până acum», din cauză că nu s'a aflat local potrivit, Eforia dispune să se deschidă această școlă în decurgerea anului școlastic 1858, în coprinsul localului de la S-tul Sava, numai clasele I-a și a II-a, iar a III-a și a IV-a se vor organiza treptat.

Caimacamul aprobă această propunere.

În 1859, se aplică la școlile primare noul program, la elaborarea căruia a luat parte dupe cum vędurăm, institutorii primari, adunați în conferințe.

Eată circulara, prin care acest program se pune în aplicațiune :

Circulară către toate comitetele din județe

«Vi se alătură . . . exemplar din noul program al școlilor primare, care are a se pune în lucrare de la 15 August anul curent, împreună cu instrucțiunile relative la punerea în lucrare a acestui program. Veți împărți aceste exemplare pe la toți D-nii profesori publici și privați și la D-nii membrii ai comitetului, și sunteți invitați a priveghia întocmai a sa urmare.

Cărțile didactice cele noi se vor termina mai târziu tot în curentul anului acestuia, când vi se vor face cunoscut. Până atunci D-nii profesori se vor servi cu cele vechi, său își vor face texturii, conformându-se, pe cât se va putea, cu textul programului, care se va afișa în fie-care clasă.»

10 exemplare Comitetei districtului Mehedinți No. 1.915 din ⁵/₈ 1859.

10 idem	"	"	Gorj	"	1.916	"	"	"
10 idem	"	"	Romanați	"	1.917	"	"	"
20 idem	"	"	Dolj	"	1.918	"	"	"
10 idem	"	"	Vâlcea	"	1.919	"	"	"
10 idem	"	"	Teleorman	"	1.920	"	"	"
10 idem	"	"	Vlașca	"	1.921	"	"	"
15 idem	"	"	Brăila	"	1.922	"	"	"
15 idem	"	"	Râm.-Sărat	"	1.923	"	"	"
10 idem	"	"	Buzău	"	1.924	"	"	"
15 idem	"	"	Prahova	"	1.925	"	"	"
10 idem	"	"	Argeș	"	1.926	"	"	"
10 idem	"	"	Dâmbovița	"	1.927	"	"	"
10 idem	"	"	Muscel	"	1.928	"	"	"
15 idem	"	"	Oltul	"	1.929	"	"	"
10 idem	"	"	Ialomita	"	1.931	"	"	" ²⁾

¹⁾ Dosarul No. 839, din 1855.

²⁾ Dosarul No. 45, din 1859.

Acastă circulară, apröpe identică, este comunicată și celor 4 scöli primare din capitală în 5 August 1859, sub No. 1.910—1.914.

Asemenea se comunică noul program și următorilor directori de scöle private :

« Vi se comunică și D-vöstre câte 4 exemplare, împreună cu instrucțiunile relative la executarea sa. Sunteți invitați, D-lor, a substitui în locul programului vechiü pe cel nou, și a priveghia ca D-nii profesori, ce aveți, să se conformeze întocmai.»

D-luï N. Mitilineu.

» A. Tabacopolu.

» A. Șevitz.

» St. Rașianu.

» A. de Vuiți.

» I. Rîureanu.

» I. Gaf.

» I. Pop.

» A. Vichy.

» I. Deliani.

» A. Apostolatu.

D-nii C. Codreanu și N. Florescu.

D-luï A. T. Mavrocordat.

Programul comunicat pe lângă circulările de mai sus, se pöte vedea în anexa ¹⁾ de la această pagină.

Acest program se punea în execuțiune, din nenorocire înainte de a se fi preğătit cărțile didactice în raport cu el. Și cu töte acestea Eforia cređu util, cu referință la cărțile didactice, a comunica institutorilor, în 28 August 1859, sub No. 2.007—2.023, următörea circulară :

Domnule,

« Amestecul cărților didactice, ce s'aü vėđut prin cele mai multe scöli, la revisiile făcute atât de D-l revisor, cum și de către subsemnatul, este nu numai o abatere din instrucțiunile Eforiei, dör și o pedică pentru progresul scolarilor, căci, spre exemplu, la lectură, cum s'ar putea trage atențiunea scolarilor asupra unui capitol, pe care D-ta îl citește scolarilor, când ei toți nu aü aceeași carte? »

Ești dör invitat ca să nu te servi cu alte cărți, decât cu cele în ființă ale Eforiei, până la tipărirea altor cărți mai proprii, cari s'aü și pus în lucrare.

Acastă măsură o veți comunica și colegilor D-tale.»

No. 2.227, orașul Severin, și termină cu No. 2.242, la profesorul superior al orașului Brăila.

Tot cu referință la unele cărți didactice, s'a mai dat și următörea circulară către institutorii scölelor primare din capitală, scöla de arte, de agricultură, acöla de medicină și chirurgie, și către pensionatele private din capitală :

Domnule,

Eforia a recunoscut de necesitate absolută și a decis, ca între cărțile didactice de clasele a II-a, a III-a și a IV-a primare, ca carte de citire să se introducă și cartea intitu-

¹⁾ Veđi anexa.

lată: *Evangheliile și epistolele Duminicilor și ale sărbătorilor de peste tot anul*, de părintele Nifon Bălășescu.

Sunteți dără invitați, D-le, ca în toate Sâmbetele și ajunurile sărbătorilor mari, să se citească în clasele mai sus arătate, apostolul și evanghelia zilei următoare. Cu modul acesta scolarii din frageda lor copilărie se vor familiariza cu S-ta scriptură, care este legea lui Dumnezeu și prin urmare fundamentul unei bune educațiuni.

Veți bine-voi, D-le, a comunica în copie această decisiune a Eforiei și celor-l-alți D-ni colegi ai D-tale, spre a se conforma întocmai.

Prețul unui exemplar este două sfanți.

No. 3.002. Inst. superior al colôrei de Verde. 1859, Octombrie 23.

No. 3.003. " " " " " Roșiu.

Pentru a împedica abandonarea școlilor primare de către scolarii, încă înainte de terminare, a tus-patru clasele primare, se înființază un absolutoriu a unei școli primare și se cere prezentarea lui obligatorie, pentru acei ce vor să intré în gimnasiu. Eată circula-rea pentru această, adresată tuturilor institutorilor superiori:

Circulare către institutorii superiori ai școlilor primare din districte și capitală

Ca scolarii să nu se lase de școlă mai înainte de a fi terminat toate învățăturile celor 4 clase, Eforia a socotit de cuviință, ca pe viitor, începând chiar de estimp, să se dea scolarilor ce vor fi terminat toate clasele câte un certificat. Pentru acest sfârșit, se trimite D-tale un număr de certificate potrivit cu numărul scolarilor ce au fost în anul trecut în clasa IV-a, din care să dai numai la scolarii ce vor fi demni de a eși din această clasă. Intr'insul se vor trece toate însemnările, ce se arată și iscalindu-se de toți profesorii claselor respective, se va da apoi scolarului.

Vi se adaogă, că fără certificat complet al claselor primare, nici un scolar nu va fi primit a intra în clasele gimnasiale.

1859, August 18.

*

Școla din Ploesci, care, precum șcim, se bucură de fonduri proprii, primesce în 1859, o adăugire de studii, care o disting de toate cele-l-alte școli primare din țără. Anume se adaogă o clasă comercială și prin urmare programul, întocmit pentru școla din Ploesci, este modificat, dupe cum se pôte vedea din anexele ¹⁾ la această pagină, relative la afacere.

În acest an 1859, luptele dintre partidele politice dau ocaziune la o neînțelegere între Eforie și ministrul instrucțiunei publice, A. G. Golescu. Acesta scrie, în 20 Octombrie 1859, sub No. 3.013, Eforiei școlilor :

Domnilor efori,

«S'a observat de multe ori, că unii din profesorii iaă parte la manifestări politice, precum se aduce d. e. alăturatul în copie răspuns al institutorului de la Buzău ; și fiind-că această pôte să vateme autoritatea și respectul ce se cuvine unor asemenea funcționari,

¹⁾ Veđi anexele.

subsemnatul vă invită, D-lor efori, ca prin circulare să dați în cunoștința tuturor profesorilor de prin districte, cum și a face cunoscut celor din capitală, a se abține de la asemenea urmări.»

Ministru, A. G. Golescu.

Supărarea pe institutorul din Buzău provine din faptul, că acesta manifesta sentimente ostile noului guvern, prin declarațiunea lui, adusă aci în întregime :

Copie dupe hârtia D-lui Dimitrie Kirculescu, cu No. . . . din 26 August 1859, către administrațiunea districtului Buzău

«Subscriindu-mă la împrumutul național cu suma de lei 500, ce 'mă-a fost prin puțință, am fost măhnit, că mărginitele'mi mișloce nu'mi permit a veni cu mai mult în ajutorul de care acastă sirmană țără este atât de mult întrebuițată. Astăzi însă, când împregiurări cu totul neașteptate ivite de curând în acest district, mă fac a perde aceeași încredere ce aveam mai 'nainte ;

Viă D-le administrator a vă anunța, că abținându-mă de o cam dată de la ajutorul cu care atunci m'am oferit îl păstrez a 'l depune pe altarul patriei, într'un timp mai favorabil principiilor ce profesez.»

D. Kirculescu.

Ministru A. G. Golescu supărat, pune rezoluțiunea următoare :

«Se va face o nouă circulare către D-nii institutorii de districte, avându-se în vedere circulara cu No. . . . din Decembre 1858, către comitetul de inspecțiune. ¹⁾ Iar D-lui Kirculescu, pe lângă circulare, i se face aspru reprimandă pentru adresa către administratorul de Buzău.»

.1859, Octombre 21.

Ca să satisfacă cererea Ministrului, Eforia adresază institutorilor următoarea circulare :

Circulare către D-nii institutori ai școlilor primare din capitală și districte

«Prin circulara sa, comunicată D-văstre, prin comitetele de inspecțiune, în luna Decembre anul expirat, Eforia instrucțiunei publice, provocată prin ordin guberniale, v'a scris ca să vă feriți de orî-ce ar putea vătăma ordinea legală și specialmente de manifestări politice.

Adresându-se către D-văstră, către partea cea mai inteligentă a națiunei, Eforia era convinsă, că cuvintele ei vor fi bine înțelese de către toți, că nu va mai fi adusă în trista pozițiune de a repeși asemenea admonițiuni. Cu toate acestea, ea a primit din nou adresa Onoratului Minister al cultelor și al instrucțiunei publice, cu No. 3.013, prin care, asupra unora dintre D-nii institutori se ridică cele mai grele imputări, probate prin acte, la a căroră citire Eforia n'a putut a nu simți cea mai profundă durere.

D-lor, șola fiind destinată a răspândi adevărata știință în toate clasele societăței, fără distingere, luminând mintea tinerimei, formând inima, deșteptându'î, din cea mai fra-

¹⁾ În 1858, Căimăcămia cerea institutorilor să se abțină de la politică, pentru că densii, ca tot ce era mai inteligent în țară, se declaraseră pentru unire, principe strein, etc.

Căimăcămia, ca toate guvernele rele, împedica pe corpul didactic, nu de la politică, ci de la politica care nu'î convenea densel. .

gedă a ei etate, ideea de autoritate și de sanctitatea legilor, și deprinzând'o în respectul și supunere către ordinea legală și către autoritățile Statului, ce o mențin, e din natura sa un institut universal, și prin urmare neutral, cu care scoborîrea în arena luptelor politice și participarea la manifestări de acestea e cu totul incompatibile. Profesorul ori institutorul, care nu pôte rezista pasiunii de a se amesteca în aceste lupte de partide și de a lua parte la manifestări politice, arătă în fapt că n'are cea mai mică idee de natura scôlei și de misiunea sa într'insa, și că prin urmare e nedemn de numele ce pörtă și de postul ce ocupă.

Eforia scie prea bine, că cei mai mulți dintre D-vostre se mărginesc în cercul atribuțiunilor lor; are însă și probe, că unii s'aü depärtat din acéstă sferă. De aceea, ea se vede constrinsă, a ridica pentru cea din urmă oră vocea sa cea admonitorie, ca să vă pëtrundeti de sanctitatea misiunii ce vă e concređută; căci dupe acésta, veri-ce abatere, de natura celor specificate mai sus, se va pedepsi cu depärtarea din funcțiune.

No. 3.201. Institutorelui superior din Mehedinți.

No. 3.202. " " " Dolj.

No. 3.203. " " " Gorj.

etc. până la 3.021.

1859, Octombre 31.

În special institutorelui Kirculescu Eforia i adreséză următorea admoțiune :

Căt-re institutorul clasei superio-re primare din Buzëu. Aceeași dată

Domnul meu,

«Circulară, ce astăđi s'a trimis și D-tale, e provocată mai de apröpe, prin purtarea D-le, și specialmente prin actul ce ai adresat administrațiunei locale, în privința participării D-le la împrumutul național.

Citind Eforia acest act a rămas în urmă, și nu găsește cuvinte spre a'și exprima totă indignațiunea sa, precum și severa reprimandă ce meriți pentru o faptă, care a aruncat umbră peste tot corpul institutorilor și 'l a compromis înaintea guvernului.

Eforia speră. că aceste observări, precum și cele coprinse în circulară de astăđi, vor ajunge ca să cunoscă D-ta, gravitatea abaterii, de care te ai făcut culpos, precum și necesitatea de a te mărgini în cercul atribuțiunilor unui institutor.

Acéstă speranță e singura cauză a indulgenței, ce a avut astă dată Eforia către D-ta.»

Asemenea admonițiunii, adresate corpului didactic, provocă în Divanul ad-hoc o furtună contra Ministrului A. G. Golescu, și pentru ca să îmblânzescă răul efect produs, se grăbesce a scrie din nou Eforiei, inculpând'o că a făcut exces de zel, că el nu i a cerut muștrării de felul celor comunicate tuturor institutorilor. Ministrul ia ocaziune din acéstă impregiurare, ca să propună Eforiei publicarea unui buletin al scölelor, care să serve de organ de povățuirii didactice, etc.

**Copie dupe adresa Ministerului cultelor cu No. 3.284, din 21 Noembre 1859,
căt-re Eforia scölelor**

Domnilor efori,

Circulară D-vostre, din 31 Octombre, către institutorii primari din județe, nu reproduce întocmai spiritul adresei ministeriale, care a provocat'o. Subsemnatul țîn-tea la un

indemn, iar nu la o muștrare. Dacă ar fi cugetat o muștrare el ar fi cerut o anume pentru profesorul ce a meritat-o, iar nu pentru toți în deoște.

Acastă neînțelegere subsemnatul nu o poate atribui decât la un exces de zel, provenit din o greșită apreciere a spiritului politice, care însuflă pe guvernul actual. Pentru aceea el se crede dator, a vă declara D-lor Efori, că guvernul dorește, peste tot ce se face se știe se ține în numele lui, un spirit împăcător, fără ca acesta să împedice câtuși de puțin măsurile de represie la cas de trebuință.

Ministerul se unesc a crede cu D-văstră, că nu se cuvine institutorilor primari a se cobori în arena luptelor de partide politice, și că în loc de a perde timpul lor în preocupăți și lucrări de o natură politică, cu totul străină ocupațiilor pentru care sunt plătiți, mai bine ar face, și ar da o adevărată probă de patriotism, decât s'ar ocupa cu zel, în tot timpul ce le rămâne liber, spre a se iniția mai adânc în cunoștințele pedagogice, care le sunt neapărate la misia importantă ce le este încredințată. Spre a putea însă a se ajunge la acest scop, circularile trebuie să fie bine voitore îndemnătoare și considerate ca cărți de învățatură, iar nu ca epistole de admonestațiune. Institutorii primari la noi au o mare trebuință de asemenea circulare instructivă și subsemnatul așteptă în privința acesta de la D-văstre tot concursul, ce este în drept a aștepta de la un corp atât de învățat; convins despre acesta, el profită de ocaziunea acesta, ca să vă invite, D-lor efori, a delibera asupra înființării unui organ oficial, care sub numire de *Buletin al instrucțiunei primare*, să potta servi de intermediar didactic între D-văstre și corpul institutorilor primari.

Instrucțiunea primară se adresază la o vârstă fragedă, când inima e primitore de orice impresie bună se știe rea; misiunea institutorei d'ér este foarte delicată, și nu trebuie să 'l lăsați fără busolă și fără ajutor.

Buletinul va avea d'ér de scop a lumina pe institutorii primari asupra datoriiilor lor, a întreține și a desvolta în ei cunoștințele, cari se raportază la materia lecțiilor lor și la metodele de învățatură și de disciplină scolastică; a răspândi în același timp cunoștințele cele mai usuale de igienă, de economie domestică, rurală și industrială, a presenta în fine pe lângă acestea o mică școlă de morală practică, pe de o parte faptele frumoșe de curagiu, de virtute, de devotament și de bine-faceri, culese din istorie, ca nisce fapte cari fac gloria și mărirea omenirei; pe de altă parte, exemple bine alese, de greșeli, de rătăcirii și de nenorocirile cari decurg din ele, și cari pot servi de învățatură morală, pentru stărpirea viciurilor în societate.

Sunteți rugați, D-lor efori, a grăbi preparativele pentru înființarea unui asemenea buletin, fără a vă lăsa împedicați de lipsa de fond, pentru care Ministerul va face cuvenita punere la cale, dupe chibzuirea și socotela ce 'i veți trimite în privința acesta.

Ministru, *A. G. Golescu.*

Eforia răspunde Ministrului, cu raportul No. 3.618, din 29 Noembre 1859, căutând a 'și justifica circularea, iar de buletin nu face multă vorbă.

Eată răspunsul Eforiei și replica ultimă a Ministrului *A. G. Golescu* :

Răspunsul Eforiei, cu No. 3.618, din 26 Noembre același an

Domnule Ministru,

Adresa D-văstre, cu No. 3.248, din 21 ale lunei curente, a lăsat în inimile subscrișilor, o impresiune cu atât mai neașteptată, cu cât acest corp, ca unul ce este însărci-

nat nu numai cu privegherea, ci și cu administrațiunea instrucțiunii publice, osebit de conștiința ce avea de modul cu care se cuvine a'și îndeplini această înduioată a sa îndatorire, se felicita, că la două ședințe, la care ați bine voit a asista și D-văstre, s'a aflat în perfectă înțelegere cu D-văstre, atât asupra principiilor relative la conducerea și desvoltarea instrucțiunii publice, și la menținerea unei discipline mai rigurose, cât și asupra modului de a aplica aceste principii.

Țiceți, D-le Ministru, că Eforia cu circularea sa din 31 Octombree, nu ar reproduce întocmai spiritul adresei ministeriale (No. 3.013), care a provocat'o, că ea ar fi o muștrare pentru toți profesorii în general, când adresa ministerială țintea numai la un îndemn, și în fine că circularea Eforiei ar fi o epistolă de admonițiune, în loc să fie o circulare bine-voitoare, îndemnătoare și considerată carte de învățătură.

Eforia 'și ea libertatea, D-le Ministru, a vă supune spre răspuns, că ea însăși are a reclama o mai drăpă apreciere a circulării sale, care subscrișiți nu sunt la îndouire, că o veți acorda, deca veți bine-voi a lua în considerațiune următoarele explicări :

Prin adresa D-văstre, cu No. 3.013, în care țiceți, că s'a observat de multe ori, că unii din profesorii iaă parte la manifestări politice, precum se vede din actul ce ați alăturat, și în care adăogați, că acesta pôte să vateme autoritatea și respectul funcționarilor, invitați pe Eforie, că prin circulare să dea în cunoștința tuturor profesorilor de prin județe și din capitală a se abține de asemenea urmări.

Eforia primind această adresă, nu s'a preocupat și nici s'a gândit, că ar fi în căderile ei, de a se preocupa cu spiriul politic, ce însuflă pe guvernul în ființă,—datoriile ei rămânând tot acelea sub veri-ce guvern legal,—ci având în vedere casuri excesive, analoge aceluia pentru care ați alăturat actul menționat, casuri de cari D-văstre și în adresa din urmă, cu drept cuvânt țiceați, că nu pot fi apărute de măsuri de represiune, și a recapitulat în spirit, grelele îndatoriri puse asupra ei, prin legile în vigore, și în conștiința acestor datorii sacre, a scris circulara din 31 Octombree, care dupe părerea sa are tocmai caracterul instructiv și bine-voitor, ce pe bun temei pretindeți de la asemenea circulări.

Ea e *instructivă*, pentru că definesce natura școlii, arată scopul ei și specifică ocupațiunile unui institutor; ea e tot de o dată *bine-voitoare*, pentru că declarând amestecul în luptele partidelor politice și participarea la manifestări de acestea, ca necompatibile cu misiunea institutorilor, și admonindu'i a se feri de acestea, voesce în interesul lor propriu, precum și al instrucțiunii publice, a menține principiul de inamovibilitate, și a feri pe institutori de sorta partidelor politice, cari se ridică și cad, dupe împregiurări.

Afară de acesta, Eforia, dupe adresa D-văstre, cu No. 3.013, ar fi putut emite circulara sa către toți profesorii, ea însă a mărginit'o la institutorii primari; asemenea, cu observațiunea exprimată în general în adresa D-văstre cu No. 3.284, că «preocupațiunile și lucrurile de natură politică sunt cu totul străine, ocupațiunilor, pentru care sunt plătiți institutorii,» Eforia a restrâns'o numai la participarea în luptele partidelor politice și la manifestări politice, fără a gândi că ar putea contesta institutorilor exercițiul drepturilor politice ca cetățeni.

Aceste explicări, s'a simțit Eforia datore, a vi le da, D-le Ministru, pentru că crede, că nu i s'a apreciat circulara, din adevăratul ei punct de vedere, și pentru că se teme, că observațiunile coprinse în adresa D-văstre, ocașionate de divergența din punctul de înțelegere al acelei circulări, ar paralisa totă activitatea Eforiei, în împlinirea grelei sale sarcine, pentru care luminatul și patrioticul concurs al D-văstre i este neapărat de lipsă.

În fine Eforia, insuflată de sincera dorință de a păși în toate lucrările sale în perfectă armonie cu D-văstre, speră că acest incident, dupe explicările date, nu va altera acordul dorit. Cât pentru cea-l-altă parte a adresei D-văstre, relativă la Buletinul instrucțiunei, se va ocupa cu acesta, îndată ce Eforia va termina lucrările relative la budgetul ce se grăbesce a încheia.

Replica Ministerului cultelor, adresa cu No. 3.418, din 5 Decembre, către Eforie pe care se vede scris de I. M.: „La dosar“

Domnilor efori,

Subsemnatul n'a cugetat a vă cauza, prin adresa sa, sub No. 3.284, o impresiune neașteptată, seú cātuși de puțin neplăcută; el scia că onor. Eforie este însărcinată și cu privegherea și cu administrarea instrucțiunei publice și tocmai pentru aceea s'a adresat la intervenirea ei, pentru redigiarea unei circulări, ce cerea trebuința a se face către corpul profesoral, mulțămindu-se a indica numai sensul și tonul ei general, prin o rezoluțiune pusă în termenii următorii: «Să se invite Onor. Eforie a *indemna* pe toți profesorii a nu mai lua parte la manifestațiunii politice.»

Aflând mai în urmă, că acea circulare nu s'a făcut tocmai pe un ton îndemnător, subsemnatul a trebuit să caute din ce a putut proveni acesta, și a găsit în adevăr, că adresa sa, sub No. 3.013, n'a reprodus șicerea a *indemna*; această schimbare însă tot nu i s'a părut de natură a motiva, în cazul de față, o mustrare seú admonițiune generală, și pentru aceea el a cređut că este de a sa datorie a da Onor. Eforii ore-care explicări, spre a preveni ori-ce neînțelegere de asemenea natură, pe viitor.

Este adevărat că subsemnatul a fost și este încă în perfectă cointelegere cu D-văstre, pentru menținerea unei discipline mai rigurose în scoli; acesta privesce însă numai la disciplina interioară, numai la faptele cari se petreceau în scoli, iar nu la cele externe, cari numai atunci pot provoca intervenirea guvernului, când degenerază în manifestații politice. Cât despre institutorii primari, pe cari cu drept cuvânt îi deosebiți din cei-l-alți profesori publici, părerea subsemnatului este că timpul lor trebuie să fie consacrat în totalitate pentru instrucțiunea primară și pentru studiile complimentare și pedagogice, care sunt de lipsă spre o mai bună îndeplinire a datoriilor lor. Pentru aceea sunt plătiți de țeră, pentru aceea cugetă guvernul a mai adăoga la onorariile lor actuale. Așia dér, nu numai că ei nu trebuie să ia parte la manifestații politice, dér nu se cuvine nici să se lase a se absorvi în preocupări străine, de la misia pentru care sunt plătiți; se înțelege de sine, că această regulă disciplinară nu pôte fi împinsă până a'i împedica în libera exersare a drepturilor lor de cetățeni.

Aci totul depinde de la aprecierea și de la tactul direcțiunei scólelor. Mișlocul care se pare mai nemerit spre a menține pe institutorii primari în calea cea bună, este indemnul; de aci necesitatea unui buletin special pentru instrucțiunea primară, când însă nu va fi nici această îndestul, atunci se cuvine a se lua măsuri excepționale de mustrare seú de represie, însă individuale, și numai pentru fapta de a se fi părăsit interesele instrucțiunei primare, iar nici o dată pentru natura opiniilor politice, cari vor fi causat această abatere.

Aceste reguli sunt dictate de natura lucrului, de interesul instrucțiunei primare, precum și de cea mai strictă echitate către institutorii primari. Subsemnatul este încredințat, că și D-văstră sunteți de aceeași convingție întru acesta și explicările seú n'au

alt scop, decât a ridica orî-ce nedomiriri ar mai fi putut rămănea asupra unor pasagiî repetate de D-vostre din precedentă sa adresă, și a consolida cu atât mai bine acordul, ce cu marea sa mulțămire vede, că domnesce între Ministerul său și corpul atât de luminat, care presidă la direcțiunea instrucțiunei publice. ¹⁾

A. G. Golescu.

În August 1859, din ordinul consiliului de miniștri, se decide a se deschide școlă publică la Oltenița.

În acelaș an și lună, conform celor ȃise la «cadaosuri la paragraful IV, din budgetul anului 1859, aprobat de Cameră» și conform art. 21, din regulamentul școlilor, Eforia cere numirea lui Teodor Ciocaneli, ca revisor pentru pensione și școli private de ambe sexe. ²⁾

În Iunie 1859, se înființază o școlă de 4 clase, la Rușii-de-Vede, din venitul S-tului Spiridon. De 11 ani de când nu mai este capitala județului Teleorman, nu mai are școlă primară. Rușii-de-Vede este pe moșia S-tului Spiridon, deci el să plătescă lăfă învățatorului de 400 lei pe lună.

În anul acesta, 1859, Eforia averilor Brâncovenesci, fie din scop de propagandă politică, fie din sentimente mai nobile, promite Eforiei să înființeze școli primare de fete în toate orașele de reședință județiană și la mănăstirile de călugări și de călugărițe.

Epitropia Așezămintelor Brâncovenesci

Onor. Eforii a instrucțiunei publice

Mănăstirile și schiturile brâncovenesci, care în virtutea drepturilor familiei, consfințite și prin legile țerei, se află sub patronagiul meu, au avut de la fundarea lor destinațiunea de a fi locașuri sfințe, pentru mărirea lui Dumnezeu, și locuri de retragere pentru persoanele, cari fugind din valurile lumii, doresc a'și căuta pacea și liniștea în acele adăposturi. Ori cât sunt de laudabile scopurile ce le au avut fericitiîi fundatori, la înălțarea și dotarea acelor așezăminte, trebuințele de acum ale țerei, spiritul timpului și progresul care ne împinge, cer ca aceste fundațiuni religioase și pioase, să fie productive de folose reale, și pentru țără și societate.

Am socotit, că n'ași putea respecta intențiunile fondatorilor și tot-d'o-dată a corespunde la glasul prezentului, decât, când cu destinația ce au acele mănăstiri și schituri de a fi locașuri pentru mărirea lui Dumnezeu și locuri de adăpost pentru persoanele cari se retrag din lume, a'și uni și pe aceea, de a fi mănăstirile de părinți, școle și seminare pentru băeți, iar schiturile de maici, pensionate de educațiune și învățatură pentru fete. Spre a avea în privința acesta și aprobațiunea puterei bisericesci, m'am adresat către Prea S-ția Sa Părintele Episcop al Rómnicului, chiriarhul locului unde se află mai toate așezămintele mele ctitoricesci; de la care am primit răspuns, că intențiunea mea nu este contrariă dogmelor și canónelor bisericesci și că prin urmare î da, bine-cuvântarea ce-

¹⁾ Spre a se vedea cum considerațiunile politice determină mai adesea simpatiile, ori antipatiile guvernelor, pentru corpul didactic, aducem în anexă unele acte, din care lectorul 'și va forma convingerea, că Caimacamul din urmă, între 1856—1858, curtenea pe institutori și le acorda gratificațiuni.

²⁾ Dosarul No. 51, din 1859, archiva ministerului de culte.

rută. Nu 'mă rămâne acum alt decât, cu reserva ce a rămas din administrațiunea așezămintelor pe anul trecut, să încep cu mănăstirea De-un-Lemn, spre a realiza ideea unui pensionat de fete, ținut în toate cele trebuincioase, cu cheltuiala din fondul așezămintelor. Dar în drumul acesta, am de învins multe și mari greutăți: să construiesc un edificiu, destinat pentru a fi institut; să pregătesc personalul, care va fi destinat cu direcțiunea pensionatului, și cu învățătura fetelor; să compun un regulament pentru întreaga organizațiune și administrațiunea institutului; să destinez din fondul așezămintelor un fond special, din care la eșirea fetelor din institut să li se facă un ajutor în bani, ca zestre, spre a se putea căsători cu folos, și altele asemenea.

Având desvîrșită încredere în zelul și activitatea, cu care Onor. Eforie este gata a sprijini tot ce privesce la educațiunea și învățătura junimei țerei, mă adresez la luminile ei, și cu onoare o rog ca, luând în considerațiune intențiunea mea, să bine-voiască a 'mă comunica tot ce va socoti că interesează fundarea institutului de care e vorba, precum și desvoltarea și prosperarea lui. Aceste opinii bine-voitoare mă vor ușura la greutățile ce am să înving, 'mă vor servi de normă la tot ce am să fac, și decât institutul va merita vre-o laudă, acesta din cea mai mare parte se va cuveni Onor. Eforii.

Principe, *Bibescu Basarab Brâncoveanu*.

Director, *Aaron Florian*.

Eforul principele Bibescu cere Eforiei școlilor să publice concurs pentru școlile ce va înființa de la anul 1860, la Severin, T.-Jiu, R.-Vâlcea, Pitești și Târgoviștea.

Pentru local și mobilare, Eforia Brâncovenescă publică concurs pe 1 August 1860.

În 28 Iunie 1859, ctitorul așezămintelor Brâncovenesci 'și propune să înființeze 20 de stipendii pentru băieți și fete sărace.

Dăm în anexă ¹⁾ adresa către Eforia școlilor și regulamentul de admisiune al bursierilor, acte redactate de directorul Așezămintelor Brâncovenesci, profesorul Florian Aaron.

*

Întrat în calea facerilor de bine, Principele Bibescu, propune Eforiei școlilor, tot în Iunie 1859, să înființeze 5 externate de fete în București. Dăm în anexă ²⁾ actele relative la această fundațiune.

Fiind-că ctitorul Așezămintelor Brâncovenesci mai propune Eforiei și diverse premii literare, Eforia școlilor, invitând pe principele Bibescu, în ședința ei, din 13 Iulie 1859, încheie un jurnal pentru toate donațiunile, pe care le acceptă în numele țerei, mulțămind ctitorului. Micele modificațiuni ce introduce Eforia se pot vedea în anexatul jurnal din 13 Iulie al Eforiei școlilor.

Câte s'au realizat din atâtea ademenitoare promisiuni?

La Decembre 1859, Noembre 16, 17 și 18 s'au deschis, ce e dreptul, școle gratuite de fete, din capitală, din fondurile Brâncovenesci. Acum ctitorul adresează Eforiei școlilor adresa, ce dăm la vale, și din care apare, că principele Bibescu, dupe ce în Iunie trecut

¹⁾ Vezi anexa.

²⁾ Vezi anexa.

promisese scoli de fete prin toate oraşele de reşedinţă din ţeră, acum se mărginesce a cere autorisare, să deschidă scoli de fete în Oltenia, începând cu Craiova şi Caracal.

Dăm aci numai adresa titorului din 11 Decembre, dupe dosarul No. 58, din 1859, arhiva Ministerului de culte, iar actele isvorite din această adresă le anexăm. ⁴⁾

Adresa titorului cu No. 1.378, din 11 Decembre anul 1859

Domnilor membri ai Eforiei instrucţiunei publice

Scólele gratuite de fete, instituite în capitală şi susţinute din fondurile Aşedămintelor Brâncovenesci, aducând, prin eficacele concurs ce aţi bine-voit a 'mî da la înfiinţarea lor, rezultatul dorit, am hotărît a întinde această facere de bine, prin creaţia de asemenea institute, şi în alte părţi, unde doresc ca sexul femeesc să se împărtăşescă de folósele creşterei şi învăţătorei.

Pátruns dar de datoria mea de ctitor şi luând în băgare de sémă, că mai toate proprietăţile Aşedămintelor ce patrónă, se află în districtele României mici, am găsit de cuviinţă, a întemeia aci asemenea scóle gratuite de fete, dupe forma celor din capitala Bucuresci, începând cu oraşele Craiova şi Caracal, şi dupe cum mă vor ierta fondurile de care dispun, mă voiú sili a întinde această facere de bine treptat în toate districtele, începând cu cele cari posed proprietăţi de ale Aşedămintelor; încât folósele educaţiunei sexului femeesc să se laţescă cu încetul în totă ţera, acesta fiind dorinţa mea, mă adresez la luminele şi buna-voinţa a D-vóstre, rugându-vé cu onóre, ca dupe zelul şi activitatea cu care m'aţi ajutat la înfiinţarea institutelor din Capitală, să bine-voiţi a 'mî da concursul D-vóstre şi la realizarea celor proiectate pentru Craiova şi Caracal şi succesiv pentru cele-alte capitale ale districtelor ţerei.

Indată ce voiú avea răspunsul D-vóstre, aprobaţiunea şi ajutorul ce cer, voiú lua din parte'mî toate măsurile necesare pentru efectuarea acelei intenţiunii.

Principele *Bibescu-Basarab de Brâncoveanu*.

Director, *Aaron Florian*.

Până în fine, în 1861, s'a promis de titorul Aşedămintelor Brâncovenesci, scoli de fete şi prin cele-alte judeţe ale ţerei.

*

În privinţa scólelor sátesci din România, extragem următoarele documentate informaţiuni, pentru anii 1855—1859, din cartea noastră «Scólele sátesci în România» (1868 Bucuresci). Póte e cam aspră critica acestei lucrări la adresa Eforiei bucurescene, dér nu e mai puţin adevérat, că acea Eforie lucra cam nepregătită.

La începutul anului 1855, aflăm în Ţera românescă înaintate unele lucrări doveditoare a unei salutare reacţiunii în favórea scólelor sátesci desfiinţate în 1848.

Încă din 7 Februarie 1855, Departamentul Credinţei comunică Eforiei scólor sciinţă că Domnul Stăpánitor, asupra referatului aceluí Departament, cu No. 148, însoţit de al Eforiei scólelor, cu No. 1.409, din 13 Decembre 1854, «atingător de rămăşiţele ce pretindea din contribuţiunile a câte 2 lei de familie ai candidaţilor de sate, (anexele No. 54),

⁴⁾ Veđi anexa.

a bine-voit a aproba reînființarea de școli sătesci. — Departamentul credinței roagă d-
Eforia să grăbescă a organisa în scurt timp școle sătesci.»

*

Eforia procede dupe vechiul obicei; ea nu se preocupă decât în mod *forte secundar* de local și de învățător, ¹⁾ ci asupra adresei provocătoare a Ministrului credinței decide : să se c-eră visteriei știință de numărul satelor și târgurilor din fie-care județ, care au fam-
milă în număr de 100 și mai mult.

Visteria trimite în 28 Februarie 1855, cu adresa No. 1.228, listele cerute, iar Efo-
ria închee, asupra adresei acesteia, rezoluțiunea : «Când se vor deschide școlele se va lua
în băgare de s-émă alăturata listă.»

*

Episcopul de R-omnic, între acestea, auđind de lucrările pentru organizarea de școli
sătesci, cere de la Domnitor învoire ca să deschidă școli sătesci preoții pe la sate. Eforia
vestesce în 23 Aprilie 1855, acestui episcop, că se învoesce preoților de la unele sate,
ce dupe cercetarea îi va socoti capabilă, să deschidă școle de sate, în care să facă stu-
diile însemnate în acest program :

C l a s a I.

- 1) Silabire, cetire și scriere ;
- 2) Inv-țătura pe d'inafară a rugăciunilor ;
- 3) Deprindere la scrierea numerilor aritmetice ;
- 4) Principiul de num-erat și calcul din g-ând.

C l a s a II.

- 1) Cetirea ;
- 2) Scriere dupe model de caligrafie și dictando ;
- 3) Prescurtare de Istoria s-ântă ;
- 4) Elemente de aritmetică : cele 4 lucrări cu numere întregi ;
- 5) Catihismul.

Eforia vestesce, prin circularea sa din 6 Maiu 1855, No. 637—641, către comitetele
scolare din *Gorj, Dolj, Mehedinți, Vâlcea și Romanați* învoirea dată unora preoții de
a deschide școle prin sate.

D-eră Episcopia nu urm-aria simplu deschiderea școlelor, ci remunerări pentru preoții.
Ea cere, prin adresa No. 608, din 16 Maiu 1855, lefi pentru preoții ce au să deschidă
școli sătesci. — La ac-estă cerere Eforia r-espunde în 3 Iunie, cu adresa No. 849, că :
«nu are miđl-óce spre a face remunerări preoților și că a socotit că S-ția lor preoții,
lu-ând sarcina instrucțiunei copiilor din sate, au voit a îndeplini o datorie crescin-escă.»

Nu avem știință, că în urma unui ast-fel de r-espuns să se fi îniințat școli sătesci de
c-atre preoții. Un singur raport de la administratorul din Mehedinți, cu No. 7.386, din
11 Iunie 1855, ar-etă că deputații satului *Broscari* și *B-ânju mare* întrebă : «cine să
pl-ăt-escă preoților dascali lefile ? P-ărinții copiilor ce au copii la școlă, s-eu toți la o laltă ?

¹⁾ De învățător tot s'a mai preocupat, cum vom vedea.

și câte cât ? și de trebuie să se repare casa de școală, și de cine ?» — La acest raport Eforia răspunde : că «acelor școle nu li se dă nici o subvențiune din partea Eforiei, nici în privirea remunerățiunii preoților, nici în privirea reparațiunii caselor de școală. ⁴⁾

Maî două anî trecut de când se ordonase înființarea de școli sătesci și nimic în realitate nu se dobândise. Acesta îndemă, se pare, pe Domnitor, ca în Septembrie 1855, să maî restrângă numărul școlilor, pe hârtie proiectate, hotărînd, ca în loc de a se înființa școli prin toate satele, să se deschidă : *școli centrale satesci prin fie-care județ, pe unde dorința va arăta și trebuința va dovedi.*

Eforia, care la începutul anului ceruse de la visterie listă de satele din țără, intrăbă acum cu circularile No. 1.315—1.330, pe comitetele scolastice : «Câte sate frunțase se află în coprinsul aceluî județ, și ce populație are fie-care și la care din ele, dupe părerea comitetului, ar fi maî de neapărată trebuință a se înființa de o cam dată școală comună ?» — În fine urmărînd de la comitete adunarea listelor satelor, Eforia deschide în 24 Septembrie 1855, publicațiunii la *Vestitorul românesc*, pentru concurs de ocuparea școlilor sătesci.

Eată în extenso publicațiunea Eforiei :

«Conform înaltei Măriei sele rezoluțiunii, dată la raportul onoratului Departament al credinței, cu No. 148, din anul următor, și al acesteî Eforii, cu No. 149, din 13 Decembrie anul trecut, urmând a se deschide școli sătesci centrale prin fie-care județ, se publică, că la 1 Decembrie viitor, se va deschide la Eforie concurs pentru institutorii ce sunt a se numi la aceste școli. Cunoscințele ce se vor cere de la concurenții sunt :

- 1) Cetire ;
- 2) Scriere ;
- 3) Religione : Istoria sântă și Catihismul ;
- 4) Elemente de Gramatica româna ;
- 5) Din Geografie : divisiunile principale ale globului și maî în special geografia țerei cu cunoscințe istorice ;
- 6) Aritmetica : cele 4 lucrări, numere complexe, sistema greutateilor și măsurilor din țără ;
- 7) Cunoscinții de plugărie și din geometrie : aplicațiune la măsurătorea pogónelor.

*

În 22 Octombree acelaș an 1855, Departamentul credinței scrie Eforiei, cu adresa No. 6.075, (anexa No. 56) că : «cât însă pentru măsura luată, ca prin concurs sa se alégă învățătorii acelor școli (sătesci), Departamentul nu este de părere, pentru că onorata Eforie cunoșce însăși cu câtă dificultate se găseșc concurenții pentru posturi de profesori, unde folóșele sunt maî mari, în vreme ce pentru învățătorii de sate nu o să se găseșcă nici o dată ; prin urmare este rugată onorata Eforie, ca luând în considerațiune aceste împregiurări, anume neapărată trebuință ce este de a se înființa cât maî curénd acele școli, să bine-voiască a depărta ori-ce pedici ar miđloci cât maî în graba punerea lor în lucrare și a se mulțami acum la început, ca candidații de învățătorii sa trécă un examen prin care să se verifice decă sunt capabili de însărcinarea lor.»

Premisele adreseî D-luî Câmpineanu, Ministrul credinței, ar fi îndreptățit pe nescine

⁴⁾ Veđi în lucrarea mea «Școlele sătesci în România», răspunsul Eforiei, cu No. 1.185, din 1 August 1855.

să aștepte alte conclusiuni. Rău a făcut Eforia, ȕicea D-sa, de a deschide concurs, când bine scie Eforia că nu se găsesc decât cu anevoe mare profesori de județe, necum să se găsescă învățatori pentru sate cu mica lăfă ce li se acorda. D-lui ar fi putut adăogi : cu lipsa de sătenii cari să fi trecut cel puțin două clase primare. Concluzinnea logică era : să se pregătescă învățatori într'un timp dat, pentru școlele ce erau a se deschide. Zelul patriotic împinge pe Ministrul însă să ȕică Eforiei : luați pe cine s'o întempla, dați'i titlul de învățator și, *fiat-lux*, să se facă școlă. — Eforia se sperie ea însăși de realitatea negativă a concursului și se grăbi a răspunde Ministrului credinței, la adresa mai sus arăsată că : «Eforia are totă voința de a înființa școle de sate; că concursul candidaților n'are de obiect decât a se examina concurenții decât au calitățile neapărat trebuincioase spre a fi învățatori la sate, că prin urmare părerea acestei Eforii și a onoratului Departament nu sunt neunite, precum se exprimă acel onorat Departament, și că în fine onoratul Departament, fie incredințat că acestă Eforie posedă voință . . . spre a face *tot ce este cu putință din parte'i* spre înființarea școlilor de sate.» ¹⁾

Trei ȕile dupe acest răspuns, Eforia înstitue o comisiune de profesori, compusă de D-nii Maxim, George Pop și Alexandru Pop, ca sa examineze candidații pentru reînființarea școlilor comunale, care candidații vor începe a se înfățișa la Eforie de la 1 Decembrie viitor și rezultatul examenului să 'l comunice Eforiei, etc.

*

Resultatul concursului fu cel prevăȕut de Ministerul credinței. Comisiunea examinatoră raporteză, ȕu adresa înregistrată la No. 1.876, din 7 Decembrie 1855, că s'au presintat *numai două candidați* ²⁾, pe cari i-au examinat dupe programul publicat la concurs. Eforia văȕend asemenea rezultat, amână pe altă dată pe cei două concurenții și se hotări să iea o măsură mai radicală. Ea supuse Domnitorului, cu raportul No. 1.910, din 9 Decembrie 1855, o chibzuire nouă, următoarea :

1) În capitala fie-cărui județ se va deschide câte o școlă normală pentru învățatura candidaților învățatori de sate;

2) Direcțiunea și facerea lecțiunilor în fie-care școlă se va incredința un singur profesor, cu onorar de lei 500 pe lună.

3) Numai din satele cu 100 familii cel puțin se va lua câte un candidat ;

4) Alegerea candidatului se va face de însuși profesorul școlei normale de județ. Acest profesor se va preâmbila, spre acest sfârșit, în fie-care sat și va îndemna pe junii ce i-se va părea cu bune dispozițiuni naturale a îmbrățișa cariera de învățatori ;

5) Candidații nu se vor lua decât cu buna voie a lor și numai în vârstă de la 16 până la 20 de ani ;

6) Candidații unui județ vor urma în școlă normală de la 1 Aprilie până la 1 Octom-

¹⁾ Veȕi adresa Eforiei No. 1.799, din 23 Noembrie 1855.

²⁾ Departamentul credinței No. 7.378, din 20 Decembrie 1855, alătură Eforiei petiția a 4 junii români, cari cer să fie candidații :

Resoluția : se va răspunde, că pentru organizarea școlilor de către Eforie a făcni la Domn raportul său No. . . . și dupe întărirea acestui raport, Eforia va face cele cuvînță. Iar dintre candidații nu s'a înfașat la Eforie decât două la ȕiua ce era hotărîtă pentru examen, cari s'au examinat îndată, și li s'au dat voie să se reintărcă la locul lor, că se vor însciința despre hotărîrea Eforiei în a lor privință.

Duoi din 4 reclamanții sunt tocmai cei deja examinați.

tombre, iar de la 1 Octombrie până la 1 Aprilie fie-care candidat va da lecții în școala satului său ;

7) Profesorul școlii normale va fi dator în cursul celor 6 luni de iarnă a se preambila prin județ în revisia școlilor de sate, observând și îndreptând pe candidații în predarea lecțiilor.

8) Fie-care candidat va fi dator a urma în școala normală *cinci* ani.

Eforia cere în fine ordine către Departamentul din lăuntru pentru clădirea de școle dupe anexatul plan.

*

În 22 Decembrie acelaș an 1855, secretarul de stat, cu adresa No. 5.058, scrie Eforiei, alăturând copie dupe o adresă Episcopului de Râmnic, cu No. 1.648, din 8 Decembrie, pentru înființarea de școli prin preoți pe la sate, cu rezoluțiunea Domnitorului : «În de aproape băgare de seamă și chibzuire a Eforiei școlilor.»

Episcopul cerea de la M. S. Domnitorul, că «pentru cele câte țece școli ce ați (Voda) chibzuit a se înființa în fie-care județ, să fie așezate în satele ce se coprind în alăturata listă; apoi indică și preoții, cari se găsiră destoinici de acele școli, și cere să poruncască Domnitorul «pregătirea încăperilor, hotărîndu-se de către M. Sa și *lefile*»; mai cere, ca tot-d'a-una țișele școli să aibă învățatori clerici și să porțe numiri de școli *bisericesci*. Mai adaugă dupe aceea, să se dea ordin ocârmuitorilor, să executeze pe cântareții și paracliserii, ce nu ar înțelege să mērgă de bună voie la școlă.

Eforia cu raportul No. 75, din 27 Ianuarie 1856, răspunde Domnitorului în privința cererei Episcopului de Râmnic, că îndată ce se va aproba raportul ei, cu No. 1.210, din anul trecut, atingător de înființarea școlilor de sate, va chibzui, ca la alegerea învățătorilor acelor școle, să se prefere preoții, cari vor avea o capacitate egală cu cei laici, însă preoții învățători să fie în privința instrucțiunei de a dreptul sub ordinele acestei Eforii, care 'i va numi, «numai dupe un examen ce vor da înaintea comisiunei ce se va rândui de dēnsa și Eforia va avea drept a 'i destitui tot-d'a-una, când nu 'și vor îndeplini datoriile de institutori.»

*

Nu e de prisos a mai înșira aci vanele corespondențe urmate între Minister și diverse autorități în curgere de mai două ani de țile. Destul este pentru istoria noastră să arătăm, că trecu și anul 1855, 1856 și 1857, mai tot, fără să fi realizat măcar o școlă satească; numai în acest de pe urmă an reîncepe lucrări pentru reînființarea școlilor satești.

Prima lucrare ce aflăm în dosarele Eforiei relativă la această la această afacere este din 19 Ianuarie 1857. Acesta este o adresă a Ministerului Culturii și instrucțiunei publice din Muntenia, cu No. 237, care vestesce Eforiei școlilor și 'i alătură copie dupe oficiul Caimacamului Alexandru *Dimitrie Ghica*, cu No. 12, din 11 Ianuarie 1857, pentru redeschiderea școlilor satești. Ministerul adaogă Eforiei invitare să iea dispozițiunii pentru aflarea și alegerea institutorilor trebuitori, anuățându 'i că el a luat înțelegere cu Ministerul din lăuntru pentru reparațiunea școlilor ce vor mai fi existând și reclădirea celor din nou dupe trebuință.

Oficiul Căimăcamiei hotaria înființarea școlilor satescî, începînd de la satele cele mai mult populate, și pentru acest scop ordona Eforiei, să deschida concurs pentru examinarea candidaților, cari, găsindu-se destoinici, să se numescă institutori, folosindu-se Eforia de preoții bisericilor satescî, acei cari la întea intocmire a acestor școle au fost pregătiți (?) a fi învățători.

»Institutorii sătenî vor fi îndatorați să nu lucreze vîra pămîntul, să mîergă la școla centrală a județului, unde vor urma sub de aprôpe direcțiunea profesorului a se **împu-ternici** și a se desêvêrși la cele ce ar mai fi de lipsa, pe timpul ce se va găsi de Eforie că este de ajuns. Se va publica în totă țera, că toți acei cari pe viitor vor voi a se înrola între candidații de institutori, să fie datori a urma învățăturile școlei centrale din județ, și găsindu-se destoinici, se vor numi institutori în locuri vacante. Pînă în primăvera viitoare se vor repara încăperile de școlă ce s'au fost înființat și care astăzi sunt în derapănare; asemenea unde nu vor mai fi existînd asemenea clădirî să se îngrijescă a se găsi încăperile putinciose. Cărțile elementare, ce se vor hotari pentru învățatura copiilor de sătenî, se vor vinde lor cu cel mai mic preț și se vor da gratis la cei sêraci. Fie-care proprietar va fi de aprôpe priveghetor pentru buna stare a școlilor și silința institutorilor, înțelegîndu-se pentru acest sfirșit cu profesorul districtului.—Cărmuitorii județelor sunt chiămați de aci înainte a avea cea mai mare silință la înaintarea învățurii și moralei în județele lor, ca să merite cu d'inadinsul titlul de președinți ai comitetelor de instrucțiune publică. Sumele ce se vor aduna pe anul curent și în viitor din cei cîte două lei de familie, se vor vêrsa regulat în casa Eforiei școlilor, rêmânînd de acum înainte în primitiva și speciala lor destinațiune. Departamentul Credinței și instrucțiunei publice, în înțelegere cu cel al trebilor din launtru, al finanțelor și cu Eforia școlilor va aduce la îndeplinire, etc.»

*

În consecința cu oficiul de mai sus, în extract adus, Eforia înainteză publicațiunea prin care, între altele, spune, spre a putea pe loc pune în lucrare patriotica dorință a principelui Caimacam, «de o cam dată nu va cere la numirea de învățători decăt a cei să citescă și să scrie, catihismul și cele 4 lucrări de aritmetică.» Nivela culturale viitoare a candidaților o stabilește publicațiunea ast-fel :

Cetirea, Scrierea, Catihismul, Istoria sântă.—Din geografie: *Divisiunile principale ale globului, Geografia Europei și mai în special aceea a Țerei-Românescî.*—Din aritmetică: *Numerile complexe, sistema greutăților și mesurilor* din țera.—Cunoscințe de plugărie și din geometrie: aplicațiune la măsurațora stînjinilor și a pogónelor.

*

În urmarea acestei publicațiuni, Eforia școlilor, închee în 18 Februarie 1857, jurnalul cu No. 9, prin care hotăresce, în vedere cu fondurile, 654.814, parale 26, annuala contribuțiune a satelor, pentru instrucțiune, înființarea a 2.000 școli, pentru satele cele mai populate.

Între acestea, în 26 Februarie 1857, Eforia prini adresa Episcopului *Filoteiu* de Buzău, cu No. 357, prin care observă, cât de anevoe este ca candidații de învățători să vină spre examinare la Bucurescî, și vestesce că P. S. Sa, a îndemnat pre preoții epar-

hie șele, să se facă ei învățătorii, decât cere de la Eforie, să incuviințeze examinarea lor în capitala fie-cărui județ de către profesorii respectivi de acolo.

La această cerere Eforia răspunde, în Martie 15, cu adresa No. 405, cum că va profita la timp de bine-voitorea propozițiune a episcopului.

*

De ce Eforia nu profită îndată ? Ni se pare, că din cauză, că dupe publicațiunile arătate, iarăși nu găsi candidați, ori cât de înjosita, cum s'a vădut, lăsă nivela examenului. Acesta o documentează însuși jurnalul Eforiei, din 9 Martie 1857, prin care, revenind asupra jurnalului din Februarie, dice că : *vedând că în urma publicațiunilor ce am făcut nu s'a arătat mai nimeni ¹⁾ și atribuind acesta la puținătatea lefei mai cu sémă, ridică lefa la 600 de lei pe an, plus pogonele, etc., și scade numărul de scoli pe hârtie de la 2.000 la 1.000, hotărând tot-d'o-dată, că examinarea candidaților, sa se facă de institutorii școlilor centrale de județe. Acestă dispozițiune Eforia o supune la aprobarea domnescă, în 12 Martie 1857, cu raportul No. 378.*

În 25 Maiu 1857, încă nici dupe atâtea concesiuni făcute în favoarea ignoranței doritorilor de a se face învățătorii sătesci, nu se găsiseră decât prea puținii învățătorii, dupe cum stă dovadă declarațiunea ce face Eforia către Ministerul de interne, cu No. 737. Atunci cere Eforia de la acel Minister, ca să repeteze poruncile către cărmuitorii pentru găsirea de învățătorii și numai la satele, unde nu se vor putea găsi, să se îndemne a trimite candidat la șola districtuala, care îndemnare, spera Eforia, că satele o vor incuviința cu totă a lor mulțămire.

În cât-va, această măsură a reușit a da pe ici ge coalea, câte un ignorant candidat de învățător, dără ca să se vedă cum de puțin se realizase înființarea de scoli, dupe atâta timp și preschimbări de hârtii, vom aduce aci în resumat raportul revisorului școlilor sătesci, din districtul cel mai aproape de centru, din districtul ôrc-cum model. Acest raport arătă starea în care s'a găsit fie-care șolă la 18 Septembrie 1857. Dice acest raport, care de bună sémă numai pesimist nu era, că în plasa *Snagovu* se află 25 de scoli, însă dintr'acestea, abia vre-o 11 în bună stare, bine înțelegându-se, că starca bună era numai că nu ploua într'insele. Cele-l-alte, seú că nu există de loc, seú, că revisorul le adnotază, că sunt în prôtă stare.

Plasa *Mostiștea și Dâmbovița* 42 scoli, însă din acestea 17 nu sunt, seú sunt în prôtă stare, adecă iarăși mai próste de cum sunt próste cele-l-alte; dovédă póte sta la acesta răspunsul ce dá revisorul în același tablou la întrebările despre *mobilierul* și învățătorii la aceste scoli; el constă că din 67 scoli 44 n'au banci, 46 n'au semi-cercuți, 54 n'au table de litere, 55 n'au tabla de socotélă, 48 n'au scaune și mész pentru învățător și 47 n'au învățător și pe unde sunt învățătorii, aceștia seú că n'au șolă, seú că n'au mobilierul necesar încât de la ei nu se póte nimic aștepta. (Veđi anexa).

*

Situațiunea școlilor din județul Ilfov, cel mai apropiat de centrul de unde se dedea impulsivnea, este tristă oglindă și acelei acelor alte județe. Acestă situațiune ceru de la Eforie formarea de instrucțiuni pentru revisorii și învățătorii școlilor sătesci

¹⁾ Veđi anexa.

Acest regulament este întocmit în Octombrie 1857. El impune revisorilor îndatorirea de a învăța împreună cu învățătorii sătești cursul învățăturilor din școala centrală a județului și anume învățăturile din clasa I-a, a II-a și a III-a, precum și aplicația geometriei la măsurătoarea pământului și măsurilor obișnuite în țară; elemente din istoria țării și erez-care cunoscințe plugărești. Prin același regulament se hotărăse vârsta de admisibilitate a școlărilor la sate între 7 și 15 ani; cei cari trecu peste 15 ani se pot primi dără se pun pe o bancă deosebită; iar la art. 25 din acest regulament se hotărăse ca la nici o școlă comunală de băieți să nu se primescă în școlă de fete.

În fine regulamentul impune metoda lancastriană în școlile comunale.

Puțin se putea definitivmente aștepta de la revisori, luați tot din învățătorii de sate, cari erau de o egală ignoranță, cu cei pe cari urma să-i revizuască. Dacă ne am mulțami numai cu cifre, am constata la 16 Noiembrie 1857, dupe adresa, cu No. 2.345, către Ministerul financelor, pe lângă care Eforia anexăza lista tuturilor învățătorilor de sate spre scutire de bir, că în totă România de dincăce de Milcov (Muntenia) existau la acea dată un număr de 471 școle sētu cel puțin de *încețătorii plătiți*. ¹⁾

*

În Maiu 1857, Eforia ordonă, ca cu începerea anului școlastic viitor, institutorii școlălor primare districtuale, să fie îndatorați a primi candidații de învățători din sate și să-i pregătască în curgerea semestrului de iarnă.

Eată circularăa aceta :

Copie dupe ordinul Eforiei școlălor, cu No. 840, din 30 Maiu 1857, către inspectorul gimnasiului din Craiova. ²⁾

Eforia a găsit de cuvînță, ca cu începerea anului școlastic viitor, D-nii institutorii ai școlălor primare districtuale, să fie îndatorați a primi pe candidații de învățători, ce se vor trimite de către cărmuirile respective din acele sate de la o suta de familie în sus, unde nu se vor putea găsi învățători, care candidații să se așede între elevii regulați și să se pregătască la învățăturile preliminarii, în curgerea semestrului viitor de iarnă, ca îndată dupe aceea examinându-se, să se și numescă învățători la satele lor respective.

Drept aceea, Eforia vė invită a îndatora pe D-nii profesorii ai școlălor primare locale, ca pe de o parte să nu înceteze de a se sili să găsescă învățători de sate, cari examinându-se să se raporteze Eforiei; iar pe de alta îndată ce se vor reincepe școlile la 15 August viitor, să primescă între școlari, pe candidații ce vi se vor trimite de cărmuirii și sub-cărmuirii, și să se silescă, ca preparându-i până la primăvera viitoare, sētu și mai curând de se va putea, să faceți cunoscute numele lor și satele unde vor a fi orânduți, spre a li se putea trimite cărțile de numire. Veți face cunoscut aceta ordine chiar Onor. Comitet de instrucțiune publică.

Se mai adaogă fiind-că dupe sciința ce a luat Eforia, mulți din D-nii institutorii fac pedici la primirea candidaților, sub pricinuire, că n'au dovadă în regulă de a lor bună conduită; de aceea, se face cunoscut D-vostre, că asemenea neorândueli să faceți să înceteze, și pe viitor, cercetându-se și găsindu-se destoinic candidatul numai la cetire, scriere, cele 4 lucrări și catihismul, se va recomanda Eforiei, mulțamindu-se D-nii in-

¹⁾ Veți anexele.

²⁾ Dosarul No. 944, din 1857.

stitutori numai pe sciința ce vor avea, seû de-adreptul, seû de la proprietari, seû de la sat, seû de la sub-cârmuire, că infățișatul candidat este om cunoscut și fără rele purtări. Și asemenea dovadă se va trimite Eforiei, d'impreună cu notele examinărei vârsta candidatului, religia, numele plășei și al satului unde este a se orându.

Maî înregistrăm aci următorele acte, cu referință la scôla sătescă, acte cari nu se afla anexate la lucrarea nôstră anterioră despre scôlele sătesci.

Circulare către institutorii superiori din tôte județele

Domnule,

Dupe atâtea circulări instructive și în mai multe rânduri repetite, în privința formelor, ce trebuie a se observa la numirea și destituirea învățătorilor sătesci, Eforia vede cu o mare neplăcere, că în corespondența D-vostre, nu observați strict îndeplinirea acelor formalități și cu acesta ocazionați o corespondență zadarnică și o încurcătură în comptabilități, încât Eforia se vede mai adesea expusă la observațiunile Controlului, și fără a merita cătuși de puțin acele observațiuni, pentru că autorul faptei sunteți D-vostre.

Pusă într'o asemenea pozițiune neplăcută, Eforia se vede constrinsă a vă observa încă o dată și pentru cea din urmă oră :

1) Asupra admisiunilor: se va respinge veri-ce raport al D-vostre, decă nu va fi însoțit și de demisiunea în scris a demisionatului, scrisă de însuși și însoțită de cartea de autorisațiune a sa ;

2) Asupra destituirilor :

Se va respinge asemenea veri-ce raport de destituire, decă nu va fi acompaniata de un raport al revisorelui, în care să se arête motivele pentru care se destitue, și pe care raport original îl veți trimite pe lângă raportul D-vostre la Eforie ; seû act legal din partea satului coprinđetor de abaterile din datorii ale învățătorului, și acesta numai când învățătorul ar fi cădut în viciuri imorale, precum este beția seû furțișagul dovedit;

3) Asupra lefilor :

Se va respinge asemenea veri-ce raport de destuire, de morți, seû de demisiuni, decă nu veți precisa data, precum și decă în intervalul veri-uneea din categoriile numite, Eforia, necunoscând împregiurarea, vă va trimite léfa, sunteți obligați a înapoia léfa acestuia, fără să mai așteptați ordin anume într'acesta.

Decă, și în urma acesteea, D-le, vă veți abate din nou de la cele în acestă descise, Eforia va fi nevoită a alerga la măsuri neplăcute și D-vostre și ei.

No. 3.425, către institutorul superior din Severin.

No. 3.426, " " " " Têrgul-Jiului.

No. 3.427, " " " " Caracal.

No. 3.428, " " " " Râmnicul-Vâlcei.

No. 3.429, " " " " Turnu.

No. 3.430, » " " " Giurgiu.

No. 3.431, " " " " Têrgoviștea.

No. 3.432, " " " " Câmpu-Lung.

No. 3.433, " " " " Buzëu.

No. 3.434, " " " " Știrbei.

No. 3.435, " " " " Brăila.

No. 3.436, către institutorul superior din Ploesci.
No. 3.437, " " " " Pitești.
No. 3.438, " " " " Focșani.
No. 3.439, " " " " Slatina.
No. 3.440, " " gimnasiului " Craiova.

Copii din dosarul No. 953, din 1858.

*Circulare către institutorii superiori ai școlilor publice din 22 Februarie 1858,
din reședințele districtelor.*

Eforia, și printr'acésta, repetéază îndatorirea pusă asupra D-tale, prin ordinile atingătoare de acele condiții, cari trebuie a se pazi la recomandațiile candidaților, pentru numirea de învățători sătesci, cari condiții urméza a se îndeplini pe viitor cu exactitate, adecă se va însemna în lista de recomandație :

- 1) Numele și pronumele candidatului ;
- 2) Numărul actului legal de nascere și botez, prin care se verifica a sa vârsta, ce se cere de la 20 ani în sus ;
- 3) Numărul sub care s'a legalizat, de către administrație, actul prin care locuitorii satului garantéază despre moralitatea individului și îl recomanda a se numi învățător ;
- 4) Numărul populației satului în care se cere a se înființa școla, de a fi adecă de la 100 familii în sus ;
- 5) Notele despre învățatura candidatului să fie în adevér recomandabile.

Tóte actele atingătoare de recomandarea candidaților și a lor orânduire de învățători a se păstra în archiva acelei școle și se vor revisui din timp în timp de către D. revisor general al școlilor.

Examinarea candidaților se va face sub președința unui membru al Onor. Comitet, de către D-ta și cel-l-alt profesor. Resultatul examinării se va subsemna iarăși de către D-vóstre amândouă institutorii, și se va înainta la Eforie. Candidații de învățători se vor alege numai din fiii de săteni séu preoți și să se prefere cel ce se află locuitor în acel sat. Logofétului de sat și epistatului de moșie nu le este ertat a ocupa și funcția de învățător séu vice-versa. Precum nimeni nu póte fi numit învățător dupe principiul adoptat, decât numai îndeplinind tóte condițiile de mai sus fixate ; asemenea trebuie să fie și stabilitatea sa garantată de orí-ce intrigă, spre a nu se destitui învățătorul decât în casuri de adevérată abatere a sa de la îndatoririle prescrise pentru exactitate în exercitarea de serviciu și moralitate ; tot asemenea și însuși nu se póte retrage din funcție, decât dându'și formal demisia, însoțită de cartea orânduirei séle ; care aceste două acte le va da prin revisor, spre a se înainta de către D-ta fără amânare la Eforie.

Nu va putea însă demisionatul a lipsi mai 'nainte din funcție, decât numai dupe numirea unui alt învățător în loc ; iar lipsind din funcție, fara a împlini acésta formalitate, i se va popri léfa pe acel trimestru.

Aceste dispoziții D-ta le veți face cunoscute și D-lui revisor al școlilor din acel district, mai adăogându'ia avea în de aprópe vedere, ca în cazul când în vre-un sat, unde este rânduit învățător, nu ar fi în buna stare, să îngrijéscă atunci, ca până la dregerea acesteia, învățătorul să adune pe scolari în casa de sfat, séu în a sa propriă locuință, spre a nu se întreprumpe cursul învățăturilor ; căci sub nici un chip, învățătorul nu se va putea suferi a lua léfă, fară de a a avea școlă, și neîndeplinind datorii séle, cu tótă

ceruta exactitate, nu i se va da deslegare de a primi nici cele două chile de bucate ce legiuirea acordă învățătorului din magasia de rezervă a satului, care deslegare urmăza a se da de Eforie, numai dupe decurgerea a două trimestre.

In fine, D-ta veți avea de aproape priveghere și asupra revisorului, ca să păzescă cu exactitate indatoririle funcției sële, și să raporteze fără amânare, pe fie-care trimestru, despre câte școle va fi revisuit in acest interval, arătând decă învățătorii se află la postul lor și cum își implinesc datoriile; fiind-că mai 'nainte de a se primi raportul revisorului nu se pôte elibera învățătorilor lefile trimestriale, nici preșisele două chile de bucate.

Circulară către comitetele de inspecțiune școlară, din 26 Maiu 1858.

Cu inceputul lunei curente, s'a inceput vacanțiile școlilor comunale, și conform instrucțiunii pentru revisorii și învățătorii școlilor sătesci, fiind acești indatorați a urma în școlă publică din reședința districtuală, prescrisul curs de învățatura, spre a se fortifica toți dupe cuviință la învățăturile destinate, atât pentru cariera revisorilor, cât și a învățătorilor comunali; de aceea este, cu onore invitat acel Onor. comitet, ca în privința șașului curs, să ia cuvenitele dispozițiuni de a se pune in lucrare și a se păzi regulele următoare:

1) Conform preșiselor instrucțiunii ce se alătură aci, să se urmeze regulat preșisul curs de învățatură de către revisor și învățător;

2) Revisorul este obligat, să dea ajutor institutorului superior, intru a fortifica la învățăturile clasei I-a și a II-a pe cei mai slabi dintre învățătorii actuali, și pe noui candidați, până la facerea examenului, care se va ținea la 16 August viitor, potrivit art. 6 din preșisele instrucțiuni, și rezultatul examenului se va iscăli de Onor. Comitet și de institutorii examinatori;

3) Fiind-ca pentru cariera învățătorilor sătesci este o condiție indispensabilă de a cunoșce aceștia și cântările bisericesci, drept aceea, în cazul când nici unul din D-nii institutori ai școlii centrale de district, nu ar cunoșce arta acestor cântări, să îngrijesca apoi Onor. Comitet, ca prin influența sa morală, sa induplece pe unul din cei mai capabili, dintre preoții, diaconii sêu cântăreții bisericilor locale, de a se însărcina, sa învețe gratis pe învățătorii cântările santei noastre biserici, in tot timpul citatului curs de învățatură;

4) Examinarea candidașilor pe timp de vacanții și in tot cursul anului școlastic, se va face de către institutorii școlii publice, din reședința districtuală, sub președința unuia din membrii Onor. Comitet, și rezultatul examinării, se va iscăli de către D-lor împreună;

5) Cât pentru datoriile revisorilor și ale învățătorilor de sate, in tot cursul anului se vor observa articolele respective, din prescrisele instrucțiunii intru totă întinderea lor;

6) D. institutor superior, să aibă mai cu sémă în vedere, de a învăța pe învăța pe învățătorii și pe revisor, metoda de învăța pe copii, adică mijlocul cel mai practic, cel mai lesnitor, cel mai rațional și cel mai firesc, de a face pe copii să învețe învățăturile elementari; să se silescă învățătorii a fi iubiți de copii, și a atrage pe aceștia să vină cu placere la școlă.

Copie dupe adresa Ministerului cultelor, cu No. 1494, din 22 Iulie 1859,
căt-re Eforia scólelor naționale ¹⁾

Domnilor Efori,

D. Ministru, Secretar de Stat la Departamentul afacerilor interne, prin adresa cu No. 3.434, de la 14 ale curenteí, comunică sub-semnatului, că D. Ministru al financelor, a primit listă de numărul amendamentelor depuse și primite de Onor. Adunare electivă, cu ocazia cercetă-rei bugetului aceluí Minister pe anul curent.

Intre aceste amendamente, fiind și acela pus de D. Bratianu, ca adaos § 19 din bud-
get, pentru scólele sátesc-í, și aláturat in copie pe lângă menționata adresa, sub-semna-
tul grăbesce, cu onóre a '1 comunica D-vóstre, D-lor Efori, cu invitare, ca să luáți dispo-
sițiile cuvenite, pentru regularea intrebunțá-rei sumei coprinsă in acel amendament,
comunicând și subsemnatului rezultatul spre sciință și cuvenita urmare.

Ministru, *Constantin A. Crețulescu.*

Șeful secției, *Turnavitu.*

Copie dupe amendamentul đis la § 19

«Se deschide Ministerului de instrucțiune un credit de 200.000 lei la Ministerul de
finance, ca adaos la art. 19, din buget, pêntru adăogirea scólelor sátesc-í.»

Primit de Adunare in unanimitate, in ședința ținută de dênsa la 25 Iunie trecut.

*Circularea din 13 Septembrie 1858, căt-re Comitetele de inspecție a scólelor
jos insemnate*

Eforia scólelor avénd in vedere ingrijirile particulare ale inaltului guvern, carora
scólele comunale sunt un obiect special, precum viitorul ce prepar aceste scóli națiuneí
nóstre, prin propagarea bine-facerilor instrucțiuneí in masa poporului; pe de altă parte
luând in considerațiune, că numărul de 120 scóle, ce miqlócele séle de astăđi a facut'o
sa hotarésca pentru fie-care district, nu este încă complet, și e departe încă de a fi
complet;

Invită pe acel Onor. Comitet, ca pe de o parte sa 'í dea cât mai fără intârđiere rela-
tií despre adevărata stare a scólelor in ființă, iar pe de alta să 'í facă cunoscut, cauzele
pentru care acésta instituțiune frumoasă a progresat așa de puțin, precum și miqlócele
proprii ce Onor. Comitet crede, că i ar putea da tótă impulsunea cuvenită,

Spre a face să inceteze asemenea neregularităđi, a chibzuit, ca decă institutorul va
lipsi din scólă peste voia acordată, fără ca mai ántéiú să aréte Eforiei séu Comitetului
causa legală a lipsei lor; séú decă va lipsi fără a ingriji ca alt cine-va să le implinésca
locul, li se va opri din léfá o parte analogă đilelor de lipsă, spre a se da supleantului,
séú institutorului, care le va ține locul in lipsă. Acéstă hotăríre se va face cunoscut in-
stitutorilor primarií din capitală și comitetelor din județe, pentru ca acestea, sa o faca
cunoscută institutorilor de județe.

P. Poenaru. A. Ghica. G. Costaforu. V. Boerescu.

*Circularea din 11 Noembrie 1858, căt-re Comitetele scolare: Mehedinți, Gorj,
Válcea, Argeș, Muscel, Dámbovița, Prahova, Buzëu și Rámnicul-Sárat.*

Prin D. revisor obștesc al scólelor, Eforia a luat sciință, că invěțatorii comunali din
acel județ, n'ar fi ținnd scólele deschise in timpul prescriis de lege, adecă de la 1 Noem-

¹⁾ Dosarul No. 1, din 1859.

bre și până la ultima zi a lui Aprilie, sub cuvânt, că părinții își iaă copii la munca câmpului, mai înainte de finele lui Aprilie.

Eforia, ca să pôtă pe de o parte a da copiilor țeranî învătatură, iar pe de alta a nu' smulge nici de la munca câmpului, invită pe acel Onor. Comitet, a da informații positive Eforiei, de epoca în care copilul țeranului ese la câmp, precum și de aceea când încetăză munca câmpului, în fine ca să se pôtă modifica instrucțiunile în interesul cât se va putea și al instrucției și al agriculturii.

*

Intre măsurile luate de Eforia scôlelor, în favoarea scolarilor sêraci, a fost aceea din 9 August 1857. Eforia provocă prin circulari, pe toți institutorii din țeră și Comitetele de inspecțiune, ca să înființeze, prin subscriere benevolă, fonduri pentru ajutorarea scolarilor sêraci, cu carti și unelte de scôla.

*

Cât privesce gimnasiul de la S-tul Sava, din anexatele raporturi, la ocasiunea examenelor anuale, pe 1855—1856, 1856—1857, 1857 1858, 1858 1859, se pot constata realele progrese din tôte privințele, a învêtământului secundar și superior din Muntenia. ¹⁾

La examenul de vêra, din 1859, statistica scôlelor arêta, ca în scôlele publice de baeți din tôte gradele, fusese o populațiune de 4.634 elevi, și 469 fete. Populațiunea scôlelor sâtesci, orî-cât le am vêdut funcționând cu anevoie, era de 35.450 scolarî, iar populațiunea scôlelor private, se declară a fi fost 4.212 scolarî și 597 fete.

*

Pe când scôlele ast-fel prosperaă, Comisiunea cêntrala din Focșani, în interesul unificării legislațiunii scôlelor din ambele Principate, căuta sa înzestreze scôla cu o noua lege, comuna la ambele țeri.

În 6 Iulie 1859, cu adresa No. 72, Comisiunea cêntrală cere Ministrului instrucțiunii publice din Iași, să'î comunice sciințe statistice despre starea scôlelor din Moldova. Ministrul acesta, cu adresa No. 6.311, din 18 August 1859, declară existente în Moldova, la data acêsta următorele scoli :

19 scoli sâtesci.

35 " primare județene de baeți.

11 » " " " fete.

1 scôlă cêntrală de fete, cu 158 eleve în 6 clase, cu 7 profesore și 5 profesori.

1 " preparandală de învătaturî sâtesci, cu 38 elevi.

1 " de arte și mesteșuguri, cu 7 ateliere.

1 " militară, cu 22 elevi în 3 clase, și 7 profesori.

1 " reală, cu 22 elevi în Iași.

1 " " " 19 " la Galați.

¹⁾ Veđi anexa.

- 1 gimnasiu la Iași, cu 125 elevi.
- 1 " " Bêrlad.
- 1 bibliotecă, cu un cabinet de aparate științifice. Clase facultative, cu 24 studenți.
- 3 seminarii, din care unul cu 8 clase.
- 12 școli private în Iași, și
- 22 " " " județe.
- 5 " armenesci în Iași, T.-Ocneî, Roman, Botoșani și Focșani.
- 4 pensionate evreiesci în Iași.
- 11 școli elementare în coloniile din Basarabia. ¹⁾

De la Ministerul instrucțiunii publice din București, cerând egalmente Comisiunea centrală informațiunii, ca de la cel din Iași, eată actele cari urmară :

Copii scose din dosarul No. 40, anul 1859. al Eforiei școlilor

Copie dupe ordinul Ministerului cultelor, cu No. 1.813, din 8 Iulie 1859,
căt-re Eforie

Domnilor Efori,

Comitetul ales din sinul Comisiei centrale, însărcinat cu elaborarea proiectului de lege, privitoare la organizarea instrucțiunii publice, prin raport către comisiune și care s'a primit aci, pe lângă adresa acesteia, cu No. 71, cere științe relative la ramura instrucțiunii publice. Sub-semnatul grăbesce dără a comunica D-vostre citatul raport în copie, și vă invită ca să bine-voiți a trimite științele cerute, cât mai neintârziat, spre a le putea transmite și densus dupe cerere.

Ministru, *Constantin A. Crețulescu.*

Copie dupe adresa menționată a Onor. Comisiunii centrale a Principatelor-Unite

Comitetul însărcinat cu elaborarea proiectelor de lege privitoare la organizarea instrucțiunii publice, având trebuința de a avea la dispoziția sa, atât legiuirile actuale, ce regulează acest ram al administrațiunii publice, cât și părerile Ministerului instrucțiunii publice din Moldova și a Eforiei școlilor din Țera-Românescă, asupra îmbunătățirilor, ce socot că ar trebui a se face în învățătura publică din Principatele-Unite, are onore a ruga pe Cmmisiunea centrală, ca să bine-voiască a mișloci către autoritățile mai sus citate, trimiterea cât mai în graba a legiuirilor și științelor mai sus cerute.

C. N. Brăiloiu. Ștefan Golescu. Mălinescu. Kogălniceanu. P. Roset.

Răspunsul Eforiei dat Ministerului

Domnule Ministru,

La adresa D-vostre din 8 ale aceștia, Eforia a chibzuit cu serioșitate, asupra cererei Onor. Comitet al Comisiunii centrale. Reorganizarea instrucțiunii, dupe trebuințele speciale ale țerei noastre, este o cestiune, care cere mult lucru și multă deliberare. A se da numai nisce idei generale asupra modului cum să se reorganizeze acesta instrucțiune, asupra principiilor fundamentale, lucrarea ar fi mai scurta și Eforia ar putea-o face în

¹⁾ Dos. No. 1.308, arhiva Ministerului de culte.

mai puțin timp, dér ea se teme ca această lucrare să nu fie prea incompletă, și să nu presinte lacune a căror lipsă să facă a nu se înțelege fondul. Eforia dér ar fi mai dispusă a face un proiect complet, în care să'și dea ideile séle pe larg asupra tuturor cestiunilor, ce ating instrucțiunea, și trebuințelor ce Eforia cunoște din experiență ; însă pentru acesta îi trebuie un timp lung, meditații și consultări de legi din alte țeri, căutări statistice, și altele cari nu se pot termina aproximativ, decât în timp de vré-o șése luni.

Bine-voesce dér D-le Ministru, a face aceste cunoscute Onor. Comitet al Comisiunei centrale, rugându'l, ca să ne răspundă despre cele arătate.

No. 1.676.

45/7.

Ministerul prin adresa No. 2.390, din 25 August acel an, comunică Eforiei încuviințarea opiniunei emisé în 15 Iulie de către Onor. Comisiune centrală, în următorul mod :

Domnilor Efori,

Copriinderea adresei D-vostre, cu No. 1.676, de la 16 Iulie din urmă, comunicându-se D-lui președinte al Comisiunei centrale, acesta răspunde, prin adresa cu No. 127, de la 19 curent, că comisiunea a declarat, că va avea mulțămire să primescă de la acea Onor. Eforie un proiect, ca acela ce promite a elabora ; prin urmare, sunteți invitați, D-lor, a vă ocupa în facerea ăisului proiect, spre a se trimite în timpul ce ați promis.

p. Ministru, *Gr. Alexandrescu.*

*

Cursurile speciale și inalte, încă merg prosperând în Țera-Românescă. În 18 Iulie 1859, Directorul de atunci al școlilor V. Boerescu, conformându-se invitațiunei Ministerului justiției, din Octombre 1858, îi trimite o listă de tineri cari au trecut facultatea de drept, spre a putea ocupa tribunalele cu ómenii speciali și luminați.

Lista e de 58 de nume, pe când în 1856—1857, era de 27. ¹⁾

Pe lângă cursurile obligatori de facultate, se mai deschid în 1858—1859 și cursuri libere. Așia, Dr. Iulius Baraș, este autorizat să reîncepă în Noembre 1858, în toate Duminicile de la 12—1 p. m., un curs gratuit și popular de astronomie. ²⁾

Asemenea se aprobă lui Marsillac, facerea unui curs liber de literatura francesă, dupe urmatorul program :

Cours d'histoire littéraire autorisé par le Conseil de l'instruction publique.

V-ème année

Histoire de l'éloquence sacrée en France

1-re période. — Lutte contre le Paganisme. St. Polycarpe ; St. Pothin ; St. Irénée.

2-e période. — Lutte contre l'Hérésie. St. Hilaire de Poitiers ; St. Martin de Tours ; Sulpice-Sévère.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

- 3-e période. — Promulgation du dogme. St. Loup de Troyes; Eucher de Lyon; Germain d'Auxerre; Sidoine Apollinaire; Salvien; Avit de Vienne; Césaire d'Arles; Médard de Noyon; Grégoire de Tours; Fortunat de Poitiers; Eloi; Ouen, etc.
- 4-e période. — Justification et développement du dogme par la science. Scolastique. Alcuin; Flodoard; Sylvestre II; Bérenger; Lanfranc; Roscelin; St. Anselme; Abailard; Pierre le vénérable; Pierre Lombard; Royer Bacon; Bonaventure; Pierre d'Ailly; Gerson.
- 5-e période. — Prédication populaire. Pierre L'hermite; St. Bernard; Foulques de Neuilly; les Dominicains et les Franciscains.
- 6-e période. — La Réforme. Les Jésuites. Calvin. Anne Dubourg. Théodore de Bèze. Le cardinal de Lorraine. Le cardinal de Tournon. Les prédicateurs de la ligue.
- 7-e période. — Ascétisme. St. François de Sales; le père d'Argentan; le père Lejeune; le père le Colombier; le père Croiset; le père Crasset, etc.
- 8-e période. — Jansénisme. Port-Royal. Saint-Cyran-Antoine. Arnaud; Pascal; Nicole; Arnaud d'Andilly; Silvestre de Sacy.
- 9-e période. — Les gloires de la chaire. Bossnet; Fénelon; Bourdaloue; Fléchier; Massillon.
- 10-e période. — Lutte contre la philosophie. Don Calmet; Berthier; Guénée; Bergier; Nonotte; Poulle; Neuville, etc.
- 11-e période. — Controverse moderne. De Maistre; Chateaubriand; de Bonald; Lamennais; Frayssinous; Lacordaire; Gerbet; Veuillot; Ravignan; Nicolas; Desdouits, etc.
- 12-e période. — Prédication dogmatique contemporaine. De Quélin; Combalot; Coeur; Coquereau; Bautain; Félix, etc.

Ulysse de Marsillac.

«Se aprobă, rezervându-și direcțiunea dreptul de a face D-lui Marsillac observații în curentul anului; i se va împărtăși acesta.»

V. Boerescu.

*

În anii de cari ne am ocupat până în această parte a lucrării noastre, se organizează de neuitatul Dr. Davila școala de chirurgie, acesta a fost înființată în spitalul oștiresi.

Am arătat, că prima școlă de chirurgie, se datoresce D-lui Dr. N. Crețulescu. Acesta a suferit apoi întrerumpere. Acum, cu circulară către institutorii superiori din capitală, din 29 Februarie 1856, li se face cunoscut, să vestescă scolarilor din clasa ultimă, «că acei dintr'înșii, cari ar a ea aplicare a se forma pentru cariera chirurgiei, să mergă, însoțiți de părinții lor a se înfățișa Sâmbătă la D. Oberstab Dr. Davila, la 3 a viitôrei luni, la 9 ore dimineața, în cancelaria dîsului spital. 1)

Tinerii se cer să fie de 15 ani, și cel puțin cu 4 clase primare.

1) Dosarul No. 868.

Dăm în anexă actele diverse, împreună cu proiectul de organizare al școlii, din care mai pe urmă avea să nască actuala facultate de medicină.

În primul an, școla avea să primască 50 de elevi. La 23 Noembrie 1857, în urmă asimilațiunea școlii de medicină din Bucuresci, cu școlile din Franca, prin decretul Împăratului Napoleon ¹⁾ No. 4, s'a adoptat un regulament nou, fixându-se studiile teoretice pe 5 ani, iar cele practice pe 3 ani, în total 8 ani. La 1861—1862, dupe unirea Principatelor, s'a primit în școlă 40 de elevi din Moldova ²⁾, pe lângă 67, cari erau din țera Muntenescă.

Importanța acestei școli devine pe totă ȕiua mai mare, grație fondatorului ei Dr. Davila. În curând școla de medicină numără 46 de elevi din Bulgaria și Rumelia și 35 din alte provincii române.

Până la 1861—1862, dintre elevii școlii de medicina, 14 au isbutit să ia diploma de doctori în Paris, 14 în Turino și 2 în Florența. Ajunge aceste cifre, ca să se vada însemnătatea spornică a școlii. ³⁾

Pe lângă acesta se înființă în curând și școla de veterinărie și de farmacie.

*

De mai multe ori, dupe cum am vădui, a fost vorba să se înființeze în Bucuresci o școlă de comerț.

În August 1855, Paharnicul Gr. Bengescu II, propuse Domnitorului organizarea unei asemenea școli. Domnitorul o recomandă lui Cămpineanu, Ministrul credinței, cu ofișul No. 558, și acesta o trimite în studiul Eforiei, cu adresa No. 2.264, din 25 August. Numai la 11 August 1857, Departamentul credinței, cu adresa No. 4.691, către Eforie, revine asupra înființării școlii de comerț. Eforia prezentăza Domnitorului anaforaua sa, cu No. 804.

Asupra acesteea, Domnitorul pune următorea rezoluțiune :

«Acastă școlă a se întocmi de o dată este peste putință, din lipsa de profesori speciali, cari să unescă practica cu teoria, când tot scopul acestei școli este a forma acum tineri bunți, bine deprinși la ținerea de socoteli comerciale și apoi să pășescă treptat la dirigiarea operațiilor generale ale comerțului.

Drept care, spre a rosti formarea unei asemenea școli, Eforia va lua îndată măsuri a înființa de o cam dată cursurile de aritmetică comercială, cu aplicația ei la așternerea socotelilor și la ținerea registrelor și cu cunoscința universale de moneți, greutate și măsuri, însă persoana ce se va alege profesor, urmază a fi diriginte de cantor, ori de banca seú casă neguțătorescă însemnată, fie și în limba străină, ca dintr'aceștia, să se póta forma cei d'ântei comptabili.»

Apoi la 11 Ianuarie 1857, Principele Caimacam Alex. D. Ghica, ordonă Ministerului credinței: «Relațiile comerciale și industriale ale țerei năstre, desvoltându-se din

¹⁾ Dăm în anexă acest decret, cu corespondența relativă.

²⁾ Dosarul No. 1.290. Davila cerc, cu adresa No. 205, din 28 Aprilie 1859, la Ministerul de culte din Moldova, să i se trimită 15 elevi, câte unul de fie-care județ. În 17 Septembrie 1858, Domnitorul Cuza, ordonă, și Directorul Ministerului V. A. Urechia, a dispus alegerea prin concurs de băeți, cu 4 clase gimnasiale.

³⁾ Veđi anexa.

di în di și devenind astăzi cea mai principală condiție a avuției noastre naționale, trebuința de a se introduce și aci instituțiile, ce și în alte staturî, sunt destinate a desvolta și proteje comerțul, a ajuns a fi foarte simțitoare, căci nu este de tăgăduit, că desvoltarea ce a dobândit comerțul nostru până acum, provine din excepționala și fericita poziție a țerei noastre, iar nu prin dispozițiuni speciale luate de guvern...» Domnitorul cere înființarea unei școli de comerț, și ordonă Eforiei să-i presinte proiectul grabnic. Eforia ȳice, că nu are bani în budget pentru asemenea școlă, dăr că va face subscripțiunii între neguțitorî, pentru fundațiunea ei.

Cu multă înțelepciune, Eforia nu înființază o anume școlă de comerț, în care să învețe școlarii aceleași obiecte, în cea mai mare parte, cari se predau și la gimnasiu, ci adaogă pe lângă aceste obiecte, pe cele speciale comerciale, în gimnasiu, și închee jurnalul No. 64, ce dăin în anexă. ¹⁾, și prin care se explică în ce mod tinerii comercianți, urmând de la clasa V-a liceală, materiile comerciale, în timp de două ani, vor avea drept la diploma de școlă de comerț.

Cu referință la comerț, găsim în 1859, următorea adresă a Ministrului de finance, către cel de instrucțiune publică :

Ministerul finanelor Țerei-Romănesci ²⁾

Domnule Ministru,

Am observat D-le Ministru, că mai pe tôte ȳilele mulțime de comercianți și industriași, încetând din viață, încetază tot-d'o-dată de mai multe ori, și operațiile stabilimentelor lor, mai cu sémă acolo unde răposatul nu se bucură de vre-un moștenitor de genul masculin, ajuns în vârsta majoră. Acestă împregiurare m'a impresionat, căci perind capul familiei, n'ar trebui să lăsăm a peri și elementele, ce ar aduce cu sine desvoltarea comerțului și a industriei, isvor foarte necesar într'o societate ca a noastră, care a intrat pe cale de regenerare și de progres. Acestă ȳic, m'a făcut, în preocupățiunile mele, să cuget la mijlocele ce ne ar mântui de acest rău, încuibat în țera noastră și am găsit, că singurul remediu în acest moment oportun de regenerare, ar fi acela de a se introduce în stabilimentele de institute, pentru crescerea și instrucțiunea junelor române, ținerea registrelor necesarii veri-cărul comerciant și industriaș.

Reușind la introducerea unei asemenea științe, puteți judeca, D-le Ministru, la ce rezultate salutarii vom ajunge pentru societatea noastră; putem, ȳic în curând, a avea rezultatul, că junele române, chiar de n'ar deveni soțe și mame de familie, tot ar putea aduce un mare bine părinților lor, fie ei de ori-ce profesiune, mai ales comercianți și manufacturierii, căci care tată n'ar avea o deplină satisfacere morală a îngrijirilor ce a depus pentru fie-sa ? Cu atât mai mult când ele ar deveni soțe, căci atunci ar depune concursul lor la ușurarea ocupațiunilor bărbatului, tovărășie dreptă la ostenele, precum legea naturală comandă. În fine, în casurile de mörte a soțului, o femeie instruită ast-fel, în ținerea registrelor și cu cunoscințe complete de tôte afacerile stabilimentului consörtelui său, pöte continua comerțul, seü industria ce moștenesce; ea devine ast-fel folositöre și sieși, pentru că nu declină din pozițiunea sa; ea se face folositöre și societăței, căci cu cât comerțul se lașesce, cu cât industria se desvoltă și se

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Dosarul No. 36, din 1859.

întinde, cu atât concurența crește, și din ea isvoresce reducerea obiectelor de consumație, în sfârșit ea, femeea, devine direct folositore și Statului, căci continuă a plăti impozitiunile fiscale, pentru comerțul, sêu industria ce exercită.

Sper, D-le Ministru, că veți privi aceste considerații, cu tot interesul ce merită și că acum, cu ocaziunea formării budgetului pentru anul viitor, veți însera și prevederile convenite, ca să ajungem la ținta ce ne propunem.

p. Ministru, *C. Bălcescu.*

No. 7.163.

*

O altă scôlă specială, platită din fondurile scôlelor, este aceea militara, pentru fii de militari, din Septembrie 1859.

*

În Octombrie 1858, pe lângă Eforia drumurilor de la Ministerul de interne, aflăm o scôlă de elevi conductorî, din scôla practică de poduri și șosele.

*

La § bursierilor în străinătate, în 1856, dupe aprobația Consiliului administrativ extraordinar, asupra raportului Eforiei No. 777, din 25 Maiu, sunt trimiși la Paris D-nii Ananescu (sciințe matematice), N. Capșa, sciințe aplicate la arte și meșteșuguri și Aurelian (agronomie).

În același an 1856, la Iunie 18, archidiaconul Iov, fost egumenul mônăstirei Văcărescî, lasă 20.000 lei ¹⁾ pentru scôlele naționale.

Eforia decide, ca cu venitul acestor bani, încă să se trimită tineri la studii.

Dăm în anexă ²⁾ raportul Eforiei, No. 308, pentru trimiterea ca bursieri a lor Mihail Capuțineanu, D. Petrescu, Ión Maxim și Alex. Crețescu. Anexam egalmente și unele acte relative la studiile D-lui Petrescu, cât și în genere la stipendiști în Paris.

Observăm, că în 4 Decembre 1858, bursierul Paul Viorénu, terminându-și studiile de drept, din bursa lui s'a dat ajutor D-lui C. Boerescu, până la 1861.

În 1859, se dau ajutore de câte 100 galbeni la Paris, pe 2 ani, pentru studiul dreptului lui P. Pizu și I. N. Șoimescu.

Asemenea D-lui Anastasie Stolojan. Mai mult, chiar și evreului Solomon Goldenstein, feciorul Minzei Telelôicăi, se da ajutor de studii în Paris.

D. Ión Burlan, fost stipendist la Constantinopole, încă capătă un stipendiū de 100 galbeni, pentru doi ani la Paris.

În August 1859, direcțiunea scôlei de arte din Bucuresci, cu raportul No. 134, din 18 August, cere Eforiei scôlelor, să se trimită în Belgia și Franța elevii absolvenți: Pătrălăgeanu Ghiță, Ión Pavelescu, Stelian Stroe, Constantin Stan, Mărăcinescu Miha-

¹⁾ Dosarul No. 894.

²⁾ Veți anexa.

lache și Albotescu Tache. Aceștia sunt trimiși pentru a termina studiile tehnice și practice.

Eforia aprobă, prin jurnalul No. 73, din 17 August 1859. ¹⁾

Deja în 13 Octombrie 1858, Eforia a fost acordat subvențiune de 50 galbeni la două din școlarii ai școlii de arte, cari la Viena învățau la fabrica de mașini K. K. Wurm.

Din Iunie 1857, era bursier la Paris și D. Spiridon Jorceanu, înscris la școala poli-tehnică. ²⁾

*

Despre școlile private din Muntenia se cade a înregistra actele din 1856.

Prin raportul Eforiei către Vodă Barbu Știrbei, sub No. 578, din 10 Aprilie 1856, se spune că : « în capitală se află 80 școli private de ambele sexe, cu 4.614 școlarii, din care 9 internate de băieți și 9 de fete, și 62 școli private de băieți și una de fete. »

Eforia arătă, că aceste școli sunt obligate să păzescă instrucțiunile ce li s'a dat. ³⁾

În 8 Martie 1852, cu jurnalul Eforiei, No. 539, Eforia cere, de astă dată, înființarea unui revisor special, pentru revisuirea lor, cu lăfă de 600 lei pe lună.

*

Puternică este bagheta patriotismului, cu care, în pustiul seculareî ignoranțe, a fost isbită stânca, din care țîșni isvorul culturerei. Pârâiaș mic de tot, la 1828, 30 de ani dupe acea, pârâiașul a devenit gâră mare și de nu va întâlni stavile noi, va răcori și mânoșa, din ce în ce mai mult, câmpiile țerei.

Nu cunoscem dobândă mai mare culturală, ca aceea a lepădării alfabetului cirilic în favórea celui latin în 1859—1860.

« Cea d'ântei autoritate din Moldova, care adoptă scrierea cu latine, fu Ministerul de culte în 1859 și 1860, adecă mai 'nainte de decretarea alfabetului latin de Ministerul din Muntenia D. I. Ghica. Penfru a se putea introduce scrierea cu litere latine cât mai uniform în școli, autorul acestor anale a întocmit în 1860, un alfabet mic în tabele separate. Circulara No. 1.152, din *Monitorul oficial* No. 283, din 27 Septembrie 1860, s'a anunțat editarea acestei cărți, dicându-se :

« În vederea trebuinței de uniformitate în scrierea cu litere latine, în școlile publice din țeră, nu mai puțin și pentru a se înlesni copiilor începători cumpărarea celor d'ântei pagine de abecedar, (cari ei le rump atât de mult până să învețe), se publică, ca s'a tipărit pentru școli, alfabetul în pagini despartite. Fie-care costă micul preț de 4 parale, încât presintă și înlesnirea de a și le procura și școlarii cei mai s'eraci, cari, învățându-și lecțiunile pe asemenea pagini separate, vor avea și avantajul a nu strica în câte-va zile o carte întrégă. »

În puține luni, se scrie cu litere latine la tóte Ministererele Moldovei. Acest mare fapt se petrece și la București.

¹⁾ Dosarul No. 1.728.

²⁾ Veđi în anexă tóte actele relative la bursieri.

³⁾ Veđi anexa.

Raport la Domn

Literile cirilice sêu slavone sunt o introduçiuine străină în limba noastră, încă din secolii barbarismului, când s'a lepădat literile nôstre străbune cele latine, și când națiunea română s'a cotrôpit de alte elemente. Eforia instruçiunei publice a lepădat încă de mai mulți ani literile cirilice și a introdus pe cele latine cu un sistem de ortografie. Acum, dupe o nouă discuțiune a Comisiunei gimnasiale, cu data de la 23 Octombrie 1858, ¹⁾ Eforia a adoptat o ortografie simplă, însă fondată pe rațiune și pe natura limbei nôstre. Dér literile străbune nu se pot propaga destul de răpede, pe cât timp autoritățile publice vor întrebuința tot pe cele străine; pe de altă parte, din nerecunoscerea oficială și neexplicarea publică a unui singur sistem de litere și ortografie, resulta o mare confusiune în scrierile autorității.

De aceea, Eforia cu onóre recomandă Mariei Vôstre sistemul sêu de ortografie, pe care îl alătură aci, și decă îl veți incuviința, să bine-voiți, Prea Înălțate Dómne, a ordona tuturor autorităților civile și militare, ca de acum înainte să se serve cu literile străbune, dupe sistemul ce se presintă.

No. 1.382.

1859, Iunie 18.

Intervenind la Ministerul cultelor, pentru a 'l înainta acest raport Domnitorului, Ministerul îi întôrce Eforiei răspunsul acesta :

Domnilor Efori,

Raportul acelei Onor. Eforii, cu No. 1.382, pentru introducerea alfabetului latin și a ortografiei chibzuită de Comisiunea gimnasială în cancelarii, de comun, subsemnatul nu l'a supus la cunoscința Mariei Sale Domnului, fiind-că nu s'a cređut în stare a 'l susține, mai înainte de a lua o înțelegere cu toți D-nii Miniștri intru această. Spre acest sfârșit, subsemnatul s'a și adresat către toți colegii sêi în parte, trimițându-le și câte un număr de exemplare dupe modelul primit. În adăstarea răspunsurilor, s'a primit acum de la D. Ministru al afacerilor interne, adresa cu No. 3.651, prin care declară, că este determinat a adopta sistemul de scriere cu litere și ortografia recomandată de acca Onor. Eforie, și a 'l practica, cel puțin acum în cancelaria sa; dér fiind-că spre această, are trebuință de mai multe exemplare modelurii, spre a se împărți amploiaților din diferitele secțiuni, cere a i se trimite un număr de 65 exemplare din cele tipărite. Subsemnatul vă comunică cu onóre D-vôstre această cerere, și vă invită, D-lor Efori, ca să bine-voiți a trimite la acest Minister, un număr mai însemnat de aceste modeluri de scriere cu ortografie, spre a se putea trimite, atât Ministerului interior, cât și celor-alte, treptat dupe cererile ce i se vor presinta.

Ministru, *Constantin A. Crețulescu.*

No. 2.038.

Iulie 27.

I s'a răspuns la 4 August, cu adresa No. 1.894, trimițându'i spre sfârșitul acesta 200 exemplare. Aci încheindu-se lucrările dosarului acestuia.

Deci introducătorul în cancelariile muntene a alfabetului latin, a fost D. președinte al Academiei române, Ión Ghica, fost Ministru de externe în 1859.

¹⁾ Dăm în anexă procesele verbale ale Comisiunei rânduită cu regularea noului alfabet latin, pentru limba românescă.

*

În același timp, în care limba 'și relua haina străbună atât de frumoasă, în care latinitatea ei devenea necontestabilă chiar pentru dușmanii cei mai inverșunați, Eforia școlilor din București, ca și Ministerul instrucțiunii publice din Moldova, se preocupă și de istoria țerei.

Am văzut, că la 1856, Eforia din București ceruse Domnitorului autorizare de a tipări unele manuscrise istorice de la biblioteca de la S-tul Sava. ¹⁾ Am văzut iarăși înființarea Comisiunii documentale.

În 1859, Comisiunea documentală, care nu făcē mare trebă, cere totuși un adaos de 4 scriitori, și 200 lei sporire la léfa secretarului.

Acēsta la 11 Maiū 1859, cu raportul său No. 36, arētă că nu pōte face mari progrese, din cauză că n'are destui scriitori !

În 1859—1860, e vorba de a se face mai bine, constituindu-se o societate, cu misiunea de a aduna materialul necesar la istoria țerei. Se prevēd chiar fonduri, pentru asemenea constituire a societăței, prin budgetul Statului.

Eatā jurnalul de constituire :

Dosarul No. 314/4, din anul 1860, relativ la Comisiunea întocmită pentru adunarea materialului necesar la Istoria Țerei.

J u r n a l

Astați la 5 Noembre 1860, subscrișii, convocați de D. Ministru al cultelor și instrucțiunii publice, prin circularile cu No. 3.462, 3.468 și 3.726, a compune o comisiune, cu scop de a se ocupa cu sorgințele istorice ale națiunii române, dupe cei d'ântēi termenē fixați de D. ministru, pentru 30 Septembrie și 25 Octombrie, s'au adunat în localul Ministerului cultelor, și sub președinția D-lui Ministru, a luat următorele decisiuni :

1. Am ales de președinte provisor pe A. T. Laurian, și de secretar pe D. G. Sion.

2. În viitōrea ședință, care se va ținea în localul Academiei de la S-tul Sava, la 12 ale curente, séra la 6 ore, D. secretar va presinta Comisiunii un proiect de statute, pentru constituirea și modul lucrărilor Comisiunii.

3. Aceste statute se vor determina prin deliberațiunii comune, și se vor decide prin majoritatea voturilor.

4. Statutele se vor inainta D-lui Ministru al cultelor, spre a le supune sancțiunii Domnitorului.

Ministru al cultelor și instrucțiunii publice, *Dimitrie Ghica.*

Laurian, I. Maiorescu. G. Sion. Aron Florian. P. I. Cernătescu. Odobescu.
No. 4.085. 1860, Noembre 9.

D-lui Ministru secretar de Stat la Departamentul cultelor și instrucțiunii publice din Moldova

Dupe inițiativa luatā de Adunarea legislativă de aci, s'a luat dispozițiunii prin acest Minister, spre a se constitui o Comisiune pentru elaborarea istoriei țerei, la care s'a invitat a lua parte mai mulți bărbați competenți, și anume D-nii Laurian, Maiorescu, I.

¹⁾ Veți anexa.

Eliade, Aron Florian, I. Brătianu, P. Cernătescu, G. Sion și Odobescu, cari adunându-se în ședințe, se procedează după nisele statute regulate la complectarea acestui mare op. Și fiind-că la o asemenea lucrare națională și de mare importanță, are de o potrivă interes și țera surora, sub-semnatul are onore a vă înainta în copie adresa circulară, cu care predecesorul meu Ministru, s'a îndreptat la fie-care din membrii aleși, și tot-d'odată vă rogă, D-le Ministru, ca considerând importanța acestei lucrări, să bine-voiți a lua și din parte-vă dispozițiile cuvenite, pentru constituirea unei asemenea Comisiuni în țera surora. Din parte'mi vă promit a vă comunica și bazele după care are a se conduce Comisiunea de aci, în lucrarea sa, ca avându-le în vedere, să putem printr'o prealabilă înțelegere să facem, să fie o omogenitate de lucrare ast-fel, ca producțiunile ambelor Comisiuni, să coprinda după una și aceeași sistemă, sorgintele ce vor servi mai în urmă, la complectarea istoriei țerei.

În adăstarea răspunsului D-vostre, am onore, cu această ocaziune, a vă mărturisi simțimintele de stimă și prea osebita mea considerațiune.

Ministru, *Dimitrie Ghica*.

Ministerul Moldovei, prin adresa No. 15.560, din 24 Noembrie 1860, răspunde, că la votarea bugetului viitor, va mișloci la Cameră acordarea mișlocelor pentru cheltuelile ce necesită o asemenea lucrare; că până atunci el adăstă realizarea promisiunii de a i se trimite bazele după cari se conduce Comisiunea din Bucuresci, spre a le avea în vedere.

Comisiunea a fost apoi convocată cu adresa următoare:

Domnilor,

«Istoria României, așa precum o au națiunile civilizate, este o operă, care încă nu o avem; D-vostre însă simțiți ce este pentru o națiune istoria sa; ea este imaginea trecutului, din care rezultă învățăminte și exemple pentru viitor, ea conservă drepturile și ne aduce aminte datorita, ea laudă virtutea, trâmbiță gloria, dă omagiū eroilor, și ne face a ne înflora de vițiū, a desprecia lașitatea, a admira bravura. În partea sa analitică istoria ne face a vedea trăind nisele fapte și evenimente, ce alt-fel s'ar crede mörte; prin partea sa sintetică, istoria ne arăta rațiunea de a fi a lucrurilor, și ne explică fenomenele vieței sociale, precum științele naturale ne explică pe acele ale vieței fizice.

Cum dără o națiune ar putea progresa fără istorie, pe când nu pöte progresa fără alte științe pozitive? cum o naționalitate ar putea crește, pe când îi lipsesce istoria, basa individualității sële? Dără Româniū sunt o națiune ce voesce a progresa; Româniū au o naționalitate; istoria lor există prin faptă, se conservă prin acte, se constată prin drepturi; rămâne ca aceste elemente primordiale să se adune, să se compileze, să se coordoneze, și să se combine, spre a forma o adevărată istorie. Deja mai mulți români de merit, în trecut și în present, au tractat istoria noastră, în diverse epoce, sêu sub diferite puncturi de vedere; dăr töte aceste opere, cari pot förte mult a veni în ajutorul unei istorii naționale, se pot considera ca nisele părți izolate ale unui tot incomplet; despre acest tot este acum vorba.

Ceea ce ne lipsesce mai ales spre formarea unei istorii naționale este adunarea documentelor relative la densă. Această singură lucrare preliminară pöte cere mai mult timp, spre a se putea realiza. În bugetul Ministerului instrucțiunii publice se află prevădută o sumă pentru premii și încuragiări științifice; ce altă încurajare mai productivă s'ar putea face decât lucrarea pentru o istorie națională?

De aceea, o parte din acea sumă din anul acesta, se destinază pentru acest scop.

În mişlocul preocuparilor noastre politice şi de reforme sociale, nu trebuie să se uite ştiinţa şi mai ales istoria. Această lucrare este cu atât mai necesar a se începe acum, că poate dura mai mulţi ani, şi un început de timpuriu ne face a câştiga în viitor.

De aceea, D-lor, m'am adresat la D-văstre, ca împreună să formaţi o Comisiune spre adunarea materialurilor, şi formarea unei istorii naţionale. Singura mea preocupare în această materie a fost specialitatea, şi m'am adresat la toate persoanele ce am crezut mai speciale în istorie; ştiinţa le este ţinta, şi ştiinţa este câmp întins de exploatare, abstractă de orî-ce altă consideraţiune.

Aceeaşi măsură am comunicat şi guvernului din ţera suroră, şi sper că aceleaşi dispoziţiuni se vor lua şi acolo.

Bine-voiţi d-er, D-lor, să vă uniţi într'o şedinţă preparativă la Ministerul cultelor, la 30 ale aceştia, la 11 ore. În acea şedinţă se va trata cele d'ântei măsuri, ce ar fi a se lua, apoi av-ând şi comunicarea ce ni se va face din Moldova, se va procede la alte măsuri, până ce se va constitui definitiv această Comisiune. În orî-ce chip, până la acea epocă, bine-voiţi a ne onora cu răspunsul D-văstre. Sper D-lor, că ap-riciind interesul acestei misiuni, nu veţi lipsi a servi prin luminile D-văstre o cestiune, ce interesează atât de mult naţiunea română.»

*

În anul în care România se gândea la istoria ţerei, Domnitorul Alexandru Ion, nu putea să uite ce datorie are România pentru Nicolae Bălcescu. Cuza cere Miniştrilor, să se aducă în ţera cenuşa marelui istoric şi să i se publice operele, cu adresa No. 450, din 12 Octombrie 1859. ¹⁾

Se scie că D. N. Ionescu, a fost însărcinat sa m-ergă la Palermo, pentru a readuce rămăşiţele lui Bălcescu.

Se scie şi aceea, că D. N. Ionescu, n'a mai găsit nimic din ceea ce fusese altă data marele scriitor....

*

Din respect al ştiinţelor, tot lui Davila se cuvine onorul iniţiativei luată în 1 Maiu 1856, de a se înfiinţa o grădină botanică, pe câmpia de la Cotroceni, plătindu-se pentru loc embatic la m-ăstirea Cotroceni. Domnitorul a aprobat propunerea lui Davila, cu rezoluţiunea următoare:

«Recomandăm la şeful Departamentului credinţei, ca să chibzu-ască asupra întocmirii unei grădini botanice. La ziua şi ceasul hotărit, se vor afla faţă D-nii: Dr. Davila şi Ogman grădinarul, spre a da toate ştiinţele. Este un obiect din cele mai de neap-erată trebuinţă în orî-ce societate ce începe a se regula. Urm-ază d-er a nu mai întărdia de a introduce şi la noi asemenea înlesniri, fac-ând începerea şi dezvoltând din an în an, dupe mişl-ócele ce vor avea.»

În 18 Februarie 1858, se înfiinţ-za societatea medicală, sub preşedinţa D-lui Dr. N. Creţulescu, av-ând de secretar pe Dr. Davila.

Caimacumul aprobă statutele societăţei, cu ofisul No. 1.727.

¹⁾ Veđi anexele.

La Iași continuă a se desvolta societatea de medici și naturaliști, mai ales dupe ce, in 17 Maiu 1856, Domnitorul a ordonat Ministrului instrucțiunei publice, să i se plătescă toate sumele datorite din trecut. ¹⁾

*

Biblioteca din Iași, la 24 Octombore 1859, este sub direcțiunea prea învățatului bărbat B. P. Hasdeu. In curënd D-sa o va înzestra cu un forțe frumos dar de numeroșe cărți, din partea părintelui său.

In Noembore 1856, Ministrul pe culte din Bucuresci G. Bengescu II, iea decisiunea să se înființeze o biblioteoă specială pe lângă Ministerul de culte. Acastă bibliotecă n'a prosperat.

*

Acum, înainte de a termina, câte-va informațiuni relative la bibliografie.

In 2 Noembore 1859, directorul Ministerului de culte V. A. Urechia, provocă înființarea unei foi speciale, pentru instrucțiunea publică :

«Considerând sporul însemnat ce a luat și trebuie să iea în viitor afacerile relative la instrucțiunea publică ;

«Considerând izolarea in care staă profesorii din districte, și mai ales magistrii sătesci, cum și lipsa lor de toate isvórele de luminare ; librării, bibliotecă, musee, foi literare și științifice, etc., din care să'și potă înmulți cunoscintele de tot felul, necesarii nobilei lor profesiuni ;

«Considerând, că Ministerul este în imposibilitate de a povățui pe junii magistrii sateni, adesea și prin circulări, in toate cestiunile atât de importante ce se ridică, cu prima înființare, in anul acesta de pe urmă, de scolă elementare pe la sate ;

«Se decide :

a) Se va înființa o *Revistă săptămânală a instrucțiunei publice*, redactată sub privegherea directorului Ministerului și a secțiunei respective, dupe impulsionea subscrisului ;

b) In această foie se vor publica toate actele relative la instrucțiunea publică, prescripțe-verbale ale Consiliului scolastic, examene, concursuri, etc. Asemenea se vor publica extracte din cele mai bune cursuri superioare, articole asupra școlilor, a instrucțiunei, a metódelor, a pedagogiei, a statisticei școlilor, etc.»

Acastă foie nu va apare decât la 24 Ianuarie 1860, și nu va putea continua din cauza demisionărei lui Urechia, din postul de Director al Ministerului de culte din Iași. ²⁾

Maí cu temeiú se face lucrul la Bucuresci, prin actele următoare, din dosarul No. 47 :

J u r n a l

Fondul de 10.000 lei, prevăduț prin budget, pentru întreținerea unui jurnal, se va întrebuița la formarea unui asemenea jurnal numit *Instrucțiunea publică*.

Lei 400 pe lună, cari se dau din ast-fel de fond, adecă 200 D-lui Barach, pentru

¹⁾ Dosarul No. 57 curent, archiva Statului.

²⁾ Dosarul No. 1.314.

jurnalul lui *Isis*, și 200 lei D-lui Buescu, pentru jurnalul său *Agronomia*, se vor desființa de la 1 Ianuarie 1860, căci aceste ajutoare se dau pe cât timp Eforia nu avea un jurnal al său, iar acum acest jurnal înființându-se, tot fondul cată sa se întrebuițeze numai pentru dânsul.

Numitul jurnal se va începe de la 1 Septembrie, formatul său va fi hartia în patru, va eși o dată pe săptămână.

Acest jurnal va coprinde articole de fond, asupra instrucțiunei, literaturii, științelor, agriculturii, economiei domestice și altor cestiuni instructive. Intr'nsul, se va publica asemenea toate jurnalele și actele Eforiei, cari merit publicitate.

Se va numi un administrator cu lăfă de 400 lei pe lună, care să fie însărcinat cu aranjarea și publicarea acestui jurnal, cu facerea unui articol de fond, și cu aflarea materiilor, spre a se umplea colonele jurnalului.

Una sută lei pe lună, se va mai da la unul din impiegații tipografiei, care să fie însărcinat cu expediarea jurnalului, cu ținerea listei de abonați și cu comptabilitatea.

Când trebuința va cere, se va mai da 2 galbeni pe lună la un împărțitor pentru Bucuresci.

Așia în cât cheltuiala redacțiunei acestui jurnal va fi :

	Lei	P.
400 lei pe lună, remunerarea administratorului, pe an	4.800	—
100 lei pe lună, remunerarea unui expeditor, pe an	1.200	—
63 lei pe lună, lăfa unui împărțitor, pe an	756	—
Peste tot . . .	6.756	—

Din fondul de 10.000 lei, mai rămâne, prin urmare, peste 3.000 lei, cu care să se acopere în parte cheltuelile imprimatului.

Imprimarea se va face în tipografia școlilor, și fie-care număr, cu hârtie, va costa 93 lei, așia încât pentru 52 numere pe an, costul va fi de 4.836 lei. Acastă sumă se va împlini parte din restul fondului menționat, parte din venitul ce va produce jurnalul, decât se va imprima 500 exemplare; iar pentru un mai mare număr, se va adaoga numai hârtia.

Jurnalul se va trimite gratis pe la toate școle primare, câte un exemplar, precum și la membrii Eforiei, iar restul se va împărți numai ca abonament, care va fi de 12 sfanți pe an, său un sfanț pe lună, și se va primi abonament chiar pentru o lună.

Redacția va fi la tipografia școlilor. Expeditorul, dirijat de administrator, va ține o condică regulată de numele abonaților, precum și un registru dat de Eforie pentru comptabilitate. La finele fie-cărui an, se va presinta Eforiei, de către administrator, un tablou de starea jurnalului; se vor extrage din venitul său cheltuelile în total, său în parte, de imprimări, cari se va da casei tipografiei, iar restul va intra în casa școlilor.

Decă cu timpul, acest jurnal, atât de trebuincios instrucțiunei, va prospera și se va simți trebuință a se ameliora, se vor lua noui măsuri.

De o cam dată se vor imprima liste de abonați și se vor invita Comitetele și profesorii din districte, ca să intervină spre susținerea acestui jurnal, prin scrieri și facere de abonați.

Poenaru. Aristide Ghica. G. Costaforu. Laurian. B. Boerescu.

Secretar, *St. Neagoie.*

J u r n a l ¹⁾

Pentru punerea în lucrare a jurnalului, cu No. 61. din 17 August a. c., Eforia, în ședința sa din 24 Octombrie 1859, a aflat de cuviință a însărcina cu redacțiunea fôiei periodice, numită *Instrucțiunea publică*, pe D. Laurian, unul dintre membrii săi, cu condițiunile specificate în citatul jurnal, însă cu modifi cațiunea, ca în loc de a se publica câte o cölă pe săptămână, să se publice câte un fascicül de 4 cölë în quarto pe fie-care lună. Inceputul se va face cu luna lui Noembre a. c.

Acest jurnal, d'impreună cu cel din 17 August, se va comunica atât D-lui redactor, cât și inspectorului tipografiei colegiale și casieriei școlëlor.

Poenaru. Ar. Ghica. I. Maiorescu.

No. 116.

1859, ²⁴/₁₀.

În Aprilie 1859, D. Pană Buescu scöte *Gazeta agronomică* și Eforia (Ar. Ghica, Poenaru, G. Costaforu și B. Boerescu) o subvenționeză cu 200 lei pe lună, cu obligațiune să dea câte 2 exemplare de fie-care școlă de județ.

În Septembrie 1860, s'a suspendat subvențiunea acësta. D. P. S. Aurelian, se asociësa în 1860, la redacțiunea acëstei foi. Apoi în 1861, iar i se dă subvențiunea. ²⁾

*

În privința cărților didactice în Moldova, Ministrul de instrucțiune publică aduce de la mönăstirea Neamțului o parte din tipografie ³⁾ și decide a institui o tipografie a școlëlor în Iași, pentru tipărirea de cărți didactice. Acëstă tipografie n'a putut funcționa, căci a reclamat'o pentru sine Comisiunea Centrală de la Focșani.

Pentru anul 1859 cu referință la cărți didactice, V. A. Urechiă scrie:

«De la prima și a intrării mele la Minister, ca director, m'am preocupat de cestiunea cărților didactice. În 1859, nu puteam face alt-ceva, în pripă, decât ceea ce se vede în notița de la vale, publicată în *Instrucțiunea publică* No. 1.

Deschiderea anului școlar la 1 Septembrie anul conținut 1859, vederând o simțită lipsă de cărți școlastice, Ministerul de culte și instrucțiune publică a întors asupra acësui cas osebită să îngrijire. Astăzi putem anunța, că Ministerul posedă un deposit îndestulător de asemenea cărți, format din osebite isvöre, precum se arëta mai jos.

Așa D. Poenaru, unul din Eforii școlëlor din București, a dăruit școlëlor Moldovei 100 algebre de Apeltaer și 100 geometrii de Legendre. Cărțile s'au și primit la Minister, care le a destinat a fi distribuite gratis elevilor celor diligenți din gimnasiile de la Iași, Botoșani și Bêrlad.

Prin Ministerul din București, s'a cumpărat și s'a adus aci 200 deseme liniare a $4 \frac{1}{3}$ lei, și 100 aritmetici pentru școlële primare a 4 lei exemplarul.

În fine la tipografia «Buciumul Român» din Iași. s'a cumpărat, prin avansarea unui

¹⁾ Dosarul ibidem.

²⁾ Dosarul No. 27 din 1859.

³⁾ Dosarul No. 129, din 18 August 1859. S'a scris Comisiunei de luare a averilor mönăstiresci din Moldova, să trimită literile și teascurile de la mönăstire, spre a se face o tipografie a școlëlor, «pentru grabnica răspândire a cărților didactice.»

capital de 20.000 lei, un deposit avut de cele mai trebuincioase cărți scolare, precum se arăta mai jos :

	<u>Lei</u>	<u>B.</u>
Abecedar român	1	10
" latin	2	20
" frances ilustrat	5	—
Prietenul tinerimeii	6	
Evanghelii cu explicații	5	—
Gramatica română	3	20
" latină, de Columb	10	
" latină, de Stoica	10	—
Istoria sântită	3	20
Istoria biblica	4	—
" noului testament	3	—
Catechismul dogmatic	5	
" incepător	2	20
Manual de catechism	1	
Istoria naturală	3	—
Biografii pentru clasa III-a	1	
Dicționar frances-român	111	—
Dialoguri idem	6	—

Pe lângă acestea, Ministerul, cu spesele séle, a regulat tipărirea de Geologie, Aritmetica elementara și Manual de pedagogie.

Pentru toate aceste cărți, D-nii profesori, séu doritorii a le avea, sunt invitați a se adresa d'a dreptul la Minister.»

În București, Eforia încheie, în 15 Februarie 1857, (Arsaki, Florescu, Poenaru și Costaforu) un nou jurnal, cu referință la cărțile didactice. Îl dăm în anexă, ¹⁾ posedând chiar originalul.

Dupe acest jurnal, Eforia declară, că trebuie să vină în ajutorul celor celor ce traduc și compun cărți, și mai ales de științele înalte, de care se pot vinde mai puține. «Vedând Eforia, din experiența, că nici sistemul ce a fost adoptat întâiu de a se cumpăra proprietatea cartilor didactice de la autor, cu prețul mai înainte fixat, nici acela ce s'a adoptat în urmă, de a se lasa adecă proprietatea cărței pe sêma autorului, neputând însă să o vindă decât cu prețul determinat de Eforie, nu pot corespunde la principiile aședate mai sus, fiind-că, cât pentru cel d'ântéiu, deosebit că suma fixata de atât-pe còla nu era de natura a încuragia immulțirea și imbunațățirea cartilor didactice, și mai cu sêma acelor mai nemeritori, din punctul de vedere al calităței opereii, iar nu al cantităței...»

Eforia ȃice însă, că sistemul acela nu 'l-aũ aflat bun, fiind-că se impedică progresul scòlelor, fiind-că Eforia facea monopol în favòrea cartilor cumpărate de ea, de și putea sa se presinte cărți mai bune.

Cu al duoilea sistem, de asemenea, impunând Eforia prețul de vindare a cărței, constituia tot un fel de monopol în favòrea ei. De aceea Eforia adoptă pe viitor regulele următòre :

¹⁾ Veđi anexa.

- 1) Dreptul de proprietate literară este al autorului și Eforia nu poate impune un preț de vindare;
- 2) Cărțile elementare bune, adoptate în școli, Eforia le va cumpăra de la autori, pentru un an de zile, cu un preț mai scăzut;
- 3) Cărțile didactice sunt obligatorii și la școlile private sau subvenționate;
- 4) Se poate ca Eforia să schimbe cartea didactică la începutul unui an școlastic;
- 5) Cărțile didactice pentru clase mai nalte din gimnasiu, sau le cumpără Eforia de la autor, sau traducător, sau îl vine Eforia în ajutor, prin cumpărare de cărți, pentru examene, sau prin o gratificațiune;
- 6) Toate cărțile didactice se vor tipări obligatoriu la tipografia școlilor.

Din cărțile tipărite, sau retipărite, în anul acesta, vom aminti pe cele următoare :

În 1856, manualul de geografie pentru școlile primare, al lui Genilie.

Mitologia, de A. Nestor.

Introductio in linguam latinam, de I. Maxim. ¹⁾

Manual de S-ta Scriptură.

Copii celebri, pentru clasa a IV-a primară.

În 1857, tractatul de punctuație, de I. Pop.

Aritmetica practică, de Dumitru Pavel, pentru clasa I-a și a II-a primară.

În 1858—1859, se relitografiază *colecția de ori-ce fel de scrisore*, în 3.000 exemplare.

Prescurtare de Istoria universală de Duruy, traducere de Cernătescu.

O nouă edițiune din lectura anuala de A. Pretorian, dupe cea tipărită în Martie 1857. Lui Pretorian Eforia i dă 30 galbeni pe cartea acesta, destinată clasei a doua primare.

La Iași se tipăresce harta Moldovei, cu învecinatele țări. ²⁾

Tot la Iași și tot în Iunie, 1856, G. Asaki a pus sub tipar Psaltirea cu parafrasele Mitropolitului Veniamin. Ministrul instrucțiunei publice Ralet, cumpără din tomul I al acestei opere pentru 6.800 lei, ca să poată Asaki tipări tomul al II-lea. ³⁾

O lucrare foarte importantă proiectează Eforia, în 1856 Martie, aceea a confecționării dicționarului limbei române. Dăm în anexă ⁴⁾ raportul Eforiei către Barbu Știrbei, prin care propune un premiu de 500 galbeni, celui care va lucra cel mai bun vocabular românesc. Era o curată iluziune, și Barbu Știrbei om practic, pune pe raportul Eforiei caracteristica rezoluțiune: «găsit-u-sa acel bărbat luminat, care să primescă această sarcină?»

Mai practică este propunerea lui C. G. Florescu, din 24 Februarie 1857. ⁵⁾ Acesta propune Domnitorului, ca dicționarul limbei române să îl lucreze o Comisiune de învățați, cari vor trimite prin sate persoane din sinul lor, să strângă diceri, și apoi vor confecționa dicționarul și vor face și o gramatică românească. Cam în sensul acesta am lucrat, convocând cați-va ani mai apoi, *Societatea academică*.

Eată, așa der, originile cele mai recente ale Academiei române.

¹⁾ Dosarul No. 893.

²⁾ Vezi anexa.

³⁾ Dosarul No. 695.

⁴⁾ Vezi anexa.

⁵⁾ Vezi anexa.

În Septembrie 1858, Roul de Pontbriant cere Domnitorului ajutor să tipărească dicționarul său româno-frances. Eforia aprobă lucrarea, dăr refuză ajutorul cerut. ¹⁾

În Septembrie 1858, Eforia din Bucuresci a publicat un conspect, pentru facerea unei hărți a Daciei și a unei cărți elementare de Istoria României (jurnalul Eforiei din 18 Septembrie, semnat de Aristide Ghica, Costaforu și B. Boerescu.)

La concurs intră mai multe opere. Comisiunea, care va judeca manuscrisurile, se compune din : Laurian, Eliad, Cernătescu, Maxim și Nichefor.

Comisiunea respinge toate elaboratele, dintre care era însăși Istoria lui Aaron Florian, cum și o hartă a Daciei de D. Atanasie Marian Marinescu.

Eforia însărcinează în urmă pe Laurian să lucreze istoria și harta, plătindu-i-se pentru acesta un premiu de 200 galbeni.

La prima edițiune se tipăresc 2.500 exemplare.

În 1856, Departamentul Credinței impune egumenilor de mănăstiri abonarea la *Biblioteca literară*, ce tipărea librăria editor G. Iónid.

Am arătat altă dată, care este opiniunea noastră despre publicațiunea librăriei lui Iónid. Dăm în anexă ²⁾ o adresă originală întru acesta, către egumenul de Bucovăț.

Ca o curiositate mai anexăm și altă petițiune a librăriei lui Iónid, în care el însuși nu mai cere remunerațiunii pentru romanuri tipărite, ci pentru cărți școlastice editate, său cărî de acum înainte 'și propune să le editeze. ³⁾

De altmintrelea Iónid obține, în 1858, de la Caimacamul Alex. Ghica, ofis către guvern să fie ajutat cu bani, pentru că tipărește cărți românesce. Protestă însă în contra acestei favorî librării români Christu Iónin și Romanov ⁴⁾, Alex. Danilopulo, Socec și Rusu et Petru. Ast-fel Iónid, nu obține ajutorul promis de Caimacam.

Între tipăriturile mai bune ale lui Iónid, rămân volumele de cronici românesce. În Maiu 1856, profesorul A. Crețescu propusese Eforiei tipărirea a trei manuscrise de cronici, ce le țice necunoscute până astăzi, și pe care le ar fi aflat la mănăstirea Cozia și pe la alți particulari, «precum și alte câte-va notițe monumentale, ce au putut face într'o călătorie peste Olt.»

Réposatul Crețescu se înșelă, căci unele din aceste cronici erau deja tipărite de D. M. Kogălniceanu. Totuși Eforia face raport la Domn, sub No. 775, din 25 Maiu 1856, dăr Vodă pune rezoluțiunea : «Ne va arăta ce manuscrise sunt și gradul importanței lor.»

Eforia ceruse Domnitorului tipărirea descoperirilor lui Crețescu, împreună cu manuscrisele din biblioteca de la S-tul Sava.

Lucrul rămase baltă, iar în Februarie 1857, Iónid cere Eforiei, să se recomande profesorilor, să facă abonați pentru *Istoria Moldo-României*.

În Septembrie 1858, C. Arístia 'și propune de a publica din nou «Iliada lui Omer» în versuri românesce.

¹⁾ Dosarul No. 1.004.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Librăria Christ. Iónin și Romanov, asociați cu Dimitrie Bolintineanu și A. Zane, aveau dreptate să protesteze, căci ei proiectară, la 1858, publicațiunea unei biblioteci clasice universale, de altă valoare, decât scrierile publicate de Iónid. Dăm în anexă programa publicațiunei proiectată de acești bărbați. (Veđi anexa.)

Limba lui Áristia nu mai era limba modernă a Románilor, deci Eforia nu póte să 'l ajute cu alt-ceva, decât să 'i promită a-í tipări cartea pe credit, la tipografia scólelor. Acéstá promisiune i se dá în Martie 1859.

Un important premiú istoric înființéza, în 1859, Eforia aședămintelor Brâncovenesci, care adresézá Eforiei scólelor actul următor :

Epitropia Aședămintelor Brâncovenesci ¹⁾

Onor. Eforii a instruciúnei publice

Literatura unei națiunii devine produciúnea frumoasă a spiritului, și 'și revarsă cu abundență facerile de bine asupra societăței, numai atunci când se dá o direcție înțelepta, și când i se face încuragiare atât morală cât și materială.

Spre a contribui la desvoltarea acestui puternic mișloc de cultură pentru națiunea romána, am găsit de cuviință a institui, pentru tot-d'a-una, din fondul Aședămintelor brâncovenesci ce se aflá sub ctitoria mea, un premiu și un accesit, ce se vor da la fie-care duoi ani autorilor, cari vor compune, prin concurs, cea mai buná și mai folositóre carte originală în limba romána, de interes național românesc.

Alăturând cu onóre actul atingător de acéstá fundațiune, rog pe Onor. Eforie, ca dupe zelul cu care sprijină tot ce tinde la progresul bine înțeleles al țerei, să bine-voiască a primi asupra sa sarcina de a executa în modul, ce va socoti mai corespunďător, dispozițiunile privitóre la acel institut. Pe cât cred, cá cu acéstá am îndeplinit intențiunile ce le aú avut moșii și strămoșii mei la fondarea acelor aședăminte pentru facerea de bine în folosul publicului și mărirea țerei, pe atât sper, cá sub auspiciile Onor. Eforii, literatura romána nutrită prin stimulii láudabili, nu va întârďia a deveni expresiunea unei culturí înaintate, spre a se adevéri ăsa poetului: *Sint Maecenates, non deerent marones.*

Rog pe Onor. Eforie, ca să bine-voiasca a mă onora cu răspuns.

Principele *Bibescu Basarab Brâncoveanu.*

Director, *Aaron Florian.*

No. 601.

1859, Iunie 28.

Está în ce mod se regulamentéza premiul :

«Spre a se încuragia literatura romána, dând ocaziune literațiilor de a 'și exersa talentele, și spre a înlesni răspândirea ideilor și cunoscințelor folositóre, am gasit de cuviință a crea din fondul Aședămintelor Brâncovenesci, ce se aflá sub ctitoria mea, un premiu care se va numi «Premiul Brâncovenesc» și un accesit numit asemenea.

«Premiul va fi de 300 galbeni, și se va da la fie-care duoi ani autorului, care va compune cea mai buná carte originală românescă de interes național românesc.

«Accesitul va fi de 150 galbeni, și se va da autorului a cărui carte va fi mai aprópe de meritul aceleia care va repurta premiul.

«Materia, despre care va trebui să trateze cartea, va fi : Istoria, Geografia, Statistica Țerei Românesci, industria, comerciul și agricultura ei; pe lângă acestea, din literatura proprie se vor compune comedii din viața morală românescă și tragedii, ale cărora su-

¹⁾ Dosarul același No. 35.

biecte să fie luate din istoria Țării Românești; asemenea se vor compune și poeme mai lungi, ori alte scrieri morale, care să trateze subiecte naționale românești.

«La fie-care două ani, începând de acum de la crearea acestei fundațiuni, se va publica prin foile publice, materia despre care este a se compune cartea, pentru care este a se da premiul și accesitul, precum și condițiile ce vor trebui să unescă acele compuneri literare, ce se vor înfățișa la acest concurs.

«Literații cari se vor simți stimulați a își exercisa talentul, pentru onoarea lor, și a intra în luptă pentru dobândirea premiului Brâncovenesc său a accesitului, vor trimite manuscrisele lor cu două luni înainte de expirarea termenului, prevăzute dupe cum se va arăta mai jos.

«Când materia ce se va tracta, va fi științifică, manuscrisul nu va putea cuprinde mai puțin de . . . côle tipărite; comediile, tragediile său alte poeme ori scrieri morale ce se vor compune, vor avea întinderea ce o vor cere proprietățile acestor feluri de scrieri literare și condițiile ce se vor pune.

«Manuscrisele, când se vor trimite, nu vor purta numele autorilor, decât o devisă ce 'și va alege fie-care; pe lângă acestea vor fi însoțite și de un bilet sigilat, în lăuntru cărui va fi însemnat numele autorului, iar pe d'inafară, devisă dupe manuscrisul respectiv.

«O comisiune compusă de notabilitățile literare române, va examina toate manuscrisele trimise, și prin majoritate de voturi va alege mai întâiu pe cel mai bun dintre toate manuscrisele care vor merita premiul; dupe acesta va procedea la votarea manuscrisului, cărui se va cuveni accesitul; în fine va vota și pentru al 3-lea manuscris, pentru care se va face numai o mențiune onorabilă.

«Dupe operația acesta, Comisiunea povățuită de devisele dupe manuscrise, va deschide biletele cari însoțesc manuscrisele spre a cunoștea numele autorilor, cari au eșit învingători la această luptă literară; dupe acesta se va încheia un proces-verbal, subscris de toți membrii, în care se va constata rezultatul examinării manuscriselor.

«Când manuscrisele, ce se vor înfățișa la acest concurs, vor fi puține, în cât să nu se pōta face comparație spre a cunoștea pe cele mai bune, său când i se va părea Comisiunei, că din toate manuscrisele câte le au examinat, nu corespunde nici unul cu materia dată, său cu condițiile sub care trebuie a se tracta, Comisiunea va fi liberă a nu se pronunța asupra nici unuia din manuscrise, și va încheia proces-verbal, prin care se va constata acest cas.

«Alegându-se de Comisiune cele trei mai bune din toate manuscrisele, se vor comunica ctitorului numele autorilor triumfanți, spre a le da numai decât premiul și accesitul ce le au meritat, iar pentru al treilea autor se va face numai o mențiune onorabilă.

«Manuscrisele cele-lalte, cari au fost trimise la concurs, se vor înainta împreună cu biletele sigilate acelora cari le vor cere.

«Când din toate manuscrisele trimise și date în examinarea Comisiunei, n'ar merita nici unul premiul său accesitul, atunci se va publica de al doilea concurs, pentru următorii două ani, rămânând tot materia aceea a se tracta de literații, cari vor voi a intra din nou în luptă.

«Manuscrisul care a meritat premiul se va tipări cu cheltuiala din fondul Așezămintelor Brâncovenesci și, vindându-se cu prețul ce a costat tipărirea, folosul va fi tot pe seama autorului, care a compus cartea.

«Pe carte se va însemna și se va tipări: «Carte încoronată cu premiul Brâncovenesc, și tipărită cu cheltuiala din fondurile Așezămintelor Brâncovenesci.»

«Manuscrisul care a meritat accesitul, se va întorče autorului, cu obligație, că de 'l va publica cu cheltuiala sa, să însemneze și să tipărească și el pe carte: «Carte care a meritat accesitul Brâncovenesc.»

«Ctitorul avënd o desevirșită încredere în luminile și zelul Onor. Eforiï a instrucțiunei publice, pentru încuragiarea literaturêi și răspândirea cunoscințelor folositore, lasă asupra ei, pentru tot-d'a-una, executarea dispozițiunilor acestei fundațiunii, rămânënd asupra ctitorului Așezămintelor Brâncovenesci numai darea premiului și accesitului, dupe recomandația ce i se va face, și înlesnirea cheltuelei pentru tipărirea manuscrisului încoronat cu premiul.

«S'a făcut în Bucuresci la Iunie anul 1859.

Ctitorul Așezămintelor Brâncovenesci, *Principele Bibescu Basarab Brâncoveanu.*»

Eforia propune ca subiect pentru acest premiü, până la 30 August 1860 :

«Un tractat despre coloniile romane în Dacia, coprinđënd geografia Daciei, dupe documente, organisarea coloniilor romane din Dacia, adecă modul administrațiunei civile, militare, sacre, etc., drepturile coloniilor, municipiilor, corporațiunilor, etc., basate pe monumente și o colecțiune de tôte familiile și persoanele ce figurează în monumentele descoperite în Dacia.»

Din minuta actului, pe care o posedăm ¹⁾ în original, se pöte vedea, că asemenea premiü de 300 galbeni (pe lângă accesitul și mențiunea onorabilă), era destinat să 'l iea Laurian. El însuși, cu propriul condeiü, combină obiectul tesei, pentru un timp, când nimeni altul nu putea între români să scrie asemenea carte.

*

Din regiunea artelor, vom aminti, că în 15 Aprilie 1858, Mitropolitul din Bucuresci, scrie Ministrului bisericesc Gr. Bengescu, și apoi, împreună cu el, încheiă un jurnal pentru a se deschide în Bucuresci o scölä de musicie «căci s'aü împutinat cu desevirșire cântăreșii de pe la biserică.» Scöla acësta, împreună cu alta, în două părți ale orașului, vor costa 30.000 lei.

În 1857, teatrul din Craiova este sub direcția lui Teodorini. La 1858, V. Alexandri, într'o petițiune către Caimacamul Vogoridi, arëtă, că Domnitorul Ghica i-a cedat teatrul pe 10 ani. Acum D-sa 'l cedă pe 1858—1859 Spătarului Cracte și artistului Luchian, iar pe restul de 5 ani, până la 1864, Alexandri declară că 'l cedeză lui A. Fotino.

Nu mai este însă în anii aceștia epoca de prosperitate a teatrului național.... Opera italiană și alte spectacole absorb atențiunea și mișlöcele publicului, și în Bucuresci și în Iași.

*

Nu ne putem împedica de a aduce aci, înainte de a încheie istoria acestor 4 ani, și unele date din efemeridele acestor ani.

¹⁾ Veđi anexa.

La Octombrie 1856, mult lăudatul Efrosin Poteca, egumenul mănăstirei Motru, lasă prin diată școlilor 1.200 galbeni.

În același an, 1856, Comisul Christea Harisiade, murind la Paris, lasă școlilor din Iași 100 galbeni, și alți 100 galbeni pentru înzestrarea a 6 fete.

Moștenitorii au făcut proces Ministerului, căutând să dărême acest testament.

La 5 Iulie 1858, răposatul neguțător Ión Gheorghiu, donază școlilor din Bêrlad nise acareturii, o móră de vânt cu velniță, seú povarnă, cu 2 căldării de rachiú.

În Iulie 1859, este donația de 39.000 galbeni, făcută școlilor de Episcopul de Buzăú Filoteiú.

Tot în 1859, D. Ión Ghica, dăruesce școlii publice din Têrgovisce prețul a 15 țigani desrobiți. Comitetul scolar din Têrgovisce numesce pe D. Ión Ghica, «unul dintre patronii acestui district.»

În 3 August 1859, sub No. 1.884, se comunică Domnului Ghica mulțămirea guvernului.

D. Antonie Negroponte în 1858, a donat 100 galbeni școlii publice din Galați.

Dar nimic mai duios, ca donațiunea Doctorului Fêtu, el din-ace nu are, consacră 1.000 galbeni, pentru ca din venitul acestei sume, și al acelor ce se vor mai aduna prin subscrieri, să se ajute la învățatura în străinătate tinerii de merit. În 1858, Aga N. Negroponte, testeză 500 galbeni în favoarea societăței, înființată de marele patriot Anastasie Fêtu.

*

Și acum dupe atâtea bune, și unele mai rële :

În 29 Ghenarie 1858, elevii din seminarul R.-Vâlcea, făcură act de nedisciplină ; 28 seminariști fugiră din școlă.

Un alt act de nedisciplină se întâmplă în Bucuresci ; scolarii clasei a VII-a sunt isgoși de Eforie, în 18 Noembrie, anul 1858. ¹⁾

¹⁾ Veđi anexa.

CAP. VI

ANUL 1860—1864

Studiul asupra învățământului secundar din România, scris de D. profesor Vitzu, și devenit carte oficială, prin faptul că a fost tipărit de Ministerul instrucțiunii publice, despre istoria școlilor din România de dincóce de Milcov, nu aduce decât informațiunile următoare :

«In fine în toamna anului 1859, se constituie definitiv facultatea de drept, cu un corp didactic aparte, distinct de cel al gimnasiului, și dirigindu-se de un decan ales de profesori.

Cursurile facultăței erau divisate în trei ani, iar profesori ai facultăței găsim, în programa din 1859—1860, pe Bosian, decanul facultăței și profesor de dreptul roman, Costa-Foru, profesor de dreptul civil și Viorénu de procedura dreptului civil.

La 8 Octombree 1863, prin decretul domnesc No. 967, al Prințului Alexandru Ión Cuza, se institue la Academia din Bucuresci o *școlă superiőră de sciințe*, cu scopul de a forma profesori de sciințe matematice, fizice și naturale pentru gimnasiu, precum și pentru pregătirea studenților la specialități de aplicație sciințifice. Acesta este *facultatea de sciințe*, creată sub Ministrul de instrucțiune, A. Odobescu.

La 30 Octombree 1863, prin decretul domnesc No. 1.047, se institue la Academia din Bucuresci o *școlă superiőră de litere*, cu scop de a forma profesori gimnasiali în ramurile limbelor clasice și moderne, a Literaturéi și și Filosofiei, Istorie și Geografie.

Acesta este *facultatea de litere*, creată sub Ministrul de instrucție D. Bolintineanu.

În fine, la 4 Iulie 1864, prin decretul domnesc No. 765, se decide, ca facultățile unite din Bucuresci să pörte numele de *Universitatea din Bucuresci*, cu un rector ales de profesorii tuturilor facultăților, avënd fie-care facultate câte un decan ales de profesorii respectivi ai facultăței. Ast-fel, în 1864, *se stabilește în mod definitiv Universitatca din Bucuresci, cu patru ani în urma celei din Iași.*

Asemenea D. Vitzu, istoriograful oficial al școlilor secundare, resumă istoria școlilor moldovene de la 1860—1864, în puținele cuvinte de mai jos :

Periódă III. Învățământul public din a 3-a periódă, 'l considerăm de la 1860 și până astăzi.

Acestă periódă este plină de fapte mărețe, pentru istoria noastră națională, și în adevăr, în zilele de 5 și 24 Ianuarie 1860, aspirațiunile seculare ale Românilor 'și vęd realizarea dorințelor lor în unirea țerilor surori, sub Domnul Alexandru Ión I.

Învățământul național eșind triumfător din grelele încercări, 'și asigură stabilitatea

în definitivă întemeiere a învățământului superior, represintat prin Universitatea de Iași (1860) și Universitatea de Bucuresci (1864). De altă parte instrucțiunea publică capătă o unitate în ambele țări surori, prin legea de la 1864, sub imperiul căreia se conduce până astăzi; de aceea este de cel mai mare interes a cunoște rezultatele la care au ajuns școlile din cele trei ramuri de învățământ, stabilite prin legea organică mai sus citată, pentru a putea introduce ameliorările impuse, astăzi mai mult decât orî când, de progresele științei realizate în alte țări, cu o cultură clasică superiôră nouă.»

Să cercăm acu n și noi a împlini lacunele ce istoriograful oficial al Ministerului instrucțiunei publice a lăsat.

*

Budgetul școlilor moldovene pe anul 1860, votat de Adunarea legislativă și adoptat și de Comisiunea centrală din Focșani, ne presintă următorul aspect, cât privește școlile:

Se vor întreține 42 școli sătesci, plătite câte 3.000 lei una pe an (2.700 învățătorul și 300 lei cheltueli mărunte).

Se creează 10 școli sătesci noue, de la 1 Iulie 1860.

Se acordă un fond de 6.000 lei, pentru dotațiunea acestor școle.

Se acordă lefii a 31 de înstitutori primari la atâtea școli. (Cl. IV.)

Lefii acestora variază de la 650 la 750 lei pe lună.

Un egal număr de profesori de clasa a III-a, și alți 31 de clasa I și a II-a.

31 de caticefi la districte câte 3.000 lei pe an.

4 institutore de clasa a IV-a la Bêrlad, Galați și Iași, de la 7.200—8.500.

20 institutore de clasa III-a și 20 de clasa I și a II-a.

Asemenea 20 de caticefi la aceste școli.

O școlă nouă de fete la Botoșani, o școlă nouă primară la Bêrlad de la 1 Septembrie.

În învățământul secundar se constată prin budget existența gimnasiului central din Iași, cu 19 catedre.

Gimnasiul din Bêrlad, cu 5 catedre.

Gimnasiul din Botoșani, cu 4 catedre.

Școli reale sunt una Iași, cu 6 catedre, și a doua în Galați, cu 7 catedre.

La școlile secundare, se numeră și școlă centrală de fete din Iași, cu 13 catedre.

Învățământul înalt coprinde facultatea filosofică, cu trei catedre, cu câte 14.000 lei una; facultatea juridică, cu 6 catedre, și facultatea teologică pentru anul I, trei catedre.

La școli speciale e trecută școlă de meserii, cu 7 meșteri conducători de ateliere, și 2 profesori pentru partea teoretică și 15 călfi salariațe. Lângă această școlă există un internat.

Internatul gimnasial de la așa disa Academie, și internatul școlii de fete, cum și al școlii preparande, au personal separat.

Inspecțiunea generală a școlilor se face de un inspector general plătit cu 15.000 lei pe an, și prin delegațiuni deosebite, pentru care s'a prevădut un fond de 20.000 lei pe 1860.

Seminariile, coprinse la cap. XII al budgetului, ne arătă funcționând seminariul Veniamin, cu 16 profesori, cel de Roman cu 6 profesori, din care unul pentru clasa IV-a, ce se va deschide la 1 Septembrie; cel de Huși cu 8 profesori; cel din mănăstirea Neamțului, cu 5 profesori.

Budgetul pe 1860, este primul budget regulat, votat de Adunare, pentru școle.

Din el apare și unele mintuitoare intențiuni culturale, cari au presădit la redacțiunea budgetului acestuia, grație luminatului bărbat, care a dobândit de la Adunarea Camerei din Iași acest budget, D. M. Kogălniceanu. Budgetul acesta fu întocmit de autorul acestor anale.

Pe lângă adăugirile semnalate mai sus peste școlile existente la 1859, budgetul creă un mușeu de pictură; despre care avem să vorbim mai la vale; îmbunătăți biblioteca consacrand sume însemnate, pentru cumpărarea și legarea de cărți; institui concursuri generale între toți premianții de gimnasia din ambele Principate, pentru limba latină și matematică; dotă cu câte 10 burse gimnasiile din Botoșani și Bêrlad; acordă 12 burse la studenții de facultăți din Iași; hotări înmulțirea până la 25 a cifrei de stipendiști trimiși la Paris, la școlii speciale, sub privegherea lui Royer Collard; destină 30.000 lei, pentru tipărirea de cărți didactice și alți 10.000 lei, pentru cabinetul de fizică și himie. ¹⁾

*

În practică, în aplicarea lui, acest budget dete și mai mari rezultate decât cele prevăzute mai sus, în adevăr, D. M. Kogălniceanu, Ministrul instrucțiunii publice în Moldova la 1860, al căruia Director de Minister era autorul acestei cărți, dezvoltă o activitate ce nici până astăzi n'a uitat-o corpul didactic din Iași, și ajunge să încoroneze lucrarea culturală a Moldovei, prin înființarea la 26 Octombrie 1860, a universității din Iași.

Dăm în anexă ²⁾ documentele înființării acestei înalte instituțiuni ale cărei lucrări prealabile se află în dosarul de la Ministerul instrucțiunii publice, din 15 Septembrie 1860, cu No. 436.

Dr. Ión Strat a fost primul rector ales al universității, în 6 Decembrie 1860, iar pro-rector Filaret Stavropoleos Scriban. ³⁾ Totuși la 26 Octombrie 1860, Barnuțiu fu primul rector provisoriu.

*

Încă din discursurile rostite la ocaziunea solemnității distribuțiunii premiilor, pe anul școlar 1859—1860, se putea vedea totă iubirea de care Ministrul Kogălniceanu era onorat din partea întregului corp didactic, cât și îmbunătățirile ce se așteptau de la el. Între aceste îmbunătățiri, era decretarea învățământului primar obligatoriu, înmulțirea școlilor primare, înființarea de grădini de copii, de cursuri și școlii speciale de adulți; înființarea facultății de științe, ca secțiunea a II-a a facultății filosofice; complectarea facultății filosofice. ⁴⁾

Răspunsul Ministrului Kogălniceanu la cuvântarea lui V. A. Urechiă, făcută în numele Consiliului școlilor, a fost plină de promisiuni pentru școlă și corpul didactic, promisiuni, cari cele mai multe le a și realizat ilustrul bărbat. ⁵⁾

¹⁾ Veși anexa.

²⁾ Veși anexa.

³⁾ Dăm o facsimilă dupe baso-relieful frumos, cu care statuarul Hegel, autorul minunatei statui a lui Miron Costin, va înzestra noua Universitate din Iași, baso-relief reprezentând solemnitatea inaugurării Universității la 1860.

⁴⁾ Veși anexa.

⁵⁾ Veși anexa.

*

Intre diferitele creațiuni culturale săvârșite în Iași, la 1860, avem a menționa :

- 1) Creațiunea în 6 Septembrie 1860, a școlii de muzică și declamațiune ; ¹⁾
- 2) Creațiunea școlii de bele-arte și a mușeului de pictură, în 29 August 1860 ; ²⁾
- 3) Lucrările înaintate pentru creațiunea unui seminariu de rital catolic.

Prin budgetul pe 1860, M. Kogălniceanu, a fost dobândit de la Adunare, un prim condei, pentru organizarea acestui seminariu. D-sa a venit la acest plan, pentru a împedica propaganda unghurască din satele catolice prin preoții maghiari, cari împedicau pe sătenii catolici să și trimită copii la școla publică primară din sat.

Sub Ministerul lui Kogălniceanu, fiind Ministru interimar la instrucțiunea publică autorul acestei opere, s'a isgonit din Moldova un număr de preoți catolici unghuri, aplicându-li-se vechi decrete ale Congregațiunei fidei, cari cereau de la preoții dintr'o misiune, să cunoscă, până în 6 luni, limba țerei unde sunt misionari, ori să fie expulsați.

Intrebați despre limba românească, mulți preoți catolici n'aveau nici o cunoștință ; de aceea au fost dați peste hotar, grație energiei și patriotismului lui M. Kogălniceanu, și au fost înlocuiți treptat cu preoți catolici italieni, până când vor fi formați preoți români în înființându-se seminariu catolic.

Din nenorocire, naționala idee a lui M. Kogălniceanu și a noastră n'a înțeles'o cei cari au urmat la Ministerul de culte și lucrul rămase fără nici o urmă, spre marea plăcere a consulului austriac, care protegea preoțimea și ideile unghuresci.

La 1864, se mai agită cestiunea seminariului catolic din Moldova.

Onor. D-l N. Crețulescu, fiind Ministrul instrucțiunei publice la data acesta, și având Director al Ministerului pe autorul opereii acesteia, isbutese să promulge chiar decretul de înființarea aceluia nou seminariu. Se și înainteză lucrări pentru închiriere de seminariu, a caselor din Iași, date ale lui Baston, der lucrul iarăși rămâne baltă... Publiciști necunosători de afacere, prin jurnalul «Dâmbovița» al lui D. Bolintineanu, fac o stupidă opozițiune acestui proiect, dicend, că guvernul face interesele catolicismului... Opozițiunea acesta neașteptată mulțamia însă pe deplin pe agentul austriac, care și el din alte puncte de vederi, lucra să împedice fundațiunea seminariului catolic.

Dăm în anexă ³⁾ regulamentul din 1864, pentru seminariul catolic, cât și vorbele noastre despre acest seminariu, din cartea «Didactica.»

4) În 9 Septembrie 1860, s'a publicat deschiderea în T.-Neamțului a unei școle de silvicultură, cu un internat de 20 elevi, gratis și 40 solventi. ⁴⁾

Asemenea școlă nu putu a se realiza dupe căderea din Minister a lui M. Kogălniceanu și eșirea din directorat a lui V. A. Urechia ;

5) Se trimit, dupe stăruința noastră, primii bursieri în Italia : D-nii Petru Borș, G. A. Urechia, Romul Scriban, Ion Morțun și G. Roșu.

Eată actele despre acesta din «Didactica» noastră :

Bursieri în Italia

«În discursul ce am rostit la împărțirea premiilor pe 1859—1860, am propus sa se trimită bursieri, mai cu seamă în țeri latine. Indată apoi, în Septembrie, am și obținut de

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

³⁾ Veți anexa.

⁴⁾ «Monitorul oficial» al Moldovei No. 109.

la neuitatul meu Ministru de culte și instrucțiune publică, D. Kogălniceanu, să se trimită 5 junii bacalaureați la școlile superioare din Turin. Iată adresa No. 10.290, cu care acești junii studenți (D-nii Petru Borșiu, George A. Urechia, Romul Scriban, Ión Morțun și George Roșu), au fost recomandați Comitetului Cavour, prin intermediul primului consul al Italiei în țară, D. Strambio.

Domnule Ministru,

«Nevoia de a apropia pe România pe cât mai mult de Italia, tulpina de unde a eșit, este astăzi viu simțită de către M. S. Domnitorul și de către guvernământul său.

«Mijlocul cel mai expeditiv, tot-d'o-dată și cel mai energetic, e de a felicita și de a grăbi trecerea ideilor italiene la noi, idei cari singure pot să readucă vechia unificare de tens dințe și de aspirațiunii ale stirpei latine.

«Pentru de a ajunge la acest prețios scop, guvernământul nu voesce a perde nici o ocaziune, ce i se presintă, și deci, junilor studenți, destinați a merge anul acesta la Paris, li s'a însemnat, în locul acelei capitale, pe glorioasa capitală a Italiei, Turinul, pentru a studia acolo, în școlile italiene, deosebite specialități. Acești junii sunt... Studiind la școlile italiene, ei vor putea mai bine pătrunde secretul gloriilor modernei Italii și a readuce în România, cetățenii desvoltați pentru binele și viitorul ei, precum sunt acei ce impresoră tronul gloriosului vostru Rege.

«Permiteți-mi, deci, D-le Ministru, a recomanda, cu deosebire, pe mai sus numiții studenți, buneii voinții a D-vostre și a guvernului din care faceți așa de însemnată parte, cu rugăminte de a regula admiterea lor în școlile naționale și spre a fi considerați ca fii ai Italiei, lăgănul cel neperitor al străbunilor Românilor.»

Eată răspunsul primit de la Turino și de la Consulul italian :

Domnule Ministru,

«Cu plăcere m'am grăbit a comunica E. S. D-lui Ministru al afacerilor străine al M. S. Regelui Augustul meu Suveran, nota D-vostre, sub data 22 August, No. 9.344, prin care 'mi ați fost anuntat purcedarea la Turin a 5 junii români, trimiși pentru a'și urma acolo studiile universitare.

Guvernământul a primit cu vie satisfacțiune aceste noue dovești de simpatia, pe care o profesază guvernământul M. S. Principelui Stăpânitor și națiunea română pentru Italia.

D. Conte de Cavour s'a grăbit a recomanda în deosebii pe junii compatrioții D-vostre, cari deja sunt sosiți la Turin, solicitudinei colegului său, D. Conte Mamiani, Ministrul instrucțiunii publice, care va avea pentru dênșii o deosebită îngrijire.

Vă transmit aci alaturata scrisore din partea D-lui Ministru al instrucțiunii publice din Turin, și vă rog, D-le Ministru, să primiți încredințarea considerațiunii mele celei mai deosebite.»

Agentul politic și Consul general de Sardinia, absent.

Vice-Consul, *Cataneo.*

Adresa ministrului italian

Domnule Ministru,

«Scótele din Turin vor fi fericite de a primi pe junii moldoveni, pe cari hotărîrea D-vóstre i a trimis, pentru a învêta cursurile speciale la cari sunt destinați. Nu mă înduosc, D-le Ministru, că vor găsi în studenții noștri amici și frați, cu cari sunt ca și concetățeni, și autoritatea competentă nu va va uita sub ce patronagiū și în ce scop ei se presintă la aședămintele nóstre de instrucțiune publică. Din partea mea mă aplaudez, că mi se presintă o ocasiune favorabilă, pentru a mărturisi onorabilului meu colegū din Moldova, tótă simpatia, care o simț, pentru interesanta și nobila sa patrie, și cred a fi fidelul interprete al Italienilor, mulțămindu'i cu ardóre de sentimentele ce exprimă pentru țera nóstră. Identitatea de origină, ce există între Moldova și Italia, întăresce amiciția lor pe bazele nestrămutate ale naturei. Vê sunt recunoscător de amintirea vechilor titluri ale legăturilor nóstre, și mă mândresc de a fi părtaș dorinței pe care binevoiti a forma, de a restrînge legămintele nóstre prin comunitatea ideilor și a instrucțiunei.

Primiți, D-le Ministru, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

Ministrul instrucțiunei publice din Turin, *Terenzio Mamiani*.

No. 1.158.

Turin, 1860, Septembrie 23.

Se citește în *Gazetta di Turino*, No. 266 :

«Aū sosit în Turin 6 români, G. Urechia, etc. De când Traian conduse colonia romană în Dacia, relațiunea între două popóre frați, fură întrerupte. Ađi se începe alianța intelectuală între Italia și România, care în curs de atâția secolii a opus la frontierele sêle milioane de cadavre năvălitorilor otomani, și care, chinuită când de turci, când de slavi, când de nemți, a păstrat în limbă numele marelui originii latine, caracterul și aspirațiunile Italiei.»

Jurnalul *Opinione* tot din Turino scrie :

«Legăturile între România și Italia s'aū strîns fôrte tare. Acêsta este mai mult o alianță între două popóre frați, în privirea evenimentelor ce vor schimba curênd fața Europei. Guvernul Regelui compteză pe dênsa. Acel al lui Cuza s'a arêtat demn de patria sa, punênd o colonă de fer ilustrului edificiū al marelui Traian; punênd fundamente noue vechei și numeroșei colonii a Italiei. De când imperiul roman cădu sub fêrul barbarilor, Auzonia uitase pe fata sa cea mai mică România. Ministerul actual din Moldova, o urcă pe marea scenă a popórelor, 'i ardică vêlul uitărei și o arêta lumei, frumósă și plină de viitor, ca și mama sa Italia.

«Istoria singură va sci să 'i dea partea sa de glorie acestui memorabil Minister, ea va pune pe fruntea lui, nu frunze de dafini, dér de stejâr, arborul vitejiilor, căci a pus fundamentele unei apropiate alianțe între România și vechia Italia. Dêcă Orientul 'și ațintesce ochii asupra României și așteptă de la ea mult, apoi acêsta din urmă se uită spre Italia, iar Italia se uită la dênsa, și cu virful sabiei lui Marte, i arêta viitorul. Momentele sunt aprópe, când rasa latină se va libera de jugul străin. Intelegința 'i arêta drumul, ea precedă mișcările ei, și opiniunile merg tot-d'a-una d'inaintea acțiunei.

«Eată pentru ce mai mulți studenți români aū venit aci ca să studieze, nu atâtea sciințe, pe cât acel spirit de libertate, de care înseteză.

«Acêsta e un fapt, carele nu se póte explica, decât prin ideile generóse ce inspiră astăđi pe popórele opresate, de la un capêt la altul al Europei. Acêsta e aurora ce anunță marea đi a Unirei tuturor Românilor într'un singur stat.» (Din *Ateneul Român*, Iași, pag. 109.)

6) S'a reformat programul seminarilor, și s'a promulgat prin decretul lui Alexandru Ión I, No. 10.188, in coprinderea următoare :

PROGRAMUL PENTRU SEMINARIILE DIN MOLDOVA

CLASE	Religia	Limba Română	LIMBELE CLASICE OBLIGATORII		Istoria, Geografia și Statistica	Matematica	Istoria naturală, Chimia și Fizica	Caligrafia și Desemnul	
			Limba latină	Limba elenă					
I.	Istoria vechinului Testament.	Exerciții în Gramatica și scrierea română.	Gramatica limbii latine, formele ordinare și regulate, regulile generale ale Sintaxei. Exerciții necurate din limba română în cea latină, traducerea Istoriei sacre.		Istoria Românilor până la tratatele cu turcii.	Aritmetica în tota întinderea.	Zoologia și botanica	Caligrafia, muzică vocală și cântările bisericesti.	Limba franceză.
II.	Catechismul dogmatic și Istoria nouului Testament.	Din limba română tot cele din clasa I-a.	Din limba latină repetarea celor de mai sus, apoi formele cele mai rare și cele neregulate. Sintaxa concordantelor și regulile principale ale Sintaxei. Exerciții necurate din limba română în cea latină. Traducere din Eutropiu.		Istoria Românilor până în timpul de la 's.	Algebra.	Urmarea Zoologiei și Botanice.	Desemnul cu mâna liberă, muzică vocală și cântări bisericesti.	Limba franceză.
III.	Catechismul creștin și Tipicul bisericesc.	Din limba română tot cele din clasa I-a.	Din limba latină repetarea celor de mai sus. Exerciții necurate din limba română în cea latină. Traducere din Corneliu Nepote, Curtin, Iustin.	Incepătură din limba greacă	Istoria Românilor, în semestrul de iarnă. În cel de vară Istoria veche până la fundarea Romei.	Algebra în semestrul de iarnă și geometria în cel de vară.	Mineralogia și Geologia.	Desemnul cu mâna liberă, muzică vocală și cântări bisericesti.	Limba franceză.
IV.	Morala evanghelică și aplicația rânduilor bisericesti.	Gramatica.	Din limba latină repetarea celor de mai sus. Sintaxa și mai vădită modulurilor. Exerciții necurate din limba română în cea latină. Traducere din Liviu.	Gramatica limbii grece. Exerciții din limba latină în cea greacă. Cristomatia din bucați negre în limba greacă și mai cu seama din St. Pavin.	Istoria veche de la fundarea Romei până la căderea Imperiului de Occident	Stereometrie și Trigonometrie plană și sferică.	Introducerea în S-ta Scriptură.	Muzica vocală.	Limba franceză.
V.		Retorica.	Din limba latină repetarea celor de mai sus. Anticitații, Prosodia, Metrica. Exerciții: Cesare Ovidiu și Cicerone.	Gramatica limbii grece cu toate regulile ei. Exerciții din limba latină în cea greacă. Cristomatia din autorii clasici sânt bisericesti, mai vădită din Xenofonte, Ciropedia.	Istoria veche de la căderea Imperiului de Occident și până la pacea Westfalica.	Introducerea în cursul științelor teologice.	Fizica, Cosmografia și elemente de Chimie.	Arheologia biblică.	Istoria bisericesti pe scurt până la desbinarea bisericilor.
VI.		Literatura bisericesti.	Din limba latină repetarea celor de mai sus. Retorica. Mitologia. Traducere din Lucruțiu. Tacit. și Cicerone.	Gramatica limbii grece și a dialectelor, mai vădită aceluși Ionic. Exerciții de limba latină în cea greacă și vice-versa. Xenofonte, Demostene, Erodot, Omer, Iliada și S-tul Grigore Teologul.	Istoria modernă.	Introducerea în S-ta Scriptură partea II.	Agronomia.	Explicația a tns-patru evangeliști după regulile ermineice.	Istoria bisericesti pe scurt până în zilele noastre.
VII.	Propedeutica. Psihologia și Logica.		Istoria literaturii latine: Tacit, Virgiliu, Orațiu, Terențiu și Cicerone.	Istoria literaturii grece. Platon (Fedru), Aristolan, și St. Grigorie Nazianz.	Teologia dogmatică.	Teologia morală.	Medicina populară.	Pastorală.	

Avantagiile reorganizării seminariilor veneau de acolo mai ales, că erau întocmite ca și gimnasiile laice, așa, că în orașul unde era un seminariu de patru clase, nu era nevoie să se înființeze și un gimnasiu laic. Obiectele religioase erau adăuate pe lângă cele din programul laic. Cine nu voia să se facă preot, n'avea decât să urmeze numai obiectele din programul laic. Asemenea înțelepte și economice prevederi n'au avut însă durată, și de aci va urma necesitatea înființării, de exemplu la Roman, unde există un seminariu mic, încă a unui gimnasiu laic, adică adăugirea în budget a unor sume, cari se puteau utiliza mai bine aiurea.

7) Înființarea de școli regulate în România și pentru evrei.

Înca din anul 1858, Ministrul în vederea § 42, din așezământ și din motivul cererilor primite de la unii din israeliți din capitală, s'au adresat cu îndemnări, către comunitatea respectiva, pentru înființarea de școli regulate.

În Aprilie 1860, Epitropia acestei comunități, cu raportul No. 98, a arătat, că a pregătit localurile pentru înființarea de trei asemenea școli, cerând formarea unui Comitet de inspecție, compus din D-nii Dr. Frenkel, Maierhofer, Big, Valdberg și Goldbaum, pentru a se ocupa cu regulamentul organizării și deschiderii lor. Acest Comitet, aprobat de Minister, a prezentat, în Mai, un proiect de statute, prin care propune următoarele modificări pentru școlile evreesci, de la bazele statornice prin așezământul școlar :

a) Ca limba învățării până la clasa IV-a primară, să fie aceea germană, contra § 7, din legea școlară, pentru că în cursul acestui timp, copiii ce nu știu românește să se potă deprinde cu limba română ;

b) Ca copiii avuților comunității, contra § 1, să plătescă o taxă graduală, pentru frecventarea școlii, spre a se putea cu ea ajuta pe copiii săraci ;

c) A se primi în școli copiii de la vârsta de 6 ani, contra § 89, care statornicesc vârsta de 7 ani ;

d) Ținerea vacanțelor în lunile Aprilie și Octombrie, și contra 196, și acesta pentru că în aceste luni religia comunității prescrie cele mai multe sărbători ; asemenea sărbătorile după ritul evreesc, contra § 199 ;

e) În privirea § 241, ceruse cercetarea prealabilă a cărților de învățatură de către Comitet, pentru a nu fi contrare dogmelor comunei ;

f) Numirea și depărtarea profesorilor după alegerea și recomandarea Comitetului, cu invalidarea § 140 și 154 ;

g) Mai multe modificări în obiectele programului, contra § 23 și 24 ;

h) Modificarea § 193, prin slobodirea atestatelor numai după clasificarea Comitetului de inspecție ;

i) Mai multe modificări la § inspecțiunii, covârșitoare latitudinii prevăzută de așezământ.

Asupra acestor statute, Consiliul școlar a opinat, că nu trebuie a se urma nici o abatere de la coprișul § 40, carele dăce, că școlile evreesci se vor înființa tocmai după pilda acelor române, după care apoi Ministerul, prin adresa No. 5.100, din 22 Mai, a comunicat Comitetului încheierea, că modificările cerute la § 23, 24, 88, 243 și 192, 196 și 199, din așezământ, nu sunt de trebuință, nefiind ele în opunere cu înțelesul și întinderea ce le doresce Comitetul israelit, și Ministerul socotea, că nisce simple instrucțiuni parafrazate pe § § din o lege existentă, ar fi înzestrată mai cu puțină putere și supusă la toate fluctuațiile politice, decât deca ar sta sub scutul statornic al legii ; iar

în ceea ce privește celelalte modificări, contrare principiilor generale înscrise ca base fundamentale a legii școlare, Ministrul dorește a constata mai întâi necesitățile unor asemenea modificări, ce nu se pot face decât pe cale legislativă și numai când s'ar dovedi urgente, prin funcționarea mai multor școli israelite.

Prin urmare, Comitetul se va povățui de așezământul școlar, va propune programul trebuitor pe bazele limbii române, ca instrument de învățatură, va recomanda profesorii, cari însă nu se vor numi decât dupe formalitățile prevădute de așezământ, și va exercita inspecțiunea prevădută de § 103—105, iar pentru cheltuelile școlare Comitetul va propune budget, spre aprobarea și mijlocirea slobozirei din veniturile comunității prin Ministerul din launtru.

Pe asemenea base Comitetul a prezentat, în Iunie, un program și un budget, pentru deschiderea a trei școli primare, care aprobându-se s'au și deschis pe la finele lui Octombrie, una în dosul Academiei, una în târgul Cucului și una pe podul Roșu, numărând peste 300 elevi și funcționând fie-care cu câte 2 clase primare și cu câte 2 profesori români, 2 evrei, 1 german și un profesor de religie ebraică, iar în Decembrie, au cerut și au căpătat aprobarea pentru deschiderea încă a unei școli rituale de adulți; iar întreținerea lor se face de către comunitate, dupe budgetul propus de Comitet și aprobat de acest Minister, și pe temeiul căruia Ministerul din launtru regulase darea cheltueleur trebuitoare.

Dăm în anexă ¹⁾ hrisovul lui Alexandru Ión I, de fundațiune a școlilor române, pentru școli israeliți, sub Ministerul lui Kogălniceanu.

8) Una din cele mai importante lucrări din anul 1860, a fost înființarea de 4 școli preparande, pentru pregătirea de învățători, căci cu singura școală preparandala nu se putea avea numărul necesar de candidați pentru învățători satesci.

Eată în ce mod sună raportul la Domnitor, pentru aceste școli:

«Lipsa de profesori este una din cele mai simțite neajunsuri, pentru respândirea învățaturii pe o cale mai întinsă în sinul națiunii.

Înmulțirea așezămintelor publice de învățatură, mai cu sêma astași, de care țera are atâta trebuință, este în mare parte împedicată prin lipsa de profesori, și ades, chiar în școlile până acum de mai 'nainte înființate, învățatura suferă din cauza, că nu se pot găsi la îndemâna persoane inzestrate, cu cunoscințe speciale în pedagogie, căci pentru un număr îndestul de însemnător de școli elementare și primare, abia se găsesc până acum creată o școală pregătitoare, pentru profesori în institutul basilian din Iași.

În vederea acestui neajuns, scrisul a cerut și a dobândit de la Cameră, cu ocaziunea votării budgetului, patru școli pregătitoare de profesori elementari, în Botoșani, Bacău, Tecuci și Ismail, dupe alăturatul proiect, la care vor fi chiamați și toți dascălii de pe la bisericile din districtele împrejurătoare, dându-și-se de ajutor spre viețuire în cursul petrecerii lor în școală, câte 30 lei din cutiile satesci.

Asemenea dispozițiune pentru ajutorul viețuirii dascălilor la învățatură, scrisul, a prezentat-o și deliberării Consiliului Ministrilor, care prin jurnalul din 26 August conțîn, a încuviințat darea acelor 30 lei pe lună, din cutiile satesci.

Scrisul, deci, cu cădutul respect, referă Mariei Tele, aceste măsuri, proiectate pentru deschiderea școlilor pregătitoare, rugându-ve să bine-voiți a le da domnșca încuviințare.

Ministru, *M. Kogălniceanu.*

¹⁾ Veđi anexa.

Prescript-verbal

Pe temeiul votărei Adunării și a aprobării Măriei Sêle Domnitorului, se decide :

1. De la 1 Septembrie, se vor deschide 4 școli preparandale în polițiile Botoșani, Bacău, Tecuci și Ismail.

2. De fie-care dascăl, se va da din cutiile sătesci câte 30 lei pe lună pentru viețuire, în timpul ocupării lui la școală.

3. La aceste școli vor fi chiămați toți dascălii de pe la biserici din districtele împrejurătoare.

4. Timpul învățătorei va fi în anul curent de 3 luni.

5. Programul învățării va fi acel al anului I-iu, primar și practica pedagogică.

6. Fie-care dascăl ce va fi petrecut cursul de la școla preparandală, stabilit dupe art. 4, pentru anul curent, va putea fi autorizat a deschide, ori unde ar voi, școală, însă numai pentru clasa I primară.

7. În anul următor școlile preparandale acum înființate, vor preda materiile anului al II-lea primar, și așa treptat pe fie-care an (în timpul ce prin special și anual reglement, se va determina de către Minister), se vor completa școlile cu toate clasele primare și cea pedagogică, pentru că dupe un spațiu de 4 ani, să aibă țera un număr cât se pôte mai mare de învățători elementari, putându-se guvernul chiar și până atunci folosi, de cunoștințele anuale dobândite de înscrișii ascultanți la mai sus numitele și din nou înființate școli normale.

Acest proces-verbal s'a adus la cunoștința Consiliului de Miniștri, cu referatul No. 9.327, din 22 August 1860, și prin *Monitor*, s'a deschis concursuri pentru profesorii trebuitori școlilor acestora, înaintea unei Comisiuni examinătore, în luna lui Septembrie.

Consiliul de Miniștri (Kogălniceanu, E. Alcaz, Boginca, D. Cozadini, Florescu), aprobă înființarea școlilor și liberarea leilor din cutiile sătesci, cu jurnalul No. 921, din 26 August 1860.

Urméză apoi raportul No. 11.326, din 19 Septembrie, către Domnitorul Cuza. Acesta încuviințéză, cu decretul No. 11.327.

Școlile acestea preparandale, urméză a se deschide în Octombře, în localele primare de băeți, prin îngrijirea și sub privegherea Comitetului de inspecțiune.

Clasele se vor ține în orele libere ale școlii primare, și mărginirea lecțiunelor, se lasă cu totul la dispozițiunea profesorilor respectiv, cu acesta numai, ca programul anului I primar, să fie trecut în termenul prescriș de proiect. La Bacău și Botoșani sunt însărcinați cu școla preparandală isticitorii sup. locali, plătindu-li-se $\frac{1}{3}$ din salariile destinate de 3.000 lei pe an.

La Ismail, institutorul I. Zmeu, primesce direcțiunea școlii preparande, dér în urmă la Noembře, din cauză că n'are școlari, cu ofisul domnesc No. 13.698, școla preparandală din Ismail, a fost strămutată la Pétra. Pentru Tecuci s'a publicat concurs la 10 Octombře. Preparanda din Botoșani, s'a deschis la 16 Octombře 1860, cu 14 elevi. S'a scris prefecților să îndemne pe dascăli de la biserici de a intra în preparande ;

9) Cu ordonanța din 12 August 1860, la 1 Septembrie s'a deschis o școală de adulți în localul școlii de meserii ; profesorul școlii D-l Nanu. Ordonanța dispune cele următore :

a) În localul școlii de meserii, se va deschide școală publică de adulți, de la 1 Septembrie.

b) Programul acestei școli, va fi acel al școlilor.

c) Consiliul scolar, va fi provocat a hotărîrile și orele de clasă, în considerarea ocupațiilor diferite, la care frecențătorii acestei școli pot fi dedați.

d) Nici un elev începător, în vârstă mai mare de 14 ani, nu va fi primit în clasa I din celelalte școli primare din capitală, primii fiind cei mai în etate de cât 14 ani, numai în școla de adulți din nou înființată;

10) Se institue concursuri generale între elevii secundării:

«Pentru a se putea constata gradele de desvélire a fie-cărei școli secundare din ambele Principate, cum și pentru a se stabili un nou stimul la progresarea școlilor de acest grad, afectându-se prin budgetul școlilor, votat de Adunarea electivă, premii, și aceste pentru concursuri în materiile de litere și matematică; se publică nisce asemenea concursuri, ce se vor efectua pe următoarele baze:

1. La acest concurs au a se înscrie numai școlarii, cari în anul curent au sêvîșit un curs secundar.

2. Inscierea se va face la acest Minister și la cel din Bucuresci, până la 15 Septembrie.

3. Materiile concursului se determină de Consiliul scolar.

4. Resultatul concursului din Iași și Bucuresci, se va controla de Comisiunea extraordinară examinătoare, care va cerceta compunerile concurenților, și va hotărî cui se cuvine premiile și accesitele de 1.500 și 1.000 lei. ¹⁾

11) Se transformă școla reală din Iași, în facultatea de științe. Școla reală dupe 2 ani de funcționare nu isbutise a avea de cât numai 19 școlarii.

Prin raportul No. 9.913, către Domnitorul Alexandru Ión I, Ministru Kogálniceanu ȓice:

«Avându-se pe de o parte în vedere, că școla reală din capitală, dupe două ani de funcționare, n'a putut aduna mai mulți școlarii decât 19, iar pe de alta, că lipsa de populațiune pentru această școlă secundară, vine de acolo, că în Iași mai sunt două școli secundare: gimnasiul și seminariul din Socola.

«Avându-se de asemenea în privire, că programul în vigóre al școlei reale, în cele d'ântéiu patru clase, pune mai fără de nici o osebire, aceleași materiile, cari mai pe larg se predaú în gimnasiul central și în seminarii, în cât scopul de a forma bărbați speciali în aceste școle, fiind lăsat mai mult singurului al 5-lea an, e cu neputința a se realiza;

«Subscrisul, în dorința de a evita o cheltuială fără de scop, cu întreținerea mai departe a unei școli de la care nu se pôte avea bărbați specialiști, atât de trebuitorii țerei; și creșându tot-d'o-dată, că o asemenea cheltuială s'ar putea întrebuința mai nemerit și mai cu folos pentru țeră, întru deschiderea secțiunei a 2-a a facultăței filosofice de știință, pentru neintârziata formare de inginerii civili de punți și șosele, mecanicii și arhitecții; vine cu tot respectul, etc.»

Cu decretul No. 13.254, în Noembre 1860, s'a promulgat și programa facultăței de științe, secția 2-a:

No. 13.096. Pentru a se înlesni frecențarea facultăței științelor, și pentru tinerii cari n'au finit cursurile gimnasiale, și a se putea ajunge cât mai curénd scopul deschiderii citatei facultăți, prin formarea de ómenii speciali practici, se publică spre obștésca

¹⁾ »Monitorul oficial« al Moldovei, No. 256, din 22 August 1860.

știință și regula cui se cuvine, că la citata facultate se va ține și un curs extraordinar pregătit pentru științele exacte, dupe alăturatul program :

**Programul anului pregătit, pentru științele exacte din facultatea filosofică,
pentru tinerii cari n'au finit cursul gimnasiului**

Semestrul I.

1. Matematica elementară, Aritmetica și Algebra până la Teoria funcțiunilor.
2. Fisica experimentală.
3. Istoria naturală. Mineralogia.
4. Stilistica : Retorica, compunerî.
5. Desemnul liniar.

Semestrul II.

1. Geometrie, Planimetrie, Stereometrie, Trigonometrie plană.
2. Fisica experimentală, continuăre.
3. Istoria naturală, Zoologia și Botanica.
4. Logica.
5. Desemnul liniar. ¹⁾

12) De și nu în mod oficial, *dér* nu măi puțin cu tacutul asentiment al nemuritorului Ministru al scólelor din Moldova, din 1860, prin stăruința Directorului sėu, V. A. Urechia, s'a creat în Iași societatea «Ateneul român», dupe statutele Ateneului din Madrid, și neintârđiat în Septembrie 1860, a apărut și fôia societăței, purtând același nume, sub direcțiunea noastră.

Acastă asociațiune provôcă în Iași o bună înțelegere, care dăfnuesce până la 1864, când m'am strămutat în Bucuresci. ²⁾

Aci Ateneul român renaște ajutat de noi și puternice elemente și în mâna D-lui C. Esarcu, peste puțin ani, va dobândi cel măi frumos palat din țeră.

*

Înainte de a trece la budgetul, încă despărțit, al scólelor muntenesci, se cade a aduce aci câte-va date, cu referință la scôla urbană și rurală din Moldova, înainte de desființarea Ministerului instrucțiunei publice din Iași.

La 1860, s'a înființat la Focșani scôla de fete, cu 101 eleve. La 1861, se deschide a treia scôla de băeți în Pétra, județul Neamțu. În 1 Februarie același an, Ministrul D-l Cuciureanu, rógă pe V. A. Urechia, care a demisionat din postul de Director al Ministerului instrucțiunei publice, să continue a conduce clasele model de pedagogie de la Trei-Erarhi din Iași, unde introdusesem, pentru încercare, metode noi didactice. La această clasă model s'a perfecționat excelinții institutori: D-nii Grigorescu, I. Beiu, etc.

Tot în 4 Decembre 1861, s'a deschis scôla publică de la Tergșor, Nămolôsa în județul Putna. Iar în 15 Decembre, scôla de fete de la Chilia. ³⁾

¹⁾ Că măsura era nemerită a probat neintârđiata formare de studenți bine pregătiți, din cari dobândirăm o bună serie de ingineri. etc.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Dosarul No. 28.

Tot în Octombrie 1861, s'a deschis școala de fete din Burdujei, prin învățătorea Maria Torac.

Prin circulare s'a cerut aplicarea la toate școlile primare a legii vaccinei (§§ 12 și 33), hotărîndu-se, ca copiii nevaccinați, să nu se primescă în școală. ¹⁾

La 30 Aprilie 1860, Directorul Ministerului instrucțiunii publice din Moldova, trimite tuturor învățătorilor din sate o circulare, în care se arată, că se pregăteau lucrări pentru facerea unei legi obligatorii a învățământului primar. Eata această circulare:

PRINCIPATELE-UNITE

Ministerul de cultură și instrucțiune publică al Moldovei

Circulare către profesorii săteni

Către D-ului profesorul al școlii elementare din satul districtul

În vederea studiilor trebuitoare la confecționarea unei legi de instrucțiune publică, gratuită și obligatorie, cu care să se înlătureze neconținutele pedici și greutăți ce întâmpină desvîlirea și progresul instrucțiunii elementare prin sate;

Se cere de la toți profesorii sătești, cu încheerea a fie-cărui an școlastic, lamuririle dupe următorul tablou:

Tabloul de copiii ce nu urmază la școală

No. de ordin	Numele și pronumele copiilor de la 7—13 ani, cari nu frecventază școala sătésca	Numele și pronumele părinților seú al tutorilor	Locuința	Profesiunea părinților	Data născerei copilului	De sunt fruntași seú sârmani părinți	De învăță copilul unde-va	Motivele pentru cari nu frecventă școala	La ce muncă sunt întrebuințați	Dacă ajutându-i cu cari ar frecventa școala?	Observații
--------------	---	---	----------	------------------------	-------------------------	--------------------------------------	---------------------------	--	--------------------------------	--	------------

Magistrii sătești sunt invitați de a imple cu exactitate rubricile acestui tablou, însa cu cea mai mare atențiune de a nu da aer de *catagrafie* acestor culegeri de lámuriri, pe cari le vor face cât mai indirect și în mod de a nu suscita vre-un prepus între sateni. Magistrii viețuind împreună cu locuitorii, în acelaș sat, pot fără de a cerceta pe la case, cunoște pe fie-care familie. Cât pentru vârsta și ziua născerei acelora, o pôte culege din registrele bisericesci.

Un tablou identic ce va alcătui pentru copilele satenilor ce nu frecventă școala, și ambele se vor comunica Ministerului, îndeplinite la timpul cuvenit.

Acele pentru 1859, se cer până la 15 Maiu cel mult.

p. Ministrul cultelor, V. A. Urechiă.

No. 4.033.

Iași, 1860, Aprilie 30.

¹⁾ Dosarul No. 1.161.

În 1860, se primesc fete în scótele publice de băeți din sate, cu circularea următoare :

PRINCIPATELE-UNITE

Moldova și Țera-Românescă

Ministerul Moldovei.—Departamentul de cultură și instrucțiune publică

Circulare la toți profesorii sătesci

Către profesorele scólei publice elementare din satuldistrictul

Considerând, că § 26, lit. c, din regulamentul scolar, vede în scótele de fete mijlocul de a se forma din tinerele patriei, soții și mame bune, în care rezimă fericirea casnică a familiei, și basa pentru crescerea cetățenilor ;

Considerând, că vitalitatea națională reșede tot-d'a-una în masa poporului, și că singurul mijloc de regenerare națională, este regenerarea poporului ;

Considerând, că numai prin răspândirea învățătorei și a moralității, se póte ajunge la acest scop ;

Considerând, că scóli pentru sexul bărbătesc, au început a se face prin sate ;

Considerând, că echilibrarea de inteligență între ambele sexe, este o garanție a unei armonii și a moralității familiei ;

Considerând, că educațiunea sexului femeesc este cea d'ântéiū necesitate în regenerarea poporului, fiind-că ele sunt menite a face din fie-ce familie câte o scóală, unde pe lângă educațiunea sufletescă, să pótă da copiilor și primele noțiuni desvoltătore inteligenței.

Ministerul simte viū trebuința de a se începe înființarea grabnică de asemenea scóli și pe la sate ;

Considerând însă strămtorirea de mijloce, în care se află budgetul instrucțiunei publice ;

Ministerul, în unire cu Consiliul scolar, a chibzuit, ca învățătura fetelor pentru sate, să se facă în aceleași scóli înființate și pentru băeți, regulându-se pentru acesta ore și zile hotărâte.

Executarea acestei măsurii de cea mai d'ântéiū urgență pentru țeră, subscrisul o încredințază osebităi D-tale chibzuinței, D-le profesor, pentru a o pune de îndată în lucrare, ținând la scóla pusă sub a D-tale conducere și un clas pentru fete, în care să li se predea învățăturile prevădute de program, în orele și zilele ce veți găsi mai potrivite, așa spre exemplu: băeții pot învăța înainte și fetele dupe amiazi, séu vice-versa, séu și ambii în aceleași ore, decă póte fi potrivit ; cu acesta însă, ca profesorii ne însurați, nu vor primi în clas, decăt fete până la vârsta de 10 ani.

Iar pentru încuragiarea D-tale, și pentru sporul de îngrijire ce póte necesita această nouă regulare, nu mai puțin și pentru speranțele ce subscrisul are, că veți sci răspunde cu deplinătate la misiunea ce ți se încredințază, subscrisul vă face cunoscut, că salariul D-tale va fi sporit la suma de 3.000 lei pe an, cu începere de la ziua când în cataloagele scólei D-tale, se va vedea figurând cel puțin cifra de 10—15 eleve, până când subscrisul speră, că veți raporta și de punerea în lucrare a oficiului de față.

p. Ministru Secretar de Stat, la Ministerul de culte și instrucție publică, V. A. Urechiiă.

Dupe corespondență multiplă și varie cu prefecturile, revisorii școlari, Ministerul din lăuntru și Mitropolia, se ajunge a funcționa școlile sătesci, și în 20 Iulie 1860, Ministerul cultelor, secția școlilor, prin referatul No. . . . , iea următoarele dispozițiuni :

«In vederea budgetului pe 1860, se vor înainta la capitolul . . . § . . . următoarele lucrări :

a) Se va alcătui liste de efectele și mobilele ce lipsesc pe la școlile elementare, și cari nu sunt a se face de nici un arendaș. O asemenea se va prezenta în pretoriu ;

b) Se va publica concurs pentru facerea de sigiliu (a vrut să țină licitație), pentru școlile elementare. Aceste sigilii vor fi alcătuite în modul următor :

Asemenea sigiliu vor fi în aplicare în ceară și în alb ;

c) Se va prezenta fără întârziere tablourile de școlile unde clasele sunt frecventate și de eleve ;

d) Se vor expedii circulari, către părinții locuitorii ce nu 'și trimit fi la școlă dupe tablourile primite de la profesorii sătesci ;

e) Se vor trimite profesorilor câte un exemplar din instrucțiunile tipărite ;

f) Se vor tipări și litografia toate caetele citate prin instrucțiunile de la litera e.

p. Ministru, V. A. Urechii.

Dăm în anexă ¹⁾ explicațiunile anexate pe lângă budgetul anului 1860, cu referință la școlile sătesci și primare. Acolo se va vedea numărul școlilor existente în Moldova la data acesta, fie de băeți, fie de fete.

Pentru dotarea școlilor sătesci, cu aparate și mobilier metodic, aflăm înaintându-se lucrări de Ministerul din Moldova. ²⁾

În 1861 și 1862, se deschid un număr de școli sătesci în Moldova. Mai ales județul Neamțului și al Sucevei, beneficiază de candidații școlii preparandale din Pétra, dupe frumoasa stăruință a institutorului Nicolae Vicol.

Un cas curios se prezintă în 1861. Preotul catolic Cosma Funtak, din satul Grozesci, propune să se dea de către Minister, lăfă și pentru un profesor de limba ungară în școlă din sat. ³⁾

*

Budgetul instrucțiunii publice din Țăra-Românească, votat de camera din Bucuresci și declarat de Comisiunea centrală din Focșani, compatibil cu dispozițiunile constitutive

¹⁾ Vezi anexa.

²⁾ Vezi anexa.

³⁾ Dosarul No. 196.

ale noii organizații, ne arată, că în 1860, exista 1.966 de școli sătești. Învățătorii erau plătiți cu câte 25 lei pe lună.

De la 1 Octombrie, li s'au adăos la 1.966, încă câte 25 lei pe lună.

Se mai prevede înființarea din nou a 234 de școli sătești.

Vor fi în 1860, 17 revisori de județe, dăr aceștia vor funcționa numai până la 1 Octombrie, când se vor înființa în locul lor 95 de inspectori de plăși, aleși dintre candidații mai capabili.

La învățământul primar, cu 3 institutori și 4 clase, sunt 5 școli primare în București, școala din Brăila, din Craiova, din Focșani, din Pitești, Ploesci, Slatina.

La școala din Ploesci, continuă catedrele extraordinare de limbile greacă și franceză.

Școli primare, cu doi institutori la 4 clase sunt: în Severin, Jiū, R.-Vâlcea, Caracal, Turnu, Giurgiu, Buzău, Călărăși, C.-Lung, Târgoviște, Oltenița, Ruși-de-Vede.

Există 12 școli primare, cu câte 2 clase, și numai cu câte un institutor.

Se înființază din nou 2 școli sucursale la Craiova, cu doi institutori, o școală sucursală la Ploesci, cu doi institutori, 7 școli primare, cu câte 2 clase și un institutor în Cerneți, Ocna, Calafat, Curtea de Argeș, Vălenii-de-Munte, R.-Sărat și Alexandria.

La rubrica școlilor de fete, constatăm, în bugetul din 1860, 2 externate în București, cu câte 2 clase, cu o directoare și un institutor.

Asemenea două externate de fete, cu câte 2 clase, unul în Ploesci și altul în Slatina.

De la 1 Septembrie, se vor înființa 9 școli de fete, la Cerneți, Ocna, Calafat, Curtea de Argeș, R.-Sărat, Vălenii-de-Munte, Oltenița, Alexandria și Roși-de-Vede, toate cu o directoare și un institutor de clasa I și a II-a.

În București, există internate de fete, până la 1 Septembrie, cu 20 de bursiere, iar de atunci, cu 30. Aceste bursiere se dau la pensionate private.

Internatul de fete Lazăr Oteteleșanu, din Craiova, care a avut 25 de bursiere, până la 1 Septembrie, va avea de atunci 50 de bursiere.

Între școli profesionale, este școala de arte și meserii de la Mavrogheni, cu un internat de 50 de ucenici, până la 1 Septembrie, și de 80 de la 1 Septembrie. Această școală are ateliere de rotărie și de strungărie.

Institutul de la Panteleimon de agricultură, cu 60 elevi, de la 1 Septembrie, în loc de 35. Continuă pe lângă acest institut școala de duși.

La rubrica gimnasiilor, se dă un stat nou de la 1 Septembrie, cu lei sporite. ¹⁾

În București există acum gimnasiul separat, cu 4 clase, numit Lazăr.

În Craiova gimnasiul devine cu 6 clase de la 1 Septembrie, și cu stat nou. ²⁾

În Septembrie, se mai înființază în București, un nou gimnasiu Mateiu Basarab, înlocuindu-l pe gimnasiul Lazăr.

Internatul de lângă gimnasiu, are de la 1 Septembrie 60 de bursieri, în loc de 50.

Se mai proiectază un nou internat de la 1 Septembrie, ³⁾ acesta se va așeza pe lângă Mateiu Basarab, tot cu 60 de elevi.

Un internat de 25 bursieri se înființază de la 1 Septembrie, pentru Craiova.

¹⁾ Vezi anexa.

²⁾ Vezi anexa.

³⁾ D-l I. Brătianu, a propus în Cameră, la ocaziunea dezbaterii bugetului pe 1860, în ședința de la 5 Aprilie, crearea celui al doilea internat, pentru școlarii din districte. În 16 Decembrie 1860, se deschise acest internat, pe lângă noul gimnasiu Mateiu Basarab.

Sub numele de *Academie*, budgetul prevede sporirea facultății juridice, la care se adaugă al doilea profesor de dreptul roman, de la 1 Septembrie, doi profesori de dreptul civil, idem, un profesor de economia politică și un profesor suplimentar.

La facultatea filosofică, se înființează de la 1 Septembrie 1860, catedra de Istoria Românilor (8.000 lei), literatura limbilor latină și elenă (8.000 lei.)

Cursul de inginerie civilă continuă, cu doi profesori: profesorul de geometria descriptivă, arhitectură și construcțiuni, al doilea de mecanică și geodesie.

Din budgetul școlilor pe 1860, se mai dau subvențiuni:

74.000 lei școlii militare, până la 1 Iulie, când apoi, întreținerea școlii trece la Ministerul ostășesc.

8.400 lei școlii de fete Elisabetană.

Budgetul pe 1860 prevede un nou director al Muzeului, carele se va aduce din Pier-Mond.

Pentru bibliotecă nici un fond de înmulțirea cărților.

Se prevăd 2.000 lei pentru cărți didactice, tipăriți de jurnale pentru instrucțiunea publică, cataloage, modele de desen, harte, globuri.

10.000 lei se prevăd pentru colecțiunea de aparate de fizică și chimie.

6.000 lei, pentru instrumente agrimensorii, pentru școlile din 4 județe, după pilda anului trecut.

Se țin în 1860, 39 de stipendiști la universități străine, din cari 34 sunt din anii trecuți.

Se vor trimite 4 tineri din școlii de chirurgie, să termine medicina la Paris.

Se înscriu 40.000 lei, pentru ajutoruri diverse, la studii în țară și străinătate.

Se institue de la 1 Septembrie, o școlii de silvicură, cu 4 profesori și 20 de elevi.

Asemenea școlii preparatore, pentru instructori de agricultură, 7 elevi și un profesor.

Școlii de chirurgie și farmacia costă în 1860, 161.912 lei. Despre ea vom vorbi mai la vale.

În fine, belele arte sunt reprezentate în 1860, cu 4 maestri de muzică vocală, la 4 școlii primare din București.

Să nu uităm de a adăogi, că tipografia Academiei naționale, continuă în 1860, cu un budget de 200.000 lei.

*

Să luăm însă mai de aproape diferitele ramuri școlare din Muntenia.

Și mai înainte de toate, să înregistrăm proiectul de lege din 31 Martie 1860, dat de Ministrul A. G. Golescu, în desbaterea Adunării, după ce l'a supus la Domnitorul Cuza, cu raportul No. 1.154. Acest proiect de lege are în vedere școlii sătească, și este următorul:

«Instrucțiunea primară constituie fondul educațiunii naționale. Ea este chemată a forma înimă și înțelegența poporului și a l' conduce la cunoștința datorțiilor sale, către Dumnezeu, către patrie și către sine însuși.

Acastă instrucțiune n'a putut lua, până acum, la noi, dezvoltarea, ce încă dintru început se hotărise a i se da, prin dispozițiile legiuitoare ale regulamentului organic. Lipsa cea mare însă și cea mai simțită, a fost și este încă, nu în numărul școlilor, ci în cunoștințele persoanelor investite cu calitatea de institutor.

O scółă preparandă de fie-care județ, este o măsură transitorie de cea mai neapărată și mai urgentă trebuință, ca să ajungem să avem un sistem de educație mai solidă pentru popor.

Institutorii actuali vor putea frecuenta aceste scoli, în tot semestrul de vără, de li se va face mai cu sémă un ajutor de 25 lei pe lună, peste tot onorariul lor actual.

Persónele cari se vor însărcina cu acéstă instrucție pedagogică, sunt firesce chiămate a dirigia instrucțiunea scólelor sátesci, din tot coprinsul județului lor, și nimeni nu le va putea ajuta mai mult întru acéstă, decât sub-inspectorii de plasă, eșiți chiar din scólele preparande, ce vor fi puse sub direcțiunea lor.

Mésurile ce se propun pentru a ájunge la acest scop, se reguléză prin alăturata lege în modul cel mai apropiat, cu miđlócele de care dispune țera în ziua de astăzi, și credem că instrucția primară va primi cu acéstă, o răpede și simțutore îmbunățire, încât să se deschidă un drum neted pentru alte îmbunățitiri mai importante, pentru care va dispune mai pe larg legea organică, care se va trimite peste puțin în deliberațiile Corpurilor legislative.»

Proiect de lege

Art. 1. De la promulgarea acestei legi, în viitor, se va numi câte un inspector de fie-care județ, cu însărcinare de a inspecta scólele sátesci; el va primi 600 lei pe lună și 200 pentru cheltuială de transport.

Art. 2. Acești inspectori vor avea a iniția în véra acéstă pe învățatorii actuali, în cunoștințele ce le sunt neapărat trebuincioase, pentru a corespunde mai bine la misia lor.

Art. 3. Se va închiria îndată un local încápător în fie-care capitală de județ, spre a servi de scółă preparandă, pentru acești învățatori.

Art. 4. Pe lângă 25 lei pe lună, ce primesc acum învățatorii de sate, ca onorar, ei vor mai primi drept încuragiare un stipendiu de 25 lei pe lună, pentru întreținerea lor, în tot timpul cât va dura cursul pregătitor de vără, în acele scoli preparande.

Art. 5. Toți acești învățatori vor avea a da un examen general de concurs, la finitul semestrului de vără, și vor primi atestate de aptitudine, cu specificare de rangul ce li se cuvine dupe meritele lor.

Art. 6. Dintre cei mai de frunte, se vor alege câte unul de fie-care plasă, spre a se numi aspirant la gradul de inspector de plasă, cu onorariu de lei 100 pe lună (afară de drepturile și scutiurile de care se bucură învățatorii sátesci în ziua de astăzi.)

Art. 7. Toți câți vor căpeta atestatură de aptitudine, vor fi numiți îndată aspiranți la gradul de institutori primari, cu onorariu de lei 50 pe lună (afară de drepturile și scutiurile de care se bucură ei în ziua de astăzi.)

Art. 8. Acei cari nu vor fi dat nici o dovadă de înaintare, vor rămâne cu caracter provisoriu de candidați și cu onorariu numai de la 25 lei pe lună, până se vor putea perfecționa în următoarele semestre de vără; iar neisbutind la acéstă, se vor depărta cu totul, pentru cauză de neaptitudine.

Art. 9. Aceste onorarii sunt provisorii, până ce o lege definitivă va regula poziția institutorului, și onorariul ce i se va cuveni din casa comunală.

Art. 10. Adaosul la chiáltueli, ce va resulta din dispoșițiile precedente, se va acoperi cu un adaos de 2 lei de familie la contribuția pentru scólele sátesci; iar onorariile inspectorilor de județe și de plasă, precum și chiria localurilor pentru scólele preparande, se vor plăti din fondurile Ministerului, trecându-se în budgetul anului curent.

Art. 11. O lege specială va privi la înființarea a patru internatură de școli normale, pentru formarea și recrutarea institutorilor pe viitor.

Art. 12. Un regulament special de administrație publică, va regula imediata punere in lucrare a acestei legi.»

Asemenea încercări de legiferare în spre ziua definitivă a unirei Principatelor, nu puteau să nu avorteze.

*

Întârzierea votării bugetului de către Adunare, aș amânat și îmbunătățirile proiectate pe 1860.

Ca să judecăm de aceste îmbunătățiri, nu avem decât să cetim, în anexă, darea de seamă făcută de directorul școlilor I. Măcărescu, la 20 Iunie 1861.

Principala îmbunătățire a constat în aceea, că pregătirea candidaților sătesci n'a mai rămas pe seama institutorilor din județ, ci s'a înșărcinat cu învățătura lor pe inspectorii de județ, ajutați de câte un sub-inspector de fie care plasă.

S'a încuviințat și programa școlilor sătesci, sub influința programei mai bune, ce în asemenea școli era în Moldova.

Desființarea contribuțiunei de 2 lei, îngreună, după părerea lui I. Maiorescu, înmulțirea școlilor sătesci, căci caută să se mărginescă Eforia la numărul de școli, fixat prin buget.

Învățământul primar urban s'a ameliorat considerabil, prin faptul, că în 1860, la un număr însemnat de școli primare, noi am dat câte 3 institutori, în loc de unul, care nu putea să țină însuși 4 clase.

În 1860, s'a aflat în școlile primare urbane 6.115 școlari, adică peste 1.000 mai mult decât în anul trecut.

Importanța îmbunătățire a fost în Țera Românească, nu crearea, ci înmulțirea școlilor de fete. S'a înființat din fondurile Brâncovenesci 5 școli de fete în Cernetși, Jii, R.-Vâlcea, Pitești și Târgoviste, încă din 1859.

În 1860, Eforia mai înființază câte una în cele 9 orașe secundare, așa că la finea anului școlar 1860—1861, erau 38 de școli primare de fete, câte cu o directrice și un institutor, afară de școala Lazaro Oteteleşanu, care are câte 2 institutori, ajutați de 2 directrice.

Populațiunea acestor școle la 1860—1861, era de 2.461 fete, deci un progres asupra anului trecut.

Instrucțiunea primară, ca și cea privată, s'a pus sub inspecțiunea a trei inspectorii generali, din cari unul pentru București.

La învățământul secundar, Eforia propuse adausurii și îmbunătățiri în proiectul său de buget pe 1860, dăr Adunarea respinse proiectul, său le amânase în vedere cu o legislațiune comună, pentru ambele Principate, ast-fel pe 1860, învățământul secundar este în *statu-quo* al anului anterior, dără că s'a primit mai mulți interni la diferitele categorii de școle, că s'a despărțit cu totul gimnasiul Mateiș Basarab de S-tul Sava, că s'a adaos clasa VII-a la Craiova, etc.

Eforia ceruse înființarea de școlă de comerț. Am vădut mai de mult timp, simțindu-se necesitatea unei asemenea școli. Adunarea refuză creditele necesare, și exprimă dorința, să se trimită două tineri la Genova în Italia, pentru științele comerciale.

Acésta se și făcu în 1860, peste cei 53 de bursieri, întreținuți în străinătate cu spe-sele Statului.

Inființarea facultăței filosofice, cu 2 cursuri, conform budgetului, se realiză ; iar ca-tedre noi de la facultatea de drept, până în Iunie 1861, nu se ocupaseră.

Mult timp, până la 1864, cei 4 profesori vechi ai facultăței de drept, se opunea în mod indirect la introducerea de noi profesori, respingând de la concurs pe solicitanții. Ei constituiră, ceea ce *Satira* numea în 1864 : Quadrilaterul de la drept.

Seminariile au trecut și în Țera Românescă, sub administrațiunea Ministrului culte-lor, dăr nu există o lege bine definită în privința lor.

Eforia a elaborat o nouă programă, pentru seminariile, mai desvoltată decât în trecut.

Cât privesce institutele de cultură generală, vedorăm, că budgetul n'a permis vre-o îmbunătățire.

În noul local al palatului Academiei, noul director al mușeului de științe naturale, Fererati, începe a așeza în 1861, colecțiunile sale. Tot acolo se va muta, nu târziu și biblioteca. ¹⁾

Eată acum un tabel comparativ al stărei instrucțiunei publice și private din Muntea, pe 10 ani, care se încheie la finea anului școlar 1860—1861 :

INSTRUCȚIUNEA PRIMARĂ										Instrucțiunea secundară		Instrucțiunea superioară		TOTALUL
ANUL	No. inspectorilor general			PUBLICĂ				PRIVATĂ		No. institutelor	No. școlarii	No. institutelor	No. studenților	
	No. inspectorilor de județe	No. sub-inspect. de plăși	Școli prin sate		Școli prin orașe și țerg.		No. școlarii	No. școlarii						
			No. școlarii	No. școlarii	No. școlarii	No. școlarii								
1852						22	2.666	150	5.049	2	355	2	32	8.102
1853						23	3.813	147	3.210	2	376	1	21	7.422
1854						23	3.649	116	1.039	2	354	1	17	5.059
1855						23	3.432	118	4.614	2	310	1	21	8.477
1856						23	3.600	102	4.017	2	324	1	10	7.951
1857						23	3.658	124	3.917	2	420	2	27	8.022
1858				1.011	22.940	23	3.696	117	4.877	2	441	2	31	31.985
1859				1.381	35.450	34	4.540	108	4.807	2	530	2	31	45.362
1860				2.129	53.580	41	5.932	250	4.538	5	718	2	42	64.810
1861	3	17	93	2.157	56.460	75	8.584	120	3.734	17	1.406	4	55	70.250

În acest tabel intră numai școlele cari au fost sub directă inspecțiune a Eforiei.

*

Anul 1861, din primele zile, se anunță rău pentru unele școli din Moldova.

Este anul în care se întâmplă conflictul între Cneazul Cantacuzin, Ministrul cultelor din Moldova, și între Consiliul superior al școlilor.

¹⁾ Vezi anexa.

²⁾ Școle și școlarii de ambe-sexe.

Faptele sunt încă prea recente, pentru ca să ne permitem de a le judeca aci.

Ne mărginim a anexa mai multe acte relative la acest conflict și pentru nouele generațiuni, cari nu 'l cunosc, vom adăugi scurta informațiune, că acest conflict s'a stărnit din cauza înlăturării de la direcțiunea centrală de fete a bătrânului profesor N. Verdeanu, în favoarea unei străine D-na Gross.

Regulamentul în vigore la școli, cerea ca directoarele școlii de fete să fie dintre profesorii români, (§ 70.)

Un text pozitiv de lege era calcat.

Consiliul școlilor era în dreptul său să cêră respectul legii, d'ér Cneazul autoritar împinge lucrul până la extrem, și atunci un număr de 16 profesori, cei mai mulți membri ai Consiliului, demisionază, protestând contra călcărilor de legi. Partea regretabilă începe apoi, căci atât gimnasiul cât și facultățile se desorganizează, iar școlarii petrec în numeroase scene de nedisciplină, nu numai la ținternatele de hăeți, ci și la cel de fete.

Conflictul, care a început în 29 Octombrie 1861, ¹⁾ durează până târziu în 1862, cu totă protestațiunea preseii liberale, cu totă intervențiunea Adunării, acum concentrată în Bucuresci.

Manifestațiuni, protestațiuni, cercetări de diferite Comisiuni, se succed unele altora, fără a ajunge la scop. În primă-vêra anului 1862, se strămut definitiv și cancelariile ministeriale, din Iași la Bucuresci. ²⁾

În Iași, rămâne provisoriu, până se vor expedia dosarele Ministerului de culte, ca loco-țitor de director D. Melidon, vechiu și laborios impieगत al școlilor. Acesta numai este negreșit în stare, cu totă bună-voința, să împace conflictul.

Numai cu venirea la Minister a Generalului Tell, se aduce îndreptare situațiunei școlilor din Iași. Acesta înființează, în locul desorganizatului Consiliului școlar, un Comitet extraordinar de inspecțiune, sub președința lui V. A. Urechiă, din D-ni T. Maiorescu, G. Mârzescu, Octav Teodori, etc.

Aceștia cu mult tact, pe cât și energie, restabilesc liniscea în școle, rechemă pe profesorii demisionați la posturile lor și cursurile se redeschid peste tot.

Administrațiunea școlilor din Moldova și în special din Iași, de către acest Comitet, a fost foarte serioasă și bine făcătoare. Comitetul durează până la noua lege școlară din 1864.

*

Din faptele particulare ale anului 1861—1864, vom înregistra acum cele următoare :

Sub Ministru Barbu Catargiu, Ministrul instrucțiunei publice din Țera Românescă, cere desființarea Eforiei muntene și a Consiliului superior din Moldova. Consiliul încheiă jurnalul ce dăm în anexă ³⁾, aprobând aceste disoluțiuni și formarea provisorie a unui Consiliu de instrucțiune publică pentru ambele țeri unite. Acest Consiliu va dura până la organizarea definitivă printr'o lege specială ⁴⁾.

Creațiunea acestui Consiliu provisoriu nu împedică funcțiunea Comitetului din

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Dosarul No. 10, din Maiu 1862.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Acest jurnal al Consiliului de Miniștrii, s'a publicat de V. A. Urechiă, în Anuarul instrucțiunei publice.

Iași, cu toate că el a protestat pentru supresiunea vechiului Consiliu al școlilor, prin următoarele acte :

» Așezământul școlastic, carele dirige de la ani... învățământul public și privat din această parte a României, a fost în acești de pe urmă două ani, în împrejurări triste, pe care ne abținem de a le mai aminti D-văstră, lovit în litera și în spiritul său și putem dice, anulat, fășii fășii, prin ordonanțe și decrete administrative.

Una din cele mai mari loviră, date Statului școlilor, a fost, D-le ministru, aceea prin care s'a desființat Consiliul școlastic, prevădută la Secția III, cap. I, partea II a legii acesteia, sub pretextul puțin serios, că unirea Moldovei cu Valachia ar fi cerut această călcare de lege.

Atributele asemnate de statut Consiliului școlar, în cazul chiar când un decret domnesc ar fi suficient ca să obore o lege, acestea nu pot, D-le ministru, justifica desființarea aceluși Consiliu, din punctul de vedere al unirei românilor. În adevăr, această autoritate școlastică, nu are alte atribute, de cât acele a priveghia la îndeplinirea celor ce cer legile de la fie-care din impiegații școlastici ; de a propune în cunoștința de lucru, reformele și îmbunătățirile ce sunt de nevoie pe la fie-ce școlă ; de a avea ca țintă neînlăturată, progresul și buna stare intelectuală și morală a generațiunei june, ce națiunea încredințază așezămintelor de educațiune publice și private.

Dără ori și care comitet de inspecțiune și chiar subscrisul, nu are pe o treptă mai sus său mai jos, aceleași sarcini și atribute ? Cu toate acestea ele nu daunează, nu știrbesc nici de cât, existând, autoritatea centrală, scopurile mari politice și naționale.

Subsemnații nu cred, că unirea pôte fi atât de puțin înrădăcinată în inima românilor, în cât să fie periclitată prin aceea, că școlilor din fosta Moldova, li se vor respecta legile, pe basa cărora dovediră că fac progrese. Unirea este mai tare, decât să pôtă fi mișcată, prin acea împrejurare, că pentru cumpărarea a două lei cridă la școlii, nu se va mai cere deslegări de la Bucuresci ; că pentru suplinirea unui învățător, înstitutor său profesor bolnav, nu se va mai cere voie de la Bucuresci, de unde să vină, după ce nu va mai fi de lipsă. Nu prin păstrarea în școlii de cărți școlastice, care să aibă și editura Iașilor, său aprobarea consiliului de aci, în locul editurii și aprobării de la Bucuresci, se va aduce perturbare în sistema de guvernare din centru. Nu prin aceea, că se vor face la Iași și nu la Bucuresci programe de ore pe la școlii, se va periclita unitatea națională. Ea nu va fi periclitată nici din aceea, că interesele de totă natura, ale școlilor din fosta Moldovă, vor fi protese și administrate de acei cari, la fața locului fiind, mai lesne pot face acesta, decât de ar fi la Bucuresci.

Domnule ministru,

Subsemnații membri ai comitetului și întregul corp profesoral a salutat ministerul, din care ați lua o așa de alésă parte, ca o sosire a *legalității*, a reintrării școlilor, atât de bântuite de arbitrar, sub scutul legii.

Tari în această convingere, ei cutază, D-le ministru, a vă cere, ca mijloc, *sine qua non* de reintrare în acea sântă *legalitate*, *rechiământarea de îndată a consiliului școlastic*, demisionat în Februarie 1861, în urma conflictului ce cunoșceți.

Obiecțiunea, ce ar putea a se face acestei reintrare în lege, că este deja la Bucuresci un alt consiliu pentru totă țera, nu pôte avea loc :

a/ Pentru că consiliul școlastic din Moldova este hotărft, este instituit de legea școlilor, lege votată de Adunarea Moldovei și în regulă promulgată ;

b) Pentru că ministerul e liber de a consulta, (după ce a consultat opiniunile consiliilor sale legal) și pe orî-care alte persoane, în care 'și are încredere;

c) Pentru că, în extrem, chiar decă consiliul central ar rămâne pe lângă D-văstră în Bucuresci, atribuțiunile acestuia, *până la o altă lege școlară*, nu pot fi în coalițiune cu acele ale consiliului școlastic, instituit de legea în vigoare, pentru școlele din această parte a României.

Aceste considerente, din punctul de vedere al legalității, sunt victorios întărite și de practica dilnică. Lipsa consiliului școlastic s'a simțit de îndată de însuși Ministerul de culte, din ziua când acesta a voit să se ocupe serios de interesele școlilor din Moldova. Înființarea chiar a acestui comitet, din care iaă parte subsemnații, e o probă eclatantă la acele ce țicem.

Deră ce este acest Comitet din Iași? Este el comitetul de județ, prevăduț de legea școlilor și de reglementul de la 1831?

Subsemnații se bucură, în interesul școlilor, de atribute mult mai largi decăt acele ale orî-cărui comitet de district; ei aă unele atribute chiar și mai întinse decăt le avea consiliul cel legal ale școlilor.

Ast-fel, comitetul acesta din Iași, nu este nici comitet de județ, nici consiliul hotărit de lege. Iată cum o călcare de legē e grea de neconsecuenții!

Aci e locul să vē facem, D-le Ministru, o declarare. Decă noi am primit sarcina de membri ai consiliului acestuia, a fost numai, ca să facem scāndurā de salvare a învățătorei publice, care pe fie-ce ți se scufundă și amenință perire, spre mulțămirea neamnicilor romānismului. Pe cāt timp n'am zărit la orizont verî-o lucrē, care să vestescă seninul pentru școlele din Moldova, noi am ascuns în inima noastră și indignare și speranță. Astățî n'avem ce face cu āntēia, dar nu ne înșelām, creduēnd sosit momentul realizărei celei a doua.

Vē rugām, prin urmare, D-le Ministru, ca să primiți încredințarea prea distinsei noastre considerațiuni.

V. A. Urechia. T. Maiorescu. G. Mărzescu, etc.

*

Pentru a se vedea mersul școlilor din Moldova, anexăm discursul ce am rostit, în numele Comitetului școlar din Iași, la ocasiunea solemnităței premiilor pe anul școlar 1863—1864, Iunie 29. ¹⁾

Anexăm ²⁾ egalmente, cu titlul de document de consultat (însă cu ôre-care îngrijire, fiind-că este elaborat din timpul conflictului, de care mai sus vorbirăm) și relațiunea statistică de starea școlilor din Moldova, memoriū presintat Ministerului de instrucțiune publică, la 1 Ianuarie 1862, de Radu Melidon. Acest memoriū face de altmintre-lea istoricul și al faptelor anteriore conflictului, și din acest punct de vedere este recomandabil.

Anexăm ³⁾, pentru cunoscința celor doritori, programele gimnasiilor din Bucuresci pe 1861 până la 1863.

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

³⁾ Veți anexa.

În 1864 se înființează prima și a doua clasă a gimnasiului din Ploesci cu statul următor :

Statul personalului gimnasiului din Ploesci

1 profesore de limba română și latină, de istorie și geografie clasa I și II pe lună 1.000 lei, adică pe an	12.000
1 profesore de matematică și științele naturale clasa I și II. pe an	12.000
1 catehet clasa I și II, pe an	7.200
1 maestru de desen, pe an	3.600
1 profesore de limba franceză, pe an	4.800
Intreținerea a 10 interni pe séma Statului, pe an	10.400
	50.000

Aaron Florian. I. Maiorescu. Laurian. Veniamin.

În 1861 sunt mari perturbațiuni în Eforia școlilor din București. La 11 Februarie, dupe raportul lui Barbu Vladoianu, Ministrul cultelor, Ioan Eliad este numit al 4-lea membru al Eforiei.

La Februarie 22, anul 1861, demisionază din Eforie Aristide Ghica, care la Martie în 15 este înlocuit prin Simion Marcovici; la 3 Aprilie 1861 Marcovici în direcțiunea școlilor, cu ofisul domnesc No. 154, dér neintârziat e înlocuit prin I. Maiorescu; în Iunie 21 demisionază I. Maiorescu, fiind în conflict cu membrii Eforiei. La Iulie 10, același an, noul ministru al instrucțiunii publice, Melinescu, numesce pe A. Papiu, care îndată demisionază, dicând că »starea actuală a administrațiunii superiôre a instrucțiunii publice m'aũ convins, că în asemenea împrejurări, serviciile mele nu ar putea să aibă efect«. Avea dreptate: confuziunea era foarte mare în Eforie. La 24 Iulie cu No. 9.792, e numit loco-șitor de director al Eforiei I. Zalomit, iar I. Maiorescu rămâne membru.

O asemenea stare de lucruri motivă desființarea Eforiei de care vorbirăm și înființarea Consiliului superior al instrucțiunii publice.

În Iași, în 1861 și 1862, Consiliul scolar nu era mai în regulă, în urma conflictului cu Cneazul Cantacuzin.

Profesorii demisionași ne mai luând parte la Consiliu, la 30 Maiu 1862, în Consiliu nu mai era de cât: Filaret, Scriban, Arch. Suchupan, S. Barnuțu, P. Suciuc, A. Velini, D. Popp, Stef. Micle, Partenie, G. Ionescu preot. ¹⁾

Va să dică lipsesc din Consiliu I. Strat, G. Mârzescu, V. A. Urechia, Călinescu, G. Petrescu, Z. Columb, N. Ionescu, Stefan Emilian, etc., adică mai cu deosebire elementul pur moldav.

Anul 1863, sub Ministerul întrunit al instrucțiunii publice, lasă bune urme în istoria culturii noastre, grație trecerii la acel Minister a unor bărbați ca D-nii Odobescu și D. Bolintineanu.

Ministrul A. Odobescu a cercat, în Septembrie 1863, să impună unitatea de ortografie cu litere latine în toate școlile, cum și fixarea programei analitice a obiectelor ce se

¹⁾ Veđi anexa.

preda în liceu. Consiliul superior al școlilor admite continuarea în școli a ortografiei, fixată în trecut de Eforie, cât și detalierea programei. ¹⁾

Se respinge în acești an, cererea Ministrului de finanțe, de a se considera ca lege un vot dat de Adunare la 1860, stavilitor cumulului de catedre.

Ministrul de culte din 1863, Iunie 22, răspunde celui de finanțe, că asemenea vot n'a fost transformat în lege. ²⁾

*

În decursul anului 1862 avem de notat unele acte mai deosebite. Așa în 22 August acel an, Consiliul școlar (Aaron Florian, Laurian, P. Poenar, I. Zalomit, I. Strat), încheie jurnalul prin care dă, că: »având în vedere că cariera profesorilor este mărginită și că pentru stimularea zelului și a activității lor, urmăzând a fi încurajați, . . . verice licențiat s'eu doctor în litere, în matematică, în științele naturale s'eu fizice, cari au învățat în țară, s'eu străinătate, să intre mai întâiu profesor la clasele gimnasiale inferioare, apoi, când vor fi locuri vacante, se vor înainta la cele superioare, și, în fine, la facultăți *caeteris paribus*, observându-se dreptul de întâitate.»

Acastă dispozițiune Ministrul Odobescu o primesce, cu rezerva de a se exige concurs de la trecerea din gimnasiu la facultate.

Consiliul (aceiași membri, mai puțin Strat) revine asupra acestei măsurii, prin procesul-verbal de la 6 Septembrie, și, de ôre-ce Ministrul n'a primit înaintarea fără concurs, decât de la gimnasiul inferior la cel superior, Consiliul renunță cu totul la propunerea primitivă, iar Ministrul admite această nouă propunere, pe considerare, că afacerea va fi definitiv rezolvată în noul proiect de lege. ³⁾

La învățământul primar anexăm ⁴⁾ regulamentul întocmit de Consiliul superior din 1862, pentru externatele de fete, de curând înființate în Țera Românească, cu budgetul, egalmente aci anexat.

Vorbind de asemenea școli de fete, este ocaziunea să amintim, că în acești an Comitetul școlar din Iași a organizat o primă expozițiune a lucrărilor confecționate de toate școlile publice și private din Iași.

Iată avisul cu care s'au vestit solemnitatea deschiderii acesteia la Iași :

Școla centrală de fete

Expozițiunea lucrului de mână

1) Expozițiunea lucrului de mână de la toate școlile publice și private de fete din Iași, se va deschide în salónele școlii centrale de fete.

2) Solemnitatea deschiderii se va face la orele 12, în 25 Iunie, de către comitetul școlilor și în prezența Dómnelor din jurul expozițiunii.

Solemnitatea se va începe prin imnul național și corurile vocale, cântate de elevele școlii centrale. Dupe acesta, D. V. A. Urechia, președintele comitetului, prin câte-va cuvinte, va explica scopul expozițiunii și va proclama deschiderea ei.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Veđi anexa.

- 3) Expozițiunea va dura de la 25—30 Iunie inclusiv.
- 4) Publicul este admis la ea în fie-care zi, de la 10—3 ore dupe amiazi.
- 5) Sunt invitate prin acest program, să asiste, la solemnitatea deschiderii expozițiunei, toate autoritățile administrative și judiciare ale județului.

Membrii Comitetului școlar, *V. A. Urechiă, N. Culianu, T. I. Maiorescu, G. Mărzescu, I. Pangrate, O. Teodori.*

Anexăm ¹⁾ aci un certificat de absolvirea școlii primare din Bucuresci 1862, spre a se vedea deaprobe copriinderea programelor învățământului primar la data acésta.

Exemplul Moldovei începe a se impune la Bucuresci. Ministrul D. Țolinteanu, la Noembre 1863, simte nevoia a se crea în Bucuresci o școlă preparandă, cum era cea a lui Vasile Lupu din Iași.

Acésta apare din referațul său No. 31.525, de la 4 Noembre 1863, către Consiliul de miniștri, propunând crearea școlii acesteia normale, din hani ce se vor obliga să dea mânăstirele pământene, și se închinat. Adevărat că acest referat al lui D. Bolinteanu rămase fără nici o consecință ²⁾

La rubrica școlilor sătesci, mai înainte de toate se cuvine să înscriem aci programul întocmit la 1862, de Consiliul superior pentru școlile din ambele principate.

Ministerul cultelor și al iustruțiunei publice

Consiliul superior de iustruțiune

Program de școlile sătesci din România

Despărțirea I

1. Cunóserea literilor, silabisirea, dupe table.
2. Formarea literilor dupe modele.
3. Scrierea numerilor și calcularea din memorie asupra celor patru lucrări aritmetice, cu numere întregi.
4. Învățarea sântelor rugăciuni pe de rost.

Despărțirea II

1. Cetirea și scrierea caligrafică, dupe model și dictando.
2. Elemente de catechism, partea I-ia.
3. Din aritmetică, cele patru lucrări cu numere întregi.
4. Din geografie, divisia pământului în continente și oceane pe chartă, fără text.
5. Culegere de animale, plante și minerale.

Despărțirea III

1. Cetirea pe cărți bisericesci.
2. Elemente de catechism, partea II și III.
3. Istoria sacră, pe scurt.
4. Cele patru lucrări aritmetice, cu numere complexe.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

5. Geografia Principatelor-române: împărțirea lor, orașele, riurile, lacurile, munții. Numirea țărilor vecine. Tóte acestea mai mult într'un mod practic și cu arătare pe chartă.

6. Scrierea caligrafică și dupe dictando.

Despărțirea IV

1. Memorisația de parabolele din Evangelie, cu explicarea lor morală, și datoriele creștinului.

2. Cetirea, cu înțelegere din cartea coprinđătore de cunoscințe relative la economia de câmp și casnică.

3. Memorisațiuni din biografiile Domnilor români celor mai renumiți.

4. Părțile cuvântului și formele gramaticale într'un mod practic, precum și aplicarea celor mai ușore regule ortografice la scriere.

5. Impărțirea politică a Europei numai pe chartă. Măsurile de greutate și lungime, măsurarea pogónelor și fálcilor; cotitul vaselor.

6. Scurtă descriere a animalelor, a plantelor și a mineralelor folositore și necesare la economia casnică, cari se pot cresce, produce și afla în patrie.

7. Caligrafia dupe model și dictando.

Ministru, *D. N. Racoviția*.

Membri consiliului superior de instrucțiune: *Neofit Episcopul de Edes. Archimandritul Melchisedec. P. Donic. I. Zalomit. Dr. Davila.*

Se aprobă pentru întocmai aplicare în scótele sátesci.

Director pentru instrucțiune publică, *G. Melidon.*

Bucuresci, 1862, Septembrie 1.

De la 1 Septembrie 1862, urmând a se aplica în tóte scótele sátesci din România, programul de mai sus, cum și același program pentru scótele primare, ce lectorul a putut vedea din atestatul scolar anexat mai sus, Ministrul din acel timp, Alexandru Odobescu, se vėđu în fața unei dificultăți pentru numirea institutorilor și a învățătorilor. Acestora legea scótelor din Moldova le cerea mai multe studii decât legea scótelor Muntenesci. Ministrul provocă în privința acésta pe Consiliul superior al scótelor, prin adresa următore:

Ministrul cultelor și instrucțiunei publice

De la aspirații la posturi din scótele primare, cari n'au funcționat până acum ca institutori în acele clase, se va cere, ca condiție neapărată, absolvirea celor patru clase gimnasiale inferióre; iar institutori, cari s'au aflat, séu se află în posturi de institutori ai claselor primare, vor fi dispensați de acésta condițiune, rămăind însă, cu tóte acestea, ca să decidă concursul între mai mulți aspiranți.

Avénd în vedere, că de la 1 Septembrie, anul contenit 1862, programul învățăturilor primare este unul și același pentru scótele de dincóce și dincolo de Milcov;

Considerând, că pentru ocuparea posturilor de institutori la scótele de dincolo de Milcov, regulamentul acolo în vigóre, prescrie absolvirea de 4 clase gimnasiale;

Subscrisul, la publicarea concursurilor pentru ocuparea posturilor vacante la scótele de dincóce de Milcov, a coprins condițiunea a poseda aspirații, și pentru acestea, absolvirea acelorași 4 clase gimnasiale, cerute pentru cei de peste Milcov, pentru a da instrucțiunei primare garanții egale și solide de propășire;

Considerând însă, că mai mulți din aspiranții înscriși pentru școlile de dincóce arătă, că de și nu posed absolvirea expresă a claselor gimnasiale, totuși, prin practică de mai mulți ani ca institutori în clasele inferioare, ar poseda cunoscințele trebuitoare pentru ocuparea posturilor primare superioare, cari se găsesc vacante; sub-scrisul are onóre a invita pe onor. Consiliu de a opina asupra casurilor de mai sus.

Primiți, vă rog, D-lor, asigurarea distinsei mele considerațiunii.

Ministru, *Al. Odobescu.*

Capul biuroului, *Ornescu.*

No. 26.445.

București, anul 1863, Septembrie 10.

Eată rezultatul dat de Consiliu :

Proces-verbal

Astăzi Marți, 10 Septembrie 1863, Consiliul superior de instrucțiune, deliberând asupra adresei D-lui Ministru cultelor, sub No. 26.445, opinază :

De la aspiranții la posturi din școlile primare, cari n'au funcționat până acum ca institutori în aceste clase, se va cere condiție neapărată absolvirea celor 4 clase gimnasiale inferioare; iar institutorii, cari s'au aflat, seú se află în posturi de institutori ai claselor primare, vor fi dispensați de această condițiune, rămânând însă cu toate acestea, ca să decidă concursul între mai mulți aspiranți.

Aaron Florian. I. Zalomit. G. Costaforu. Laurian.

*

Am vădut încercările, cari au succedat, pentru înființarea unei școle de comerț în București. În 28 Noembrie 1861, D. D. Ghica președintele Consiliului de Miniștri, cu adresa No. 1.224, provocat de Ministrul financelor, îndemnă pe Ministrul instrucțiunii publice, N. Nicolescu, să elaboreze un proiect de lege, pentru o școlă de comerț. Eforia, provocată să facă acesta, de Ministrul cultelor, cu adresa No. 17.229, trăgăna afacerea, așa, că numai în 1864, Ministrul N. Crețulescu, avu mulțămirea să subsemneze decretul de înființarea primei școli de comerț.

Dăm în anexă ¹⁾ discursul rostit la inaugurarea școlei, de V. A. Urechia, directorul Ministerului instrucției publice, cum și actele originale de fundațiunea școlei, cu statul și programa.

Imediat, la 16 Septembrie 1864, se decretază și pentru Galați o a doua școlă de comerț, numindu-se la direcțiunea ei pe D. C. Troteanu. ²⁾

Din inițiativă privată, încă a fost o cercare, la 1864, de a deschide o școlă de comerț, prin subscriere dintre neguțitorii, cărora N. Flügel le a adresat anexatul apel.

Întreprinderea nu reuși, Flügel mai adresă Ministerului cultelor și instrucțiunii publice din București un memoriu în privința școlilor de comerț, care memoriu de și rămase fără nici o lucrare, contribui totuși, probabilmente, la activarea fundațiunii școlei de comerț, de care ne am ocupat mai sus.

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

*

Invățământul înalt este cu deosebire în câștig la 1863. Am văzut deja înființată de mai mulți ani o școală de inginerie. Din această școală ministrul, D. A. Odobescu, la 8 Octombrie 1863, face, cu decretul Domnitorului Cuza No. 997, o școală superioară de științe, cu anume programă și statut. ¹⁾

Duoă alte acte din aceștiași an, avem de înregistrat aci, la învățământul înalt, ambele ale ministrului D. Bolintineanu, cel întâi transformă facultatea deja creată prin budgetul Adunărei, cu duoă catedre de litere, în școală superioară de litere, cu scop de a forma profesori gimnasiali:

Alexandru Ioan I,

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională Domn Principatelor-Unite-Române.

La toți de față și viitori, sănătate :

Asupra raportului presintat de Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul cultelor și instrucțiunii publice, sub No. 30.222,

Am decretat și decretăm :

Art. 1. Se institue la Academia din București o școală superioară de litere cu scop de a forma profesorii gimnasiali în ramurile limbilor clasice și moderne, ale literaturii și filosofiei, istoriei și geografiei.

Art. 2. Regulamentul acestei școle se aprobă, și se va pune în lucrare la Noembrie anul curent.

Art. 3. Spesele necesare se vor acoperi, până la 31 Decembrie 1863, din rezervele budgetului instrucțiunii publice, iar de la 1 Ianuarie 1864, se vor trece în budgetul Statului, conform trebuinței, până la complectarea cu toate catedrele necesare.

Art. 4. Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul Cultelor și instrucțiunii publice este însărcinat cu executarea decretului de față.

Dat în București, la 30 Octombrie 1863.

Alexandru Ioan.

Ministru cultelor și instrucțiunii publice, *D. Bolintineanu.*

No. 1.047.

Acest decret e apoi indirect infirmat cu un al dușilea decret, cu data din 4 Iulie 1864, în coprinderea următoare :

Alexandru Ioan I,

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională Domn Principatelor-Unite-Române,

La toți de față și viitori, sănătate :

Asupra raportului Ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice sub No. 21.133,

Am decretat și decretăm :

¹⁾ Veđi anexa.

Art. 1. Facultățile din București, unite împreună, vor purta numele de *Universitatea din București*,

Art. 2. Profesorii facultăților se vor aduna împreună și vor alege pe rectorul Universității.

Art. 3. Profesorii fie-cărei facultăți în parte vor alege pe Decanul facultății respective.

Art. 4 și cel de pe urmă. Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul cultelor și instrucțiunii publice este însărcinat cu executarea ordonanței de față.

Dat în Domneșca Noastră capitală, București, la 4 Iulie, în anul mântuirii 1864, iar al Domniei Nostre al șeselea.

Alexandru Ioan.

Ministru cultelor și instrucțiunii publice, *D. Bolintineanu*.

No. 765.

Pe de o parte, în decretul acesta Bolintineanu, gelos de laudele bine meritate ale lui M. Kogălniceanu, ținea numai decât să fondeze și dânsul o Universitate în București, și pe de altă parte distrugea, cu decretul din 1864, unde vorbea de facultatea de litere din această Universitate, școala specială cu direcțiune *normală* creată în 30 Octombrie 1863.

Deja în August 1863, *Monitorul oficial* din București publicase un proiect de completarea facultăților de litere și de științe.

Acest proiect nu se aplică. În 31 August 1863, Consiliul superior propune ministrului Odobescu programul pentru facultățile de litere și de științe. Ministrul Odobescu le respinge, zicând că : »Consiliul superior elaborând o programă mai detaliată pentru școala superioară de științe; aceea se va pune la dosar, rămânând ca la timpul oportun să se facă o asemenea lucrare pentru școala superioară de litere«.

Indată apoi, succedând la Minister D-lui Odobescu, poetul D. Bolintineanu, acesta șterge rezoluțiunea de mai sus a D-lui Odobescu și pune una nouă în coprindere : »pentru punerea în lucrare a facultății literare, nefiind mari nevoi de mari cheltuieli, se poate pune de acum în lucrare. Va rămâne a se face formele«.

Iată cum s'a născut facultatea de litere, decretată apoi, precum vedurăm, de Ministru Bolintineanu.

Eată actele originale pe lângă cele ce vom da în anexă :

Proces-verbal

Sâmbătă, 31 August 1863

Având în vedere proiectul de completarea facultăților de litere și de științe, încuviințate de guvern și publicat prin *Monitorul oficial* din anul trecut ;

Având în vedere trebuința cea simțită de a poseda, pe de o parte, profesori gimnaziali capabili de misiunea lor, iar de altă parte, ingineri civili înzestrați cu cunoștințele necesare; și considerând, că prepararea lor nu se mai poate amâna fără o pierdere învederată pentru instrucțiunea publică ;

Consiliul superior a socotit de cuviință, pentru mai ușură realizare a sus citatului proiect deja încuviințat, însă neaplicat până acum, a 'l restrînge la catedrele însemnate în alăturata programă, dintre cari patru sunt în ființă și alte patru se pot înființa numai decât, rămânând cele-alte pentru anul viitor, și opinază : 1) a se supune D-lui

Ministru spre aprobare alăturata programă A) de facultatea literilor și B) de facultatea științelor; 2) a se invita D. Ministru ca să bine-voiască a lua măsurile necesare pentru remunerarea acelor patru profesori pe anul acesta.

Acest diurnariu se va supune la aprobarea D-lui Ministru.

Aron Florian. P. Poenaru. Laurian, I. Zalomit. I. Strat. Davila.

A) Programa pentru facultatea literilor

Acastă facultate va fi tot-d'o-dată și școlă normală, pentru formarea profesorilor gimnasiali în ramurile limbilor clasice și moderne, istoriei și geografiei, literaturii și filozofiei, și va cuprinde următoarele catedre :

- a) Catedra de istoria filozofiei și de filozofie;
- b) Catedra de istoria literaturii clasice și moderne;
- c) Catedra de istoria critică și universală;
- d) Catedra de istoria critică a țerilor române, împreună cu istoria literaturii române;
- e) Catedra de gramatica comparativă a limbilor elenă, latină, română, italiană, franceză, ispanică și portugalică ;
- f) Catedra de archeologia clasică ;
- g) Catedra de pedagogică (despre educațiune) și de metodică (despre arta de a învăța).

Dintre aceste catedre două sunt în ființă, adică b) și d); urmază a se înființa anul acesta încă două, adică a) și c), rămânând ca cele-alte să se înființeze în anul următor.

Științele mai sus indicate se vor împărți pe un curs de două ani, și anume :

A n u l I

- a) Istoria filozofiei ;
- b) Istoria literaturii clasice ;
- c) Istoria critică universală antică ;
- d) Istoria critică a țerilor române ;

A n u l II

- a) Filozofia (Psihologia, Logica, Metafizica și Ethica) ;
- b) Istoria literaturii moderne ;
- c) Istoria critică universală medie și modernă ;
- d) Istoria critică a românilor și a literaturii române ;
- e) Gramatica comparativă ,
- f) Archeologia clasică ;
- g) Pedagogia și metodică ;

B) Pentru facultatea științelor

Acastă facultate, în partea teoretică, va servi a forma profesori gimnasiali, în ramul științelor matematice și fizice, țără în partea practică, va servi a forma ingineri civili ; și va cuprinde următoarele catedre :

- a) Catedra de geometria descriptivă, cu aplicarea ei la construcțiunii, de arhitectură și de drumuri ;
- b) Catedra de geometria analitică, de topografie și de geodesie ;
- c) Catedra de calculul infinitesimal și de Mecanica elementară și superiără ;

d) Catedra de desenul topografic, arhitectonic și machinistic;

e) Catedra de științe naturale.

Dintr'aceste catedre, trei sunt în ființă, adică *a*, *c* și *e*; urmază a se înființa încă două, adică *b* și *d*.

Științele mai sus indicate, se vor împărți pe un curs de două ani, și anume :

A n u l I

a) Geometria descriptivă, cu aplicarea ei la umbre și perspectivă;

b) Geometria analitică și topografia teoretică și practică;

c) Mecanica elementară;

d) Desenul de topografie și de mașini;

e) Științe naturale.

A n u l I I

a) Construcțiuni sêu principiuri de arhitectură și de drumuri;

b) Geodesia teoretică și practică;

c) Mecanica superiôră, precedată de cunoștința în calculul infinitesimal;

d) Desenul arhitectonic și de mașini;

e) Științele naturale.

Aaron Florian. P. Poenaru. Laurian. I. Zalomit. I. Strat. Davila.

Era dat, ca tot ilustrul bărbat, M. Kogălniceanu, și numai puțin ilustrul sêu colaborator D. N. Crețulescu, să completeze opera, abia schițată, în parte, de D-nii Odorescu și Bolintineanu; ei trecură în noua lege a școlilor, din 1864, existența legală a universității a doua române, din București.

*

Seminariile Muntene și Moldovene încă preocupă atențiunea publică și a guvernului de la 1860—1864.

Seminariile muntene sunt tot inferiøre celor din Moldova. Se pôte vedea acesta din chiar programul examenelor anului școlar 1862—1863.

Seminarul Mitropolitan.

Anul 1862—1863.

Examenele acestui an scolastic, de învățaturile urmate în acest institut, se vor începe la 24 Iunie, și vor urma până la 27; începându-se dimineața de la 9 ore și continuând până la 12, pentru științe; iar după amiazi de la 2—4 ore, pentru cântări. Se invită dar, în preșul timp, toți cei ce vor avea plăcerea a asista la aceste examene.

PROGRAMUL SEMINARIULUI MITROPOLITAN.

Științe :

C l a s a I

Istoria vechiului Testament.

Aritmetica : Numere întregi, fracțiunile vulgare, decimale și complexe.

Istoria României până la România pură.

Etimologia limbei latine în comparare cu cea română și traduceri din Istoria Sacră.

Zoologia.

Caligrafia.

Profesor, *M. Dimitreanu*.

C l a s a I I

Catechismul.

Geografia.

Gramatica și Santaxa limbei române.

Istoria bisericească a vechiului Testament.

Profesor, *I. Germănescu*.

C l a s a I I I

Principii de Retorică, cu exerciții de compunere.

Istoria bisericească.

Liturgica.

Prescurtare de Istoria Românilor.

Profesor, *I. Ionescu*.

C l a s a I V

Retorica cu exerciții de cuvinte bisericești.

Teologia Dogmatică.

» Morală.

» Pastorală.

Profesor, *I. Benescu*.

Cântări

C l a s a I.

Principii de Gramatică, și

Cântarea celor opt glasuri pe Anastasimatar.

Profesor, *O. Dumitrescu*.

C l a s a II.

Un rind de Docsologii.

Heruvicile, Chinonicele și Acsiónele săptămânei.

Podobiile.

Profesor, *O Dumitrescu*.

C l a s a III.

Un rând de Docsologii mai mari.

Partea I de Heruvicé. Chinonice și Acsióne pentru Duminică.

Parisimierul tot.

Acsiónele praznicelor și cele trei Liturghii.

Profesor, *I. Zaharia*.

Clasa IV.

Partea II-a Herov. Chinon. și Acsióne.

Trei polielee.

Chenonicile praznicelor și alte Irmóse și un rind de Herovice grecesci.

Profesor, I, *Zaharia.*

Cercetat de Consiliul superior : *Aaron Florian. I. Zalomitu. A. T. Laurian. I. Stratu. Boerescu. Davila. Costa-Foru.*

Aprobat de Ministerul instrucțiunei și cultelor,

Ministru ad-interim, *A. Odobescu.*

Directorul Instrucțiunei, *G. R. Melidon.*

Despre seminarul Veniamin amintim, că la 26 Octombree 1859, s'aú desființat Epi-tropia specială a seminariuluí, care trecu suh directa administrare a ministruluí instruc-țiunei publice.

La 1860, dupe secularisarea averilor monastiresci, ministrul de culte, M. Kogálniceanu, a reformat seminariul Veniamin.

Iată cum judecă această reformă D. profesor C. Erbiceanu :

«La 1860, fiind ministru de culte D. Mihail Kogálniceanu, aú reformat după secularisare și Seminariul, această reformă este tot ce póte fi mai bun, pentru că studiile reli-giose se întrețin, sciințele náurale, fizice și matematice se adaugă, precum și limbile moderne, francesă în tóte clasele. De asemenea salariile profesorilor s'aú sporit fórte simțitor, așa că această reformă va face tot-d'auna onóre acestuí bărbat de Stat distins. Spre a proba și mai evident beneficiile acestei reforme, transcriem aici budgetul anu-luí 1860, care comparându-se cu cel trecut, face și mai bine vedută îmbunătățirea ce s'aú adus acestuí institut.

- 1) Profesor de obiectele Catihetice, cursul inferior salar 10.000 lei.
- 2) " " Limba română idem.
- 3) " " Latina idem.
- 4) " " Grecă, 5.000 lei.
- 5) " " Statistica, 10.000 lei.
- 6) " " Matematica 10.000 lei.
- 7) " " Istoria Naturală 10.000 lei.
- 8) " " Caligrafie și desemn 10.000 lei.
- 9) " " Limba francesă 10.000 lei.
- 10) Introducerea în Sf. Scriptură în clasa IV se va preda de rectorul seminariuluí obligător.
- 11) Profesor de Musica vocală 5.000.

Cursul superior

- 1) Profesor de propedeutică 12.000 lei.
- 2) Literatura latină, 12.000 lei.
- 3) " elenă 12.000 lei.
- 4) Istoria și statistica laică și eclesiastică 12.000 lei.
- 5) Fisica, Agronomia și Medicina populară 12.000 lei.
- 6) Arheologia, Ermineutica și Pastorală 12.000 lei.

7) Teologia dogmatică și morală 12.000 lei.

8) Literatura și Retorica 12.000 lei.

Se salariază catedra de introducere în teologie și Sf. Scriptură cu 9.000 lei.

Introducerea în Sf. Scriptură se va preda de Rector, obligator, în clasa V și VI.

Insemnăm, că punându-se în aplicație acest program, s'au mai unificat unele catedre : desenul, caligrafia și limba francesă au fost o catedră, latina și română o catedră.

Pe lângă acesta s'a mai prevădut 6.000 lei pentru îmbrăcămintea elevilor și pentru Bibliotecă 500 lei. Budgetul anului 1860 este de 381.800 lei. Dar îndată dupe acest an, au început a se ciunti încet, atât salariile profesorilor, mai ales acelor din cursul inferior, cât și din sumele pentru întreținerea școlii, așa că la 1863, cifra totală a budgetului este numai de 372.420.

Cu introducerea legii de instrucție, sub Ministrul Crețulescu la 1864, s'a mai stabilit pentru un timp starea școlilor, adică nu se mai fac schimbări și preschimbări în fie-care an în studii și catedre, până la 1873. Dar trebuie să spunem, că prin legea actuală a instrucțiunii publice învățământul religios a fost în cât-va diminuat; mai întâiu că nu s'a prevădut o facultate de teologie, și cea care și funcționa în Iași a fost suspendată la 1864, din lipsă de profesori; apoi s'au eliminat și unele științe din Seminar, cari existau în 1860 și mai înainte. Aceste schimbări fiind recente nu le mai amintim.»

În privința reformelor introduse în Seminarul, în 1862, părintele arch. Melchisedec și episcopul Neofit Scriban descuviințeză măsura lui M. Kogălniceanu, prin o adresă către ministerul instrucțiunii publice, pe care o dăm în întregime posedând originalul ¹⁾ *Audiatum et altera pars!*

În 1864 profesorul Drăghici de la seminarul Veniamin cere adăogiri pe lângă catedra de agronomie, de pe lângă acel seminar, în sens de a se alipi o fermă din moșia de la Galata ²⁾).

După opiniunea lui P. Poenaru, expresă printr'un oficial raport, din 1864, Februa-rie 26, se respinge propunerile D-lui Drăghici, primindu-se părerea lui Poenaru de a se institui când-va la Iași o școlă specială de agricultură, cu formă model. ³⁾

Mai slabe merg seminarile din eparchii și chiar și cele din Huși și Roman.

Dar cu mult mai slab încă este seminarul da la mănăstirea Neamțului. La 9 Ianua-rie 1861, ministerul instrucțiunii publice ținea, prin jurnalul No. 3 (Dosarul No. 513), că »este de urgentă necesitate, ca seminarul din mănăstirea Neamțului să iasă din trista stare în care intrigile și împrejurările trecute 'l au lăsat». Din asemenea stare semi-narul nu s'au mai ridicat și nu târziu s'au desființat.

*

Școlă de medicină și chirurgie, merge îmbunătățindu-se în anii aceștia.

Anexăm ⁴⁾ mai multe raporturi și programe, până în 1864.

Cam de la această dată, școlă se numește școlă națională de medicină și de farmacie.

În Iulie 1864, activul și energicul fondator al acestei școli, Dr. Davila, prezintă Ministrului un regulament pentru trimiterea în străinătate, ca să ia diplomă de doctor, a câte un număr de absolvenți ai școlii din fie-ce an.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Veđi anexele.

Dr. Davila are destule titluri la recunoștința națiunii, dér față cu Universitatea din Iași, i se pôte face o imputare. El a impeditat lung timp complectarea acestei Universității, cu facultatea de medicină.

Dăm în anexă ¹⁾ procesul verbal al consiliului din Iași, din 10 Octombore 1860, din care se pôte vedea, că în contra înființării facultăței de medicină din Iași, erau și unii din moldoveni. Acésta va fi scuza lui Davila.

Punem la îndemâna cercetătorilor, alăturându-le ca anexe aci ²⁾, diversele raporturi și dări de sémă generale, la ocasiunea examenelor din 1861—1863, însoțindu-le și cu notele explicătóre ale budgetului celui ântéiú, regulat, în Moldova, de la 1860.

*

Aci noi terminăm lunga carieră percursă de condeiu nostru obosit, dér mereú administrator progresului culturéi naționale, înregistrând ultimele date despre scótele private, cu referințe la anii aceștia :

În Decembre 1860, Mitropolitul din Bucuresci, cere Ministerului instrucțiunii publice, ca scótele confesionale străine, de îndată ce aú scolari români, să aibă învêțător de religiune un preot român ; Ministerul dupe cererea Eforiei, exige acésta.

Anexăm ³⁾ lista tuturor scótelor private din Bucuresci, la Februarie 1860.

Acéstă listă ne arétă un lucru îmbucurător : scáderea numărului acestor scoli și a populațiunii lor.

Scótele dascărilor de pe la biserică, continue a fi tolerate de Eforie, în 1860.

Ba chiar directorul I. Maiorescu, cere din nou, ca Epitropii bisericilor să dea local acestor scoli, cari sunt de trebuință, până ce să se pótă organiza scoli în regulă prin mahalale. ⁴⁾

*

Bursierii moldoveni, se înmulțesc în August 1861, prin trimiterea în Bavaria (Aschaffenburg) a D-lor G. Gabrielescu și I. Pavlov, pentru Foresterie. Ministrul Kogălniceanu încuragiă mult asemenea studii, el care voise să înființeze o scólă specială la Térgul-Neamțu.

Adunarea Moldovei, în 15 Octombore 1860, acordase unele subvenții neregulate fiilor fabulistului Donici, anume George și Vasile.

Tot în Decembre 1860, pictorul Anastaseanu, capétă din nou bursă, ca să mérgă din nou la Roma, să se mai perfecționeze în arta sa.

G. Anastaseanu, al căruí cap de operă, rămâne cavalerul cu zale, din care un exemplar se conservă în pinacoteca de la Iași și altul este în proprietatea mea, stete în Iași între 1857—1860, făcând mai multe portrete particulare. De bursa de la 1860, luna Decembre, se folosi puțin timp Anastaseanu, căci muri la Roma.

¹⁾ Veđi anexele.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Veđi anexa.

In Decembrie 1861, s'a acordat bursă pentru drept studentului Mircea din Iași. In Iulie 1862. Lista generală a bursierilor moldoveni, e cea următoare :

Listă de subvențiunile elevilor din Moldova, trimiși în străinătate pe trimestrul lui Iulie 1862

NUMELE ȘI PRNUMELE	Suma covenită în galben	A D R E S E L E
Grigorie Bosie	65	La Paris, rue de Maçon-Sarbone No. 3.
Nicolae Culiano	65	" " " Soufflot No. 1.
A. Odescu	65	" " " Racine No. 6.
G. Cernătescu	65	" " " de l'école du Médecine No. 43
Petru Poni	65	" " " Monsieur le Prince No. 59.
Constantin Codrescu	65	} " " " de l'Est No. 10.
Ión Ciurea	65	
B. Donicî	65	} " " Collège St. Barbe, A. Mr. F. Fray.
N. Donicî	65	
D. Ulea	65	Idem, la Paris.
Vasile Agapie	65	Idem, rue Maçon Sorbonne No. 5.
D. Duca	65	Idem, la Paris.
N. Grigorescu	65	Idem, Hôtel Corneille rue Corneille 5.
Ștefan Șendrea	65	Idem, rue de grés No. 12.
D. I. Morțun	17 ¹ / ₂	Idem, rue Vavin No. 21.
Gr. Melidon	65	Idem, Boulevard Mont-Parnasse No. 153.
Petru Borsiu	65	} La Turin, via Po. 34, Piano III.
G. A. Urechia	50	
Romulus Scriban	50	
Georgiu Roșiu	50	} La Mûnich, în Bavaria.
Grigorie Roșie	65	
Titu Teodori	50	La Carlsruhe, în Baden.
Alexandru Peiu	65	} La Metz, în Belgia, la scôla de aplicațiune militară.
C. Vasiliu Pilat	65	
D. Chinez	65	
N. Dabija	65	} La Halle, în Germania.
L. Negrutzi	65	
I. Negrutzi	65	La Berlin.
Alexandru Teodori	50	La Bonn, în provinc. de la Rin din Prusia.
G. Gavrilescu	43 ¹ / ₄	} La Aschaffenburg în Bavaria.
G. Pavlov	43 ¹ / ₄	
	1.849	

Anexăm ¹) diverse acte din 1860, cu referințe le bursierii Munteni și în special la D-I A. Petrescu student în astronomie și A. Crețescu.

*

O frumoasă faptă are loc la această rubrică a stipendiilor. In 1861, Septembrie 19, dupe stăruința noastră, în urma corespondenței cu profesorele Pumnul din Cernăuți,

¹) Vezi anexa.

Consiliul de Miniștri (A. Panu, A. Rolla, D. Rosetti, S. Silion), dobândesce de la Domnitorul Cuza aprobarea, să se dea câte 30 galbeni subvențiune pe an studenților bucovineni Vasile Burlă, Vasile Bumbac și Ioan Boliga, din clasa 7-a gimnasială, ca să-și continue studiile în Ardeal ¹⁾.

Asemenea frumoase simțiri se manifestă de mai multe ori și sub forme diverse. Aștia, ambele ministere de culte, cel din Bucuresci și cel din Iași, au acordat școlilor și bisericii Sântu Nicolae din Brașov un important ajutor bănesc; ca despăgubire dupe nise vechi hrisove domnesci.

La 1864, Iunie 5, însuși Mitropolitul Moldovei și Sucevei, cu adresa No. 4.970, intervine la Ministrul cultelor în favoarea fraților noștri de peste Carpați.

E, dupe noi, memorabilă această adresă și de aceea o dăm aci integrală dupe originalul care este în mâinile noastre. Ea constituie cel mai frumos monument al lui Calinic Miclesco :

PRINCIPATELE UNITE-ROMÂNE

Sânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei

Domnule ministru,

«Sciind că guvernul nostru român la mai multe ocațiuni s'a arătat cu multă caldură și generositate pentru frații noștri de peste Carpați și având deplina încredere, că și de astă dată numai puțin vor fi îmbrățișați, îmi permit D-le Ministru, pe de o parte a vă arăta nevoia și lipsa materială ce se simțesce imperios de către frații noștri, iar pe de alta, a vă da ferbintea mea rugăminte ca să țineți sémă, acum mai mult de cât ori când altă dată, de această lipsă, care fiind indeplinită prin concursul mărimosului nostru guvern actual, ar face fericit un număr de 3.000.000 frați români aprópe !

Încă de la 1850—51 românii transilvăneni ceruse de la regimul imperial învoire de ași întemeia o Universitate pentru fiii celor 500 mii familii române locuitoare în câte-va țeri ale imperiului. Răspunsul pe atunci fusese: »Faceți-vă decă aveți bani, »că de la Stat nu vi se póte da nimic.« Dupe aceea, urmará reacțiunea și încercarea de a germanisa și catolisa.

Astăzi însă, vedându-se mai liberi, voiesc a se folosi de timp și a se gândi la viitorul lor.

Cu tóte aceste, sciind ei că la fondarea unei adevărate Universități se cer miplóce bănesci colosale, pe care încă nu le au și veri-o 20 profesori prea bine pregătiți, pentru ca să nu fie siliți a introduce îndată la început profesori de alte némuri și confesiuni, de cari trebuie să se ferescă pe cât se póte, decă nu din alte cauze, încă, pentru onórea națională, aștia s'au mărginit în dorința de a întemeia de o cam dată numai facultatea juridică românească, cu un curs de 4 ani, séu adecă aștia numita *Academia*, de care sașii au una în Sibiu și Ungurii alta în Cluj, numai bieții confrății noștri n'au de loc. Apói veți mai sci încă, D-le ministru, că astăzi se află 96 studenți români la Academia nemțescă din Sibiu și 32 la cea maghiară din Cluj.

¹⁾ Ministrul Moldovei, în 1864, Septembrie 9, cu jurnalul séu No. 675 (Panu, Rolla, Silion, D. Rosetti), au apelat și la toți autorii și tipografil, să doneze cărți școlilor române din Cernăuți, Suceva, Brașov, Blaj, Sibiu, Beiuș, Arad, Temișóra, Oradea-Mare și teologilor români din Viena. Anexăm adresa cu care I. Fetul însoți un frumos dar de 210 volume.

Atâta junime românească studiosă merită a avea o *Academie națională*, la care apoi s'ar duce junii și din Bucovina, Banat, etc., pôte și de la noi.

Însă și la conservarea unei Academii se cer pe an ca la 18 mii florinți, seú cam 3.500 galbeni. De unde însă ? Statul lor n'are atâția bani pentru români. Ce e drept Statul a început a da, însă numai clerului și școlilor românești gimnasiale (Brașov, Blaj), în total la 90 mii florinți, cam 17.000 galbeni pe fie-care an, iar mai mult nu voesce, ci-l trimite la pungele lor.

Afară de bani însă mai este și altă dificultate, adică tot cea atinsă mai sus : *profesori buni*. Pe aceștia trebuie să și-i facă mai întâi. Indată ce vor avea, se vor apuca de lucru.

Deci modesta lor cerere, D-le Ministru, pentru care fac apel prin organul meu către mărinimosul actual guvern, este de a li se da un ajutor anual de 500 galbeni pe 4 ani, cu următoarele condițiuni :

1. Cu 200 galbeni să se facă stipendiul de câte 20 galbeni la 10 tineri juriști, de națiune română, eminenti, însă lipsiți de mijloce (de care sunt mulți), spre ași putea continua studiile juridice.

2. Din 300 galbeni să se facă două stipendii pentru câte două tineri cari au facut cu laude cursul juridic de 3 ani, pentru ca să se pôta pregăti la veri-o Universitate undeva, ca profesori de drepturi, depunând rigurosele, adică câte 150 galbeni la unul pe câte 2 ani, dupe care termin stipendiul ar trece la alți două din cei 10, cari s'ar alege mai buni.

Acești 500 galbeni se vor îngriji în modul arătat, de către comitetul înființat anume în Sibiu pentru ajutorirea juriștilor, sub președenția D-lui consilier Petru Manu, bărbat venerabil și neprihănit, precum pôte îl veți fi cunoscând și D-vostre. Ast-fel D-le Ministru, frații noștri, de și ceva mai târziu vor avea însă o Academie condusă cum trebuie, de bărbați bine pregătiți, iar acesta vor avea a o mulțami neam de neamul lor bine-voitorului și bine-făcătorului actual guvern.

3. Condițiunea ca dupe ce se vor fi pregătit în 4 ani 4 profesori buni, că 500 galbeni să se prefacă în două lefi de profesori, câte 250 galbeni la unul, lefi cu care în Ardeal pôte trăi o familie de profesor. Acesta ar fi apoi o fundațiune pe vecie.

Cele-alte lipsuri ale Academiei le-ar acoperi românii de acolo de îndată ce s'ar face un început atât de solid prin noi.

Ast-fel fiind împrejurările și lipsurile materiale de care au grava necesitate confrății noștri de peste Carpați, vă mai adaug din parte-mi ferbinți rugăminți, ca să le dați căldurosul concurs al D-vostre, ca ast-fel frățescul apel făcut, să capete răsnet în inimile generosului actual guvern, spre reușirea și fericirea lor.

Despre rezultatul acesteia veți bine-voi a mă încunoscința.

Primiți, vă rog, D-le Ministru, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

Locot. Mitropolit, *Calinic Miclesco*.

No. 1.970.

Iași, 1864, Iunie 1.

*

Pentru producerea de meseriași, se trâmiseră tineri în străinătate, în 16 Aprilie 1860, cu adresa No. 1.340 ministerul cultelor caută să așeze un număr de ucenici la

agenția vapórelor Loyduluy, la lucrarea machinelor. Dar agenția refusă, sub pretext că n'are lucrări importante.

Iată ce nu trebuie uítat!

*

La 20 Iuie 1862, scólele de arta și de agricultură s'aú trecut la ministerul agriculturii, comericiului și lucrărilor publice.

Apoi în 1864, ministerul de justiție se împreună cu ministerul de culte și instrucțiune publică, însă cu director special fle-care, de și avénd numai un ministru.

*

Organele de cultură generală continuă în desvoltarea lor.

Bibliotece'e 'și înmulțesc colecțiunile, mai ales cea din Iași, precum vèdurăm din budgetul pe 1860. In același an și pe lângă ministerul de instrucțiune publică din Iași se începuse o bibliotecă specială didactică, care se contopi apoi cu cea a ministerului din București. ⁴⁾

La ocasiunea mergerei D-lui bibliotecar B. P. Hasdeú, se aducă din Basarabia un număr considerabil de cărți donate de tatăl D-sale, guvernul rusesc cât pre ce să nu mai permită acum ilustrului academician de a se mai reintórce în România.

A trebuit seriósă intervențiune din partea guvernului Moldovei până să pótă D. Hasdeú a trece vama de la Sculení.

Pentru frumuseța casului și ca o pagină din biografia ilustrului bărbat, aducem aci traducție dupe nota consulului Rusiei, sub No. 749, din 20 Septembrie, cu referință la D. Hasdeu.

*Traducție de pe nota consulatului general al Rusiei sub No. 749,
din 20 Septembrie.*

«Numitul Tadeú Hasdeú, fiul unui proprietar din Basarabia, cu asemenea nume, viind în anul 1857, în calitate de intendent la moșiile prințului Constantin Moruzi, situate în partea Basarabiei anexate, s'aú domiciliat deja după stabilirea noiei frontiere și aú făcut a fi recunoscut ca supus român, fără a cere autorisația guvernământului imperial și fără a îndeplini formalitățile exigente de legi în asemenea casuri și în calitate de indigen aú ocupat de atunci funcțiunii publice, mai întâiu ca membru la tribunalul judiciar al districtului Cahul și mai în urmă ca redactor al unei foi politice redigiată la Iași.

Făcându-se mai în urmă profesor și bibliotecar, D. Hasdeú, în anul 1860 a făcut un voiagiú la Odesa și Chișinăú, sub nume de Stogon Petriceico, cu misiune de a cumpăra cărți pentru biblioteca națională din Iași. La sosirea sa în Basarabia guvernul acestei provincii, constatând adevérata sa naționalitate 'i opri pașportul și numai dupe insistența repetată a guvernământului Moldovei, și dupe ce acesta aú dat siguranții formale, că D. Hasdeú va fi înapoiat autorităților imperiale, îndată ce comisiunea va dovedi că trecerea sa în Moldova a fost ilegală, E. S. generalul Kanton de Verragon, aú consimțit a delivra numitului individ un pașport rusesc.

Organisându-se o comisiune pentru a cerceta cauza D-lui Hasdeú, consulatul impe-

⁴⁾ Dosarul No. 1.489.

rial din Iași, în urmarea cererilor D-lui guvernor al Basarabiei, s'a adresat prin notele din 26 Septembrie 1860, No. 2.828, 11 Februarie No. 409, și la 25 August 1861, sub No. 2.140, atât către Ministerul treburilor străine, cât și către acel de interne din Iași, pentru a obține dovezile pe cari se bazează Domnul Hasdeu, pentru a justica actul comis de el, și pentru a cunoște tot-d'o-dată opiniunea guvernământului princiar asupra acestei chestiuni.

Aceste note rămânând fără răspuns, D. Popow, s'a referit către acest general consulat, cerând intervenția sa către cine se cuvine, pentru a căpăta sus citatele dovezi.

Prin urmare, der, subscrisul recomandând cele precedente bine-voitôrei atențiunii a Onor. Minister al treburilor străine, se flatază cu speranța, că Principele Cantacuzin va bine voi a 'i transmite actele ce pot avea vre-un raport la schimbarea naționalității D-lui Hâsdău.

Așteptând acea comunicațiune, subscrisul profită, etc.»

Cu ocasiunea călătoriei séle în Basarabia, și credem și la Odesa, D. Hasdeu descoperi în biblioteca din acel oraș, rara carte: «Histoire sommaire des choses les plus mémorables advenues aux derniers troubles de Moldavie,» de Charles de Ioppecourt, tipărită la Paris la 1.620.

O copie dupe această însemnată carte, s'a tras de către D. Hasdeu, pentru biblioteca din Iași. În *Ateneul Român* din Iași, am publicat o dare de sémă despre această carte.

*

Liceul din Iași, s'a ajutat de cât-va timp la cursul de botanică, cu grădina botanică, organizată de câțiva ani, de Dr. Anastasie Fétu. Această grădină, în 1864, număra 1.500 de plante, și primea o mică subvențiune de la Stat, ca remunerațiune pentru serviciile, ce aducea studiului. ¹⁾

*

În 1863, D. G. M. Tătărescu, presintă Ministerului cultelor și instrucțiunii publice din Bucuresci, următorul proiect de înființare al unei școli de pictură și sculptură în Bucuresci, cum era una în Iași.

Proiect de înființarea școlii de pictură și sculptură în România

Spre acest sfârșit, ar trebui să se formeze o galerie de tablouri originale, dér fiind-că acestea în tot chipul, sunt rare și greu de găsit, și care negreșit că ar costa și sume fabuloase ;

1. Socotesc dér, că miplócele cele mai nemerite de o cam dată, ar fi, potrivit și cu sorgintele țerei noastre, de a forma o colecțiune de copii exacte, dupe operile cele mai stimulate; acesta se dice începutul unei galerii, care va fi de ajutor indispensabil a acestor școle. Sunt deja câțiva artiști români, cari 'și a făcut studiile în străinătate (cari mai mult și cari mai puțin) și cari se vor însărcina voios cu reproducerea treptat a unor asemenea opere, îndatorindu-se însă, a înfățișa guvernului atestate formale din partea

¹⁾ Veđi anexa.

autorităților competente locale despre exactitatea reproducerii; această îndeletnicire nu va putea popri pe artiștii ce se vor însărcina cu dânsa, de a consacra o parte a timpului și la producțiunile lor originale.

2. Se va face asemenea o colecțiune aleasă de stampe, pentru înlesnirea și formarea gustului junimei studiose.

3. Spre complectarea acestei școle, trebuie asemenea o colecțiune de copii exacte în gesso (ipsos) dupe cele mai stimate opere grece antice, precum și vre-o două modeluri de anatomie tot în ipsos, care se găsesc cu multă înlesnire, mai cu seamă pe la Florența și Roma, (cu 600 galbeni, se poate forma o colecțiune care să nu lase nimic de dorit.)

4. Aceste tablouri și sculpturi, se vor așeza cu ordin, fie-care câte într-o sală, se vor mai multe, dupe cantitatea lor, și cu această ocaziune vom putea forma o *galerie de tablouri* și un *muséu* de sculptură, care va servi tot-d'o-dată și spre popularizarea frumóselor arte, așa că cu încetul se va introduce simțul frumosului (ceea ce ne lipsesce cu totul.)

5. Într'această școlă elevii vor face cursuri regulate de desemn dupe stampe, statue și natură mai cu seamă.

6. Curs de *Perspectivă*.

7. Curs de *Anatomie*; și câți dintr'înșii se vor destina pentru pictură, vor studia sub direcțiunea profesorilor compozițiunea și coloritul; iar acei cari se vor destina pentru sculptură, vor începe a modela în gesso dupe statue și natură. Acestea sunt adevăratele studii, cari pot să formeze junii elevi, pe adevărata cale a acestor două arte.

8. Această școlă se va dirige de artiștii de la care se va cere probe de capacitate într'această necesarie.

9. Într'această școlă se va pregăti junimea studioasă, destinată acestei nobile arte, care dupe un studiu regulat de câțiva ani, vor da concurs riguros de toate cele coprinse mai sus, și câți vor eși eminenti în toate, un număr dintr'aceia, se vor trimite în străinătate a se perfecționa.

G. M. Tătărescu.

Între lucrările din ramura picturii, în anii aceștia, se cade a se menționa albumul pictorului Trenk.

Muséul nostru din București, posedă cele mai multe din frumósele lucrări ale acestui pictor.

Un număr de tineri, cer egalmente la »7 Noembre 1863, înființarea unei școle de pictură. ¹⁾

La 20 Noembre 1863, D-l Tătărescu, revine cu un nou proiect, mai desvoltat, ținând, că l'a lucrat împreună cu D-nii Aman și Alexandrescu, dupe însărcinarea ce avusese din partea Eforiei încă din 1861. ²⁾

Consiliul superior, în 28 Neembre 1863, aprobă în principiul lucrul și-l recomandă Ministrului a se lua în considerare cu noul budget pe 1864. Dér Ministrul D. Bolintineanul ține, că »nefiind fonduri nici în noul budget, se mai amână; la dosar.»

Vădurăm, că D-lui N. Crețulescu, reveni acest merit al fundațiunei școlei de pictură din București, dupe propunerea și proiectul ce am întocmit noi.

¹⁾ Veși anexa.

²⁾ Veși anexa.

La 13 Ianuarie 1861, Ministrul Vlădoianu din cabinetul lui M. Costachi, face referatul No. 309, către Consiliul de Miniștri, și 'i propune un regulament, pentru facerea unui tablou în ulei, represintănd lupta de la *Teişani* între Stroe Buzescul și nepotul Hanului tăăresc (1604), cu scop de a se conserva memoria unui ast-fel de fapt istoric.

Premiul 300 galbeni.

Consiliul de Miniștri aprobă.

În preambulul regulamentului concursului se dice: «frumósele arte influințând cu tãrie asupra spiritelor și a imaginațiunei, aú privilegiul, precum ele se ocupă de creații nobile și perfecte în forme, a deștepta în inimele ómenilor sentimente 'nalte și generóse. Când ele reproduc cu energie și cu talent gloriósele evenimente ale unei nații, ele ațită și fortifică amorul patriei într'acea nație, și o mână ast-fel la un patriotism luminat, la o adevărată și seriósă propășire națională.

Ministrul, spre a stimula dezvoltarea picturii, ce începe abia a se introduce printre noi, propune concursul. Tabelul va fi depus în Muséu, juriul va fi de 8 persoane artiști și cunoscători competenți (?), pânza va fi de 1 m. 25 cm. și 1 1,35 înalt, termenul la 1 Septembrie 1861. Regulat, adecă o dată pe an, asemenea concurs se va face «până se vor putea înființa și alte concursuri pentru desen, arhitectură, sculptură, muzică și până când dezvoltarea artelor și întinderea gustului în țera noastră, vor permite a se cere de la artiști, nu schițe, ci tablouri sévirșite, care să pótă constitui o mică expoziție de frumósele arte. 1)

*

În 1863, D-l N. I. Voinescu, fost bursier al Statului pentru muzică la Viena, din 1849, cere Ministerului cultelor și instrucțiunei publice din Bucuresci, la întórcerea sa din Viena, un post ca profesor de violină la scóla de muzică. Consiliul superior aprobă înființarea prin budgetul anului viitor al scólei de muzică, dér și acéstă instituțiune avea să fie creată la 1864. 2)

Nu putem totuși nega unele progrese ale acestei arte.

Din faptele muzicale, amintim publicația, în 1860, a melodiilor române de Alex. Berdescu. În Maiú acel an, prin raport către Domnitor, sub No. 1.540, să acordă lui Alexandru Berdescu 70 galbeni, cu titlul de împrumutare, ca să 'și tipărescă melodiile române adunate; lucrarea a fost prealabil cercetată de D. Bengescu, dupe însărcinarea ce i a dat răposatul C. A. Roseti.

În Iulie 1860, artistul Flechtenmacher s'a mutat în Bucuresci este remunerat, ca să pună vorbe románesci sub muzica din «Norma», ca lucrare începétore de opera națională.

În Martie 1861, scóla de muzică din Iași, sub direcțiunea lui Spiru, numără 23 de elevi, din cari 8 pentru bell canto, 7 pentru piano, 16 pentru violină, 47 principii elementare, 6 fete la bell canto, 9 la piano și 12 la principii.

În Iunie 1861, Ministerul de resbel, No. 6.292, cere Ministerului cultelor, să rânduiască o comisiune, ca să cerceteze 13 imne naționale intrate la concursul publicat de acel Minister.

1) «Monitorul oficial», din 24 Martie 1861.

2) Veđi anexa.

Ministrul cultelor numește în comisiune pe artiștii Wist, Flechtenmacher, Wachman, Al. Berdescu, D. Florescu și Gr. Bengescu. ¹⁾

Se știe, că imnul care a isbutit, a fost compozițiunea D-lui Hübsch, actual inspector al musicilor militare.

*

Teatrul din Iași, cu strămutarea capitalei la București, cu îndepărtarea din Iași a lui Alexandri și a altor scriitori, este în scădere din ce în ce mai simțită.

Se mai ridică din când în când prin intrarea în trupa Ieșană a lui Mihaiu și Matildei Pascali, dăr aceștia introduc și aci drama de Boulevard.

La București, teatrul, la Noembrie 1860, se administrează în regie de către guvern, dăr Statul păgubesc considerabil, și G. Costaforu propune lui Vodă Cuza, la finea anului 1860, să se dea teatrul în arendă lui Mateiu Millo.

Domnitorul aprobă.

În Septembrie 1860, Ministrul de interne C. Ilescu, prin raportul către Domnitorul Cuza, de la 30 Septembrie, sub No. 940, a propus Domnitorului administrațiunea teatrului de un Comitet de 5 membri.

Acest Comitet, la Septembrie 1863, sub pretext, că teatrul nu mai este în regia Statului, se reduce la 3 membri, și anume: Gr. Bengescu, Cap. C. Sillion și Iancu Samurcaș.

Apoi în 23 Noembrie acelaș an, cere iarăși cu raport către Domn, No. 30.649, adăugirea a două membri în comitet, sub cuvânt, că în capitală sunt mai multe teatre și nu prididesc treaba numai 3 membri. Cererea acesta o făcu D-l Ministrul de interne M. Kogălniceanu, și se numi acei membri: I. Strat, Nicolae Păceanu. ²⁾

Dupe stăruințele, din 1863, ale actorului M. Pascali, care mereu scria și pretindea, că Mateiu Milo duce teatrul la ruină, o Comisiune adause către vechiul Comitet, compusă din D-nii V. Boerescu și C. Cantacuzin, este însărcinată cu cercetarea unui proiect de reorganizare a teatrului național prezentat de artistul Pascali.

Acastă organizare nu se făcu așa de curând, iar publicul luminat, continuă în București și Iași a frecuenta mai mult opera italiană, pentru care Statul plătea o subvențiune de 1.250 galb. la Iași, și mai mare la București. ³⁾

*

O rubrică specială deschidem aci, pentru continuarea informațiilor despre diverse lucrări istorice din țără. În 1860, Consiliul de Miniștri cercetă referatul Ministrului instrucțiunei publice de la 22 Ianuarie, sub No. 255, relativ la conservarea obiectelor antice, archeologice și istorice, ce copriind mănăstirile închinat din țără.

Consiliul decide, că nu ajunge numai apelul făcut către egumenți și către toți cetățenii inteligenți, ca să privigheze nevătămarea obiectelor prețioase, ci pentru mai multă eficacitate, se unesc cu părerea Ministrului de culte, de a rânduî o comisie de 4 membri, care împărțind mănăstirile în 4 circumscripții, fie-care din ei să viziteze câte una, alcătuiind inventare noue de toate obiectele mobile și imobile de interes istoric, și să

¹⁾ Dosarul No. 2, archiva ministerului de culte.

²⁾ Dosarul No. 72, archiva Ministerului de Culte, din 1863.

³⁾ Dosarul No. 34, din 1853 și No. 47.

aducă cu ei la București toate cărțile vechi uitate prin dulapurile mănăstirilor. Pe lângă fie-care din cei 4 comisari, va fi și câte un secretar. Misiunea este retribuită cu câte 50 galbeni pe lună de fie-care. Jurnalul este semnat de Ión Ghica, G. Golescu, V. Alexandri, Florescu și G. Crețeanu. ¹⁾

Acastă Comisiune a cam îngrămădit în podurile și pivnițele Ministerului de culte fel de fel de obiecte, cari n'aveau a face cu antichitatea. Când la 1864 și 1865 am creat mușeul archeologic, a fost mare chin pe mine, Director al Ministerului instrucțiunii publice la acea dată, până să fac o primă alegere. Ni se pare că și astăzi la Mușeu sunt lădi cu obiecte ce n'au ce căta acolo.

În timp ce Comisiunea cutreera mănăstirile, cea-l-altă Comisiune documentală primea prefaceri în personal. Așia la 1861, D-l Florescu e numit membru la această Comisiune în locul D-lui I. Brezoianu, cu ofisul Domnitorului Cuza No. 517, din 13 Septembrie. N. Filimon, trece în locul D-lui Orăscu, care e chemat membru la Epitropia obștască. Gr. Mano devine secretar în locul lui Filimon. Aceste schimbări se fac din cauza neînțelegerilor dintre membrii Comisiunii, dice Ministrul Niculescu în raportul către Domn. ²⁾

Am văduț instituirea și a unei altei Comisiuni istorice, în 1859 și 1860.

Acastă Comisiune prezintă în 15 Decembrie 1860, Ministerului instrucțiunii publice, un proiect pentru o societate Academică, cu scopul de a stimula științele și literile, și a aduna și publica materialele atingătoare de istoria națională. Acea societate va fi compusă din 18 membri actuali, împărțiți în 2 secțiuni, una secțiunea istorică și archeologică, și a doua secțiunea literară și lexicografică.

Dăm în anexe întregul proiect și raportul Comisiunii. Pentru realizarea acestei Comisiuni, se cerea 304.000 lei pe an, căci membrii aveau să fie plătiți cu lăfa fixă de 300 lei pe lună.

Și acest lucru frumos închipuit, rămâne între *pia desideria*. Ministrul Barbu Vlădoianu, la 18 Ianuarie 1861, cu referatul No. 511, supune Consiliului de Miniștri, proiectul elaborat de Comisiune. Aci, se înmormintă lucrul, până când, la 1864, cesțiunea o reagitarăm noi tot cu D-l N. Crețulescu. Impregiurările politice ale timpului n'au permis însă fundarea Academiei, chiar în 1864. Un alt ilustru patriot, D-l C. A. Rosetti, era menit să realizeze, mult modificând-o și îmbunătățind-o, această bine-făcătoare instituțiune din care născu Academia română.

Când cugeți, că cu 40 ani în urmă, limba română era isgonită din biserica Trei-Erarchilor, și când astăzi urmăresc cultul ei în sinul Academiei române, nu mai poți a te înduoi de marea ei vitalitate și că cu adevărat este o mână providențială asupra neamului românesc. ³⁾

Mai importante sunt studiile întreprinse deja pe atunci de D-l Alex. Odobescu, asupra tesaurului de Petroasa. În Decembrie 1863, D-l Kogălniceanu, Președintele Consiliului de Miniștri, recomandă colegului său, Ministrul de culte, să patroneze lucrarea importantă a D-lui Odobescu dupe anexatul prospect al D-séle. ⁴⁾

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Veđi anexa.

De mai mult timp, generalul Mavro donase numeroase obiecte de arheologie și numismatică. S'a rënduit o Comisiune, care să primescă cu inventar frumoasă donațiune a D-lui Mavros. In această Comisiune, la 1862, se afla și D. Sturdza, actualul ilustru se-cretar general al Academiei. D-sa, dupe un obicei, care din norocire pentru țără, l'a păstrat până astăzi, donază, la rëndul său, Muséului de înființat la Bucuresc o colecțiune de 1.300 bucăți monede. ¹⁾

Inventariarea colecțiunei Mavros, cu toate acestea, nu se putu face. La înființarea Muséului, Urechia a așezat colecțiunea Mavros, sub povățuirea generosului donator. Nu scim decât chiar astăzi inventariarea e făcută, și mai ales a secțiunei numismatice.

Inainte de a termina cu această rubrică, se cade să înregistrăm și cel de al duoilea regulament întocmit la 1864, asupra Comisiunei monumentelor publice. ²⁾

Fiind-că ne ocupăm aci de lucrări relative la Istorie, credem util să mai amintim, că in Decembre 1860, M. Kogălniceanu, dispuse, să se așeze mărcile județene pe la toate autoritățile. D-sa țice, «că le am ales pe cele ce le am găsit din vechime, iar altele dupe cum am socotit a se întocmi.»

Acestea din nou întocmite, erau mai cu sémă pentru județele din Basarabia.

Inainte de a păși la bibliografia anilor din urmă ai acestui tratat, sém mai drept la obicînutele câte-va indicațiuni bibliografice, anexăm un catalog de cărțile didactice adoptate la scolii, sub Ministerul D-lui N. D. Racoviță (1862. ³⁾ Această listă ne arătă existând încă unele cărți din cele mai vechi, adoptate de Eforia din Bucuresc.

Pe la această dată, un raport (2 Martie 1862), arătă, că in scôla de Verde din Bucuresc, au găsit in us următoarele cărți :

<i>Clasa I.</i>		<i>Clasa II</i>	
Abecedar,	de <i>Heliade.</i>	Cartea de lectură,	de <i>B. Ștefănescu.</i>
Lectura,	" "	Aritmetica	" "
Rugăciuni	" "	Catechismul	" <i>Florian Aaron.</i>
Caligrafia	" <i>A. Pop.</i>	Gramatica	" <i>V. Stilescu.</i>
		Geografia	" <i>Vlădescu.</i>
<i>Clasa III</i>		<i>Clasa IV</i>	
Istoria	de <i>Heliade.</i>	Aritmetica,	de <i>G. Pop.</i>
Caligrafia	" <i>A. Pop.</i>	Comptabilitatea	" <i>Iarca.</i>
Catechismul	" <i>F. Aaron.</i>	Gramatica	" <i>V. Stilescu.</i>
Aritmetica	" <i>G. Pop.</i>	Geometria	" <i>G. Eustațiu.</i>
Geografia	" <i>Vlădescu.</i>	Cosmografia	" <i>Laurian.</i>
Gramatica	" <i>V. Stilescu.</i>	Istoria naturală	" <i>Iarca.</i>
		Istoria României	" <i>Laurian și Heliade.</i>

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

Iată acum și o listă de cărțile în uz la gimnasiile din Țăra Românească :

Listă de cărțile didactice ce se predau în gimnasiul S-tul Sava

C l a s a I.

Gramatica latină dupe Longchamp, de Beligniers, tradusă de Stilescul.
Epitome Istoriae Sacrae.
Istoria Românilor și Geografia, de Laurian.
Aritmetica, de Pavel.
Gramatica franceză, de Ciocaneli.
Nuvele morale.

C l a s a II.

Gramatica latină dupe Longchan, de Beligniers, tradusa de Stilesticul.
Gramatica Română, de Maxim.
De viris Illustribus.
Fabulele lui Fedru.
Istoria Românilor și Geografia, de Laurian.
Aritmetica, de Pavel.
Geometria practică, de Pop.
Gramatica franceză mică, de Noël et Chapsal.
Fables de Lafontaine.
Duoë nuvele, de Poenaru.
Gramatica italiană, de Spinazola,

C l a s a III.

Evangelia.
Cornelius Nepos.
Iulius Caesar.
Istoria și Geografia, de Laurian.
Gramatica franceză, de Noël et Chapsal.
Fables, de Florian.
Gramatica italiana, de Spinazola.

C l a s a IV.

Evangelia.
Crispo Sallustio și Quinto Curtio.
Geometria dupe Legendre.
Gramatica franceză, de Poidevain.
Télémaque.
Coșul cu flori.
Gramatica italiană, de Spinazola.

C l a s a V.

Res Memorabiles, de Titu L. Patavin.
Ovidiu.
Gramatica elenă, de Colocotidi.

Xenofonte, idem.
Crestomatia elenă, de Colocotide.
Istoria veche, de Cernătescu.
Gramatica franceză mare, de Chapsal.
Literatura franceză, de Roques.
Gramatica germană, de Limburg.

Clasa VI.

Ciceronis Orationes Catilinae.
Eneidele lui Virgilius. (Virgilius mare, compl.)
Isocrate și Demosthene.
Istoria medie, de Cernătescu.
Istoria naturală, de Barach.
Literatura franceză, de Roques.
Racine (Athalie).
Crestomatia germană.

Clasa VII.

Platone.
Dialogul lui Criton.
Pro Milone de Cicerone, Ovidiū și Virgiliū.
Literatura, de Marsillac.

Clasa VIII.

Tacit. Annalium Libr. XVI. Historiarum Libr. V. Germanorum.
Cicerone de officiis.
Orațiu.
Homeri Eliade.
Platon.
Phedon.
Sofocle.
Orleans (Schiller).

Multă vreme încă, precum se vede, cărțile didactice nu sunt aceleași în Iași, ca și în București.

La Bolgrad se înființază în 1861, o tipografie bulgaro-românească. Acesta urmărește mai puțin scopuri didactice, decât propagandă politică. Cât dătoresce actuala Bulgaria școlilor române și protecțiunii guvernelor României, Istoria nepărtinitore va spune-o când va.

*

Din perioada de timp în ultim cercetată, în urma reîntrării în țară a tuturilor emigrațiilor de la 1848, literatura dispune de tot ce e mai capabil și mai abil în arta condeiului. Dér și noiele generațiunii, de dupe 1848, sunt intrate în arenă și încă cu mari succese. În jurul *României* monumentală fõe publicată la București, sub direcția D-lui Odobesu, gravităză noue pleade de scrișori de invitați. *Ateneul din Iași* de asemenea adună pe

scurt timp pe mai mulți scriitori rămași încă acolo dupe unirea țărilor. D-l G. Sion, la Bucuresci, deschide în fôia sa *Revista Carpaților*, loc de întâlnire și de desvoltare a numeroase talente noue.

Dér mai ales jurnalistica politică, absorbte cele mai alese talente. D-nii C. A. Roseti, M. Kogălniceanu, C. Boliac, pășesc în fruntea jurnalismului politic. La scôla acestor atleți ai polemiceii, se forméză o sumă de tinere pene, bine ascuțite și servite, multe, și de o cultură mai deosebită.

Nu putem da aci lista tuturor publicațiunilor apărute între 1860—1864, dér datori suntem a constata, că răspândirea jurnalismului în țără, a produs, pe lângă binele politic, și un mare rău : a făcut, ca *cartea*, și mai ales cartea seriósă, să nu mai afle cetitorii și cumpărătorii.

Décă *cartea* mai trăesce, dupe 1860, acésta fu grație sacrificiilor ce pentru ea 'și impunea sêracii membrii ai corpului didactic, carii singurii aprôpe erau abonații și la gazete și la publicațiunile de cărți noue.

Ministerul de culte, nu 'i vorbă, protegiă și el unele cărți. Dér acesta nu era tot-d'ăuna bun alegător de opere. Așa Ministrul D. Bolintinenu, la 1864, refusă ajutor profesorelui Angel Pechmeja, pentru tipărirea colecțiunei sêle de balade române, traduse în versuri franceze, ¹⁾ pe când Ministrul de la August 1860, impunea, cu circularea No. 2.165, egumenilor mônăstirilor, să cumpere cartea lui N. Filimon : «*Excursiuni în Germania meridională.*» ²⁾

*

Intre publicațiunile oficiale, cu referința la scôlă, vom aminti anuarele publicate de D. T. Maiorescu, fie ale gimnasiului din Iași, care stătu sub direcțiunea acestui învățat bărbat, fie ale institutului Vasilian, care atât se îmbunătăți sub direcțiunea aceluiaș bărbat.

La 1863—1864, V. A. Urechia publică Anuarul instrucțiunei publice, prima colecțiune de documente, relative la istoria scôlei române.

În Octombre 1861, cu decret domnesc, No. 619, din 31 Octombre 1861, se acordă lui I. Ionescu 50 galbeni, pentru opera ce a lucrat și s'a tipărit la tipografia Statului, *Calendarul bunului cultivator*. Acéstă carte se distribuie pe la scôli în multe exemplare.

În 1861, se publică la Iași gramatica germană, de Eivas.

Intre 1860—1862, Eforia adoptă cele 4 volume de D-r Baraș, Zoologia, Botanica, Mineralogia și Geologia.

O fôrte importantă publicațiune istorică, apare în Bucuresci la 1862, *Tesaur de monumente istorice* de A. Papiu ; acest jurnal va îmbogăți Istoria națională, alătura cu publicațiunea egalmente utilă, ce face în Iași D-l T. Codrescu, sub titlul de *Uricar*, încă din 1852.

*

Incheiăm lucrarea noastră amintind, că, legea actuală a învățământului, s'a lucrat de Consiliul de Stat, în timpul dictaturei Domnitorului Cuza. Ea nu fu terminată de-

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

cât cu forțe puține zile înainte de încetarea dictaturei, fiind Ministru de culte și instrucțiune publică D-l N. Crețulescu.

Anexăm ¹⁾ adresa No. 2 a Consiliului de Stat din 18 Iunie 1864, prin care cere Ministrului instrucțiunii publice, să permită D-lui P. Poenaru, unul din membrii Consiliului a consulta lucrările și cărțile, începându-se studiarea proiectului de lege pentru organizarea instrucțiunii publice.

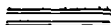
Va să dică la 18 Iulie, abia se începuse studiarea.

Luminile unor bărbați ca Bosianu, Poenaru, A. Crețescu, asigurară acestui proiect de lege, orî cât de iute lucrat, sorți buni. Revădut într'o noapte de D-l N. Crețulescu și de noi, Directorul său de la instrucțiunea publică, proiectul fu promulgat și deveni de atunci încôce închezășuitorul a totă cultura națiunii române.

De sigur, acéstă lege a Consiliului de Stat, lasă multe de dorit, dér nu măi puțin ea coprinde multe înțelepte dispozițiuni, cari ne explică cum acéstă lege stă în picioare până astăzi, într'o țără unde numai stabilitatea legii n'a înflorit, și dupe ce aprôpe tôte guvernele, ba și însăși constituanta a propus să se modifice !

Nu cunôscem obiect, care să tenteze măi mult péna unui istoric, ca acel al narațiunii progreselor îndeplinite sub imperiul legii de la 1864. Ministeriile, cari s'au succedat de la 1864 până la 1868 'și-au tăiat largă parte de glorie, din aplicarea legii de la 1864, creând instituțiunile prevădute de ea, ba și neprevădute.

| Dér nu este acéstă măi mult misiunea condeiului nostru, de a face istoricul acestor timpuri măi noi, decî punem aci capăt lucrării noastre.

¹⁾ Vezi anexa.

TABELA MATERIILOR

	Pagina.
<i>Capitolul I</i>	1
Mărtea mitropolitului Meletie	Idem
Talat-Effendi și Duhamel	Idem
M. Sturza plăcă din țără	Idem
Gr. Ghica Domn Moldovei	Idem
Barbu Știrbei	Idem
Autorul martor plecării din Iași a lui M. Sturza	Idem
<i>Muntenia la 1849</i>	Idem
Eforia școlilor muntene închise școlile la 1848	Idem
Reserva de bani în casa școlilor	Idem
Școala primară din Lucaci	Idem
Spesele administrațiunii școlilor și a cancelariei Eforiei	Idem
Școlă de fete subvenționată	2
Burse pentru străinătate	Idem
Cărți pentru bibliotecă	Idem
Leii profesorilor colegiului desființat	Idem
Reserva de bani pentru viitorul colegiu	Idem
Raportul Eforiei către Știrbei Vodă, despre starea generală a institutelor de sub administrațiunea sa. Școlile ce au rămas deschise în 1848, după căderea guvernului provisoriu	Idem
Eforia pune pe studenții stipendiști și pe profesorii rămași de la Sf. Sava să traducă și alcătuiască cărți didactice	Idem
Corespondența între Eforie și departamentul bisericeii despre acesta	Idem
Alexe Marin cere a fi și el însărcinat cu traducerea unei cărți de fizico-chimie, ce a studiat-o D-lui la Paris. Eforia cere aprobare de la departamentul bisericesc. Răspunsul acestui departament	2 și 3
I. Bibescu, șeful departamentului bisericesc, refuză lefă fixă pentru lucrarea de cărți didactice	3
Insistența Eforiei asupra acestui refuz	Idem
Anaforaua Eforiei la Domn tot pentru acesta	Idem
Se dă în sine D-lui Marin 300 lei pe lună	Idem
I. Zalomit rămâne la Berlin, peste timpul cât avea bursa; i se refuză însă ajutorul	Idem

I. Zalomit reintors e numit profesor de logică și morală, cu 800 lei lunar, dar nu i se plătesc. Reclamațiunile lui. Secretarul de externe raportază casul la Domnitor	Idem
Rezoluțiunea Domnitorului	Idem
Zalomit nemulțămît, reclamă direct la Domnitor, jalba lui	4
Eforia refuză în Noembre 1849 lefi lunare profesorilor francesi Dolun și Dufour	Idem
Eforia acordă lui T. Anghelidis 800 lei pe lună, ca profesor de grécă și francesă	Idem
Penescu cel ântéiû dintre profesori ce presintă o carte lucrată: »Istoria Noului Testament« (traducere)	Idem
Eforia o trimite în cercetarea mitropoliei.	Idem
Persecuțiunile contra profesorilor ce au luat parte la revoluție	5
M. Iliescu, acusat de propagandă între preoții din sate, e arestat la Văcăresci. Idem	
Blestemul Mitropolitului asupra celor contrari revoluțiunei; i se cere deslegarea blestemului	Idem
Schimbarea de redacțiune la »Fóia Sătésacă«	Idem
Relativ la internate, în 1849 se aplică regulamentul din 1847, privitor la plata celor 80 de galbeni pe an	Idem
Fiul pitarului Măldăreacu primesce ajutore, ca să învețe »in vre-un pensionat privat«	Idem
Băneasa Elisabeta Știrbeiû patronând o scóla de fete sêrmane în Bucuresci. Idem	
Raportul Eforiei către Caimacam ca s'o subvenționeze cu 500 lei pe lună. Idem	
Rezoluțiunea Caimacamului Cantacuzin	6
Circulara Eforiei din 20 Maiû 1849, către ocârmuirile județelor, cu referință la scólele sătésaci	Idem
Raportul Eforiei, din 4 Octombree 1849, către Domnitorul Știrbeiû tot cu referință la scólele sătésaci, ca să nu se plătescă lefile învățătorilor pe cele 9 luni ale anului 1848, căci »și acei învățători au luat parte activă în evenimentele anului«	7
Decretul lui Barbu D. Știrbeiû către departamentul credinței, pentru a se da câte 200 galbeni pe an lui C. Bosianu, student al facultăței juridice din Paris	8
Eforia cere de la Domnitor a se acorda 250 galbeni pe an și lui C. Cornescu, »care a terminat colegiul la Paris și acum intră în învățatura dreptului«	Idem
Eforia scólelor primesce încunoscînțare că s'a aprobat cererea de sus	Idem
Dr. Picoło se stabilește la 10 ctombree corespondent al Eforiei la Paris, cu 200 galbeni pe an	Idem
Tineri români în scóla de medicină din Constantinople cu învoirea Sultanelului	Idem
Domnitorul le acordă câte 2.000 lei de drum și 100 lei lunar.	Idem
Încă 150 lei lunar lui D. Nicu și 10 galbeni lui Pikipio, ca să studieze tot la Constantinople	9
Decretul Domnitorului către departamentul credinței pentru Pikió	Idem
Statul lefilor la finea anului 1849	Idem

	Pagina.
<i>Moldova</i>	9
Venirea lui Gr. Ghica nepropice culturii	Idem
Desființarea Epitropiei școlilor și alipirea acestora la departamentul Vorniciei averilor bisericesci. Decretul Domnesc relativ	Idem
În Februarie 1850 se desființază și comitetul central	10
Ce rămâne »sub deosebită Epitropie« ?	Idem
O mișcare favorabilă progresului școlilor în ultimele luni ale lui 1849 .	Idem
Primirea scolarului petiționar, V. A. Urechiă, de către Domnitorul Gr. Ghica, asigurările Domnitorului că se va redeschide Academia	idem
Epitropia desființază în 1849 bursa djn străinătate a lui G. Panaitescu pentru pictură și litografie	Idem
Gr. Ghica continuă încă mulți ani această bursă	Idem
Vornicul bisericesc P. Casimir acordă bursă lui G. Eraclid din Roman .	Idem
Alt ajutor de 70 galbeni anual lui Ioan Alinescu, medicinist la Viena, acordat tot de P. Casimir	Idem
<i>Cultura generală</i>	Idem
Literatura didactică reia un avânt	Idem
Geometria lui Sirot, aritmetica lui Francoeur, ambele traduse de I. Pop .	Idem
Eforia cheltuia și bani pentru cumpărare de cărți fără folos: Enchiridion ; 230 galbeni lui Pascal Iancu, ca să tipărească un vocabular-dialog turcesc, rusesc și românesc	Idem
Caimacamul recomandă în Maiu 1849 comentarul dreptului comercial a lui T. A. Rali	10 și 11
Waltenstein reorganizează muzeul din București	11
Ce mai lipsea muzeului, ca să fie perfect (!) ?	Idem
Progresul muzicii, Ludovic Guglielmi propune Domnitorului Șirbeiū înființarea unei școle filarmonice naționale. La ce trebuie a servi școla ? . . .	Idem
Arch. Visarion propune reorganizarea așezământului coral	Idem
A. Petrino profesor de muzica vocală și instrumentală.	Idem
<i>Anul 1850.</i>	13
Numirea unei comisiuni spre a alcătui o nouă programă școlară	Idem
Eforia chibzuesce redeschiderea gimnasiului în localul mitohului mitropoliei. Prin afiș Domnesc Eforia capătă incuviințare	Idem
Domnitorul continuă a trimite bursieri pe contul Statului în institutul privat a lui Monti	Idem
Tinerii în institutul Monti	Idem
Monti subvenționat cu 350 galbeni	Idem
Alt ajutor de 1.000 lei lui Canela, director de școlă privată în Buzău .	Idem
6.000 lei gratificație lui Gianiloni Ludovic	Idem
Domnitorul vizitează școlă privată a lui Carol Bucholtzer, subvențione .	Idem
Eforia priveghiază institutiile private. Se urmărește închiderea școlilor neautorizate.	14
Raportul comisiunii întocmită pentru alcătuirea programei învățământului în școlile din Muntenia	Idem
Programa studiilor în școlile primare	14—15
Idem idem în colegiuri seū gimnasiū	15

	<u>Pagina</u>
Programa studiilor în facultăți.	16—17
Programa în detaliu de materiile predate în gimnasiile din București și Craiova cu câte 6 clase	17
Cursurile facultative. Cursuri speciale de Iegii. Curs special de matematică	17—18
Observațiile comisiunii la această programă	18
Comisia propune și un stat anume pentru lefii personalului didactic. .	Idem
Eforia priveghiază afacerea cărților didactice și regulază socotelele școlilor pe 1847—1850	Idem
Raportul departamentului credinței de socotelele școlilor: banii făcuți economie în sumă de 1.450.000 lei se întorc vistieriei și nu se lasă școlilor	19
Ofisul lui Barbu Dimitrie Știrbeiū către departamentul credinței, asupra acestui raport	Idem
Prescurtare de socotela casei colegiului de la 1847—1850 inclusiv . .	Idem
Ofisul domnesc ca să înceteze risipa de bani dați ca lefi pentru facere de cărți didactice. Domnitorul cere manuscrisele profesorilor	20
Răspunsul Eforiei școlilor asupra acestei afaceri. Cărți sunt profesorii cu uvragiile lor, pentru cari au primit simbrie.	Idem
Asupra acestui raport Domnitorul Știrbeiū întocmesce o comisiune care să cerceteze uvragiile cele mai de trebuință în școli. Cărți sunt aceste uvragii?	21
Atribuțiunile comisiunii	Idem
Comisiunea, în 20 Iunie, recomandă câte-va uvragii ca bune	Idem
Hill, membru în comisiune, propune respingerea traducerei lui B. Boerescu »Visul lui Seipione« de Cicero. Comisiunea o respinge	21 și 22
Domnitorul în 17 Octombree ordonă deschiderea școlilor de la 1 Ianuarie 1851. Eforia alege profesorii și clasifică elevii.	22
Principiile recomandate de domnitor asupra învățaturii. Redă limbei române dreptul său firesc în școle. Limba latină, francesă, germană	Idem
Dispozițiuni prin cari se favorisază admisiunea la funcțiunile publice absolvenții școlilor publice	Idem
Eforia numesce două comisiuni, ca să cerceteze și să clasifice pe elevii ce vor cere să intre în școle.	Idem
Clasificațiunea elevilor la școlile primare se vor face de înseși profesorii. Pentru cursurile speciale tinerii trebuie a depune un examen general . .	23
Eforia se ocupă de localele de școle.	Idem
Se ordonă prin ofis domnesc redeschiderea școlilor din județe	Idem
Actele Eforiei relative la redeschiderea acestor școle. 1) Circulara către cărmuitorii de județe să dea raport despre starea localurilor de școlă. 2) Publicația Eforiei în jurnalul »Vestitorul« pentru alegerea profesorilor de școli județene	Idem
Programa definitiv adoptată pentru cele 4 clase primare.	24
Domnitorul ordonă Eforiei să înceteze cu plata de lefi la profesorii gimnasiului, de la 1 Decembre; să nu plătescă de cât acelor profesori, ce au primit definitiva întărire	25
Eforia răspunde că profesorii n'au început a preda, dar sunt în diferite comisiuni și de aceea sunt plătiți. Adaogă și unele modifițiuni în programul gimnasiului	Idem

La 30 Decembre Eforia arată rezultatul lucrărilor înaintate: 214 elevi înscriși; statul personalului școlii, din vechii profesori	Idem
Eforia mai cere o școală primară în culorea de Verde, și înființarea clasei a IV în colorea de Negru (Lucaci)	Idem
Școlile vor începe la 8 Ianuarie 1851.	Idem
Se decide a se organiza »facultatea ingineriei«	Idem
Condițiunile de admisiune în această școală	26
Se publică concurs pe ziua de 15 Aprilie 1851 pentru catedrele vacante de la facultatea de legi și de inginerie; la 20 Iunie pentru cea de istorie .	Idem
Tot la 20 Iunie concurs pentru catedrele de logică, morală, istoria naturală, fizică și chimie	Idem
Școla militară de cadeți se redeschide și ea. Sumele acordate din bugetul școlilor, Domnitorul o vizitează	Idem
Seminarul mitropolitan se reorganizează și el, asemenea și cele eparchiale din țară	Idem
Programul seminarilor de profesorul Nifon Bălășescu	Idem
Se decide organizarea unei pepeniere centrale de duși în 1850. Se organizează și o fermă model. Se întocmesce o comisiune ca să facă regulamentul acestei ferme model	Idem
Știrbeiș cere Eforiei și organizarea unei școle de arte și meșteșuguri . .	27
În <i>Moldova</i> se redeschid și se reorganizează de asemenea școlile	Idem
Divanul general în locul Adunării obștesci	Idem
Gr. Ghica trimite la Divan și proiectul de regulament al școlilor, lucrat de o comisiune, dar mai ales de Petrache Casimir; la finea lui Septembrie Casimir mure	Idem
Divanul obștesc adoptă regulamentul acesta, care se și pune în lucrare .	Idem
Reînființarea internatelor de băieți. Raportul departamentului învățăturilor publice în această privință	Idem
Condițiunile de admitere	28
Internatul nu se deschide la data hotărâtă	Idem
Pentru școală de fete se cumpără casele postelnicului Ion Ghica. Anaforaua sfatului administrativ în privința acestei școle, și rezoluția Domnitorului. .	Idem
G. Săulescu conduce reorganizația școlilor	29
Noul regulament școlar este superior tuturor legilor școlare anterioare; el asigură gratuitatea învățământului în <i>Moldova</i> ; etc.	Idem
Limba națională va fi <i>singurul</i> organ de învățământ	Idem
Cele 4 facultăți în învățătura înaltă	Idem
Secțiunile facultății filosofice	Idem
Prevedere în redactarea noii legi școlare	Idem
Școli pedagogice pentru a forma profesori primari	Idem
Profesorii învățământului secundar și superior	Idem
Tineri trimiși la universități străine	Idem
Cărțile didactice, traduse dupe cărțile usitate în Prusia. Cărțile premiate. Idem	Idem
Noua lege înființează școli pe la sate, scopul pentru care se înființează . .	Idem
63 școli sătesci înființate mai ales pe moșiile mănăstiresci	Idem

Hrisóve de tãrguri și iarmaróce se vor da numai proprietarului, ce va avea pe moșia sa scóla elementarã	Idem
Programa scólelor elementare	29 30
Elevi silitóri de la sate se vor trimite prin concurs la scóla județului, cu cheltuála Statului	30
Obiectele învățate în curs de 4 ani la scólele sătesci	Idem
Scólele primare din Iași	Idem
Scólele de fete în toate reședințele ținutale	Idem
Internate pe lângã fie-care scóla de fete	Idem
Încã 2 scóli filiale de fete în Iași	Idem
Programa scólelor de fete	30—31
Interne la scóla din Iași, pentru a se forma învățătore pe la scólele de fete.	31
Aceste vor învăța 5 ani cursul obicinuít, plus 2 ani pedagogia	Idem
Ce se cere pentru învățătórii sătesci?	Idem
Cursuri primare la scóla de meserii și la cãsãrmi	Idem
Scóli primare armenesci și evreesci	Idem
Învățãméntul secundar: scolile reale, ferma model, scolile gimnasiale	Idem
Unde se înființázã scólele reale?	Idem
Programa scólelor reale. Obiectele obligatorii	Idem
Obiectele speciale, scolarii obligați a'și alege câte unul măcar.	32
Limbele streine se învață în gimnasiu	Idem
Ferma model	Idem
Gimnasiul cu 7 clase, obiectele ce se predau	Idem
Scóla de móșe și chirurgie la facultatea de medicinã	Idem
La scóla de chirurgie se cere o clinicã de veterinãrie	Idem
Legea cea nouã (§ 64) relativ la seminarii	Idem
§ 84 dispune cã departamentul învățãturilor publice e însărcinat cu administrarea scólelor din Principat	33
Sfatul scolar și inspectorul general. Atribuțiunile lor	Idem
Numirea profesorilor prin concurs. Scóla preparandã de la Trei Ierarcli.	Idem
Inamovibilitatea corpului profesoral	Idem
§ 200 prevede biblioteca. Îndatoririle editorilor și redactorilor de jurnale.	Idem
Buget anual pentru instrumente de fisicã și chimie, geometrie, mecanicã, medicinã, etc.	Idem
Scólele private depind de departamentul învățãturei publice	Idem
Supresiunea pedepselor corporale din scóle	Idem
Cererea Episcopului de Roman de a chirotoni preoți netrecuți prin seminarii. Respingerea cererei	33—34
Primul rând de cãlfi din scóla de arte, seú maistri cu atestate	34
Anaforaua sfatului și înalta rezoluție, pentru suma acordatã elevilor ce vor ieși maistri din scóla de arte și meșteșuguri, câte 500 lei de fie-care și cheltuiala drumului	Idem
Tinerii moldoveni, bursieri în străinătate, pe anul 1850, N. Ionescu și V. Donici chemați a se reintórce în țerã	Idem
Bugetul scólelor înainte de noua lege. Bugetul la începutul lui 1850.	35
Decretul lui Barbu Știrbeiu pentru organizarea unei galerii de tablouri. Idem	

Wallenstein numit conservator al acestei galerii	Idem
3 tablouri represintănd încoronarea lui Știrbeiū la 4 Ianuarie	Idem
Se dau 400 galbeni artistului Satmari, acompt pentru aceste 3 tablouri. Idem	
Musica în 1850; activitatea capelmaistrului Herfuier. Arch. Visarion. Lucrările lui Flechtenmacher pentru teatru din Iași, Wachmann pentru cel din Bucuresci	36
Trupa francesă în Iași, opera italiană în Bucuresci	Idem
Gramatica vocală a lui Petrino-Iași	Idem
Piese din repertoriul românesc	Idem
Efemeridele științifice din 1880: instrumentele de fizică la Bucuresci	Idem
Opera principelui N. Suțu	Idem
Gvernul moldav și expoziția din Londra, în palatul de cristal	Idem
Comisiunea însărcinată cu adunarea obiectelor de expus la Londra	Idem
M. Kogălniceanu însărcinat a preda la Constantinopole aceste obiecte	Idem
Lucrările de arheologie și istorie în Moldova: lucrarea lui N. Istrate	Idem
Școala de aplicație pe timpul iernii pentru aspiranții de ingineri la poduri și șosele. Școala se deschise abia în iarna anului 1851—1852	Idem
Albina românească și gazeta de Moldova, ale lui G. Asaki	Idem
Jurnalul Zimbrul a lui T. Codrescu, etc.	37
Expozițiunea a 235 obiecte din școala de meserii, în 1850, 30 Aprilie. Domnitorul o vizitează	Idem
Temelia casărmii de la Copou, arhitect profesorul A. Costinescu	Idem
Spatarul Grigore Cuza succede lui Nicu Ghica la departamentul bisericesc	Idem
Examenele de iarnă din 14—28 Februarie.	Idem
Infințarea grădiei Kiselef	Idem
Escursiunea lui Gr. Ghica în Nordul Moldovei în 1850, vizitează școlile. La Tergu-Némțu se pune temelia școlii primare. Gr. Ghica donă și el 3.000 lei arhitectului și meseriașilor	Idem
<i>Anul 1851—1852</i>	39
Sfeștanie la 3 Ianuarie 1851, pentru redeschiderea școlilor	Idem
Profesorii noii, numiți prin concurs. Cine sunt anume?	Idem
Statul leilor aprobat de B. Știrbeiū, cu ore-care reserve	39—40
Eforia cere aprobare pentru tipărirea unui Catehism	40
Cursul de filosofie să rămână nefăcut un an. I. Zalomit însărcinat cu predarea Istoriei universale	Idem
Eforia cere întărirea provisorie a lui Zalomit pentru filosofie, de la clasele IV—VI, cu o 1.000 lei pe lună	Idem
Istoria naturală în clasa IV și fizica într'a V	Idem
Orariul gimnasiului din Bucuresci	Idem
Desființarea contractelor cu Monti, Vraigne și Hurard	Idem
Lui Monti Eforia nevoită a'i da ca despăgubire 47.750 lei	Idem
Monti director internatului de la colegiū. Actele pentru acesta	Idem
Léfa lui Monti.	41
Eforia dobândește de la Domnitor, din casa Statului, 850.000 lei pe anul 1851	Idem

Deschiderea scólelor din Cerneți, Jił, Tergoviște, Slatina, Brăila, la Fe-	
bruarie 1851	41
Profesorilor din județe li s'uu plătit caii de poștă, spre a merge la post	Idem
Craiovenii și locuitorii din alte județe se jeluesc că n'aũ scoli. Rezoluția	
lui vodă	Idem
Scóla de la Roșiț-de-Vede se strėmută în Măgurele, cea din Cerneți la	
Severin	Idem
Scóla la Caracal	Idem
Pentru a activa deschiderea scólelor din județe, Eforia cumpără o căruță	
nouă cu care directorul scólelor să mērgă prin județe, pentru a grăbi reinfi-	
ințarea scólelor până în Septembrie	Idem
Cumulul de catedre	Idem
Departamentul îndemnă pe Eforie să nu îngădue ca I. Zalomit să predea	
2 cursuri	Idem
Preotul Al. Popescu profesor prin concurs la catedra de Catehism a liceului	42
Concurs pentru 4 catedre	Idem
Julius Baraș, doctor, profesor de Istoria naturală la colegiul din Bucuresci	Idem
Concursuri pentru catedrele de legi și matematici	Idem
La 14 Iulie 1851 solemnitat a examenului general și împărțirea premiilor	Idem
Discursul domnitorului Știrbeiũ. Populațiunea scolară până în Iunie 1851	Idem
Eforia plănuesce (în 1851—52) a clădi o casă pentru un internat de 300	
de elevi, pe un loc al mănăstirei	Idem
Nuoi dispozițiuni ale Eforiei cu reinceperea noului an scolar	Idem
Raportul Eforiei scólelor la Știrbeiũ vodă	43 44
Tabla de învățăturile, ce aũ a se urma în cele 6 clase ale gimnasiului din	
Bucuresci, pe anul 1851—1852. Clasele complimentare (VII și VIII)	44—45
Programul acesta mai primesce modificări	45
I. Pop numit inspector în colegiũ (sub-director), la 1 Septembrie 1851.	
Obligațiunile lui	Idem
Decretul Domnesc relativ la acēstă numire și modificările în programul	
proectat de Eforie pentru colegiũ	45—46
Cursurile de legi deschise la 15 Noembre	46
Intărirea personaluluț facultăței de legi	Idem
Reorganizarea gimnasiului din Craiova. Clasa III unită cu IV.	Idem
Profesorul B. Caloianu raportēză însă că sunt elevi pentru câte-și 4 clase	Idem
Profesorii numiți la acel gimnasiũ	46—47
Subvențiune de 400 galbeni pe an pensionatuluĩ Raimond din Craiova	46
Incercare de inovațiune în orariul scólelor primare din capitală.	47
Pedēpsa corporală desființată în Tēra Romănescă prin "circulară către	
D-nii profesorii de clasa III și IV primară"	Idem
Eforia cere a se înființa inspectorii pentru scólele din județe, căci numai	
un revisor nu ajunge. Eforia cere încă 2 revisori. Serdarul Christofor Butate	
și Simonide, cu lēfă de 800 lei lunar	47—48
Serbătorile ce se țin peste an	48
Numirea de profesori la scólele normale din județe	Idem

	<u>Pagina.</u>
Jurnalul Eforiei pentru deschiderea de scoli primare prin județe. Profesorii numiți, înlesnirile și îndatoririle lor	48—49
Încă o școală primară între colorea de Verde și Albastru, pentru înlesnirea copiilor, posturi de suplینitori	49
Eforia ocupându-se de cărțile didactice. Numire de comisiune pentru cercetarea unei aritmetici.	49—50
Comisiunea întêrđie lucrarea sa. Jurnalul Eforiei hotărêșce totuși: să se tipărêșcă manualul de aritmetică a lui A. Marin în 5.000 exemplare; ce să se predea în cele 4 clase?	50
La 21 Aprilie Eforia scrie directorului tipografiei Andrei Adamovici pentru acêșta	Idem
La 3 Septembrie Alexe Marin presintă un manual prescurtat de aritmetică pentru clasa I și a II primare. Resoluția lui P. Poenaru. Comisiunea; A. Orêșcu, Pavel Vioreanu	51
Altă aritmetică a lui Șililescu V.; apoi a lui A. G. Poenaru. Eforia le recomandă pe câte trele comisiunei (Orêșcu, Pavel) spre cercetare	Idem
Comptul imprimatului celor 5.000 de exemplare (8.139 lei, parale 20) din aritmetica lui Marin	Idem
Se mai dă lui Alexe Marin, pe lângă suma de lei 1.481, parale 20, încă 1.000 lei	Idem
Modificațiunii la regulamentul confecțiunei cărților didactice	Idem
Dicționarul Eleno-român a lui G. Iónide. Domnitorul aprobă a se plăti lui Iónide pentru acêșta. Cât?	Idem
Barbu D. Știrbeii ocupat de redacțiunea <i>Foiei Sătesci</i>	Idem
Șcôla de fete de la Sf. Spiridon. Actele relative. Se propune o subvenție de 600 galbeni pe an pensionatului Contesei de Grands-Pres.	52
Directora șcôlei de fete de la Sf. Spiridon: Polcovniceasa Iacobsohn . .	Idem
Până la găsirea localului se închiriază casa lui Manuc pe podul Têrgului-de-afară	Idem
Șcôla de fete din Craiova.	Idem
<i>Moldova.</i>	Idem
Gazeta de Moldova anunță desbaterea asupra noului aședemênt al șcôlor (articolul lui Asaki)	52—53
Promulgarea de Ghica a noului aședemênt școlar, în 1 Ianuarie 1851 .	53
Examenele de iarnă se țin în Aprilie 1851. La Socola însă la 5—15 Februarie	Idem
Ghica vizităză la 18 Aprilie șcôla de fete de sub direcția D-lui D. Lăzărescu	Idem
La 15 Iulie se termină examenele de vêră în Iași	idem
Deschiderea internatului de băeți pe anul 1851—1852	
Buletinul oficial și gazeta de Moldova publică acêșta; 120 elevi: 80 bursieri, 40 solvenți cu 2.000 lei anual. Condițiunile de admitere	53—54
Se scade prețul solvenților de la 2.000 la 1.200 anual. Anaforaua statului cârmuitor și rezoluția Domnitorului	54
Entusiasmul redeschiderei acêștui liceu	Idem

Aug. Tr. Laurian, în locul lui G. Săulescu, reorganisează liceul, ajutat de	
N. Ionescu, Chinezu și Cosin	54—55
Zacharia Columb predă latina	
Vechii profesori rămași: Vasiliu, Pop, Econ. G. Ionescu, Partenie Antoniu	
Patriciu	55
Director internatului Part. Patriciu.	
Cursul de științe naturale: Stamate: Cursul superior, Gr. Cobălcescu:	
cursul inferior. Iordan limba franceză cursul superior, Metaxa limba elină. Idem	
Ocupațiunea rusescă continue. Guvernul introduce limba rusă în seminar,	
ba și în gimnasiu. Consulul rus recomandă mai multe persoane din Basarabia	Idem
Gr. Ghica aprobă pe Al. Ratco	Idem
Se scrie consulului ca să vină Ratcu, cu lefă de 6.000 lei anual plus spe-	
sele drumului	Idem
Ratco cere 6.000 lei cheltuiala drumului, la 8 Februarie 1852. I se aprobă	Idem
În anul 1851 s'au redeschis numai 4 clase, a V se înființă în 1852 ș. a.	
m. d. în cât 7 clase complete sunt în 1855	Idem
Ce au devenit elevii din clasa mai înaintată a redeschisului liceu; Dabija	
Culianu, Mărzescu, etc. ?	Idem
Se simte îmbunătățire și în școlile primare, prin inspectia activă a lui	
Laurian	Idem
Dificultățile școlilor primare din județe pentru local și material . . .	Idem
Încercarea de a se mări bugetul școlilor, Sfatul Administrativ nu aprobă	56
Anaforaua statului pentru a înlesni ținerea școlilor din târgurile țincot-	
ale din veniturile școlii iar nu din eforiile acelor târguri	Idem
Eforiile județene obligate numai de a trimite în comptul lor la Iași câte 2	
școlari pentru școala de arte, și acesta pentru câte-va eforii: anaforaua sfa-	
tului	Idem
La 18 Iunie (vacanția sosise) se deschide școala publică din Dorohoiu . .	Idem
350 lei, donați de D. Hasnaș, școlii din Fălticeni pentru cărți la elevii săraci	57
Vasile Apostoleanu numit la 4 Ianuarie 1851 inspectorul școlilor din dis-	
tricte	Idem
Școala de fete sub direcția lui Lăzărescu, D-na Fani Enhard, angajată ca	
gubernantă și profesora de lucru la această școală	Idem
Reorganizarea seminarului Veniamin; Anaforaua Divanului obștesc. Re-	
soluția. Legea și programul seminarului Veniamin	Idem
Școlile catihetice ținutale conservate	57—58
Noua lege a seminarului judecată de D. profesor Erbiceanu	58
Profesorii ce au fost chemați la se ninariu în 1851	Idem
Gr. Ghica, vizitând Huși, alege însuși casele pentru seminar, care s'a des-	
chis în Octombrie 1851, dupe planul făcut de Suchopan, egumenul de Dol-	
jesci.	Idem
<i>Cultura generată</i>	Idem
Școlile române pentru israeliți. Programa acelor școli. Întreținerea . .	58—59
În Iași nici un pas nu s'a făcut în această privință	59
Alex. Teriachiu orânduit de domnitor a merge în Prusia să studieze or-	
ganizația școlilor..	Idem

	<u>Pagina.</u>
40 galbeni pe an lui G. Popovici care studia medicina la Lemberg.	59
Gr. Ghica donează 6.000 lei cabinetului de științe naturale.	Idem
Concurs între geometri pentru un nou plan topografic al Iașilor	Idem
Eclipsa din Iulie 1851 studiată de Th. Stamati. Polemica din astă cauza în jurnalele Zimbru și gazeta de Moldova	Idem
Egumenul grec de la Trei-Ierarchi vopsesce fără control icônele vechi	Idem
G. Maki protesteză	Idem
Egumenul grec a topit policanprul cel mare de la Vasile Lupu. Scolarii liceului, înflăcărați de la ora de retorică a profesorului N. Gusti, amenința pe egumen că îi smulge barba de va topi și al II policandru. Acest policandru e scăpat	Idem
Redeschiderea bisericeii la 2 Decembre 1851	60
Asaki proteje pictura. Tabloul bătăliei de la Baia a lui Ștefan cel Mare În Țera Românească Domnitorul acordă protecțiune mai eficace frumoseilor arte	Idem
Se cumpără câte-va tablouri de la pictorul Leca pentru museul de pictura	
Raportul Eforiei spitalelor	Idem
P. Alexandru cu bursa de 4 ani, din casa școlilor, spre a studia pictura la Roma. La 1856 el e la Paris	Idem
»Planul pentru un conservator românesc . . . « înmănat lui Știrbei	Idem
Resoluția nefavorabilă a lui Știrbei	Idem
Proiectul cu rezoluția, trimis la Eforie. Rezoluția Eforiei.	Idem
Artiștii Wachmann și Wiest	Idem
Proiectul lui Wiest pentru o școală de musică. Rezoluția mai favorabilă a lui Știrbei	idem
Subscriptione, culsă prin reînființarea societății filarmonice, pentru a se realiza proiectul lui Wiest. Eforia primesce. Domnitorul rânduesce comitetul pentru adunarea subscripțiunilor	Idem
Teatru Național, Alexandri și Millo. Teodorini și Poni. Teodoru și Bonciu D-nele Sterian, Gabriela (Luchian) și Nini Valeri	61
Repertoriul dramatic din 1850—52. Poetul Romantic, Cucóna Chirița, Un trântor cât de ce, Musa de la Burdujeni, Șoldan Viteazul, Inturnarea Plăeșilor, Bravo de Veneția, Schyloc (Neguțatorul din Veneția)	61—62
Beneficiu pentru incendiații din Bêrlad	61
Matei Millo călătorind spre Bucuresci.	62
Trupa francesă sub Delmary	Idem
Millo oprit a trece în Țera Românească. Millo la Bucuresci. Intorcerea la Iași	
Operă italiană la Iași. Pietro Tozoli, D-na Tufaldi.	Idem
Artiștii Conski, Miculi și Frankelstein la Iași și Bucuresci	Idem
Miculi scrie musică română	Idem
Comisiunea de cărți didactice din Bucuresci, la 1851. Cărți aprobate prin decret domnesc	Idem
Ținerea registrelor de A. Pop. Gramatica română de I. Pop. Epitome Historiae Graecae de Maxim. Geografia de Genili. Gramatica româno-ger- mană de Limburg. Introductio in linguam latinam, de Maxim. Isus Hristos său legea nouă, de Penescu. Abecedar român de G. Săulescu. Gramatica ro-	

mână de Vasile Ianovici. Gramatica română de K. Platon. Gramatica română de N. Măcărescu. Dicționarul românesc de Stamati. Prescurtare de geografie sfântă de arhierul Dionisie. Urzirii istorice de Neofit Scriban. Geometria descriptivă de A. Orăscu. Logica judecătorească de Al. Aman. O șeșetore la țeră, de Ant. Pan.	62
Fabule, de Sêrbu. Dicționarul eleno-română de Ioanid	Idem
Librarul Ioanid editéză cărți rele	Idem
Ploiada de bărbați din Moldova	63
Literatura cădută în Bucuresci	Idem
Schwartzenberg și gazeta Transilvaniei	Idem
Gr. Ghica călătorește în Moldova	Idem
Mihul Stârcea de N. Istrate. Polemică în privința lui	Idem
Fundațiunea jurnalului Zimbrul și supresiunea lui	Idem
Presa Bucuresci, Iași, Galați și Ardeal	Idem
<i>Junimea română</i> , jurnal publicat la Paris	64
Alegerca mitropolitului Sofronie Miclescu	Idem
Donațiunea lui Gr. Krupeski pentru scóle	Idem
Alergare de cał la Iași	Idem
Sigiliul numicipalității Iașilor	Idem
<i>Cap. IV. Anul 1852—1855</i>	65
Redeschiderea scólelor. Dividerea clasei I-a gimnasiale în 2 secțiuni. Originea gimnasiului Lazar. Raportul despre acesta. Publicațiunea relativă în Vestitorul românesc	Idem
Fondul casei scólelor speculat, Log. I. Văcărescu se împrumută din acest fond	66
Religiunea adaosă în programul gimnasiului la 1853	Idem
Limba Latină continuă în clasa VI. Câte 1 profesor de fie-care clasă. Raportul Eforiei ad-hoc. Limba română studiată comparativ cu latina	Idem
Lefile profesorilor	67
Evenimentele politice împedică scóla	68
Ocupațiune nouă rusescă. Gr. Ghica părăsesce tronul. Generalul Urusof în fruntea guvernului moldav. Generalul Budberg la munteni și președite divanului ambelor Principate. Conte Ostensaken vice-președite în Moldova. Acte relative la scóli din timpul ocupațiunei rusesci	Idem
Budgetul pe 1854 și raportul către generalul Budberg	Idem
Adaosele la buget pe 1854	Idem
Pensionatul de fete din Sf. Spîridon. Scóla din Ploesci	69
Bugetul scólelor muntene pe 1855. Lista profesorilor de la St. Sava la 1854.	Idem
Facultatea de drept din Bucuresci în 1855	70
Ingenieria civilă. Scóla relativă	Idem
Bursierii în străinătate	Idem
Museu, bibliotecă, pinacotecă, etc.	Idem
Pensionatul Elisabetan.	Idem
Scóla de fete la Slatina	Idem
Simeon Marcovici demisionéză de la catedră și truce la Eforie. A. Drugeanu suplinesce retorică	Idem

	<u>Pagina.</u>
Jurnalul pentru numirea ca profesor de istorie la Sf. Sava a lui Alecu Krețescu	70
Nestor și Iacomi profesori	71
Jurnalul Eforiei pentru numirea lui Andrei Nestor ca adjunct și a unor supleanți. Mihail Căpățineanu și M. Iacomi supleanți	Idem
Serdarul Genili mort. Paul Dimitrie și șerban Alexandrescu suplinitori	72
Decretul de numire a lui Drugeanu în locul lui Sim. Marcovici	Idem
Concurs pentru catedrele vacante de la Sf. Sava, Craiova și județe	72—73
Roques suplinitor de limba franceză	73
Catedrele de la Sf. Sava	73—74
D. Theot demisionază de la limba franceză. Monti-chiămat a' l înlocui.	74
Domnitorul aprobă înființarea unui al II-lea internat de 20 stipendiți	Idem
Pensionatul Riureanu și Bucholtzer	Idem
Prefacerile de la gimnasiul din Craiova. Înființarea clasei IV gimnasiale.	
Profesorul Fontanini la clasă IV. Asemene Dufour la clasă IV și V	75
Prohibițiunea cumulului de catedre	Idem
Ordinul Eforiei către profesorii gimnasiului, să oblige pe școlarii a redacta lecțiunile	Idem
Jurnalul Eforiei pentru acordare de premii la școlarii	76
Dacă preoții pot fi preferiți ca învățători de religie în școlile județene și ca învățători sătești	Idem
Înființarea catedrei de limba latină la clasă IV	Idem
Facultatea de drept în 1852—1853	76—77
G. Costaforu profesor de drept civil și penal	77
Raportul lui Bozianu asupra facultății. Ștefan Ferechide la catedra de drept administrativ	77—78
Programul facultății de drept din 1853	78
Domnitorul nu încuviințează programul	Idem
Raport nou la Domnitor în această privință. Program nou și orariu al facultății de drept	79—80
Primul contingent de absolvenți ai facultății de drept cu numele lor	81
Raportul departamentului credinței către Domn în privința acestui contingent	81—82
Departamentul dreptății al Principatului țerei românești către departamentul credinței pentru tinerii absolvenți ai facultății de drept	82—83
Numele tinerilor și gradul învățături, din 27 Ianuarie 1855	83.
Reforma școlară muntănă din 1855	Idem
Neajunsurile ce le vede ministrul din cauza relei sisteme	83—84
Consecințele acestei rele sisteme: tinerime ușoară, trândavă, fără principii, rebelă, pretențioasă, înfumurată, etc.	84
Reforma dupe programa franceză de sub imperiū. Consiliul profesoral	Idem
Programul proiectat de ministru	Idem
Rezoluția Domnitorului asupra raportului ministrului. Observările ce le face Domnitorul	Idem
Departamentul credinței comunică programa și rezoluțiunea Domnăscă în cercetarea Eforiei, care orânduiește o conisiune	84—85

Subvențiune anuală fiului lui S. Marcovici, medicinist la Paris. Refus de ajutor lui B. Boerescu spre a continua dreptul la Paris. 1854 Paul Vioreanu obține bursă de 250 galbeni, ca să facă dreptul la Paris	85
Tinerii bursieri trimeși în 1855 sunt: Duoii studenți la drept, unul ingineria civilă, unul studiul pedagogiei	Idem
Ei se vor trimite prin concurs. Regulele concursului	Idem
Art. 1. cere de la concurenți bacalaureatul. Nici unul din scolarii ce urmau cursurile superioare de drept și inginerie la Sf. Sava, nu aveau diplome de bacalaureat	86
Protestul lui C. Boerescu, C. Exarcu, V. Petrescu la Eforia școlilor contra acestui articol	Idem
Raportul Eforiei la Domn, prin care cere încă o a V-a bursă pentru matematici	86—87
Hotărîrea de incuviințare a acestei cereri, de către Domnitor	87
Numirea comisiei pentru examinarea persoanei destinate pentru studiul pedagogiei	Idem
Efectul protestului scolarii contra cererii bacalaureatului: jurnalul Eforiei cu modificările făcute concursului	87—88
Fiul logofetului Scarlat Gr. Ghica, trimis în Franța pe contul Eforiei, fără concurs, spre a studia dreptul. Actele relațive: petiția logofetului, Domnitorul pune rezoluția: „să nu se mai amâne a sa trimitere“, adresa secretariatului către Eforie. Eforia îl trimite pe 4 ani, cu 240 galbeni pe an + 40 galbeni cheltuiala drumului!	88—89
Raportul Eforiei la Domn pentru rezultatul concursului de la 1 Septembrie 1855: s'a prezentat numai pentru pedagogie institutor Gr. Vlădescu din Focșani. Notele obținute de candidat. Eforia e de părere a i se acorda bursa.	89
Se proiectează în 19 Iulie 1855 a se mai trimite în străinătate: 2 tineri pentru agricultură și 2 la o școală de arte. Petru Aurelian se prezintă a fi trimis pentru agricultură	Idem
Bugetul școlii de agricultură, cheltuielile acestei școli și a școlii de duși	90
25 elevi interni în această școală, 1 profesor de agronomie și 1 de limba română	Idem
Totuși pentru această școală 1 revisor și 1 inspector câte cu 800 și 945 lei lunar	
Mai era în personalul școlii un meșter ferar și 1 meșter lemnar	Idem
Personalul școlii de duși: un săditor de duși (9.729 lei), 2 familii milaneze și un colaborator (publicist) câte 200 lei lunar	
Venitul școlii de arte, cheltuielile ei	Idem
Ucenici interni. Personalul școlii. Bugetul cumpărării de instrumente	Idem
Oficiul Domnitorului Șteubeiu către Eforie pentru proiectul de școală de comerț, prezentat de marele Glucer Bengescu II	90—91
Eforia primesce înființarea școlii de comerț. Chibzuirile sale	91
Programa școlii comerciale	91—92
Rezoluția Domnitorului că e peste putință a se întocmi de o dată complet această școală. Intocmirea lui	92
Lucrul rămâne baltă până în 1857	Idem

Decretul Caimacamului Alex. D. Ghica, din 11 Ghenarie 1857, pentru scôla de comerçiù	92—93
Marcu Antoniu Canini cere să fondeze, cu aprobarea guvernului, un institut <i>filologo-sciințifico-comercial</i>	93
Scôla ostășescă continuă cu subvențiune din casa scôlelor. Generalul Budberg în favôrea ei.	Idem
Eforia preocupându-se în 1855 de scôla normală preparanda de institutori și institutore. 30 bursieri de la Sf. Sava, 10 fete bursiere pentru acéstă scôla.	Idem
Raportul Eforiei scôlelor către Domnitor în privința acestei scôle normale.	93—94
Pensionatul de fete de la Sf. Spiridon. Actele relative pentru clădirea lui.	94—97
Tôte lucrările de corespondență nu dau rezultatul dorit. Fetele continuă a fi bursiere prin pensionate private	97
Ana Iacobsohn în fruntea pensionatului domnesc de fete.	Idem
Pensionat de fete la Buzău, în 1852	Idem
Părinții de prin județe își dau fetele la scôlele publice de băeți	Idem
Eforia, prin circulare la institutori, opresce primirea fetelor în scôlele de băeți.	97—98
Scôla de fete Lazăr-Oteteleșianu din Craiova; bugetul, cheltuelile	98
Scôla de fete sêrmene din Bucuresci. Donațiunea Clucerului D. Urian de 10.000 lei în 1854	Idem
Raportul Eforiei la Domnitor pentru scôlele primare: să se unescă clasa III cu a IV, la unele orașe; să se desparță clasa IV de a III, la alte orașe	98—99
Resoluția Domnitorului, prin departamentul credinței, relativ la raportul de mai sus	99
Instrucțiunile Eforiei, în 37 de articole	Idem
Scôlele sătesci. Ceî 2 lei, darea sătenilor pentru scôle, distrași deșla scop	Idem
Resoluția Domnitorului pe raportul Eforiei, din Decembre, relativ la scôlele sătesci	Idem
Departamentul credinței insistă pe lângă Eforie să împace cheltuelile scôlei de agricultură și arte cu redeschiderea scôlelor sătesci	Idem
Anaforaua departamentului bisericesc către Domnitor, tot pentru scôle sătesci	99—100
Tot relativ la scôlele sătesci, alte 2 acte	100—101
Raportul Eforiei la Domn pentru deschiderea pe la județe de cursuri pregătitoare a învățătorilor sătesci. Chibzuirile Eforiei	101
Sporirea lefei revisorilor de scôle sătesci, din decimala lefilor învățătorilor.	Idem
Raportul departamentului credinței către Domnitor, în acéstă privință. Resoluția Domnitorului	102
Regulamentul întocmit de Eforie, pentru pensionate și scôle private de băeți și fete	192
Scolarii învățând pe la zidurile bisericeî. Eforia scrie departamentului credinței să oblige pe epitropiî bisericele locale, cari au chiliî, a da una ca sală de studiù	103
Rêspunsurile epitropilor dupe la biserici	Idem
Lista scôlelor ținute pe la biserici. Observațiile revisorului general.	103—104

Subvențiuni și ajutoare scólelor private în 1852: 5.000 lei D-nei Maria Tepeghiósa directóre de pensionat de fete; 200 galbeni pensionatului Mitilinea; 200 galbeni D-nei Elisa de Blaremburg, mãi apoi încã 100 galbeni .	104
Discursul solemn al lui C. Bozianu, la examenul din 1851—1852. Constatãrile din discursul sãu.	104—105
Impãrțirea premiilor. Discursul Domnitorului, laudã pensionatul Bucholtzer	105
Din statistica anului 1852—1853: gimnasiul cu 8 clase, 333 elevi; facultatea de legi cu 21 studenți; 828 elevi în 4 scóle primare din capitalã; scólele din județe cu 2.915 elevi; scólele de fete din județe cu 135 eleve; învățãmântul privat: 5.240 scolarți, etc.	Idem
Examenele pe 1853—1854. Discursul solemn. Tabela statisticã din acest an, comparatã cu cea din anul trecut	Idem
Causele scãderii. Spor în 1855	Idem
Lista personalului didactic din scólele muntene	Idem
Consiliul scólelor din Iași	106
A. Tr. Laurian în locul lui Sãulescu, inspector general al scólelor . . .	Idem
Progresul scólelor moldovene	Idem
Acest progres amenințat în 1853, prin ocupațiile straine	Idem
De unde venea amenințarea?— Boerü, memoriul lui N. Suțu	Idem
Sfatul cãrmuitor suprimã prin raportul lui Budberg memoriul lui N. Suțu	idem
Condeiu simpatic pentru romãni, pe marginea acestui raport al sfatului .	Idem
Resoluția lui Budberg pe raportul sfatului cãrmuitor	Idem
N. Suțu, rușinat, se apãrã în 1855 în jurnalul Zimbrul	106—107
Laurian trimis cu o misiune în Europa. Ziarul Zimbrul și acea misiune. Barnuț ține locul lui Laurian	107
Rãboiul de la Dunãre și scólele romãne. Complectarea gimnasiului . .	Idem
Scóla centralã de fete din Iași. D. Lãzãrescu își dã demisiunea din directorat; supliniț provizoriu de D. Stoica, numit definitiv serdar Petrãche Costandache	Idem
Orfanotrofia din Iași, fondatã de vodã Gr. Ghica, în 1 Ianuarie 1852. Progresul sub Anastasie Fãtu. 15 móșe cu diplome, în 7 August 1855 . . .	Idem
Seminarul Veniamin. Cërta între rectorul Filaret Scriban și epitropia Seminarului. Manifestații lui Scriban, la examenle de vërã din 1852—1853	Idem
Clasa VI la seminar în 1853—54. Seminaristiți eșiți cu patru clase, în 1852, 53, 54 și 55	Idem
Numãrul internilor din seminar	Idem
Lista profesorilor din seminar, dupã D. Erbiceanu	108
Programa și orariul seminarului pe 1853—54	idem
Filaret Scriban arhieru, 1852	Idem
Seminarul de Huși întocmit de episcopul Meletie, dupe modelul celui din Iași	Idem
Alți profesori ai seminarului, în 1854	Idem
Seminarul de la monastirea Neamțului	Idem
N. Istrate director la Departamentul cultelor, rãnduesce o comisiune sã cerceteze starea seminarului	Idem

Suchopan acasă pe Neofit Scriban, că a dat modeluri de retorică din Voltaire și Părinții Apusului. G. Săulescu demisionază din comisiune	Idem
Budgetul seminarului pe 1853	108—109
Școlă primară în Odobesci, cerută de tîrgoveți; la Panciu școlă primară urbană în loc de sătescă; la Pietra școlă filială de fete	109
Școlă de fete la Bêrlad, prin 80 galbeni din partea orașului și din fondul Codrênu. D-ra Evoschi numită institutore	Idem
N. Codrênu lasă prin testament 8.000 galbeni pentru școli în Bêrlad. Ce s'au făcut acei bani?	Idem
Școlă de fete din Tecuci (1854). Profesora D-na Elena Cernat.	Idem
Austriacii închid școlă lui Rosali (Septembre 1854), luându-i localul.	Idem
Hrisovul Domnesc din 1852, pentru organizarea școlii primare din Tîrgul-Nêmtului de către Neonil, starițul monastirei Nêmtu și Secu	109—110
Școlile sătesci în Moldova. Preocuparea ministrului de instrucțiune	110
Contractele de arendarea moșiilor monastiresci, cu obligațiunea de a construi local de școlă, dupe anume plan. Actele relative pentru local și formarea de învățatori	110—111
Anafora la Înălțimea sa și rezoluția acestuia, relativ la școlile sătesci.	111—112
Luare de dispoziții în consecință, relative tot la școlile sătesci	112—113
Conform acestor dispozițiuni s'a scris la revisor, inspector general, la comitetele de inspecțiune, etc.	113
Lista generală a școlilor la cari se cereau de fieș-care câte o școlă elementară	Idem
Se decide, ca în 1854 să se deschidă 15 școle sătesci. Învățători dintre seminarisții ce au renunțat la preoție. Bucuria lui Laurian pentru acesta. Léfă de 100 lei învățătorilor. Primele școli proiectate.	Idem
Ministrul instrucțiunii cere a se îndatora și monastirile (chinoviile) pămîntesci să facă școli pe moșiile lor	113—114
Referatul departamentului adus în desbaterea sfatului, pentru școlă preparandală.	114
Proiect pentru înființarea institutului preparandal	114—115
Ambele aceste cereri (chinoviile și școlă preparandă) sunt aprobate. Se face cunoscut Mitropoliei ca să dea măcar 2 odăi în mitropolie, pentru șederea provisorie a 25 învățători sătesci. Raport la Domn pentru acestea	115
Măsura ca monastirile închinat să clădescă școle pe moșiile lor, revocata în timpul ocupațiunilor străine. Revenind Gr. Ghica, departamentul averilor bisericesci cere din nou această obligațiune, prin anafora la Domn	Idem
Interpretarea § 16 din regulamentul școlar, privitor la monastirile închinat și chinovii	115—116
Local pentru biblioteca și muzeu, în Bucuresci	116
Iulius Baraș propune Eforiei cumpărarea primelor colecțiuni din științele naturale	116—117
Prima linie telegrafică în Moldova. Prima telegramă. Cât costa o telegramă?	117
Comisiune pentru fixarea măsurilor diverse, în uz în Muntenia	Idem
Țerile române provocate a lua parte la expoziția din Paris (1855)	Idem

Chestiunea bănescă dintre epitropia școlilor și cabinetul de științe naturale din Iași	117—118
Artele plastice nu fac mari progrese. In Iași, casarma de la Copoii ca lucrare arhitectonică.	118
Elevul Petru Mateescu (din Muntenia) trimis la Viena pentru pictură, cu 240 galbeni pe an. <i>Fuga în Egipt a Familiei Sfinte</i> (tabloă)	Idem
Expozițiunea la Iași de 20 tablouri ale lui Schiller (din Iași), reintors în țară de la studiul picturii. Schiller însărcinat de V. A. Urechia să restaure tablourile din pinacoteca de la Iași	Idem
Musica vocală face progres în Iași, prin maestrul I. Cart.	Idem
Jurnalul Eforiei din București, prin care Wachmann e numit profesor de musica vocală la școala primară din vopsăua de Verde, cu lăfă 400 lei lunar. Idem	
Actul Departamentului bisericesc către Eforie, pentru un așezământ coral	118—119
Innul compus de Wachmann, cântat de elevii școlilor primare la examenul din 1853	119
Opera italiană la Iași și București. Genul de comedii naționale, drama franceză de Boulevard. Artiștii Millo, Caragiali, etc. și școala declamatorie a lui Pascali.	Idem
Renascerea teatrului român, când și cui se datorește? Piese publicate de <i>Ateneul român</i> din București	Idem
<i>Bibliografia</i> schițată a acestor ani: Jurnalul <i>Steaua României</i> a lui M. Kogălniceanu, <i>Bomânia literară</i> a lui Alexandri cade prin cenzură în 1855. Jurnalul <i>Patria</i> din București, etc.	Idem
Desrobirea țiganilor, decretul din 28 Decembre 1845. Versuri pentru desrobirea țiganilor. Versuri pentru <i>Unire</i>	Idem
Eforia școlilor proteje diverse publicațiuni	Idem
Profesorul Gh. Costaforu, hotărăște să publice <i>Magazinul Judecătoresc</i>	120
Eforia desființează comisiunea pentru cărțile didactice. Orânduiesce alt-fel de comisiuni, din specialiști	Idem
Logica și Morala, traducere de I. Zalomit. Comisiune care s'o cerceteze .	Idem
Modele de caligrafie și de geometrie descriptivă	121
Gramatica română în paralel cu cea latină; fabulele lui Fedru; dicționar latino-român (dupe Quicherat); geografie tradacere de I. Pop; etc. etc. etc.	121—122
Cărțile didactice din Moldova dupe programul Laurian. Publicația cronicii lui Șincai	122
Ritorica lui Gusti.	Idem
Publicațiunile lui Alexandri, ale lui Dr. Anastasie Fētu, Papiu Ilarian, Stoica, Anton Pan, Asaki, Dr. Polizu, Serghiescu	Idem
Poesii oferite lui Gr. Ghica. Librăriile Ioanin și Ioanid. Donațiunea lui Pavel Ștefănescu	Idem
Donațiunea și fundațiunea D-rului Fētu	123
Donațiunea lui Spiridon Gârneață	Idem
Donațiunea lui Const. Papadopulo	Idem
<i>Cap V 1856—1859</i>	125
Basarabia reintorsă Moldovei. Căimăcămii la București și Iași. Turburări în școlile din Iași. Demisiunile lui Laurian și Papiu Ilarian	125

Desordine în internatul gimnasiului. Iosif Patriciu director internatului.	
Elevi isgoniți din internat. Răscola celorlalți elevi	Idem
Dimitrie Cantacuzino, Panait Balș și Iancu N. Cantacuzin, comisari rându- duiți de Vogoride a cerceta cauzele turburării. Scolariș isgoniți din scôla și cei pedepsiți.	126-
Causele răscôlei, dupe comisiune	Idem
Anatoraua Cnezului Cantacuzin, din 30 Ianulrie 1858, cu referința la turburări. Aprobarea lui Vogoride	Idem
Comisiune de 7 membri, pentru primirea elevilor	127
Consiliul scolar extraordinar, la 6 Februarie 1858	Idem
Rechiâmarea profesorilor demisionați	Idem
Reînființarea consiliului scolar legal. Alegere de membri pentru acest consiliu. Noul inspector scolar Theodor Veisa	Idem
Elevii reprimiți în internat. Raportul comisiunei	Idem
Circulare vestind numirea lui aga Th. Veisa ca inspector general . . .	Idem
Circulare la comitetele din județe, a principelui Dim. Cantacuzino . . .	127—128
Gh. Apostoleanu, Th. Veisa și V. A. Urechia profesori la facultățile de drept și de filosofie	128
Memoriul de starea scôlelor publice, prezentat Căimăcămiei	128—135
Lista de profesori din Moldova	135—140
Listă de scôlele publice și private din Moldova	140—141
Scôlele publice din partea de Basarabia anexata la Moldova	141
Listă de elevii aflători în scôlele din Principat	Idem
Deficitul de 436.000 lei rămâne de plată din 1858 lui 1859	142
Administrațiunea scôlelor de Cneazul Cantacuzino	142
Starea scôlelor la venirea lui Cuza, în 5 Ianuarie 1859	Idem
Referatul impieșatului scôlelor D. Melidon, despre reorganizarea gimna- siului și înființarea de scoli diverse	142—143
Subvenție de 250.000 lei din casa clerului în casa scôlelor.	143—144
Concursuri la 20 August, pentru locurile vacante de profesori și profesore	144
Lista de bani trebuitori pentru înființarea și susținerea de scôle publice.	144—145
Scoli de băeți, cari sunt de înființat	145—146
Scôla reală din Iași	146
Gimnasiul din Bêrlad	Idem
Petițiuni de barbați și femei cu atestate, a fi numiți la catedrele vacante.	Idem
Malgouverné revisor al scôlelor. Trecutul lui în scôlele țerei, sub Sturza și Gr. Ghica	146—147
Raportul lui Malgaouverné despre liceul din Iași.	147
Instrucțiunile date lui T. Veisa inspector general. Limba bulgara	Idem
Hrisovul coloniilor bulgăresci din Basarabia	Idem
Deschiderea clasei I gimnasiale în Botoșani, Bêrlad, Galați, Focșani. Lo- calele acestor scoli hotărîte a se face prin subscripțiune publică	Idem
Darea de sémă catre Domnitorul A. Cuza a lui M. Costaki despre starea în care Caimăcămia lui Vogoride a lasat scôlele	147—149
Deficitul pe 1858 de 544.143 lei, plus datoria de 126.000 lei, de plătit în 1859	149

	Pagina.
Venitul și spesele neapărate pentru 1858	149—150
Buget cerut de la Cameră, de 3.034.458	150
Adăogirile de spese pentru creațiunile din 1858, continuă și în 1859 a se preleva din venitul averilor monăstirești și a monastirei Mavromolul . . .	Idem
Raportul lui Petru Costandache, din 1857, către departamentul bisericesc, pentru școlile din Basarabia	150—151
I. Ionescu, dregător al coloniilor din Basarabia, cere școli românești prin chiar coloniile bulgărești, și 25 învățători pentru deschidere de școli în 1857	152
Intrigile Cnezului Cantacuzin contra școlilor române din coloniile bulgare	Idem
Hrisovul lui Vogoride, din 10 Iunie 1858, în cestiunea școlilor din Basarabia	Idem
Școla primară din Ismail. No. elevilor în 1858 și 1859	Idem
Alte școli în Basarabia, prin stăruința lui I. Ionescu	Idem
Sorta dificilă a școlilor din coloniile	Idem
Scopul cultural românesc în Basarabia și I. Ionescu, P. Costandache, Pavlov, Gabriel Tb. Avineanu	Idem
Asaki activează organizarea unei școle preparande. Cere sfatului sume mai mari pentru lefii învățătorilor și pentru clădirile nouilor școle	153
Învățători din școla preparandă, din preoți și diaconi, lefii învățătorilor sătesci, programa școlii preparande	Idem
Catalogul preparanților cari s'au examinat la 1 Iulie 1858	Idem
Comunitatea târgului Herța cere școlă. Se aprobă	154
Locuitorii din Burdujeni cer școlă	Idem
Bugetul școlii primare din Târgu-Neamțului cu un internat de 18 elevi, de la 1 Septembrie 1856 până la 1 Ianuarie 1857	Idem
A II școlă de băieți la Bacău. Școla primară din Doroboiu primește o donațiune. Școla primară din monastirea Vorona	155
Orășanii din Târgu-Neamțului cer școlă de fete. Reoluția Caimacamului. Idem	Idem
G. Asaki propune ca școlă să o dea monastirea Agapia și nu monastirea Neamțului	Idem
Se cere din nou școlă acesta prin Septembrie. Se trimite institutore prin Decembrie 1858	Idem
Școla de fete din Bêrlad	Idem
Alte școli primare deschise în 1858: în Piatra, Botoșani, Galați, Huși, Târgu-Frumos, Ismail, Basarabia, Vaslui, Târgu-Ocnei	Idem
Școle de fete în 1859 se deschid în: Roman, Bacău, Fălticeni	Idem
Îmbunătățirile procătate în 1859 sunt arătate de V. A. Urechia	Idem
Instrucțiunile, relative la predarea diferitelor materii în școlile primare, dupe programa lor	156
Raport asupra bugetului școlilor în 1857	Idem
Discursul lui V. A. Urechia la deschiderea consiliului școlar pe 1859,	Idem
Un comitet de D-ne sub președenția M. S. Elena Cuza, pentru inspectiunea supremă a școlilor. Memoriu despre starea învățătorei publice	Idem
Jurnalul încheiat de ministrul Principe D. Cantacuzino, în 22 Octombrie 1858, relativ la clădirea și deschiderea de școli dupe un plan anumit	156—157

Un plan de scôlă e gata în 6 Martie 1859, dar e prea luxos. V. A. Urechia îl înapoesce	157
Plan proiectat, în 1857	157—158
Planul de scôlă sătescă modificat în 1859—1860, și simplificat de V. A. Urechia	158—159
Preocupațiunea lui Alexandru Ioan I pentru scôlă sătescă	159
Se completează scôlă normală de la Trei-Ierarchi prin profesori de valoare: B. P. Hasdeu, Gr. Cobălesc. V. A. Urechia la cl. I laucasteriană.	Idem
Fetele de la 6—12 ani primite în scôlile sătesci de băeți, în 1859.	Idem
Jurnalul ministerului de culte și instrucțiune, încheiat de directorul mi- nisterului V. A. Urechia, pentru primirea fetelor în scôlele de băeți, către consiliul scolar	159—160
Raportul consiliului scolar către minister, în aceeaș cestiune	160—161
Referatul directorului ministerului de instrucție, V. A. Urechia, către con- siliul de miniștri, arătând înțelegerea între minister și consiliul scolar, în privința învățaturii fetelor	161—162
Resoluțiunea consiliului de miniștri asupra acestui referat. Dispozițiunile luate în consecință	162
Raportul consiliului scolar către minister, ca, dupe alegerea profesorului, să învețe băeții dinimă și fetele dupe masă, seú împreună băeți și fete. Condițiile profesorului fiind însurat ori neînsurat	Idem
Date la cari s'aú deschis scôli sătesci în 1858 și 1859 în Moldova	162—163
Donațiunea logofetului Iordache Costache Boldur, pentru deschiderea unei scôle normale la Hudesci	163
Deschiderea de scôli reale în Moldova	Idem
Profesorii de la scôlele reale din capitala cer lăfa pe 7 luni	Idem
Referatul sămeșiei scôlelor și a milelor pentru plata acestor lefi	163—164
Resoluțiile puse pe referatul sămeșiei scôlelor	164
Ordinul directorului ministerului V. A. Urechia către casieria Statului să plătască lefii reclamate	Idem
Scôlă reală din Galați	Idem
Gimnasiul Codreanu din Bêrlad	Idem
Gimnasiul din Botoșani	Idem
Guvernul lui Alexandru Ioan I desființază scôlele catihetice din județe, în- trunindu-le cu scôlele primare	164—165
Seminarul din Roman	165
Seminarul din monastirea Neamțului merge rău. Imputarile adresate de minister starețului monastirei	Idem
Seminarul de la Socola. Intrigile contra lui Filaret Scriban, partisan al Unirei	Idem
Conflictul între Mitropolitul Sofronie și șeful departamentului bisericesc. Idem	Idem
Archim. Mechisedec rector la seminarul din Huși, în 1856.	Idem
Absolvenți de al seminarului trimiși la Atena și la Halchi (seminar în Constantinopole) pentru studii teologice	Idem
Aug. Scriban, studiat la Petersburg, profesor de retorică la seminarul Ve- niamin, 1858	Idem

Referatul departamentului instrucției publice către consiliul de miniștri cere ca seminariile să treacă sub administrarea departamentului instrucției, ceea ce se și face	166—167
Resultatele acestei concentrări de administrațiune a școlilor seminariencesci	167
Publicațiunea pentru a opri hirotonirea de preoți și chiar călugări ignoranți	Idem
Ajutore cu burse la studenți din facultatea filosofică și de drept. Actele relative	167—168
Bursieri în străinătate, la studii speciale: Bosie, Ciurea Codrescu, Cobălcescu, P. Poni, Al. Odobescu, N. Culianu, Gr. Mărzescu, A. Peiș, C. Vasiliu Pilat, V. Agapi, D. Chinez, D. Ulea, etc.	168
Ingrijitor de bursierii români din Paris profesorul Royer-Collard . . .	Idem
Ierodiaconul Clemente, G. Erbiceanu, G. Dimitriu, bursier la Atena, cu 120 galbeni pe an fieșcare, 1856	Idem
Ierodiaconul Eronim, Ierorod Damaschin, monachul Ghenadie, bursier la Halchi, cu câte 80 galbeni pe an.	Idem
Primele cursuri libere gratuite în Iași, 1858 și 1859. I a profesorului Miclea	169
Curs public de comptabilitate, economie politică și finance. I. Ionescu numit profesor al acestui curs—fără lăfă;—numărul lecțiilor. Funcționarii de pe la ministere îndemnați a audia cursul. I. Ionescu critică actele ministrului de finance Miclescu, fiind acesta chiar present	Idem
M. Costache cere ministrului Teriackiu înlocuirea lui Ionescu	Idem
Profesorul Mandinescu înlocuitorul lui I. Ionescu	Idem
Școala de arte din Iași. Catalogul ucenicilor, în 1858 și 1859	170
Conflictul cu fostul antreprenor al școlii de arte și meserii	Idem
Programele de la toate felurile de școli din Moldova	Idem
Școlile private din Moldova. Ministrul face obligatorie predarea în aceste școli a limbei române 1858	Idem
Priveghiarea școlilor private de institutori	Idem
Ministrul instrucțiunii publice din Iași scrie directorilor de școli private trimiteându-le programa, lista cărților și condițiunile personalului didactic .	170—171
Agitațiunea directorilor de școli private prin consuli streini	171
Pensionatele cărora li s'au trimis circulare ca cele de mai sus	170
Publicațiunea lui V. A. Urechiă în <i>Steaua Dunăreii</i> : <i>răsvățirea directorilor</i>	171—172
Formular de statistică școlară, în 1858	173
Statistica școlărilor pe 1854—1859	174
Școlile private evreesci din Iași	175
Școlă română la schitul român din Muntele Athos	Idem
<i>Muntenia</i>	Idem
Comisiunea cercetătoare de programe. Raportul ei	Idem
Lucrarea comisiunii neaplicată în 1856	
G. Costaforu numit de căimăcămie director al școlilor	
Costaforu trimis în Europa. Unde călătorește Costaforu. Raportul său .	Idem

Planul pentru edificarea palatului Academiei	Idem
Oficiul Caimacamului Al. Ghica pentru începerea construirii noului palat.	175—176
Al. D. Ghica aprobă programele gimnasiale, prezentate de G. Costaforu .	176
Colegiu organizat la Craiova	177
Comparațiunea între programele din 1855—1856 și cel din 1858 . . .	Idem
Statul lefilor, din Februarie 1857	Idem
In Octombrie 1858 Costaforu nu mai e director al școlilor. Boerescu îl inlocuesce	Idem
Adunarea profesorilor primari din Bucuresci	Idem
Insărcinările date comisiunii profesorilor primari	Idem
Jurnalele încheiate de această comisiune până în 6 Iunie 1859	Idem
Comisiune consultativă pe lângă Eforie (comisiune gimnasială) în Septem- bre 1858. Jurnalul Eforiei pentru constituirea acestei comisiuni.	178
Statutele comisiunii gimnasiale	178—179
Lucrarea cea mai importantă a comisiunii: ortografia cu litere latine. .	179
Modificațiunii în personalul didactic. Raportul Eforiei la domnitorul Cuza.	
Modificațiunii în gimnasiul Capitalei, în gimnasiul din Craiova	179—180
A. Tr. Laurian predă limbele clasice în cursul superior la liceu; I. Eliade limba și literatura română, refuzul său; Pană Buescu Economia rurală și agronomie	180—181
I. Maiorescu Istoria critică și statistică; C. Aristia limba elină	181
I. Maiorescu rânduit definitiv director al școlilor, în locul lui B. Boerescu	Idem
Laurian în locul lui D. A. G. Golescu, membru în Eforie	Idem
Regulamentul întocmit de B. Boerescu, pentru sub-director și epistatul colegiului.	Idem
Măsurile Eforiei spre a înzestra școlile primare din Țera Românescă cu bunî institutori.	181—182
5 școli primare în capitală cerute de Eforie la Caimacam, care aprobă .	182
Circulara către toate comitetele din județe, pentru punerea în aplicație a noului program în școlile primare	Idem
Circulara identică la cele 4 școli primare din capitala	183
Noul program comunicat și directorilor de școle private	Idem
Circulara Eforiei la institutori în secțiunea cărților didactice	Idem
Tot pentru cărți didactice alta circulară a Eforiei către institutorii din ca- pitală, școla de arte, agricultură, medicină, hirurgie și pensionate private .	183—184
Certificate de absolvirea școlilor primare, obligațiunii pentru a putea în- tra în gimnasiu	184
Școlii din Ploesci i se adaugă o clasă comercială	Idem
Adresa Ministrului A. G. Golescu către Eforie, de a opri pe profesori de la manifestări politice, ca profesorul Kirculescu din Buzău.	184—185
Declarațiunea ostila guvernului a lui D. Kirculescu, către administrația județului Buzău. Resoluția Ministrului Golescu	185
Circulara Eforiei către institutori, pentru a satisface pe Ministru	185—186
Adresa Eforiei către institutorul Kirculescu.	186
Imputări în Divanul ad-hoc contra lui A. G. Golescu; acesta da vina pe Eforia, care n'a înțeles cererea lui	Idem

Adresa Ministrului Golescu către Eforie arătându'i, că el nu a înțeles a trimite mustărări așa severe institutorilor; cere înființarea unui <i>Buletin al instrucțiunii publice</i>	186—187
Eforia răspunde Ministrului, justificându'și circulara, răspunde asemenea și în cestiunea Buletinului	187—189
Replica Ministrului cultelor și instrucției către Eforie, la adresa de mai sus	189—190
Școlă publică la Oltenița	190
I. Ciocaneli revisor pentru pensionate și școli private de ambe-sexé	Idem
Școlă reînființată la Rușii-de-Vede. Epitropia Sf. Spiridon (din București) platesce lófă de 400 lei lunar învățătorului	Idem
Eforia averilor Brâncovenesci promite Eforiei înființarea de școli de fete	190—191
Eforul Principe Bibescu cere Eforiei a publica concurs, pentru școlile ce se va înființa în 1860	191
Pentru local și mobilare, Eforia brancovenescă publică concurs	Idem
Regulamentul de admisiunea bursierilor în școlile brancovenesci	Idem
5 externate de fete în București, fundațiune tot brancovenescă.	Idem
Principele Bibescu măi înființează și premii literare.	Idem
Eforia acceptă toate donațiunile eforului Bibescu, mulțămindu'i în numele țerei.	Idem
Adresa cititorului Bibescu către Eforie, prin care cere autorizare a deschide școli de fete în Craiova și Caracal	192
În 1861 cititorul promite școli de fete în toate județele țerei	Idem
Școlile sătesci în România, de la 1855—1859	Idem
Cum procede Eforia în privința localului și învățătorilor sătesci?	193
Episcopul de Râmnic cere ca preoții să deschidă școle pe la sate	Idem
Eforia aprobă pentru preoții capabili: li se trimite programul	Idem
Circulari la comitetele școlare din Gorj, Dolj, Mehedinți, Vâlcea, Romani, pentru a deschide preoții școle, prin sate	Idem
Episcopul cere lefi pentru preoții ce au sa deschidă școli. Eforia răspunde ca nu are mijloce. Cine au să plătescă lefi dascalilor preoți?	193—194
Școli centrale sătesci prin fie-care județ	194
Eforia întreabă pe comitetele școlare, câte sate fruntașe sunt pe la sate	Idem
Publicațiunii de concurs pentru ocuparea școlilor sătesci, în 24 Septembrie 1855.	Idem
Cunoscințele ce se cer de la concurenți	Idem
Departamentul credinței scrie Eforiei, ca să renunțe la concurs pentru învățătorii sătesci. De ce?	194—195
Eforia însă institue o comisiune pentru examinarea concurenților	195
S'au prezentat numai 2 candidați	Idem
Chibzuirile noi ale Eforiei pentru formarea de învățători	195—196
Cestiunea preoților de a deschide școle sătesci.	196
Cererile Episcopului de Râmnic la Domnitor	Idem
Eforia răspunde la cererea Episcopului	Idem
Nu se face nimic pentru școlile sătesci nici în 1855, nici 1856, nici 1857	Idem
Prima adresă a Ministrului Instrucțiunii către Eforie, în afacerea școlilor sătesci	Idem

Oficiul Căimăcămiei ordonând Eforiei deschidere de concurs pentru institutori	197
Eforia publică materiile din care vor fi examinați candidații	Idem
Eforia hotărăsește înființarea a 2.000 școli în satele cele mai populate, în 1857	Idem
Episcopul de Buzău Filoteiș cere Eforiei, ca preoții candidați de învățători să fie examinați în capitala fie-cărui județ	197—198
Eforia iar nu găsi candidați pentru concurs (jurnalul din 25 Martie 1857)	198
Nici în 25 Maiu 1857 nu sunt candidați. Eforia cere de la minister să dea porunci la cărmuitorii pentru găsirea de învățători	Idem
Raportul revisorului școlilor sătesci, despre starea școlilor din Ilfov.	Idem
Regulamentul întocmit în Octombrie 1857, prin care revisorii și învățătorii sătesci au a urma cursurile școlii centrale de județ.	198—199
Institutorii au ordin de la Eforie a primi candidați de învățători, să-i învețe	199—200
Circulara către institutorii superiori din toate județele, asupra demisiunilor, destituirilor și leșilor	200—201
Circulara către institutorii superiori din reședințele districtuale, relativă la numirea de învățători sătesci	201—202
Circulara către comitetele școlare, relativă la revisorii și învățătorii școlilor sătesci	202
Ministerul cultelor către Eforie, în 22 Iulie 1859, tot pentru școle sătesci	203
Adunarea votează 200.000 lei pentru școlile sătesci	Idem
Circulara Eforiei către comitetele de inspecție a școlilor, ca să-i raporteze starea școlilor sătesci în ființă.	Idem
Circulara Eforiei către comitetele școlare, că învățătorii comunali să nu fie școlile deschise preste timpul prescris de lege, ca să nu smulgă pe copiii țeranii de la munca câmpului	203—204
Eforia ordonă institutorilor din țără și comitetelor de inspecțiune, ca să fondeze prin subscripție benevolă, fonduri pentru ajutorarea copiilor saraci de țeranii, cu cărți, etc.	204
Progresele gimnasiului Sf. Sava, cu ocaziunea examenelor din 1855—1856, 1856—1857, 1857—1858, 1858—1859	Idem
Statistica școlilor munteneș, la examenul de vără din 1859	Idem
Comisiunea centrală din Focșani cere Ministerului Instrucțiunii publice din Moldova relațiunii statistice despre școlile Moldovei. Răspunsul ministrului	204—205
Comisiunea centrală cere acelaș lucru și de la ministerul muntenesc. Actele urmate între minister și Eforie, pentru acesta	205—206
Cursurile speciale și superioare în Muntenia. 58 tineri ce au absolvit facultatea de drept, în 1859	206
Cursuri libere. Dr. Iulius Baraș ține un curs gratuit și popular de astronomie	Idem
Cursul liber de literatura francesă făcut de Marsillac.	206—207
Școla de chirurgie. Acte relative.	207—208
Cestiunea înființării în București a unei școle de comerț	208—210
Școla militară pentru fiii de militari, în 1859.	210
Școla de elevi conductorii, în 1858	Idem

Bursierii trimiși în străinătate, în 1856: Ananescu (matematici), Capșa (științe aplicate la arte), Aurelian (agronomie)	Idem
Archidiaconul Iov Iasă 25.000 lei pentru școlile naționale	Idem
Bursierii trimiși în străinătate: M. Capuțineanu, D. Petrescu, I. Marin, Al. Crețescu	Idem
Bursa lui Paul Vioreanu se trece lui D. Boerescu, în 1858, până la 1861	Idem
N. Pizu, I. N. Șoimescu, bursierii la Paris pe 2 ani, pentru drept . . .	Idem
Anastasia Stolojan, Solomon Goldenstein, bursierii	Idem
Ión Burlan are bursă pentru 2 ani, la Paris	Idem
Elevii absolvenți ai școlii de arte din Bucuresci trimiși în Franța și Belgia, la 1859	Idem
Alți bursierii ai școlii de arte. Un bursier la școala politehnică.	211
Școlile private din Muntenia; revisuirea lor	Idem
Părăsirea alfabetului chirilic în 1859—1860. Cea I autoritate din Moldova care adoptă scrierea cu litere latine	Idem
Alfabet mic în tabele separate, de V. A. Urechia. Publicarea acestei cărți prin <i>Monitor</i>	Idem
Adoptarea și în Muntenia. Raportul Eforiei la Domn cerând încuviințarea scrierei cu litere latine	212
Răspunsul Ministrului cultelor, cerând un număr de exemplare cu alfabetul latin, pentru Ministerul de Interne și alte autorități.	Idem
Se trimit 200 exemplare.	Idem
Cine e introducătorul alfabetului latin în cancelariile muntene? . . .	Idem
Eforia din Bucuresci și Ministerul Instrucțiunii din Moldova, preocupându-se și de Istoria țerei. Comisiunea documentală	213
Jurnalul de constituire a societății pentru adunarea de material la Istoria țerei, în 1859—1860.	Idem
Ministrul Instrucțiunii publice din Muntenia, D. Ghica, scrie celui din Moldova, invitându-l a constitui și în Moldova o comisiune.	213—214
Ministrul Moldovei promite a mijloci la Cameră pentru cheltueile necesitate de acea lucrare. Aștepta a i se trimite bazele, dupe care se conduce comisiunea din Bucuresci. Adresa de convocare a comisiunii	214—215
Domnitorul A. Cuza cere miniștrilor aducerea în țară a rămașilor lui N. Balcescu, și publicarea operilor lui	215
Davila propune lui Vodă, în 1 Maiu 1856, înființarea unei grădini botanice la Cotroceni. Rezoluția Domnitorului	Idem
Societatea medicală în 1858, sub președinția Dr. N. Crețulescu	Idem
Societatea de medici și naturaliști, din Iași, în 1856	216
Biblioteca din Iași în 1859, sub direcțiunea lui B. P. Hasdeu	Idem
Foie specială pentru instrucția publică, provocată a se înființa de V. A. Urechia în 1859. Apare la 24 Ianuarie. Nu mai pôte continua	Idem
O asemenea foie specială înființată la Bucuresci în locul lui <i>Isis</i> al Dr. Barasch, și al <i>Agromiei</i> lui Buescu. Actele relative	216—218
Cestiunea tipografiei de la Monastirea Neamțului; tipografia adusă în Iași	218
Publicația lui V. A. Urechia, cu referință la cărți didactice, în Iași, la 1859.	218—219
Jurnalele Eforiei din Bucuresci, cu referință la cărți didactice.	219—220

- Geografia lui Geanilie, în 1856; Mitologia de A. Nestor; Introducție în limba latină, de I. Maxin; Manual de Sf. Scriptură; Copiii celebri; Tratatul de punctuație, de N. Pop; Aritmetica practică, de Dim. Pavel; Orice fel de scrisore (în 3.000 exemplare); Prescurtare de Istoria Universală, de Duruy, Traducere de Cernătescu; Lectura anuală, de A. Pretorian. . . . 220
- La Iași: Harta Moldovei cu învecinatele țări; Psaltirea cu parafazele Mitropolitului Veniamin, de G. Asaki Idem
- Premiul de 500 galbeni celui ce va lucra dicționarul limbii române. Rezoluția lui B. Știrbeiu pe anafora Eforiei. Proiectul lui C. G. Florescu: O comisiune de învățați să facă dicționarul. Dicționarul româno-francez al lui R. de Pontbriant 220—221
- Concurs pentru harta Daciei și Istoria românilor. Comisiunea de examinare. Resultatul concursului. Laurian însărcinat a face aceste lucrări . . . 221
- Egumenii de mănăstiri abonați cu deasila la *biblioteca literară*, publicațiunea lui Iónid, 1856. Idem
- Felul publicațiilor lui Iónid. El obține un ajutor bănesc. Protest contra acestuia. Tipărirea cronicelor. Manuscrisele lui A. Crețescu Idem
- C. Aristia vrea din nou a publica *Iliada lui Omer* 221—222
- Premiul istoric înființat de Eforia Așezămintelor Brâncovenesci, în 1859. Actele relative, regulamentul premiului 222—224
- Subiectul istoric propus de Eforie: Cine era destinat să-l ia? 224
- Școlă de muzică în București, dupe cererea Mitropolitului către Ministerul instrucției, Bengescu Idem
- Teatrul din Craiova în 1857. În 1858 V. Alexandri cedeză teatrul pe 1858—1859 spătarului Cracte și artistului Luchian; iar de la 1859—1864 lui A. Fotino Idem
- Donația lui Efrosin Poteca pentru școlă (1856), donația comisului Christea Harisiade (1856); neguțitorul I. Gheorghiu donează școlilor din Bêrlad acareturii (1852); donația episcopului de Buzău Filoteiș (1859); donația lui Ión Ghica la școlă din Têrgoviște; donația lui Negroponte pentru școlă din Galați; donația D-ului Fêtu pentru bursieri 225
- Elevii seminarului din Rômnicu-Velcea fac act de nedisciplină (1858) . Idem
- Alt act de nedisciplină în o școlă din București (1858). Idem
- Cap. VI. Anul 1860—1864* 227
- Studii asupra învățământului secundar din România de D. Vitzu, informațiunile ce aduce, *relativ la istoria școlilor* din acești ani 227—228
- Budgetul școlilor moldovene pe 1860. Aspectul său relativ la școlă; ce rezultă din el față cu anul 1859, relativ la crearea de școlă 228—229
- Muzeu de pictură, biblioteca, 10 burse la gimnaziile din Botoșani și Bêrlad, 12 burse la studenții facultății din Iași, 25 stipendiști la Paris, 30.000 lei pentru tipărire de cărți didactice; 10.000 lei pentru cabinet de fizică și chimie 229
- Înființarea universității din Iași, la 26 Octombrie 1860 Idem
- Primul rector al universității din Iași. Idem
- Iubirea corpului didactic pentru M. Kogălniceanu. Învățământul primar obligatoriu, înmulțirea școlilor primare, grădini de copii, școlă de adulți, facultatea de științe, facultatea filosofică Idem

Răspunsul lui M. Kogălniceanu la cuvîntarea lui V. A. Urechiă.	Idem
Creațiunile culturale sêvêrșite în Iași, în 1860	230
Seminarul catolic. Planul lui M. Kogălniceanu prin înființarea acestui seminar	Idem
Preoți catolici unguri, expulsați	Idem
Cestiunea seminarului catolic și în 1864 agitată. Lucrările Ministrului N. Crețulescu	Idem
Regulamentul din 1864 pentru seminarul catolic	Idem
Școlă de silvicultură în Tîrgul-Neamțului	Idem
Bursieri în Italia. Actele relative publicate în „Didactica” lui V. A. Urechiă. Actele schimbate între Ministrul Kogălniceanu, Ministrul de instrucție italian, și Comitele Cavour și consulul italian	230—232
<i>Gazeta di Turino</i> despre bursierii trimiși. Jurnalul <i>Opinione</i>	232
Programul seminarului din Moldova	233
Avantajele reorganizării seminarilor	234
Înființarea în România de școli regulate și pentru evrei. Statutele comitetului de inspecție. Hrisovul lui Al. Cuza	234—235
4 școli preparande pentru pregătirea de învățători. Raportul lui M. Kogălniceanu la Domnitor	235
Prescript-verbal prezentat Consiliului de Miniștrii, în cestiunea școlilor preparande	236
Programul școlii preparande. Aceste școle erau în Bacău, Botoșani, Ismail, mai apoi Piatra și Tecuci	Idem
Ordonanța pentru deschiderea școlii de adulți	236—237
Concurșuri generale între elevii secundari. Bazele concursului	237
Școlă reală din Iași trasformată în facultate de științe. Raportul lui M. Kogălniceanu către Domnitorul Cuza	Idem
Programa facultăței de științe	237—238
Ateneul român din Iași, și mai apoi cel din București.	238
Școlă de fete la Focșani (1860), școlă de băieți în Piatra (1861)	Idem
Ministrul Cuciureanu rîgă pe V. A. Urechiă a conduce încă clasele model de pedagogie de la Trei-Ierarhi. Alte școli rurale	238—239
Circulare pentru vaccinarea copiilor	239
Se cere un tablou lămurit de la profesorii săteni, în vederea legii de instrucție obligatorie și gratuită	Idem
În 1860 se primesc fetele în școle de băieți din sate. Circulări	240
Dispozițiunile Ministerului Cultelor în vederea budgetului pe 1860. Intre altele sigiliile școlilor	241
Budgetul pe 1860	Idem
Dotarea cu aparate și mobilier a școlilor sătesci	Idem
În 1861 și 1862 se deschid școle sătesci în Moldova	Idem
Se cere lîfă pentru un profesor de limba ungară	Idem
Școli sătesci în Țera Romănescă; lîfa învățătorilor, noii școli sătesci, re-visorii de județe, inspectori de plăși	242
Școlile primare cu 3 institutori la 4 clase, cele cu 2 institutori la 4 clase, cele cu 2 clase și un institutor; școlă din Ploesci cu greca și franceza	Idem

	Pagina.
Scolii sucursale.	Idem
Scótele de fete, constatate în 1860.	Idem
Scótele profesionale.	Idem
Lefti sporite la profesorii gimnasiali.	Idem
Gimnasiile și internatele din 1860.	Idem
Academia sêu facultatea juridică sporită cu câți-va profesori	243
Facultatea filosofică sporită asemenea	Idem
Subvențiunii date din budgetul scótelor, pe 1860	Idem
Proiectul de lege pentru scóla sâtescá, propus adunárei de Ministru-l A.	
G. Golescu	243—245
Imbunátáirile proiectate în 1860	245
Candidații sâtesci pregátiți de inspectorii de județe, nu de institutori	Idem
Desființarea contribuțiunei de 2 lei, și consecințele ei	Idem
Ameliorarea învățáméntului primar urban, în 1860	Idem
Númerul scolarilor pe 1860 în scótele urbane.	Idem
Îmulțirea scótelor de fete în Muntenia.	Idem
3 Inspectori generali	Idem
Învățáméntul secundar rēmas în statu-quo : Adunarea respinsese proiectul pentru adaosuri, în vedere cu o legislație comuná ambelor Principate.	Idem
Scóla de comerțiu în 1860	245—246
Quadrilaterul de la drept, până în 1864.	246
Seminariile în 1860	Idem
Muséul de sciințe naturale a lui Fererati.	
Tabel comparativ al stárei instrucției publice și private în Muntenia, pe 10 ani	Idem
Anul 1861 se anunță rēu pentru scótele moldovene	
Conflictul între cnézul Cantacuzin, ministrul Cultelor din Moldova, și consiliul superior al scótelor. Cálcareá unui text de lege. Protestele	246—247
Desființarea Eforiei din Muntenia și a consiliului superior din Moldova ; înlocuirrea prin consiliul de instrucție publicá, comun ambelor tēri	247
Comitetul din Iași totuși continuá a funcționa, protestul sêu pentru desființarea consiliului scótelor, semnat de V. A. Urechia, T. Maiorescu, G. Mázrescu, etc.	248—249
Discursul lui V. A. Urechia pentru mersul scótelor din Moldova, în 1863—1864	249
Memoriul prezentat de Radu Melidon la 1 Ianuarie 1862	Idem
Programele gimnasiilor din Bucuresci pe 1861—1863	Idem
Statul gimnasiului din Ploesci, pentru clasa I și II, 1864	250
Perturbațiunii în Eforia scótelor din Bucuresci. Desființarea ei.	Idem
Consiliul scolar din Iași, în urma conflictului cu cnézul	Idem
Ministrul intrunit al instrucției publice în 1863	Idem
Ministrul A. Odobescu impune ortografia comuná în tóte scótele și programa analiticá a obiectelor	250—251
Cumulul de catedre	251
Consiliul scolar în 1862 regulamentézá înaintarea profesorilor	Idem
Ministrul Odobescu cere concurs pentru trecerea profesorilor de la gim-	

nasiu la facultate; fără concurs trecerea de la gimnasiul inferior la cel superior	Idem
Regulamentul externatelor de fete	Idem
Expozițiunea lucrului de mână la școala centrală de fete din Iași, 1862	251—252
Certificat de absolvirea școlii primare din Bucuresci, 1862.	252
Ministrul D. Bolintineanu încercă a crea o școală preparandă ca cea din Iași. Idem	
Programul școlilor sătesci în 1862, întocmit de consiliul superior pentru școlile din ambele principate	252—253
Legea școlilor din Moldova cerea mai multe studii ca cea munteană. Ministrul A. Odobescu convoca consiliul superior al școlilor	253—254
Resultatul dat de consiliu	254
Școala de comerț în Bucuresci, istoricul 1861—1864	Idem
Școala de comerț și în Galați	Idem
Memoriul lui N. Flügel către ministrul instrucției, pentru școlile de comerț, în 1864	Idem
Ministrul A. Odobescu, în 1863, face școală de științe din școala de inginerie.	255
Ministrul D. Bolintineanu transformă facultatea de litere în școala superioară de litere, pentru formarea de profesori gimnasiali. Actele relative	255—256
Proiect pentru complectarea facultăților de litere și științe, 1863	256
Cum s'a născut facultatea de litere? Actele relative	256—257
Programa pentru facultatea literilor, pentru facultatea științelor	257—258
M. Kogalniceanu și N. Crețulescu complectază opera D-lui Odobescu și Bolintineanu.	258
Seminariile muntene inferioare celor moldovene	Idem
Seminarul metropolitan 1862—1863. Programul	258—260
Seminarul Veniamin, în 26 Octombrie 1859, trecut sub administrația ministrului cultelor.	260
M. Kogalniceanu reformează seminarul Veniamin în 1860	Idem
D. C. Erbiceanu, cum judecă această reformă	260—261
Părintele archimandrit Mechisedec și Neofit Scriban descuvințază măsura lui M. Kogalniceanu.	261
Profesorul Drăghici în 1864 cere a se alipi o fermă la clasa de agronomie de pe lângă seminarul Veniamin. Se respinge	Idem
Seminariile din eparhii: Huși, Roman, mănăstirea Neamțului	Idem
Școala de medicină și hirurgie, în 1864	Idem
Doctorul Davila cere ministrului a trimite în străinătate câțiva absolvenți ai școlii acesteia, 1864	Idem
Doctorul Davila și unii moldoveni contra complectării universității din Iași cu facultatea de medicină	262
Cererea Mitropolitului Bucurescean în privința școlilor confesionale, 1860. idem	
Școlile private din Bucuresci merg scădând, 1860	Idem
Școlile dascălilor de pe la biserici continuă, 1860	Idem
Directorul I. Maiorescu cere local pentru aceste școli de la epitropii bisericilor	Idem
Bursierii moldoveni trimiși în străinătate, în 1860 și 1861.	262—263

Listă de subvențiunile elevilor din Moldova, trimiși în străinătate, pe trimestrul lui Iulie, 1862	263
Actele relative la bursierii munteni, din 1860	
Burse pentru studenți bucovineni, în 1861 : V. Burla, V. Bumbac, I. Boli- liga. Ajutor bănesc Sf. Nicolae din Brașov	263—264
Mitropolitul Moldovei și Sucevei Calinic Miclescu intervine în favoarea ro- mânilor de peste Carpați, în 5 Iunie 1864. Adresa către ministrul Cultelor	264—265
Tineri trimiși în străinătate pentru meserii, în 1860	265—266
Școala de arte și agricultură trece la ministerul agriculturii, comerțu- lui, etc.	266
Ministerul justiției unit cu al instrucției, în 1864	Idem
Biblioteca din Iași. Altă bibliotecă specială în Iași	Idem
B. P. Hasdeu oprit de muscali în Basarabia, intervenția guvernului Mol- dovei	Idem
Nota consulatului general al Rusiei	266—267
O rară carte descoperită de D. Hasdeu la Odesa	267
Grădina botanică din Iași, în 1864	Idem
Proiectul lui G. M. Tătărescu pentru înființarea școlii de pictură și sculp- tură în România.	267—268
Albumul pictorului Trenk	268
Tineri cari cer școala de pictură	Idem
Noii proiect al lui Tătărescu. Consiliul superior. Ministrul D. Bolinti- neanu, N. Crețulescu	268
Premiu de 300 galbeni pentru tabloul <i>lupta de la Teișani</i>	269
Regulamentul concursului	Idem
N. I. Voinescu profesor de violină la școala de muzică, în 1863	Idem
Crearea școlii de muzică, în 1864	Idem
Melodiile române, de Alex. Berdescu ; ajutor acordat pentru tipărire	Idem
Artistul Flechtemacher, muzica din <i>Norma</i>	Idem
Școala de muzică din Iași, în 1861	Idem
13 imne intrate la concurs în 1861, comisiunea examinatoare.	269—270
Teatrul din Iași mergând spre cădere ; Miha și Matilda Pascali în Iași	270
Teatrul din București dat în arendă lui Matei Millo, 1860.	Idem
Comitet de 5 membri, dar apoi redus la 3, apoi iar la 5	Idem
Stăruințele din 1863 ale lui Pascali, comisiunea adaosă la comitet pentru reorganizarea Teatrului National.	Idem
Opera italiană subvenționată în Iași și București.	Idem
Informațiuni despre diverse lucrări istorice din țară	
O comisiune de 4, Monastirile împărțite în 4 circumscripții, fie-care din cei 4 membri să viziteze câte o circumscripție. Lucrările comisiunii	270—271
Comisiunea documentală, prefaceri în personalul ei	271
Comisiunea istorică din 1859 și 1860, proiectul ei pentru o societate aca- demica. Lucrul rămas baltă până în 1864. C. A. Rosetti	Idem
D. Al. Odobescu studiază tezaurul de la Petrosa	Idem
Donațiunea de obiecte archeologice a generalului Mavro. Donațiunea D. Dim. Sturza. Inventarierea donațiunii Mavros.	272

	<u>Pagina.</u>
M. Kogălniceanu dispune aşedarea mărcilor la autorităţile judeţene . . .	Idem
Catalog de cărţi didactice adoptate la scoli în 1862	Idem
Raport din 1862, arătând cărţile în us la scôla de Verde din Bucureşti .	Idem
Listă de cărţile în us la gimnasiile din Ţera Românească.	273—274
Tipografia bulgaro-română la Bolgrad, 1861	274
<i>România</i> fôia D. A. Odobescu	Idem
<i>Ateneul din Iaşi; Revista Carpaţilor</i> , a lui G. Sion	274—275
Jurnalismul politic. C. A. Rosetti, M. Kogălniceanu, C. Boliac	275
Efectele jurnalismului politic	Idem
Prin ce mai trăeşte <i>cartea</i> , dupe 1850 ?	Idem
Ministerul instrucţiunei protege unele cărţi, dar adese orî nenimerit. .	Idem
Ministrul D. Bolintineanu refusă ajutor pentru tipărirea baladelor lui Anghel Pechmeja în 1864; dar la 1860 se impusese egumenilor cumpărarea cărţii «Escursiuni în Germania meridională» de N. Filimon	Idem
<i>Anuarele institutului Vasilian şi a gimnasiului din Iaşi</i> , de T. Maiorescu	Idem
<i>Anuarul instrucţiunei publice</i> , de V. A. Urechia	Idem
Calendarul bunului cultivator, de I. Ionescu	Idem
Gramatica germană de Eivos	Idem
Volumele de sciinţe naturale ale D-rului Baraş	Idem
<i>Tesaur de monumente istorice</i> , de A. Papiu şi <i>Uricarul</i> lui T. Codrescu	Idem
Legea actuală a învăţământului lucrată sub dictatura Domnitorului Cuza	275—276
Studiarea cărţilor didactice	276
Judecarea legei învăţământului, şi aplicarea ei	Idem
Tabla de materii	

OPURI RECENTE DE V. A. URECHIĂ

Istoria Culturii. — 3 volume. 8°. — (al 4-lea sub presă.)

Istoria Românilor de la 1774—1832. — V volume; al VI și VII sunt sub presă

Legende. — 1 volum 8°. — 1891. Edițiunea a 2-a sub presă.

Aceste opere se pot avea la autorul lor, strada Brezoianu, No. 28.